

ΔΕΛΤΑ ΤΕΛΟΣ! ΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

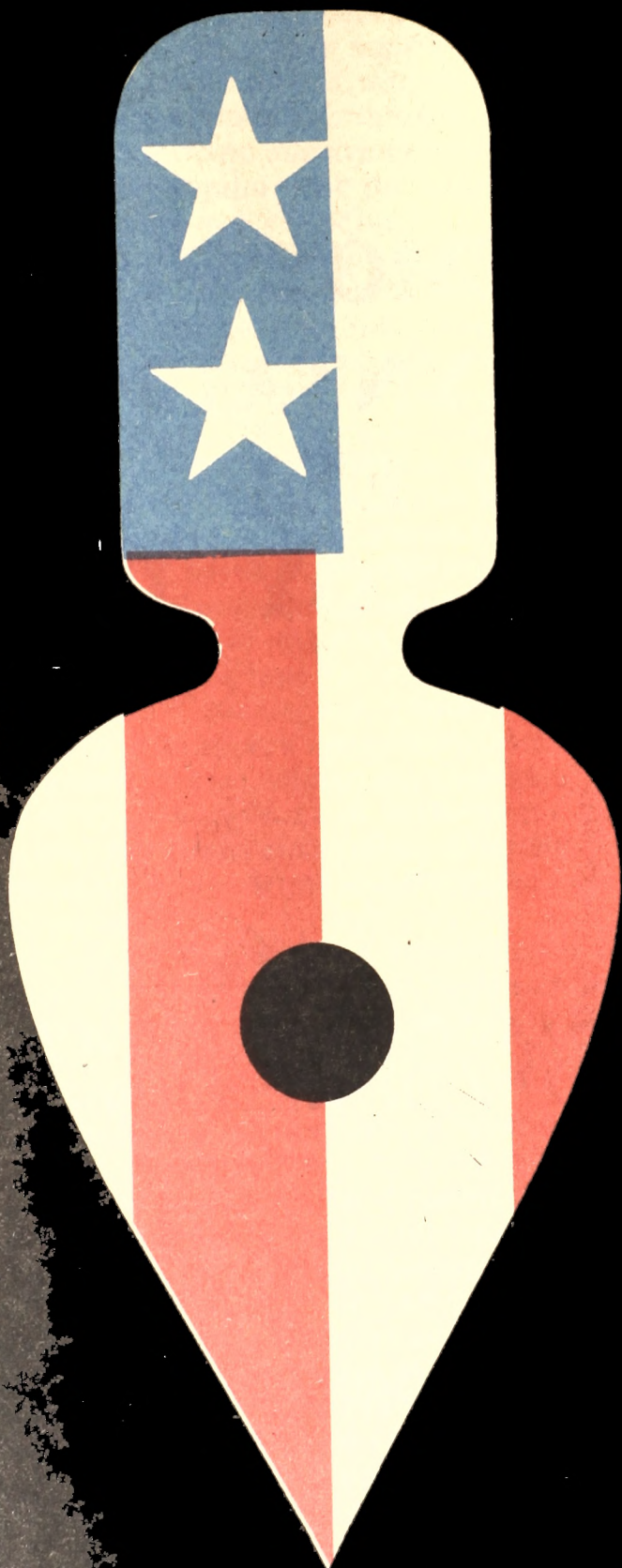
αντι

Περίοδος Β', τεύχος 235, Παρασκευή 24 Ιουνίου 1983

Δρχ. 50

"Εκθεση με
έντιμότητες
άμερικανων
"άναλυτών"
γιά τήν πολιτική
κατάσταση
στήν 'Ελλάδα.

Έμπλοκή,
άπεμπλοκή
καί έκβιασμός
στην υπογραφή
τῶν συμφωνιῶν
γιά τίς βάσεις.

GREECE

ΔΥΟ ΑΚΟΜΑ ΒΙΒΛΙΑ .
ΤΟΥ GABRIEL GARCIA MARQUEZ
«NOBEL 1982»

●
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- **ΑΝΕΜΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ**
- **Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑΝ
ΝΑ ΤΟΥ ΓΡΑΨΕΙ**

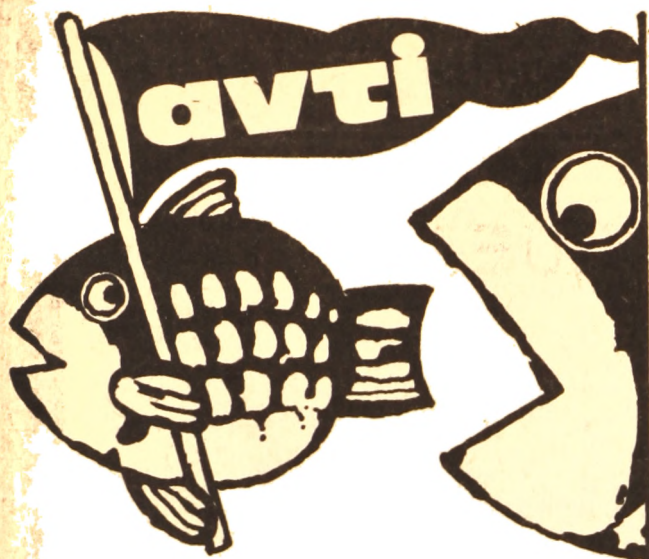
●
*ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΙΣΠΑΝΙΚΑ
ΚΛΑΙΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ ΜΠΑΡΑΧΑΣ*

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ

Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, Τηλ. 3600.398 - 3610.589

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 235

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κύπρος: Πολιτιστική Πράξη '83	9
Ρεπόρτερ	
Μια περίεργη έκθεση για «επιχειρηματική» χρήση	12
Στ. Κούλογλου	
Η αναξιοπιστία του Τύπου και η μοναξιά της κυβέρνησης...	14
Στ. Κούλογλου	
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΝΩΜΗ: Δεσμευμένη στην Υπηρεσία του... Αντρέα	16
Κωνστ. Τσουκαλάς	
Η ιδιοπροσωπία του νέου σκοταδισμού	17
Β. Ξυδιάς	
Νίκος Ακριβογιάννης: ούτε προδότης ούτε κατάσκοπος	18
Σπ. Καβουνίδης	
Βρωμίζοντας τις ακτές	21
Μαν. Χαιρετάκης	
Εφημερίδες, Τηλεόραση και Διαφήμιση	22
Μ. Χαρτουλάρη	
Τουρκία: Ενημέρωση υπό έλεγχο	25
Α. Κοσώνας	
Γαλλία, Μάης '83: Η φάρσα της Δεξιάς	31
Στ. Μπαμπάς	
Η Δεύτερη Συνδιάσκεψη για τον Πυρηνικό Αφοπλισμό στην Ευρώπη	33
Αντρ. Μπελεζίνης	
Συνέντευξη με τον ποιητή Ν. Καρούζο	37
Γ.Μ. Καλιόρης	
Παρέμβαση για τον Φλωμπέρ	42
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Αντήνωρ	
Βάσεις — Στουτγάρδη — Κουτσόγιοργας	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	11
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. Καλαϊτζής	
Όταν είμαστε πριβέ...	8
Γ. Ιωάννου	10
Γ. Ματορίκος	
Μάθημα (κάποιας) διαλεκτικής στη Σορβόνη	30
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	36
ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ	
Ρ. Γαλανάκη	
Όταν ο Ποιητής παίρνει ταξί	40
ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	
Ντ. Ηλιοπούλου-Ρογκάν	
Για ένα μουσείο σύγχρονης ελληνικής τέχνης	44
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Αλ. Ζήρας: Γ. Κοντού, Οι αναπόδραστες εικόνες	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	50

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Βασισμένο σ' ένα σχέδιο των Chermaveff και Geismar

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ «ΠΑΙΓΝΙΔΙ»

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ πως υπήρξε ποτέ μια ιδιαίτερα «λαμπρή» περίοδος της ελληνικής πολιτικής ζωής, την οποία να μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως μέτρο και ως σημείο αναφοράς για τα όσα τεκταίνονται σήμερα.

ΠΑΝΤΟΤΕ, ακόμα και σε περιόδους φαινομενικής κοινοβουλευτικής ηρεμίας, υπήρχε ένα υπόστρωμα εντάσεων, συγκρούσεις δυναμικών μηχανισμών που δεν φωτίζονταν ποτέ από τη δημοσιότητα, παρεμβάσεις δυνάμεων ντόπιων και ξένων που ποδηγετούσαν από το παρασκήνιο τις εξελίξεις του προσκηνίου.

ΠΑΡΟΛ' ΑΥΤΑ, ή και εξαιτίας όλων αυτών που σωρεύτηκαν ανατριχιαστικά στην περίοδο της χούντας, η μεταπολίτευση διαπλάτυνε στη χώρα το πεδίο και το νόημα της πολιτικής συναίνεσης. Επιβλήθηκε και επικυρώθηκε στην πράξη ο σεβασμός της νομιμότητας του «άλλου» ως παράγοντα των γεγονότων και συνδιαμορφωτή των εξελίξεων.

ΒΕΒΑΙΑ, υπό το περίβλημα αυτού του «ηπίου κλίματος», όπως χαρακτηρίστηκε η πολιτική συναίνεση, αναπτύσσονταν διαφορετικές σκοπιμότητες: της μεν Δεξιάς να κατοχυρώσει την πολιτική της ηγεμονία και το αυταρχικό της κράτος, του δε ΠΑΣΟΚ να προετοιμάσει τους όρους διαδοχής και στα δύο...

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, το ΠΑΣΟΚ, στενεύει καθημερινά το πλαίσιο πολιτικής συναίνεσης, το οποίο το ίδιο επί «ΝΔ» ζητούσε να διευρυνθεί ακόμα περισσότερο.

Ο ΤΡΟΠΟΣ που λαμβάνονται οι κυβερνητικές αποφάσεις και ακόμα περισσότερο ο τρόπος με τον οποίο επιχειρείται η επιβολή τους στην κοινωνία προκαλεί αλλεπάλληλα ρήγματα εμπιστοσύνης ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τις άλλες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις, κυρίως της Αριστεράς.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ μακροπρόθεσμα θα αποδειχτεί καταστροφικό και όχι μόνο στενά για την κυβερνητική πολιτική, αλλά και για τις ίδιες τις δυνάμεις της Αριστεράς, που από τη σκοπιά τους δεν διευκολύνουν στην ανεύρεση σημείων επαφής με τις κυβερνητικές δυσκολίες και ευθύνες.

ΕΧΟΥΜΕ ήδη λοιπόν την «αποεθνικοποίηση» του θέματος των βάσεων, που αντιμετωπίζεται ως κομματικός - κυβερνητικός χειρισμός του ΠΑΣΟΚ. Και βέβαια ούτε το ΠΑΣΟΚ επιδίωξε να καταστήσει συμμετόχες στους χειρισμούς τις άλλες πολιτικές δυνάμεις, ούτε κάποια άλλη δύναμη απέφυγε την ευκολία της συνθηματολογίας και την ανευθυνότητα —εντέλει— της αναμονής του «τελικού» αποτελέσματος.

ΤΟ ΙΔΙΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ, πιο έντονα ορατό, παρουσιάζεται στους οικονομικούς χειρισμούς της κυβέρνησης. Οι πραξικοπηματικές αλλαγές πολιτικής και η αυταρχική επιβολή αμφιλεγόμενων μέτρων —όπως το περίφημο άρθρο 4— πόλωσαν τις σχέσεις κυβέρνησης και άλλων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων της Αλλαγής.

ΕΤΣΙ φτάνουμε στο επικίνδυνο σημείο, η κυβέρνηση να αντιμετωπίζει σήμερα την πιο συγκροτημένη επίθεση των βιομηχάνων, των εφοπλιστών, του «μονοπωλιακού κεφαλαίου», όπως λέμε, και η Αριστερά να στέκει καχύποπτη απέναντι στο γεγονός, μη έχοντας καμιά εμπιστοσύνη στη φύση των σχέσεων που εγκαθιδρύει η κυβέρνηση με τις άλλες κοινωνικές ομάδες.

ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι περισσότερη στήριξη από την Αριστερά είχε κερδίσει ο Παπαληγούρας όταν βαλόταν ως «σοσιαλμανής» παρά ο Αρσένης όταν βάλλεται από τους ίδιους κύκλους και για πιο «σκληρά» πράγματα...

ΚΑΠΟΥ αυτή η ιστορία δεν πάει καλά για όλους μας. Και βεβαίως τη βασική ευθύνη φέρει η κυβέρνηση που πρέπει πια να καταλάβει ότι η «κυβέρνηση της Αλλαγής» δεν μπορεί να κυβερνά ερήμην των άλλων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων —γιατί τότε δεν θα αλλάξει τίποτα.

ΑΛΛΑ και ο ρόλος της Αριστεράς δεν μπορεί να είναι η αναμονή εκ του ασφαλούς για την είσπραξη της κυβερνητικής φθοράς, αλλά η ανάδειξη ενός πολιτικού λόγου και μιας κοινωνικής πρακτικής που θα υποχρεώνει την κυβέρνηση σε διάλογο, επειδή η Αριστερά θα συναναλαμβάνει την ευθύνη για το προχώρημα εκείνων των πραγμάτων που η κυβέρνηση μπορεί να εξαγγέλει αλλά ούτως ή άλλως αδυνατεί μόνη να τα εφαρμόσει.

ΑΛΛΙΩΣ τους μονολόγους, κάποιοι άλλοι στο τέλος θα τους καρπωθούν.

αντι

Βάσεις — Στουτγάρδη — Κουτσόγιωργας

ΤΟ ΤΙ ΕΓΙΝΕ τη νύχτα της Τρίτης προς Τετάρτη, 15 Ιουνίου, γύρω από το θέμα των βάσεων, έχει κατά κόρον περιγραφεί —και εξαντληθεί— από τον ημερήσιο Τύπο... Οι λεπτομέρειες, συνεπώς, περιττεύουν. Το βέβαιο, πάντως, είναι ότι, ενώ τα πάντα είχαν ρυθμισθεί για την υπογραφή της συμφωνίας —είχε κλεισθεί ακόμη και το ραντεβού του πρωθυπουργού με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, είχαν ειδοποιηθεί ακόμη και τα τηλεοπτικά συνεργεία της ΕΡΤ— ξαφνικά ανακοινώνεται («σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ' ακουσθεί»...) ότι, κατά την συνολική θεώρηση του κειμένου της συμφωνίας, «διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές, πάνω σε ουσιαστικά θέματα»!

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ οι διαφορές αυτές, τις απαρίθμησε ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, κατά την επάνοδό του από την Στουτγάρδη, την περασμένη Κυριακή. Πρόκειται για διαφορές, είπε, που αφορούν την ισορροπία δυνάμεων στο Αιγαίο, τη διάρκεια λειτουργίας των βάσεων, τον έλεγχο των βάσεων, κ.ά. Όσο για το πώς συνέβη να «διαπιστωθούν» —την τελευταία στιγμή— οι διαφορές αυτές, ο πρωθυπουργός είπε πως, ναι μεν οι οκτάμηνες συζητήσεις Καψή-Μπαρτόλομιου ήσαν διεξοδικές και κάλυψαν, σημείο προς σημείο, όλα τα επί μέρους θέματα της συμφωνίας, πλην είχε, από την αρχή, αποφασισθεί πως όλα τα επί μέρους θέματα (πάνω στα οποία είχε επέλθει συμφωνία) έπρεπε να γίνουν αποδεκτά «και σα σύνολο». Αποτέλεσμα: «Όταν φτάσαμε, ακριβώς, στην ώρα να εξετάσουμε το σύνολο, διαπιστώσαμε σημαντική, ουσιαστική διαφορά».

Η κομματική παρέμβαση και οι «μικρές βελτιώσεις»

ΜΕΡΙΚΟΙ, βέβαια, υποστηρίζουν ότι ο πρωθυπουργός, στο σημείο αυτό, δεν υπήρξε ιδιαίτερα πειστικός και θυμίζουν την κοινή συνεδρίαση (στις 8 το βράδυ, της Τρίτης 14 Ιουνίου), στα κεντρικά γραφεία του ΠΑΣΟΚ, του Εκτελεστικού Γραφείου και της Εκτελεστικής Γραμματείας του κινήματος, καθώς και τη δεύτερη συνεδρίαση (στις δύο το πρωί, στο Μέγαρο Μαξίμου), με συμμετοχή των Γ. Γεννηματά, Α. Τσοχατζόπουλου, Κ. Λαλιώτη, Μ. Κουτσόγιωργα, Γ. Αρσένη, Κ. Παπούλια, Α. Δροσογιάννη, οι οποίοι λειτουργούσαν σαν «άξονας επαφής», ανάμεσα στο Καστρί και το υπουργείο Εξωτερικών... Τι υποστήριξε ο καθένας, χωριστά, από τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου και της Εκτελεστικής Γραμματείας ή ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Γερ. Αρσένης ή ο υπουργός Εθνικής Άμυνας, Α. Δροσογιάννης, δεν είναι γνωστό, στις λεπτομέρειές του. Γνωστό είναι ότι υπήρξε μια ουσιαστική παρέμβαση του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ, κατά της αποδοχής της συμφωνίας —«της συμφωνίας που μας έφερε ο Καψής». Πιο συγκεκριμένα, η παρέμβαση εκδηλώθηκε από πλευράς των μελών του Εκτελεστικού Γραφείου, που διαμήνυσαν στον πρωθυπουργό πως, έτσι όπως είναι η συμφωνία, «δεν περνάει» και πως το κόστος της (το πολιτικό κόστος της...), θα είναι ιδιαίτερα βαρύ για το κίνημα. Η ώρα ήταν ήδη 4 το πρωί, της Τετάρτης 15 Ιουνίου...

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι λίγο-πολύ γνωστή. Λίγο πριν από το μεσημέρι της ίδιας μέρας, ο πρωθυπουργός συσκέπτεται, στο Καστρί, με τα τρία βασικά μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου, Γ. Γεννηματά, Α. Τσοχατζόπουλο, Κ. Λαλιώτη, καθώς και με τον υπουργό Προεδρίας, Μ. Κουτσόγιωργα. Στη σύσκεψη αυτή, αποφασίζεται ν' αναβληθεί η υπογραφή της συμφωνίας και να ζητηθούν από τους Αμερικανούς μερικά πολύ συγκεκριμένα πράγματα: Μεγαλύτερη δέσμευση σε ό,τι αφορά τη διατήρηση

της ισορροπίας δυνάμεων στο Αιγαίο, απάλειψη κάθε αναφοράς στο δικαίωμα καταγγελίας της συμφωνίας —ώστε να μη δίνεται η εντύπωση ότι η συμφωνία μπορεί και να ανανεωθεί, μετά την εκπνοή της πενταετίας— εναργέστερες διατυπώσεις σε ό,τι αφορά τα ανταλλάγματα, σε χρήμα και πολεμικό υλικό, κ.ά. Όλες αυτές οι «μικρές βελτιώσεις», όπως χαρακτηρίστηκαν από Δυτικό διπλωμάτη, στοιχειοθέτησαν τη «συνολική ελληνική πρόταση», που παραδόθηκε στον Ρ. Μπαρτόλομιου, λίγο προτού αναχωρήσει, το περασμένο Σάββατο, για την Ουάσιγκτον.

Παρά κάποιους σκληρούς τόνους...

Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ αυτή πρόταση, είναι, τη στιγμή αυτή, αντικείμενο διαβουλεύσεων ανάμεσα στον διαπραγματευτή Ρ. Μπαρτόλομιου και ανώτερους αξιωματούχους του Στাইτ Ντηπάρτμεντ και του αμερικανικού Πενταγώνου. Και, παρά τους κάποιους σκληρούς τόνους που χρησιμοποίησε ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, για να δώσει την ελληνική θέση («τα όρια υπομονής της ελληνικής κυβέρνησης, έχουν περιοριστεί σημαντικά», «καλά θα κάνουν οι Αμερικανοί να προχωρήσουν σε επίλυση του θέματος, γιατί, αλλιώς, θα ενεργήσουμε μονομερώς —και το δυνάμεθα», κτλ.), η αίσθηση που υπάρχει, και εδώ, και στην Ουάσιγκτον, είναι ότι ο νέος γύρος των ελληνοαμερικανικών συνομιλιών, που τοποθετείται στις αρχές Ιουλίου, «μάλλον θ' αποδώσει».

Η ΑΙΣΘΗΣΗ αυτή, δεν είναι τυχαία. Στηρίζεται, πριν απ' όλα, στις εκτιμήσεις σειράς αξιωματούχων του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών, που «δεν βλέπουν τον λόγο, για να μην επιτευχθεί, πολύ σύντομα, η νέα συμφωνία για τις βάσεις». Όσο για τις δηλώσεις Παπανδρέου, έγιναν δεκτές στο Λευκό Οίκο και το Στাইτ Ντηπάρτμεντ, «με ηρεμία και χωρίς εμφανή ανησυχία» —όπως μας βεβαιώνει τηλεγράφημα του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων, από την Ουάσιγκτον. Άλλωστε, ο πρωθυπουργός, στις ίδιες αυτές δηλώσεις του, δεν παρέλειψε να τονίσει ότι η ελληνική πλευρά «δεν επιδιώκει αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ», ότι η Αμερική είναι μια μεγάλη δύναμη «που έχει στρατηγικά συμφέροντα, μεγάλης σημασίας, στην περιοχή» και ότι, σε αντίθεση με το ΚΚΕ λχ., που πιστεύει ότι το «ξήλωμα» των βάσεων είναι υπόθεση μερικών ημερών ή εβδομάδων, εκείνος πιστεύει ότι η απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων, είναι «μια δύσκολη και υπεύθυνη διαδικασία».

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ Αθήνα, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι αναλυτές δεν ριψοκινδυνεύουν —με βάση την πρόσφατη εμπειρία— κατηγορηματικές προβλέψεις, δεν λείπουν οι παράγοντες εκείνοι που επιμένουν ότι «οι διαφορές στο θέμα των βάσεων δεν είναι μεγάλες», ότι «οι Αμερικανοί δεν έχουν συμφέρον να οξύνουν τα πράγματα» και ότι, σε μια στιγμή που η Ελλάδα αναλαμβάνει την προεδρία της ΕΟΚ, «ο κ. Παπανδρέου δεν θα θέλει, ασφαλώς, να εμφανισθεί αντιδυτικός, με την απομάκρυνση των βάσεων». Υπάρχει, άλλωστε —επιμένουν οι παράγοντες αυτοί— (η μόνιμη τουρκική πρόκληση που, την εβδομάδα αυτή, εκδηλώθηκε με την παρουσία τουρκικού «ερευνητικού» σκάφους πάνω στην ελληνική υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου) και «δεν είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν κατανοεί ότι στόχος της Άγκυρας είναι να εκμεταλλευθεί την εμπλοκή που σημειώθηκε στις διαπραγματεύσεις για τις βάσεις».

ΜΕ ΒΑΣΗ όλα τα παραπάνω αυτά, η πρόβλεψη ότι ο νέος γύρος των διαπραγματεύσεων θ' αρχίσει αρχές Ιουλίου —αν όχι την 1η Ιουλίου— και ότι θα καταλήξει σε συμφωνία, είναι

μια πολύ απτή πιθανότητα. Το μόνο ερώτημα (γι' αυτούς που κυνηγούν τη λεπτομέρεια...) είναι κατά πόσο ο νέος κύκλος θα κινηθεί στο ίδιο επίπεδο και κατά πόσο υπάρχει περίπτωση «ν' αντικατασταθεί» ο κ. Μπαρτόλομιου, οπότε, εκ των πραγμάτων, θ' αντικατασταθεί και ο υφυπουργός Εξωτερικών, Ι. Καψής. Πάντως, γεγονός παραμένει ότι τον Έλληνα διαπραγματευτή κάλυψε πλήρως ο πρωθυπουργός, τονίζοντας πως δεν υπάρχουν στην κυβέρνηση «σκληροί» και «μαλακοί» και ότι, ανεξάρτητα από την τροπή των μέχρι τώρα διαπραγματεύσεων, «διεξήχθησαν κάτω από κυβερνητική καθοδήγηση».

Τέρμα στο παιχνίδι: «εντός - εκτός ΕΟΚ»

ΠΕΡΑΝ ΑΠΟ το θέμα των βάσεων, το γεγονός του δεκαπενθήμερου, ήταν, ασφαλώς, η συμμετοχή του πρωθυπουργού στη διάσκεψη κορυφής της ΕΟΚ, στη Στουτγάρδη, και, ειδικότερα, η προσπάθειά του να διαλύσει κάθε αμφιβολία ως προς την «κοινοτική συμπεριφορά» της Ελλάδας, στο διάστημα της εξαμηνιαίας προεδρίας της.

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕ, πριν απ' όλα, τους φόβους ορισμένων εταιρών, που πίστευαν ότι ο Α. Παπανδρέου «θα το παίζει εντός και εκτός ΕΟΚ». (Ο Έλληνας πρωθυπουργός εμφανίστηκε, από το περασμένο Σάββατο, σαν κατ' εξοχήν κοινοτικός, ακριβέστερα, σαν πρόεδρος της Κοινότητας). Υπόγραψε, δεύτερο, έστω και με κάποιες επιφυλάξεις, τη διακήρυξη Γκένσερ-Κολόμπο, για την ενοποίηση της Ευρώπης. Τοποθέτησε, τρίτο, τις «ελληνικές ιδιαιτερότητες», μέσα στο πλαίσιο των γενικότερων ανισορροπιών, που υπάρχουν, σήμερα, στους κόλπους της Κοινότητας. Προσφέρθηκε, τέταρτο, να βοηθήσει στην επανεξέταση του όλου κοινοτικού συστήματος, υποβάλλοντας συγκεκριμένες προτάσεις —ελληνικές προτάσεις— για την αντιμετώπιση των μεγάλων κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων της ΕΟΚ. «Οφείλω να ομολογήσω —τόνισε ο πρωθυπουργός— ότι δίνεται η ευκαιρία στη χώρα μας να διαμορφώσει θέσεις που, αν γίνουν δεκτές από τους άλλους «εννέα», μπορεί να οδηγήσουν σε μια Κοινότητα διαφορετική από αυτή που ξέραμε, μια Κοινότητα των λαών».

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, οι δηλώσεις αυτές του πρωθυπουργού, έτυχαν ανάλογης υποδοχής: Ο «Ρίζος της Δευτέρας» λχ., τις κάλυψε μ' ένα πηχυαίο, ειρωνικό τίτλο, που έλεγε: «ΤΩΡΑ ΚΑΙ Η ΕΟΚ ΤΩΝ ΛΑΩΝ!» (με ιδιαίτερα τονισμένο το θαυμαστικό), ενώ ο Τύπος της Δεξιάς, έδωσε έμφαση στο ότι ο Α. Παπανδρέου εμφανίστηκε, στην Στουτγάρδη, «περισσότερο Δυτικός από κάθε άλλη φορά», παρά τις διαβεβαιώσεις Δ. Μαρούδα ότι «θα δώσουμε τη μάχη μας, μέσα στην ΕΟΚ». Από την άλλη, ορισμένες εφημερίδες της Δεξιάς, δεν άντεξαν στον πειρασμό, να μη θυμίσουν ότι ο σημερινός υπουργός Γεωργίας, Κ. Σημίτης, είχε καθαιρεθεί, από μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου, μόνο και μόνο γιατί είχε θεωρηθεί υπεύθυνος για μια παλιά αφίσσα του ΠΑΣΟΚ, που έλεγε: «Όχι στην ΕΟΚ των μονοπωλίων, ναι στην ΕΟΚ των εργαζομένων». Η «Βραδυνή», μάλιστα, έκρινε πως οι δηλώσεις Παπανδρέου, της δίνουν λαβή για να επισημάνει ότι «η ΕΟΚ είναι οργάνωση που στηρίζεται στην ιδέα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας», ενώ... «τα χέρια του πρωθυπουργού στάζουν αίμα από την επίμονη προσπάθεια δολοφονίας της ιδιωτικής πρωτοβουλίας»!

Ο υπουργός και η εθνική συμφιλίωση

ΤΕΛΙΚΑ, αποδείχτηκε πως ο μόνος που δεν συνέλαβε «τι έγινε στην Στουτγάρδη», ήταν ο πρώτος τη τάξει υπουργός, Μ. Κουτσόγιωργας, πού, μιλώντας το Σαββατοκύριακο, στην Πάτρα και το Αίγιο, εμφανίστηκε σαφώς παρωχημένος, στο θέμα ΕΟΚ. «Δεν είμαστε εμείς εκείνοι —είπε— που δεν φεύγουμε από

της Σόνιας Μητράλη

την ΕΟΚ... Μας δέσμευσαν με μια διεθνή συμφωνία και αυτό το δικαίωμα, του να 'αποχωρήσουμε, δεν ανήκει σε μας, ανήκει στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, που έχει την αποκλειστικότητα να κηρύξει δημοψήφισμα για να ρωτηθεί ο λαός». Την ώρα, δηλαδή, που ο πρωθυπουργός εμφανιζόταν, στην Στουτγάρδη, σαν πρόεδρος της ΕΟΚ, ο υπουργός Προεδρίας έθετε θέμα... δημοψηφίσματος, τη διενέργεια του οποίου —φευ!— αποκλείει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας.

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ για τον υπουργό Προεδρίας, ήταν ότι «διάνθισε» τις δυο ομιλίες του με μια γενικότερη επίθεση εναντίον όλων των κυβερνήσεων της Δεξιάς (και, φυσικά, κατά των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας), που παραμένουν, είπε, υπόλογες απέναντι στον ελληνικό λαό, για την «πολιτική μειοδοσίας, δουλείας και αναξιοπρεπείας, που ακολούθησαν». Χαρακτήρισε, από την άλλη, ορισμένα στελέχη της Νέας Δημοκρατίας σαν «σώγαμπρους» ή σαν «γενίτσαρους», ενώ για το νεκρό Τζώρτζη Αθανασιάδη, είπε πως «σύχναζε στα καζίνα» και αναρωτήθηκε τι θα γίνει με το «ιδεολογικό αυτό είδωλο» των οπαδών της Νέας Δημοκρατίας, αν η ανάκριση αποδείξει πως το έγκλημα δεν ήταν πολιτικό, κτλ.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός, βέβαια, πως οι αντίπαλοι του Μ. Κουτσόγιωργα, επανειλημμένα κατηγορήσαν το σημερινό υπουργό Προεδρίας, για έλλειψη «κοινοβουλευτικού ύφους» και, πιο συγκεκριμένα, ότι χρησιμοποιεί ένα «μοντέλο» που ερεθίζει «ό,τι ταπεινότερο ελλοχεύει στο λαϊκό υποσυνείδητο». Τη φορά αυτή όμως, εκείνος που, έμμεσα, αλλά με σαφήνεια, αποδοκίμασε το «στυλ Κουτσόγιωργα» ήταν ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Η κυβέρνηση, είπε ο Α. Παπανδρέου, επιδιώκει την εθνική συμφιλίωση, πράγμα που σημαίνει ότι δεν πρέπει να μεταφέρονται στο παρόν, πολιτικές αντιδικίες και συγκρούσεις του παρελθόντος. «Ιδιαίτερα, ο κριτικός σχολιασμός του έργου του άλλοτε πρωθυπουργού και σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας, δεν απηχούν την κυβερνητική γραμμή».

Η ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΤΗ του πρωθυπουργού, άρχισε να μεταδίδεται το πρωί της περασμένης Τρίτης, λίγο προτού ο Α. Παπανδρέου γίνει δεκτός από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, το πρωί της ίδιας μέρας. Οι «καλά πληροφορημένες πηγές» όμως, επιμένουν ότι είχε προηγηθεί ένα οργίλο τηλεφώνημα, από την προεδρία της Δημοκρατίας, το περιεχόμενο του οποίου, ο καθείς μπορεί να εικάσει.

ΑΝ Η ΔΗΛΩΣΗ του πρωθυπουργού θέτει ή όχι «θέμα Κουτσόγιωργα», θα φανεί ίσως σε λίγες μέρες, αν, τελικά, πραγματοποιηθεί ο ανασχηματισμός —ο ανασχηματισμός που δεν έγινε... Από πλευράς, πάντως, κυβερνητικού εκπροσώπου, παρέχεται η διαβεβαίωση πως ο πρωθυπουργός, με τη δήλωσή του αυτή, καθόρισε «ποιο πρέπει να είναι το κλίμα στην πολιτική ζωή της χώρας». Την ίδια στιγμή, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ευ. Αβέρωφ, μιλώντας στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, χαρακτήριζε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σαν «μορφή εθνικοσοσιαλιστικής λαϊκής δημοκρατίας»! Και ο χορός καλά κρατεί.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ

Στις 22 Γενάρη φεύγει ο παλιός διοικητής αν/χης (ΠΖ) Χατζηδάκης Γεώργιος και έρχεται ο αν/χης (ΠΖ) Πουλάκος Παναγιώτης σαν νέος διοικητής.

31-1-83: φεύγουμε για 4ημερη άσκηση. Ο υποδιοικητής Τχης (ΠΖ) Ρόκκας Μελέτης δέρνει τρεις στρατιώτες γιατί δεν είχαν συμμαζέψει έγκαιρα κάποιο τηλέφωνο.

5-2-83: Αυτοκτονεί ο Νίκος Κουρκούτας αφού την προηγούμενη βραδιά τον καπονάρουν για ώρες ο δόκιμος Ιορδάνης Χαριτίδης και ο έφεδρος λοχίας Ζώης Ηλίας. Ο Κουρκούτας παρουσιάζεται σαν φυσιολογικό άτομο. Το πρωί της αυτοκτονίας ο δόκιμος ΔΕΑ (φρ.) Κοκορές Παναγιώτης ασκεί πάνω μας ψυχολογική βία λέγοντάς μας ότι θα μας σκοτώσει όλους και «στ' αρχίδια μου για την αυτοκτονία». Μας πιέζει επίσης να βγούμε στο χιόνι για γυμναστική απ' τις 7.30' και όχι

στις 8.45' όπως λέει το πρόγραμμα για το Σάββατο.

Πέφτουν πάρα πολλές φυλακές, ασκείται ψυχολογική βία και τρομοκρατία, μας παρακολουθούν, μας κόβουν την μοναδική μας διασκέδαση, το ραδιόφωνο που μας το άφηναν με «κατανόηση και ανοχή» λόγω του ότι είμαστε απομονωμένοι στα βουνά κλπ. Δωροδοκούνται (κυρίως με άδειες) συνάδελφοι για να μη μιλούν ή να μη μιλήσουν αν τους δοθεί ευκαιρία. Οι χαφιέδες δουλεύουν υπερωρία και μαθαίνεται κάθε λόγος μας ή κάθε σιωπηλή διαμαρτυρία μας.

Επιτρέπονται μόνο η αθλητική εφημερίδα και πανεπιστημιακά βιβλία. Έπεσε φυλακή 15 μέρες γιατί κάποιος καλοπροαίρετα και αφηρημένα είπε σε δόκιμο «καλά μωρέ δόκιμε, θα το κάνω...!»

ομάδα φαντάρων 640 Τ.Π.
ΕΒΡΟΣ

Η επιστολή που παραθέτουμε δεν είναι παρά η πιο λιτή, ουσιαστική και συγκεκριμένη διάψευση όλης της κυβερνητικής οπτικής για τα προβλήματα των νέων στρατευμένων.

Τα «μικρά» γεγονότα της καθημερινής ζωής ενός συνηθισμένου τάγματος πεζικού, όπως αυτά που περιγράφονται στο γράμμα, δεν είναι παρά η περιρέουσα ατμόσφαιρα, ο κύριος λόγος, που οδηγεί τους στρατιώτες μέχρι και στην αυτοκτονία.

Δεν είναι λοιπόν οι επιτροπές ψυχιάτρων ούτε η μετατροπή των διοικητών σε ψυχολόγους που θα μεταβάλλουν το σημερινό καθεστώς στις μονάδες και θα διαφυλάξουν την ψυχική, πνευματική και ηθική ακεραιότητα των στρατευμένων.

Αντίθετα, αυτό που χρειάζεται και επιβάλλεται να γίνει τάχιστα είναι ο πραγματικός εκδημοκρατισμός του στρατού, ο σεβασμός δηλαδή των συνταγματικών δικαιωμάτων των ένστολων πολιτών.

Σ' αυτή την κατεύθυνση όμως λίγα έχουν γίνει και όσα μέτρα έχουν εξαγγελθεί, έχουν αφυδατωθεί πρακτικά όσο «κατεβαίνουν» την ιεραρχία.

Μόλις πριν λίγες μέρες τιμωρήθηκε με 20 μέρες φυλακή, στρατιώτης του ΚΕΠΒ στη Θήβα επειδή βρέθηκε στο σάκκο του το ΑΝΤΙ. Ο ταξίαρχος διοικητής του κέντρου που επέβαλε την ποινή δεν μπορεί φυσιολογικά να είναι άνδρας του πολέμου, παρά χωροφύλακας παλαιού τύπου με στρατιωτική στολή.

Όπως έδειξε όμως η εμπειρία της εφταετίας και της Κύπρου, οι αξιωματικοί που ασχολούνταν με τη δίωξη των φρονημάτων των στρατιωτών, ήταν εκείνοι που φυγομάχησαν ή και πρόδωσαν ανοιχτά όταν η χώρα βρέθηκε μπροστά σε εθνική δοκιμασία.

Περιμένουμε λοιπόν από το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης να προχωρήσει με τολμηρά βήματα στον εκδημοκρατισμό του στρατού, που είναι ο μόνος όρος για την ανύψωση της μάχιμης ικανότητάς του.

Γιατί λεβεντιά και μάχιμη ικανότητα δεν μπορεί να απαιτείται σε καθεστώς δίωξης φρονημάτων αλλά σε ατμόσφαιρα σεβασμού της ατομικής αξιοπρέπειας του κάθε πολίτη που υπηρετεί το καθήκον του και έχει την απαίτηση να σέβονται τα δικαιώματά του.

Ο Φάκελος της Κύπρου

Μόνο απογοήτευση και ανησυχία μπορεί να προκαλέσει η νέα «αναβολή» στο άνοιγμα του φακέλου της κυπριακής προδοσίας. Πράγματι, η τελευταία διευκρίνιση του προέδρου της Βουλής ότι η κυβέρνηση δεν δίνει «προς το παρόν» συνέχεια στη συγκρότηση της διακομματικής κοινοβουλευτικής επιτροπής έρευνας που η κυβέρνηση είχε πανηγυρικά αναγγείλει πριν ένα χρόνο, επιβεβαιώνει αυτή την απογοήτευση...

Η απογοήτευση είναι σαφής καθώς το ΠΑΣΟΚ παρελκύει μια από τις βασικές πολιτικές και ηθικές του δεσμεύσεις. Η ανησυχία βρίσκεται αλλού: στο ότι αυτές οι αλλεπάλληλες αναβολές δημιουργούν τελικά ένα αίσθημα καχυποψίας ίσως και «ωχαδερφικής» αδιαφορίας για την αλήθεια εκείνης της περιόδου σε ένα όχι ευκαταφρόνητο τμήμα του λαού.

Αλλά η αλήθεια και οι ευθύνες της κυπριακής προδοσίας δεν μπορούν να μείνουν στη σκιά. Διότι ακριβώς αυτή η αμφιβολία δηλητηριάζει έμμεσα το δημόσιο βίο, ενώ επιτρέπει στα άθλια κατάλοιπα της χούντας να λαιμάρουν θρασύτατα τις μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις ως υπεύθυνες της κυπριακής τραγωδίας!...

Θέλουμε να πιστεύουμε λοιπόν πως βρισκόμαστε μπροστά σε μια χρονική αναβολή και όχι σε μια άναβολή πολιτικής και του ΠΑΣΟΚ γύρω από το θέμα...

ΟΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒ

Μόνο στην Ελλάδα και μόνο ο συγκεκριμένος Σύνδεσμος Βιομηχάνων θα μπορούσε να επιδείξει τέτοιο θράσος όπως αυτό των πρόσφατων «επιστολών» προς τον πρωθυπουργό κ. Παπανδρέου. Οι «απειλές» των βιομηχάνων θυμίζουν πράγματι το «φωνάζει ο κλέφτης για να φύγει ο νοικοκύρης».

Είναι αδιανόητο οι ελληνικές βιομηχανίες που οφείλουν την ύπαρξή τους αποκλειστικά στην τραπεζική υπερδανειοδότηση και την κρατική υπερενίσχυση, δηλαδή στην πολλαπλή εκμετάλλευση του ελληνικού λαού να διαμαρτύρονται για το «διασυρμό» της «κατεχοχόν παραγωγικής τάξης» της χώρας.

Διότι ούτε παραγωγική τάξη αποτελούν οι βιομήχανοι (όπως έχουν) ούτε φυσικά «διασύρονται» όταν επισημαίνονται τα παρασιτικά και απαράδεκτα κερδοσκοπικά φαινόμενα που συνοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος των «παραγωγικών» βιομηχανικών δραστηριοτήτων.

Οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες σχετικά, από την αναμόρφωση των τραπεζικών κριτηρίων, τα εποπτικά συμβούλια και τους αποτελεσματικούς κρατικούς ελέγχους, μπορεί να μην αποτελούν «σοσιαλιστική» πολιτική, είναι όμως θετικά και στοιχειώδη μέτρα εκσυγχρονισμού, που πρέπει να ενισχυθούν και να διευρυνθούν.

Γιατί θα ήταν αδιανόητο να κερδίσουν οι βιομήχανοι και επί κυβερνήσεως προοδευτικών δυνάμεων, αυτά που πέτυχαν με τους κρωγμούς περί «σοσιαλμανίας» την εποχή Παπαληγούρα-Δεβλέτογλου.

Και υπάρχει τέτοιος κίνδυνος όσο η κυβέρνηση προχωρά μόνο όταν εξαναγκάζεται, ενώ οι υπόλοιποι φορείς, κόμματα και συνδικαλιστικές οργανώσεις, «πονηρεμένοι» από άλλα κυβερνητικά ολισθήματα, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν και να ενισχύσουν τα θετικά μέτρα και πρωτοβουλίες της αντιφατικής κυβέρνησής μας.

ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ

«Αρχή του παραμυθιού καλησπέρα σας». Αν μιλούσαν οι φωτιές αυτό θα έλεγε η πρώτη πυρκαγιά δάσους στο Δήλεσι την περασμένη εβδομάδα. Φαίνεται πως και πάλι θα τ' ακούσουμε όλο το παραμύθι το καλοκαίρι, γι' αυτή την παράξενη χώρα που 'χε μανία με τις στάχτες.

Υποτίθεται βέβαια πως το ΠΑΣΟΚ ως νέος πρίγκηπας θα έβγαζε τη Σταχτοπούτα από τη θλιβερή της μοίρα και θα την οδηγούσε σε μια νέα ζωή, κυρίως απ' τη φωτιά. Και είναι γεγονός ό-

τι ο πρίγκηπας προσπάθησε, αδέξια όμως και ανολοκλήρωτα. Έτσι, ούτε το Δασοπυροσβεστικό σώμα συγκροτήθηκε ακόμη, ούτε τελικές αποφάσεις για τα πυροσβεστικά αεροπλάνα έχουν ληφθεί, παρά επαναλαμβάνουμε, τις φιλότιμες κυβερνητικές προσπάθειες.

Ούτε όμως και η τοπική Αυτοδιοίκηση, ούτε οι πολίτες γίναν Προμηθείς αποφάσεων, αλλά ως κυριολεκτικοί Προμηθείς θα φέρουν τη φωτιά στα σπίτια τους.

Μια βόλτα στις δασωμένες περιοχές της Αττικής θα δείξει την εικόνα της αδιαφορίας των ιδίων των πολιτών για στοιχειώδη μέτρα πυροπροστασίας. Σε ορισμένες περιοχές μάλιστα, είδαμε το εκπληκτικό, σπίτια που φρόντισαν την αποψίλωση των δικών τους οικοπέδων και έρριξαν τα ξερά και ιδιαίτερα εύφλεκτα κλαδιά... στο διπλανό άδειο οικόπεδο!

Ίσως εδώ να υπάρχει και χώρος παρέμβασης της Πυροσβεστικής και χώρος πρωτοβουλιών κοινωνικών οργανώσεων, για μια σωστή ενημέρωση και ενεργοποίηση για να σωθεί ό,τι είναι δυνατόν να σωθεί.

Γιατί φαίνεται ότι σε λίγα χρόνια, το μόνο φυτό που θα ανθεί στη χώρα μας θα είναι η «φαιδρά πορτοκαλέα»...

Περιβαλλοντικά...

Σε ένα σημείωμα δεν μπορούμε καν να θίξουμε την κρίσιμη και αποφασιστική σχέση της λαϊκής ενεργοποίησης ως προς την προστασία του περιβάλλοντος. Ούτε μπορούμε να αναλύσουμε το πλέγμα σχέσεων που διαμορφώνεται σε μια λαϊκή κινητοποίηση όπου συμμετέχουν η Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα πολιτικά κόμματα, επιστημονικοί φορείς και εμπειρογνώμονες.

Θα κινηθούμε λοιπόν σχηματικά χωρίς «εμβαθύνσεις» σε ένα πρόβλημα όπου διαφαίνεται ένας επικείμενος «ρεβιζιονισμός» του κυβερνητικού κόμματος. Θυμόμαστε συγκεκριμένα πως κόμματα της αντιπολίτευσης, δημοτικοί άρχοντες, λαός και επιστήμονες είχαν αγωνιστεί συντονισμένα για τη διακοπή της λειτουργίας του ηλεκτροπαραγωγικού σταθμού Αγ. Γεωργίου στο Κερατσίνι, γιατί είχε εκτιμηθεί πως αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες ατμοσφαιρικής ρύπανσης όχι μόνο των γειτονικών περιοχών αλλά όλου του λεκανοπέδιου της Αθήνας.

Και πράγματι η «ΝΔ» με απόφαση αν δεν κάνουμε λάθος του κ. Μάνου Υπουργού τότε Βιομηχανίας, ενέδωσε στην πίεση —και προφανώς στα στοιχεία— και διέκοψε τη λειτουργία του σταθμού Κερατσινίου.

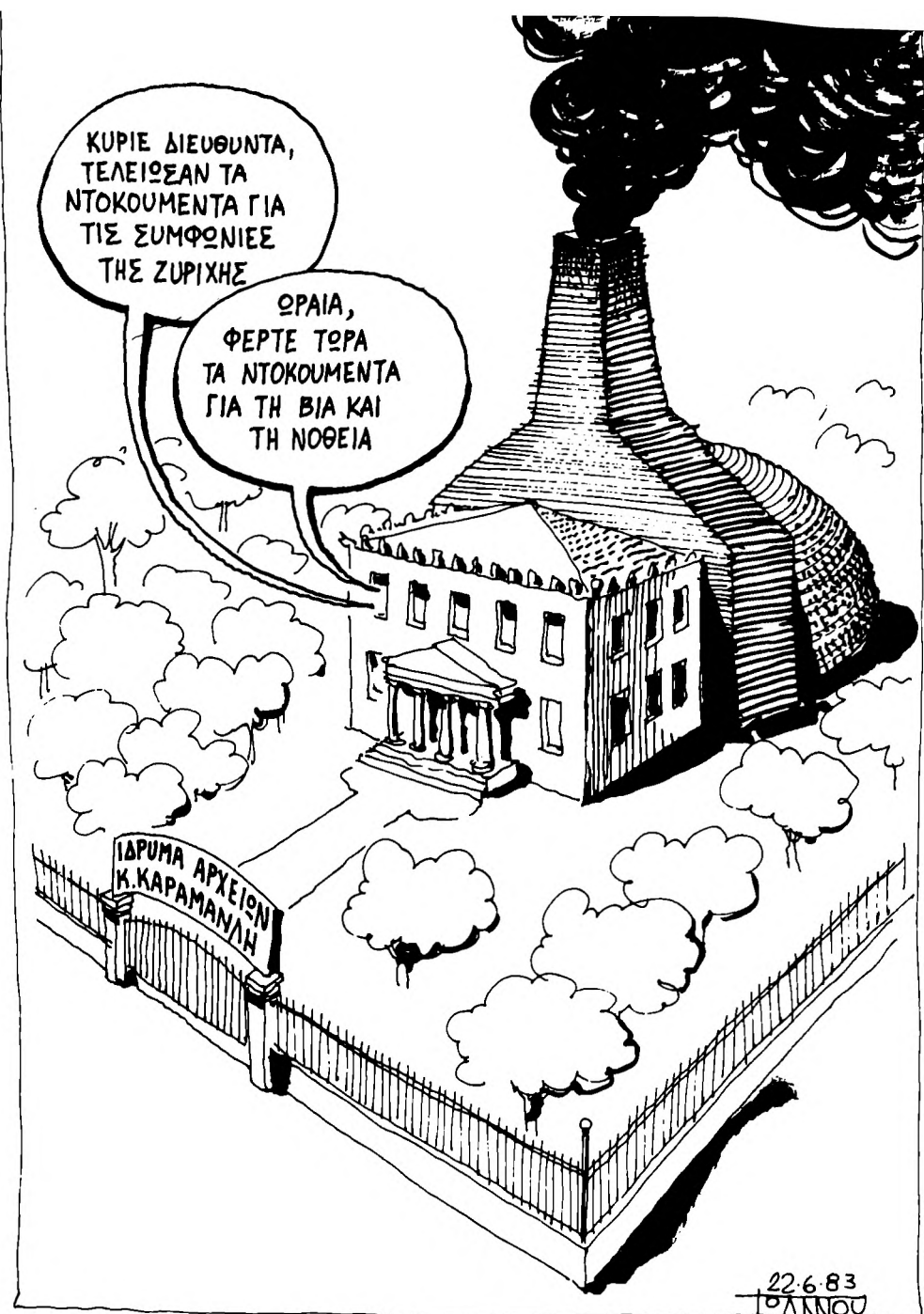
Μόλις όμως «χρόνισε» η Αλλαγή, άρχισαν και οι «αναθεωρήσεις» για τη χρησιμότητα (και τη ρυπαντικότητα άραγε;) του Κερατσινίου. Κορύφωση των σχετικών ρεβιζιονιστικών προσεγγίσεων ήταν και η συνέντευξη της Διοίκησης της ΔΕΗ όπου αφέθηκαν υπαινιγμοί ότι ενδεχομένως όλα αυτά οφείλονταν στον «κακό» προγραμματισμό της «ΝΔ» και ότι ίσως ο Αγ. Γεώργιος Κερατσινίου είναι η «χρυσή εφεδρεία» του ενεργειακού της Αθήνας.

Να επίκειται άραγε «απορρύπανση» των «αντιλαϊκών» ενεργειών της Δεξιάς μέσω των πιεστικών συναλλαγματικών προβλημάτων που δημιουργεί η αγορά ξένης ηλεκτρικής ενέργειας;

Άτυχο περιβάλλον, το δολάριο φαίνεται να είναι η πραγματική ρύπανσή σου...

«ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ»

Έχουμε και άλλοτε ασχοληθεί στο ANTI με το πρόβλημα των «επιτροπών συμπαράστασης». Κανείς δεν αμφισβάζει ότι οι «επιτροπές συμπαράστασης» σε έναν αγωνιζόμενο λαό ή κίνημα, έχουν πολλές φορές ουσιαστικό και σημαντικό ρόλο στην επιτυχία των σκοπών του. Ποιος αμφισβάζει, ας πούμε, για το ρόλο του κινήματος συμπαράστασης στο Βιετνάμ ως προς την τελική

του Γιάννη Ιωάννου

ήττα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού σ' αυτόν τον πόλεμο;

Έχουμε όμως τονίσει πως πολλές φορές διάφορες κινήσεις και επιτροπές συμπαράστασης συγκροτούνται για εντελώς διαφορετικούς ρόλους απ' αυτούς για τους οποίους κυρίως θα έπρεπε να έχουν συγκροτηθεί.

Άλλες φορές πρόκειται για συσπείρωση «παραγόντων» που απλώς βάζουν την υπογραφή τους κάτω από ένα κείμενο, ενώ διάφοροι «αφανείς» κάνουν το «χαμαλίκι» της υπόθεσης. Άλλοτε πρόκειται για τη «βιτρίνα» κάποιας κδοματικής επιλογής, οπότε και στρατεύεται ο «αριστερισμός» των «επωνύμων» που διατίθενται για παρόμοιες χρήσεις. Άλλοτε διάφορες γκρούπερ ή υπόλοιπα οργανώσεις, μέσω των επιτροπών βρίσκουν έναν τρόπο παράτασης της παρουσίας τους κ.ο.κ.

Για την περίπτωση στην οποία αναφέρεται το σημείωμά μας, όλα αυτά δεν ισχύουν καθώς η σχετική επιτροπή που δημόσια κάλεσε στη συγκέντρωση αποτελείται από στελέχη που τα περισσότερα, συγκεκριμένα πάλεψαν γι' αυτόν το σκοπό. Μιλάμε για τη συγκέντρωση συμπαράστασης στον αγώνα των Μουτζαχεντίν στο Ιράν όπου παρά την εργασία της επιτροπής δεν μαζεύτηκαν περισσότερα από 20 άτομα στην κορύφωση της συγκέντρωσης!

Θέλουμε λοιπόν να επισημάνουμε το αντίστροφο: αν λοιπόν μια επιτροπή δουλεύει μόνο για το σκοπό της είναι καταδικασμένη στη μαζική αποτυχία;

Δηλαδή η δημοκρατική συνείδηση και αλληλεγγύη λειτουργούν μόνον όταν κάποιος «άλλος» σκοπός πέρα από την υποστήριξη του συγκεκριμένου αγώνα πρέπει να υπηρετηθεί;

Και στη μια και την άλλη περίπτωση τα συμπεράσματα είναι α-νησυχητικά...

Εξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Όταν είμαστε πριβέ...

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΤΑ ΣΚΙΤΣΑ
ΕΙΝΑΙ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΥ
ΙΣΑΝΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΚΑΛΑΪΤΖΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΤΑ ΜΕΛΗ
ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΛΑΔΗ
ΤΟΝ ΜΠΑΚΑΛΗ ΤΩ Κ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ
ΤΗΝ ΓΑΤΑ ΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΑ ΓΑΤΑΚΙΑ ΤΗΣ

Τον Ιούλιο του 1983 συμπληρώνονται 9 χρόνια από το πραξικόπημα του Ιωαννίδη στην Κύπρο, με τα γνωστά τραγικά αποτελέσματα: την τουρκική εισβολή και την κατοχή μεγάλου τμήματος του νησιού, που συνεχίζεται ως σήμερα.

Οι ειδικές συνθήκες ζωής του ελληνοκυπριακού πληθυσμού, διαμόρφωσαν ιδιόζουσα αύξηση της πολιτιστικής δημιουργίας, μέσα στις νέες πολιτικές πιέσεις, με χαρακτηριστικό θεματικό προσδιορισμό.

Με αυτές τις σκέψεις το περιοδικό ANTI είχε την πρωτοβουλία της παρουσίασης, της Νεότερης Κυπριακής Λογοτεχνίας στο επόμενο τεύχος, αρ. 236 / 8.7.1983, που θα είναι αφιερωμένο στην Κύπρο.

Με μια συστηματική παρουσίαση των τάσεων και ρευμάτων από το 1878 ως σήμερα, εξετάζεται η ιδιαιτερότητα της Κυπριακής Λογοτεχνίας, αλλά και η ελληνικότητά της. Γράφουν οι: Π. Βουτουρής, Λ. Ζαφειρίου, Γ. Κατσούρης, Γ. Κεχαγιόγλου, Π. Κιτρομηλίδης, Μ. Πιερής, Φ. Σταυρίδης και ο Κ. Χαραλαμπίδης. Στο ίδιο τεύχος θα περιληφθούν άρθρα για την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα της Κύπρου σήμερα και συνεντεύξεις του Πρόεδρου Σ. Κυπριανού και των άλλων πολιτικών αρχηγών.

Το «ANTI» σε συνεργασία με το Υφ. Νέας Γενιάς και των Γραφείων Τύπου και Μορφωτικών υποθέσεων της Κυπριακής Πρεσβείας στην Αθήνα, καθώς και την πολύτιμη συμπαράσταση της Μορφωτικής Υπηρεσίας του Υπ. Παιδείας Κύπρου, του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών Κύπρου, του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου και του Δήμου Αθηναίων, συμμετέχει στην οργάνωση τριήμερων εκδηλώσεων με θέμα: «Κύπρος - Πολιτιστική Πράξη '83», που θα πραγματοποιηθούν στις 9, 10 και 11 Ιουλίου στο Πάρκο Ελευθερίας - πρώην ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Κύριο χαρακτηριστικό των εκδηλώσεων αυτών θα είναι ο τονισμός της ιδιόμορφης πνευματικής κυπριακής δημιουργίας, και κυρίως η υπογράμμιση της ελληνικότητάς της. Η πολιτική διάσταση της πολιτιστικής αυτής παραγωγής πιστεύουμε ότι αντανακλάται άμεσα στα επιμέρους θέματα που διαλέξαμε να παρουσιάσουμε.

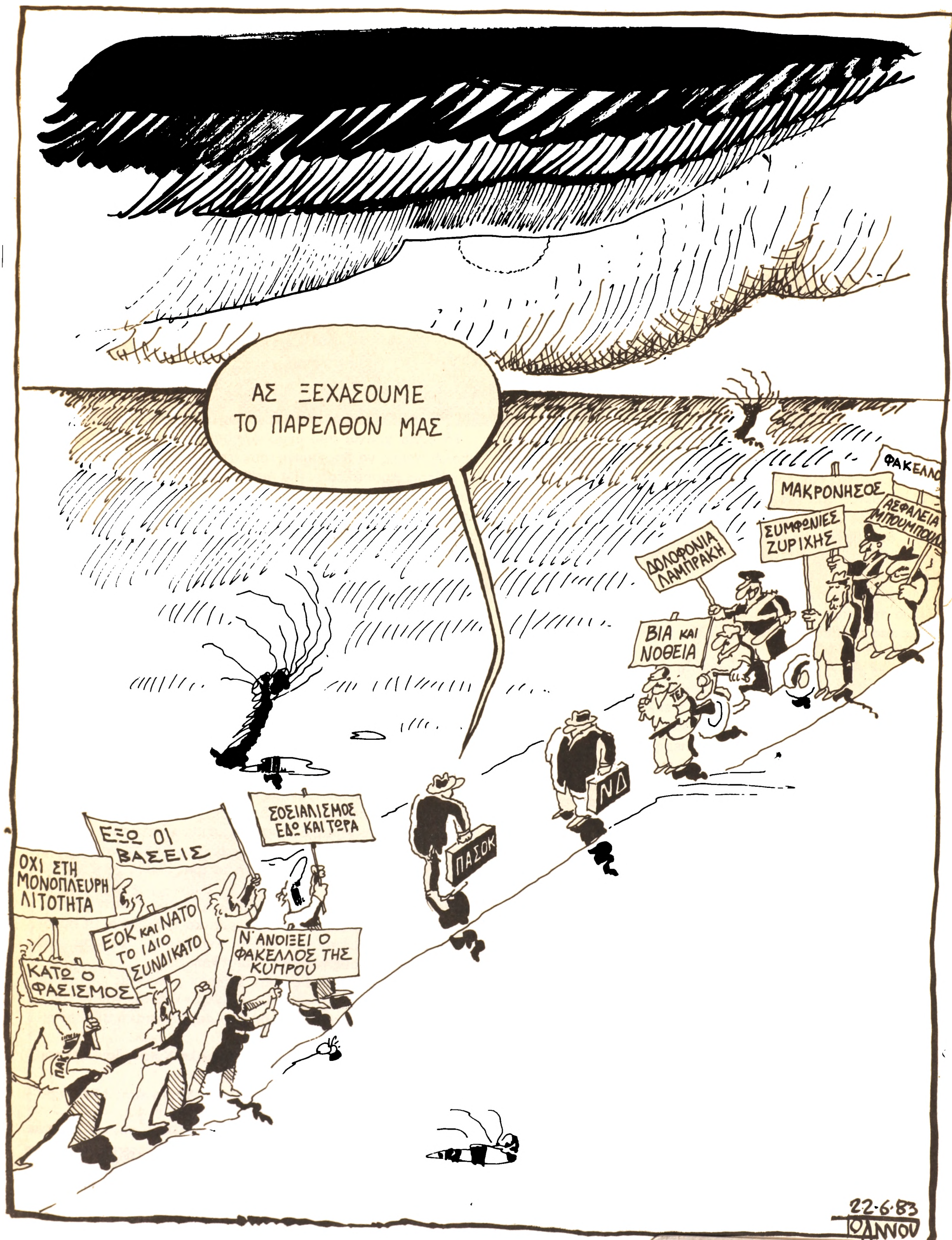
Τα εννιά χρόνια που μεσολάβησαν από την τουρκική εισβολή, χωρίς να δημιουργήσουν απόλυτους όρους «λήθης», εν τούτοις προκάλεσαν μια αισθητή απομάκρυνση, μεγάλου ποσοστού Νεοελλήνων, από το Κυπριακό ζήτημα. Καιρός, λοιπόν, για έναν επαναπροσδιορισμό όλων μας σε σχέση μ' αυτό που είναι η Κύπρος του πάντα και του σήμερα.

Οι εκδηλώσεις, που θα πραγματοποιηθούν, στο σύνολό τους, θα περιλαμβάνουν:

- Εκθέσεις κυπριακού λογοτεχνικού βιβλίου και περιοδικού Τύπου.
- Έκθεση λαϊκής κυπριακής ζωγραφικής με έμφαση στο θέμα της τουρκικής εισβολής και των κατεχόμενων περιοχών.
- Έκθεση παιδικής ζωγραφικής.
- Έκθεση φωτογραφίας επικεντρωμένη στην πολιτιστική απώλεια, συνέπεια της τουρκικής εισβολής
- Έκθεση της πολιτιστικής δραστηριότητας του προσφυγικού καταυλισμού της Επισκοπής.
- Προβολές από βίντεο παραγωγών του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, κυρίως ενημερωτικών και πολιτιστικών.
- Θεατρική παράσταση του Ερασιτεχνικού Θιάσου του προσφυγικού συνοικισμού Επισκοπής με μία πρωτότυπη θεατροποίηση του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής του '74, που γράφτηκε και παίζεται από τους ίδιους τους παθόντες πρόσφυγες.
- Τα κλασικά και μοναδικά στο είδος τους «τσατίσματα», καθώς και τα εξάισια κυπριακά ερωτικά τραγούδια, με συνοδεία βιολιού και λαούτου, που θα εκτελέσουν τέσσερις από τους γνωστότερους γέροντες ποιητάρηδες.
- Ποιητικές αναγνώσεις από Κύπριους ποιητές θεματικά προσδιορισμένες από τα πολιτικά γεγονότα του τόπου τους.
- Κυπριακούς λαϊκούς χορούς από παραδοσιακό συγκρότημα.
- Συναυλία του Κύπριου συνθέτη Μιχάλη Χριστοδουλίδη που θα παρουσιάσει το έργο του «Ακριτικά».
- Συζήτηση για τον ποιητή Παντελή Μηχανικό: Μια περίπτωση ποιητικών διλημάτων.

Το τχ. 235 που κρατάτε στα χέρια σας θα κυκλοφορεί ως τις 7 Ιουλίου. Και το τχ. 236 ως τις 21 Ιουλίου. Παράλληλα, όλο αυτό το διάστημα και ως τις 21 Ιουλίου θα κυκλοφορεί το ειδικό τεύχος 234, αφιερωμένο στα 100 χρόνια από το θάνατο του Καρόλου Μαξ.

ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΒΑΣΕΙΣ. Βασικές

διαπραγματεύσεις, που ξαφνικά παθαίνουν... διακοπή.

Ο Βαρθολομαίος στην πατρίδα του.

Οι εντός, οι εκτός και οι επί του δακτυλίου στα μαύρα τους μεσάνυχτα. Από πουθενά φως. Όσπου —επίσης ξαφνικά— βγαίνει ο Αντρέας —Κυριακή βράδυ— στην τηλεόραση: «Θα πρέπει να είναι κανείς κουφός για να μην εννοήσει το μήνυμα (...) ότι η συμφωνία είναι συμφωνία για την απομάκρυνση των βάσεων όχι για την παραμονή τους...».

— Ο Αντρέας σκλήρυνε —λέω στην Αντιγόνη— τις ζηλώνει τις βάσεις.

Αλλά ο Αντρέας συνεχίζει στην τηλεόραση: «(...) γνωρίζουμε ποιες είναι οι δυνάμεις μας και ποιοι οι περιορισμοί τους (...) και γι' αυτόν το λόγο δεν δεχόμαστε την φρασεολογία "θα ξηλώσουμε τις βάσεις". Η απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων είναι μια δύσκολη διαδικασία και πιστεύω ότι ο ελληνικός λαός κατανοεί πλήρως το νόημα αυτής της φράσης...».

— Επιμένεις ότι φεύγουν οι βάσεις; Με ρωτά η Αντιγόνη.

Στην αμηχανία μου και στην απελπισία μου προσέφυγα στα Γράμματα και στις Τέχνες:

— Βάσις, φρουρά, εξηκονταρχία Πρεβέζης

Την Κυριακή θ' ακρύσουμε τη μπάντα

Πήρα ένα βιβλιάριο

Τραπεζής

Πρώτη κατάθεσις δραχμιαί τριάντα».

(Από την «Πρέβεζα» του Κώστα Καρυωτάκη.

● Γιος (μαθητής): *Μαμά στις εξετάσεις πήρα κάτω από τη Βάση.*

● Μητέρα: *Μην ανησυχείς, θα επέλθει συμφωνία.*

(Ο διάλογος από την γελοιογραφία του ΚΥΡ στην «Ελευθεροτυπία» της 16.6.83).

● «Με καλό μάτι θα εξετασθεί η αίτηση του Μουντή». (τίτλος της Απογευματινής σχετικός με την πρόθεση του υπουργείου Δικαιοσύνης να απονείμει χάρη στον ισοβίτη ηδονοβλεψία που έχει χρεωθεί το φόνο της Τσάπμαν).

● «Και τώρα από την ΕΡΤ Γαλλίας θα παρακολουθήσετε τον τελικό του πανευρωπαϊκού πρωταθλήματος μπάσκετ με-

ταξύ...» (εισαγωγικό από την τηλεπαρουσιάστρια της ΕΡΤ-1 πριν από την μετάδοση του αγώνα των Εθνικών Ομάδων Ιταλίας-Ισπανίας.

● «(...) Ο τελευταίος μου σταθμός είναι ο έρωτας αυτός.

Ζωή θα ζήσω φρόνιμη

και συ θα είσαι η μόνιμη»

(Από παλιό γνωστό σουξέ του Τόλη Βοσκόπουλου).

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ επιλέκτων.

Απήλθε από τον κόσμο των ζωντανών και από το πολιτικό γραφείο του ΚΚΣΕ —αφού συμπλήρωσε σχολαστικά και το τελευταίο 24ωρο του τελευταίου Μαΐου του— λίγο μικρότερος των 85 ετών ο Άρβιντ Πέλσε. Ανήλθε στην προεδρία της Λαϊκής Κίνας —δύο εβδομάδες αργότερα— μόλις 78 Μαΐων ο Λι Σιανιάν.

Αν στην καλύτερη περίπτωση γεροντοπροστασίας του προηγμένου καπιταλισμού τα γηρατειά απολαμβάνουν φροντίδες, νοσηλίες και τιμές («περήφανα νιάτα — τιμημένα γηρατειά» ήταν κι εδώ του Ανδρέα Παπανδρέου το προεκλογικό μήνυμα), στον υπαρκτό σοσιαλισμό —τα γηρατειά— ή μονοπωλούν την εξουσία ή η εξουσία ασκείται εν ονόματί τους. Χωρίς προστατεκτομή ή χωρίς καθετήρα στην ουροδόχο κύστη ή χωρίς κατουρημένο μπατζάκι δεν γίνεται εύκολα κανείς δεκτός στα ανώτατα κλιμάκια. Παραπέμπω τους δύσπιστους στα συγκεκριμένα ονόματα και στις στατιστικές.

— Γιατί βρε παιδί μου —είχα ρωτήσει στην Αίγινα τον περασμένο Αύγουστο ένα φλογερό Πειραιώτη ΚΝίτη— διατηρούνται αυτοί οι γέροι στην ηγεσία της Σοβιετικής Ένωσης;

— Παιζουν —μου εξήγησε— στα δάχτυλα το Μαρξισμό.

Πέρασαν δύο μήνες. Μια εβδομάδα πριν τις δημοτικές εκλογές έβγαине —μέρα μεσημέρι— από το σταθμό του Φαλήρου του ηλεκτρικού τραίνου. Μια μικρή ομάδα από αγόρια και κορίτσια κολλούσαν γιγαντοαφίσσες. Ανάμεσά τους κι ο γνωστός μου πειραιώτης ΚΝίτης. Πλησίασα να δω τι έγραφαν οι γιγαντοαφίσσες.

«Ψήφισε Σαλπέα — Νέο και Αγωνιστή».

— Ο Πειραιάς —μου συμπλήρωσε ο ΚΝίτης μου— είναι μεγάλη πόλη, γεμάτη προβλήματα. Τι μπορούν να του προσφέρουν τα χούφταλα;

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΙΕΣ

● «ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ: Καταγέλαστος ο δακτύλιός σας» (Τίτλος της Μεσημβρινής της 10.6.'83).

● «Οι εξερχόμενοι να μην χαιρετώνται με τους παραμένοντες τόσο ζωντά». (Σύσταση του προέδρου της Βουλής κ. Αλευρά την πρώτη μέρα της συζήτησης του νομοσχεδίου περί «κοινωνικοποιήσεων» λίγα δευτερόλεπτα μετά την άνοδο στο βήμα του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του ΚΚΕ κ. Νίκου Καλούδη).

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ του βουλευτή Κο-

ζάνης και πρώην υφυπουργού κ. Μιχ. Παπακωνσταντίνου:

Κύριοι,

Διάβασα με έκπληξη το σχόλιό σας στο τεύχος της 27 Μαΐου για τις «αρχαιότητες και τις εκτελέσεις». Φυσικά, ποτέ ούτε στις «ανένδοτες», όπως γράφετε, περιδείξεις μου του 1962, δεν μίλησα για «εκτελέσεις» οποιουδήποτε. Όσοι με γνωρίζουν καλά το αντιλαμβάνονται απολύτως. Άλλωστε, το ζήτημα ξεκαθάρισε τότε ακόμα, όπως πχ. θα μπορούσε να σας το βεβαιώσει —ελπίζω να το θυμάται— ο φίλος κ. Αντώνης Μπριλλάκης. Η ιστορία ήταν απλώς «στημένη» εις βάρος μου από αντιπάλους στην προεκλογική περίοδο του 1963, στην οποία, συμπτωματικά αν θέλετε, είχα έλθει πρώτος σε σταυρούς προτιμήσεως σ' όλη την Ελλάδα κι απ' όλα τα κόμματα. Φαίνεται ότι ούτε ο λαός του νομού, στον οποίο πολιτεύομαι, το πίστεψε.

Σ' ό,τι αφορά τις αρχαιότητες εξακολουθώ να διατηρώ την απορία —όχι μόνο δική μου— γιατί η κυρία Υπουργός Πολιτισμού διάλεξε μονόδρομο και δεν αναζητάει κι άλλους ανεκτίμητους θησαυρούς μας που βρίσκονται σ' άλλα μουσεία —εκτός απ' το Βρετανικό— όλου του κόσμου.

Ευχαριστώντας για τη φιλοξενία

Με εκτίμηση

Μιχ. Παπακωνσταντίνου

ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ του

Δακτυλιδόστομου:

Η «ιστορία» που αναφέραμε στο τεύχος 232 —μια ιστορία του 1963— δημοσιεύτηκε, εκείνη την εποχή, στην «ΑΥΓΗ». Ανιχνεύσαμε σχολαστικά στα επόμενα φύλλα της ίδιας εφημερίδας τη διάψευσή της. Δεν τη βρήκαμε πουθενά. Η πρώτη διάψευσή της βρίσκεται στην επιστολή του κ. Μιχ. Παπακωνσταντίνου που δημοσιεύουμε παραπάνω με αναδρομική ικανοποίηση.

Μια περίεργη έκθεση για «επιχειρηματική» χρήση...

Οι ΗΠΑ «αν δεν διαλέγουν πριν από μας για μας», τουλάχιστον σκέπτονται και μελετούν την ελληνική πολιτική κατάσταση πριν από μας για... αυτούς. Αυτό είναι το συμπέρασμα που αβίαστα προκύπτει από την Αμερικάνικη απόρρητη έκθεση της οποίας τα κύρια σημεία παρουσιάζουμε στη συνέχεια του άρθρου. Η δομή των κέντρων εξουσίας στην Ελλάδα, η επιρροή του καθ' ενός απ' αυτά στη λήψη καθοριστικών αποφάσεων για την πορεία του τόπου, τα προγνωστικά για τις επόμενες εκλογές ή οι δυνατότητες επενδύσεων, και η διαμόρφωση όλων αυτών των παραγόντων με την πάροδο του χρόνου, είναι τα βασικότερα σημεία της σημαντικής αυτής έκθεσης που εκπονήθηκε για «επιχειρηματική χρήση». Και το πρόβλημα είναι το είδος των «επιχειρήσεων» που θα αναληφθούν...

Η μελέτη έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν και τυπικά δεν προέρχεται από τις κλασικές υπηρεσίες κατασκοπίας, όπως η C.I.A ή η D.I.A. Συντάχθηκε από ιδιωτική Εταιρεία Μελετών η οποία πραγματοποιεί μελέτες για περισσότερες από 60 χώρες σε ετήσια βάση. Οι μελέτες αυτές αγοράζονται από τράπεζες και πολυεθνικές εταιρείες που προσανατολίζουν μέσω αυτών την οικονομική και επενδυτική τους πολιτική.

Παρόλο τον «ιδιωτικό» χαρακτήρα αυτών των μελετών, το ενδιαφέρον τους είναι πολύ μεγάλο. Αφενός γιατί οι «Analysers», οι ερευνητές, είναι συνήθως υψηλά στελέχη με θητεία σε ανάλογες κρατικές υπηρεσίες. Χαρακτηριστικά, ο περίφημος Κίσιγκερ είναι σήμερα επικεφαλής ενός παρόμοιου γραφείου... Ταυτόχρονα, οι «εκθέσεις» συντάσσονται σε συνεργασία με τις τοπικές διπλωματικές αποστολές και υπηρεσίες, ενώ υπάρχει ευχερώς πρόσβαση σε «υψηλές» πηγές με ακριβείς πληροφορίες. Άνθρωποι τέλος που είναι πληροφορημένοι καλά για τις σχετικές διαδικασίες διαβεβαιώνουν ότι τις περισσότερες φορές, τα ιδιωτικά αυτά γραφεία «επιχειρησιακής έρευνας» δεν είναι παρά το προκάλυμα των «συγκαλυμένων» δραστηριοτήτων της CIA, που είναι ο πραγματικός εργοδότης και διαμορφωτής, όλων αυτών των αναλύσεων.

Απ' αυτή τη σκοπιά, η έκθεση που έχουμε στα χέρια μας είναι ενδιαφέρουσα για τη διερεύνηση όχι μόνο της αμερικάνικης στάσης έναντι των σημερινών πολιτικών εξελίξεων, αλλά και την ανίχνευση του τρόπου δουλειάς των αμερικάνικων υπηρεσιών όσον αφορά τη χώρα μας.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι στην ερευνητική ομάδα του 1982 συνεργάστηκαν και δύο Έλληνες των οποίων όμως τα ονόματα δεν αναφέρονται πουθενά, ενώ στην ομάδα του '83 και οι τέσσερις συντάκτες είναι αμερικανοί...

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι στην ερευνητική ομάδα του 1982 συνεργάστηκαν και δύο Έλληνες των οποίων όμως τα ονόματα δεν αναφέρονται πουθενά, ενώ στην ομάδα του '83 και οι τέσσερις συντάκτες είναι αμερικανοί...

Φαίνεται ότι τα στοιχεία της ίδιας μελέτης διοχετεύθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν στο «Βήμα της Κυριακής» (5.5.83) σε μια ενδιαφέρουσα ανταπόκριση από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Όμως, τα στοιχεία τα οποία δημοσιεύθηκαν δίνουν μια εντελώς περιορισμένη εικόνα της έκθεσης και περιορίζονται σε μια μελλοντολογική διάγνωση μιας μη κατανοαζόμενης υπηρεσίας, σύμφωνα με την οποία, το ΠΑΣΟΚ κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις θα κέρδιζε με πιθανότητα 50% τις εκλογές του '85. Οι προϋποθέσεις ήταν η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης, η παραμονή του Προέδρου της Δημοκρατίας κ.ά.

Η όλη έκθεση, τόσο για το '82 όσο και για το '83 χαρακτηρίζεται από μια ψυχρή και ουδέτερη γλώσσα, και μια προσπάθεια να μη φορτίζεται «ιδεολογικά» η ανάλυση. Μοιάζει το κείμενο με «παιγνίο», όπου εντελώς «ρεαλιστικά» ανατέμνεται η φύση της σημερινής εξουσίας και οι συσχετισμοί σε επίπεδο κοινωνικών οργανώσεων, κομμάτων και προσωπικοτήτων.

Είναι φανερό πως οι «αναλύτες» αντιμετωπίζουν ένα μεθοδολογικό πρόβλημα με την κατάταξη του ΠΑΣΟΚ ως πολιτικής δύναμης, ενώ εκτιμούν πως σε μια δεύτερη τετραετία θα ήταν «αριστερότερη» η πολιτική του γιατί τώρα το κύριο μέλημά του είναι η εδραίωσή του στην εξουσία.

Σαν συνόψιση η έκθεση για το 1982 περιλαμβάνει ένα διάγραμμα όπου καταγράφονται οι πολιτικοί συσχετισμοί και δημοσιεύεται σ' αυτές τις σελίδες.

Ας κοιτάξουμε το διάγραμμα τώρα λίγο πιο προσεκτικά. Ο κατακόρυφος άξονας (τεταγμένη) αναφέρεται στην «υποστήριξη», «ουδετερότητα» ή «αντίθεση» που έχουν τα κέντρα εξουσίας στη σημερινή πολιτική της Ελλάδας. Οι διαβαθμίσεις για την «υποστήριξη» και την «αντίθεση» είναι «υψηλή», «μέτρια» και «χαμηλή». Για την «ουδετερότητα» δεν υπάρχουν διαβαθμίσεις.

Ο οριζόντιος άξονας (τετμημένη), αναφέρεται στη «σπουδαιότητα στη λήψη αποφάσεων», πόσο σημαντικό δηλαδή είναι το «κέντρο». Και εδώ έχουμε τρεις διαβαθμίσεις: «χαμηλή», «μέτρια» και «υψηλή».

Έτσι, για παράδειγμα, η «σπουδαιότητα» στη λήψη αποφάσεων του «κέντρου» «ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ» είναι υψηλή. Η «υποστήριξη» δε στο καθεστώς (regime) χαμηλή. Της

ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ	
Δομή κέντρων λήψης αποφάσεων	Χώρα: ΕΛΛΑΣ
	Ημ: Μάρτης 1-82

ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ	
Δομή κέντρων λήψης αποφάσεων	Χώρα: ΕΛΛΑΣ
	Ημ: Μάρτης 1-83

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	Υψηλή			ΠΑΣΟΚ
	Μέτρια	ΚΚΕ 66.	ΕΦΕΕ ΚΚΕ ΠΑΣΕΓΕΣ	
	Χαμηλή	ΚΟΔΗΣΟ ΕΔΑ ΕΔΗΚ		ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΣ			ΕΟΚ	
ΑΝΤΙΘΕΣΗ	Χαμηλή	ΝΑΤΟ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ		
	Μέτρια	ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	
	Υψηλή	ΚΟΜΜΑ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ	ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	

Χαμηλή Μέτρια Υψηλή
Σπουδαιότητα στη λήψη αποφάσεων

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	Υψηλή			ΠΑΣΟΚ - ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
	Μέτρια	ΕΦΕΕ	ΚΚΕ ΠΑΣΕΓΕΣ	
	Χαμηλή		ΓΣΕΕ	
ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΣ			ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΟΚ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
ΑΝΤΙΘΕΣΗ	Χαμηλή	ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	ΝΑΤΟ	
	Μέτρια			
	Υψηλή		ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	

Χαμηλή Μέτρια Υψηλή
Σπουδαιότητα στη λήψη αποφάσεων

ΝΔ η «σπουδαιότητα» είναι μέτρια, ενώ η «αντίθεση» υψηλή.

Είναι νομίζουμε κατανοητό, ότι τέτοιου είδους «πληροφορίες» δεν προορίζονται και μόνο για ενημέρωση επιχειρηματιών. Θα μπορούσαν να μεταβληθούν σε εξαιρετο εργαλείο στο βαθμό που κάποια ξένη υπηρεσία θέλει να στήσει το παιχνίδι της διείσδυσης και του επηρεασμού της ελληνικής πολιτικής ζωής.

Στα χέρια μιας υπηρεσίας ένα τέτοιο σχεδιάγραμμα έχει προφανώς την ακόλουθη έννοια: εάν θελήσω να υπονομεύσω το καθεστώς (της όποιας χώρας) δεν έχω παρά να στοχεύσω στη μετακίνηση των παραγόντων. Έτσι, αν «κατεβάσω» π.χ. έναν παράγοντα σημαντικό από τη «χαμηλή» υποστήριξη στην «ουδετερότητα», και από εκεί στη θέση «χαμηλή αντίθεση», θα έχω κάνει ένα σημαντικό βήμα στο στόχο μου. (Πχ. αποσταθεροποίηση, υπονόμηση).

Και είναι περίπου φανερό ποια μέσα θα μεταχειριστεί κανείς για να μετατοπίσει τον παράγοντα π.χ. «επιχειρήσεις» ή «ένοπλες δυνάμεις».

Είναι ενδιαφέρουσα πάντως η σύγκριση των πινάκων από το Μάρτη του '82 στο Μάρτη του '83. Αρκετοί παράγοντες έχουν διαφοροποιηθεί, άλλοι έχουν εξαφανιστεί από τον πίνακα.

Βλέπουμε για παράδειγμα, πως ο παράγοντας «ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ» έχει μετακινηθεί στην «ουδετερότητα». Αντίθετα ο παράγων «ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ» έχει μετατοπιστεί στον οριζόντιο άξονα στη θέση «μέτρια», ενώ στον κατακόρυφο στη θέση «ουδετερότητα».

Έτσι, σε υποθετική περίπτωση παρεμβατισμού αυτό θα σήμαινε, πως στον οριζόντιο άξονα σύμφωνα με τις επιθυμίες «μου» (της όποιας ξένης υπηρεσίας) έχω προσδώσει στον παράγοντα αυτόν πρόσθετη ισχύ. Όμως στον κατακόρυφο άξονα, χάρη σε μια επιτυχή πολιτική του «καθεστώτος» (regime) ο ίδιος παράγων (π.χ. ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ) έχει μετακινηθεί προς τα πάνω, από την «αντίθεση» στην «ουδετερότητα». Στόχος κατά 50% πετυχημένος.

Δεν έχω λοιπόν σαν επόμενο στόχο παρά να οδηγήσω τον παράγοντα αυτόν προς τα κάτω, στην «αντίθεση», από νέα, «ένισχυμένη» θέση κτλ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μετατόπιση του παράγοντα «Σώματα Ασφαλείας» από τη «μέτρια» αντίθεση στη «χαμηλή» ενώ πιο σημαντική είναι η διαφοροποίηση μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Πρωθυπουργού στο '83. Και οι δυο παράγοντες βρίσκονται στο πάνω δεξιά άκρο του διαγράμματος, όμως ο παράγων «ΠΑΣΟΚ» έχει διαχωριστεί από το «ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ»...

Θα θέλαμε να κλείσουμε αισιόδοξα. Ευτυχώς η πολιτική δεν παίζεται με όρους υπηρεσιακής έρευνας και στα κουτάκια της «συστημικής ανάλυσης» των ποικιλώνυμων υπηρεσιών. Αλλά ούτως ή άλλως θέλουμε να ελπίζουμε ότι όλοι οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση του πολιτικού παιχνιδιού θα έχουν υπόψη ότι σε κάποια «κουτάκια» είναι τοποθετημένοι. Και ότι θα κάνουν το παν ώστε η πολιτική να γίνει αυτό που πρέπει να είναι, δηλαδή η έκφραση της ανεμπόδιστης λαϊκής κυριαρχίας...

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Η αναξιοπιστία του Τύπου και η μοναξιά της κυβέρνησης...

του Στέλιου Κούλογλου

«Τότε —με τη δικαιολογία μιας χρηματιστηριακής σκοπιμότητας— η κυβέρνηση εξέθεσε φιλικές της εφημερίδες —όσες όπως εμείς την πίστεψαν— ως αναξιόπιστες. Τώρα τις εκθέτει όλες. Και αυτό δεν έχει ξανασυμβεί ποτέ. Ποτέ άλλοτε κυβέρνηση δεν επετέθη —και μάλιστα τόσο άδικο— κατά των εφημερίδων που την ανέδειξαν, την στηρίξαν και την στηρίζουν. Οι εμπνευστές της επίθεσης δικαιούνται βραβείο πρωτοτυπίας για το επίτευγμά τους. Ας αναλογισθούν όμως αν, με τον τρόπο αυτό ζημιώνουν τις εφημερίδες ή την ίδια την κυβέρνηση».

Με αυτό το χαρακτηριστικό απόσπασμα από το πρωτοσέλιδο κύριο άρθρο της, η «Ελευθεροτυπία» απαντούσε στην «κοτσάνα της εβδομάδας», όπως χαρακτήρισε το «Ποντίκι» την πρόσφατη πρωθυπουργική επίθεση κατά των εφημερίδων. Και αν η δήλωση του κ. Παπανδρέου στο υπουργικό συμβούλιο συνδυαστεί με την —προηγούμενη δια στόματος Κουτσόγιωργα— αναγγελία κάποιων νομοθετικών ρυθμίσεων για την προστασία «της υπόληψης του πολίτη» από τις εφημερίδες, τότε παρουσιάζεται η νέα αντίληψη που τείνει να διαμορφώσει η κυβέρνηση για τον Τύπο. Αντίληψη που εκτός από τις αυταρχικές της πλευρές ή τον διάχυτο ερασιτεχνισμό της, αναδεικνύει και ένα κλίμα πολιτικής μοναξιάς που φαίνεται ότι επικρατεί στο κυβερνητικό στρατόπεδο...

Είναι γνωστό ότι οι δηλώσεις του κ. Παπανδρέου για τον Τύπο, έγιναν με αφορμή τα δημοσιεύματα των καθημερινών εφημερίδων για τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης. Ο πρωθυπουργός μίλησε για φημολογίες που «προσπαθούν να δημιουργήσουν αισθήματα αβεβαιότητας, ανασφάλειας και αποπροσανατολισμού». Οι φημολογίες αυτές ήταν «ενορχηστρωμένες, προφανώς από κάποιο επιτελείο της Νέας Δημοκρατίας» και η δημοσίευσή τους «υποσκάπτει το κύρος και την αξιοπιστία του Τύπου».

Χρειάζεται να υπογραμμισθεί ότι η πρωθυπουργική κριτική είχε και άλλους παραλήπτες: τους κυβερνητικούς αξιωματούχους που διοχέτευαν τις πληροφορίες καλλιεργώντας το έδαφος για την προώθηση των δικών τους θέσεων αλλά και τους υπουργούς που ανησυχούσαν για μια πιθανή «προς τα κάτω» αναδόμησή τους. Ήταν δηλαδή μια έμμεση υπενθύμιση ότι ένας είναι αυτός που «καθαρί-

ζει» και αποφασίζει για το μέλλον της κυβέρνησης. Πέρα όμως απ' αυτό υπάρχουν κι ορισμένα άλλα, πολύ ενδιαφέροντα σημεία.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΦΙΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ;

Η κριτική του κ. Παπανδρέου απευθύνθηκε κυρίως προς τα φιλοκυβερνητικά φύλλα. Όχι μόνο γιατί αυτά δημοσίευαν —από τις καλύτερες πηγές— τα προγνωστικά του ανασχηματισμού, αλλά και επειδή οι εφημερίδες που πρόσκεινται στη «Νέα Δημοκρατία» κάνουν την «φυσιολογική» αντιπολίτευσή τους.

Φυσικά κανείς σοβαρός άνθρωπος, όσα σχιζοφρενικά σύνδρομα καταδίωξης από την επάρατη Δεξιά κι αν έχει, δεν πιστεύει ότι όλα αυτά ήταν κόλπα της «Νέας Δημοκρατίας», για τον ανασχηματισμό ή την υπονόμευση του ΠΑΣΟΚ.

Το μήνυμα ήταν λοιπόν ευρύτερο: «σταματήστε την κριτική γιατί αλλιώς εξυπηρετείτε τη δεξιά».

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απολαμβάνει μια χωρίς ιστορικό προηγούμενο υποστήριξη (ποιοτική και ποσοτική) από τις εφημερίδες. Οι φιλοκυβερνητικές ελέγχουν πάνω από τα δύο τρίτα της συνολικής κυκλοφορίας και είναι έτοιμες να θυσιάσουν την όποια αντίληψη για την αντικειμενική πληροφόρηση προκειμένου να υποστηρίξουν την κυβέρνηση: Τα παραδείγματα από την υποτίμηση της δραχμής, τον λέβητα του Διδυμότειχου, τη μάχη της ντομάτας και τόσα άλλα είναι χαρακτηριστικά.

Είναι, από την άλλη πλευρά υποχρεωμένες, στο βαθμό μάλιστα που η κυβερνητική απόδοση σε όλους τους τομείς κάθε άλλο παρά ικανοποιητική είναι να διερμηνεύουν την δυσφορία των αναγνώστών τους. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, παρά να αναφερθούν στο φιάσκο των εισαγωγικών εξετάσεων με τα λάθος θέματα στα Μαθηματικά. Αλλά την όποια κριτική, ακόμα και την πιο καινοφανή, δεν μπορεί ούτε να τη «σηκώσει» ούτε και να την ανεχθεί η σημερινή κυβέρνηση. Γι' αυτό και από καιρό απεργάζεται «τη στήριξη στις δικές της δυνάμεις» στο χώρο του Τύπου. Η έκδοση της «Ελεύθερης Γνώμης», οι συνεχείς προτάσεις για τη μετατροπή της εβδομαδιαίας «Εξόρμησης» σε καθημερινό απογευματινό φύλλο, οι απειλές για τη διακοπή της χρηματοδότησης των —τέως— «φιλικών» εφημερίδων από τον κρατικό κορβανά (έστω κι αν η «Ελεύθερη Γνώμη» λέγεται ότι δανειοδοτήθηκε με 300 εκατ. δρχ.) είναι ορισμένα μόνο από τα μέτρα που σχεδιάζονται.

Ας σημειωθεί ότι η «επίθεση Παπανδρέου» έφερε μερικά αποτελέσματα: με την τιμητική εξαίρεση της «Ελευθεροτυπίας», τα «Νέα» και το «Έθνος», σημείωσαν απλώς ότι είχαν δημοσιεύσει τις πληροφορίες χρησιμοποιώντας τη λέξη «επιφύλαξη» (η οποία αναφέρονταν όμως στα ονόματα των υπουργών κι όχι στον ανασχηματισμό, ο οποίος εθεωρείτο σχεδόν σίγουρος!!!) και ότι είχαν αντλήσει τα προγνωστικά από τρεις υπουργούς.

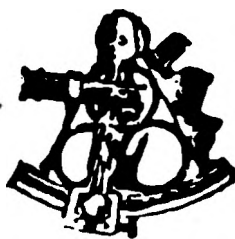
Η «Αυριανή», από την άλλη, έτρεξε να χαιρετίσει το «ξεσκέπασμα» του Τύπου από τον Ανδρέα, ενώ σε διπλανή στήλη επέμενε ότι ο ανασχηματισμός απλώς αναβλήθηκε! Και λίγες μέρες μετά το επεισόδιο, όλες μαζί, εξακολουθούν άμεσα ή έμμεσα να πιθανολογούν την ημερομηνία του ανασχηματισμού και τα ονόματα αυτών που θα αναδομηθούν.

Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

Αυτό το τελευταίο είναι χαρακτηριστικό για το βαθμό αξιοπιστίας της κυβέρνησης, αλλά και του ίδιου του πρωθυπουργού. Άλλωστε η κυριότερη ίσως αιτία της πραγματικά πρωτοφανούς επίθεσης του κ. Παπανδρέου κατά του «αναξιόπιστου» φιλοκυβερνητικού Τύπου, είναι η έλλειψη σεβασμού όχι —πια— προς τις κυβερνητικές ανακοινώσεις, αλλά και προς τις «ιδιωτικές» πρωθυπουργικές εκμυστηρεύσεις.

Ενώ όλα ήταν έτοιμα για τον ανασχηματισμό κι ενώ υπουργός είχε δώσει μια λίστα προς τον κ. Παπανδρέου, την Πέμπτη 9 Ιου-

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

νίου το βράδυ, συνεδρίασε στο Καστρί, το... υπόλοιπο του Εκτελεστικού Γραφείου (ό,τι δηλαδή έχει απομείνει μετά τις άτυπες εκπαραθυρώσεις, τις συνειδητές υποβαθμίσεις και τις τραβεστικοποιήσεις) διευρυμένο μετά του κ. Κουτσόγιωργα. Τελευταία στιγμή αποφασίζεται να μη γίνει η αναδόμηση και ο κ. Μαρούδας επιφορτίζεται με το καθήκον να τηλεφωνήσει στις «φιλικές» εφημερίδες για να τις πληροφορήσει ότι ανασχηματισμός δεν πρόκειται να γίνει, μετά από απόφαση του ίδιου του κ. Παπανδρέου.

Παρά τα τηλεφωνήματα, κανείς δεν παίρνει στα σοβαρά την υπόδειξη. Η ώρα ήταν περασμένη και τα θέματα είχαν κλείσει ή η διάψευση Μαρούδα θεωρήθηκε (άδικα άραγε;) σαν η καλύτερη επιβεβαίωση των ρεπορτάζ; Πιθανώς και οι δύο παραπάνω παράγοντες να έπαιζαν τον ρόλο τους. Το γεγονός είναι ότι την επομένη, όλες κυκλοφορούν με πρώτο θέμα την αναδόμηση, πράγμα που εξοργίζει τον πρωθυπουργό, ο οποίος αποφασίζει να βάλει τα πράγματα στη θέση τους, ξεκαθαρίζοντας και τα γενικότερα προβλήματα με το «φιλικό» Τύπο που ήδη αναφέραμε.

ΠΕΡΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ Ο ΛΟΓΟΣ

Η τρίτη γενεσιουργός αιτία του πρωθυπουργικού εκνευρισμού —εν μέρει και της αναβολής της αναδόμησης— ήταν η διαρροή της πληροφορίας στον Τύπο. Πέρα από το γεγονός ότι ο κ. Παπανδρέου θέλει να έχει πάντα την πρωτοβουλία των κινήσεων, είναι αλήθεια ότι η δημοσίευση λεπτομερών ειδήσεων για το «ποιος μπαίνει και ποιος φεύγει» από την κυβέρνηση, δημιουργεί ορισμένα προβλήματα στην κυβερνητική συνοχή και δραστηριότητα.

Αλλά είναι αναπόφευκτο, όταν εγκυμονούνται τέτοιου χαρακτήρα αλλαγές, να υπάρχουν και αναβρασμός και δημοσιεύματα. Και οι αιτίες για το φαινόμενο υπουργών που τηλεφωνούν πανικόβλητοι στις εφημερίδες ρωτώντας ποιος έδωσε τη μια ή την άλλη πληροφορία, πρέπει να αναζητηθούν αλλού· όχι όμως στην λειτουργία του Τύπου.

Είμαστε οι τελευταίοι που θα υποστηρίζαμε ότι δεν υπάρχει πρόβλημα αξιοπιστίας του Τύπου, και στις στήλες του ΑΝΤΙ έχουν δημοσιευτεί σκληρές κριτικές για το επίπεδο των ελληνικών εφημερίδων και το ήθος των λειτουργών του. Αλλά, πρέπει με λύπη μας να το σημειώσουμε, η κυβέρνηση κάνει ό,τι μπορεί για να οξύνει την αναξιπιστία του. Στις μέρες της αλλαγής, παρατηρείται το φαινόμενο της μεγαλύτερης στεγανοποίησης των πηγών πληροφοριών· πρόβλημα καθοριστικό για την ποιότητα του Τύπου στην Ελλάδα.

Πάσχοντες από ένα είδος αλλεργικής αντίδρασης σε κάθε δημοσίευμα που δεν υμνολογεί την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ, οι κυβερνητικοί και κομματικοί αξιωματούχοι αρ-

νούνται να παρέχουν πληροφορίες για την ενημέρωση του Τύπου και κατ' επέκταση της κοινής γνώμης. Είναι χαρακτηριστικός απ' αυτή την άποψη, ο χειρισμός της ενημέρωσης, σχετικά με τις —οκτάμηνης διάρκειας— διαπραγματεύσεις για τις βάσεις και ιδιαίτερα την πρόσφατη εμπλοκή, οπότε και ο υπεύθυνος για την «ενημέρωση» κυβερνητικός εκπρόσωπος απάντησε σε 15 περίπου ερωτήσεις μ' ένα στερεότυπο «δεν γνωρίζω». Και φυσικά κανείς δεν είχε την αξίωση να του παραδοθούν τα πρακτικά των συζητήσεων Καψή - Μπαρτόλομιου, αλλά από εδώ μέχρι την αποθέωση της μυστικολαγνείας και της μυστικής διπλωματίας, υπάρχει μεγάλη διαφορά. Άραγε ο ελληνικός λαός —που τώρα βρίσκεται στην εξουσία— δεν θάπρεπε να γνωρίζει το πλαίσιο των προθέσεων αλλά και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση;

Επομένως η σιωπή των κυβερνητικών στελεχών, δίνει όλο το δικαίωμα στον Τύπο να γράφει ό,τι θέλει —και συνεπώς συμβάλλει στην αναξιπιστία του— και δημιουργεί την υπόνοια ότι η κυβέρνηση θα ήθελε ο Τύπος να συμπεριφέρεται σαν την κρατική τηλεόραση: να μη γράφει τίποτα για το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο τόπος αυτές τις μέρες.

Μετά απ' όλα αυτά, δεν είναι τυχαίο ότι οι δηλώσεις του πρωθυπουργού περί αναξιπιστίας χαιρετίστηκαν θερμά από την... προσωποποίηση της αναξιπιστίας και του κινδύνου. Έγραφε λοιπόν η «Αυριανή» (Ο Αντρέας ξεβράκωσε τις εφημερίδες):

Μπράβο Ανδρέα! Καλά τους έκανες... Στο γράφει η «Αυριανή» που ξέρεις ότι δεν ανήκει στο κόμμα σου, αλλά όμως ΛΑΧΤΑΡΑΕΙ να πετύχει η Αλλαγή.

Είσαι ο πρώτος Έλληνας πρωθυπουργός που **ΤΟΛΜΗΣΕ να ΠΟΔΟΠΑΤΗΣΕΙ** όλους μαζί τους δημοσιογράφους και τους εκδότες, (δεξιούς, αριστερούς και κεντρώους) οι περισσότεροι από τους οποίους είναι **ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ** για τα **ΧΑΛΙΑ** του τόπου. Γιατί, δυστυχώς, οι κύριοι αυτοί τάχαν κάνει «πλακάκια» με όλες τις προηγούμενες κυβερνήσεις, για να **ΕΞΑΠΑΤΗΣΟΥΝ** τον **ΛΑΟ** και να **ΡΟΚΑΝΙΖΟΥΝ** τον τυρό της εξουσίας...

ΟΙ ΝΟΜΟΙ «ΤΣΟΝΤΑ»

Θα μπορούσαν, όλα τα προηγούμενα να χαρακτηριστούν ως ένα τυχαίο γεγονός, που ούτε γενικότερες αντιλήψεις προδίδει, ούτε συνέχεια θα έχει, αν δεν είχαν προηγηθεί οι δηλώσεις Κουτσόγιωργα πάλι για τον Τύπο, από το βήμα της Βουλής.

Θέτοντας μ' έναν άλλο τρόπο το πρόβλημα της αξιοπιστίας του Τύπου, ο υπουργός Προεδρίας αποκάλυψε την πρόθεση της κυβέρνησης (:) για την κατάθεση μερικών τροποποιήσεων στο νόμο για την κατάργηση της λογοκρισίας (όλα τα δεξιά μέτρα της κυβέρ-

νησης συνοδεύονται και από «αριστερά» ημίμετρα), που θα προστατεύουν τον πολίτη από την ασυδοσία του Τύπου.

Το «κεντρί» της «Βραδυνης», είχε δημοσιεύσει προ καιρού, ότι ο κ. Κουτσόγιωργας αγόρασε ένα αυτοκίνητο μάρκας BMW. Η είδηση δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, και ο θιγόμενος υπουργός έστειλε γράμμα - διάψευση, στο οποίο πολύ κακώς και κατά παράβαση κάθε έννοιας δημοσιογραφικής δεοντολογίας, αρνείται να καταχωρήσει η «Β».

Βέβαια, το πρόβλημα της προστασίας του πολίτη από τις εφημερίδες υπάρχει. Όπως υπάρχουν και μύρια άλλα προβλήματα, η επίλυση των οποίων θα πρέπει να ξεκινήσει είτε από την πολιτική εξουσία ή από τους λειτουργούς του Τύπου. Πρόκειται για την κατάργηση της Μεταξικής Νομοθεσίας που διέπει σήμερα τον Τύπο, τη διαμόρφωση ενός νέου Νόμου, την ίδρυση Ανώτατης Σχολής Δημοσιογραφίας, την προστασία του πολίτη από τη συκοφαντία, αλλά και τη νεκροφιλική δρακολαγνεία όλων των μέσων ενημέρωσης ή τη διαμόρφωση ενός συμβόλαιου τιμής μεταξύ των δημοσιογράφων και των εκδοτών για να αναφέρουμε ορισμένα μόνο από τα προβλήματα.

Η εκλεκτική ψήφιση κάποιων τροποποιήσεων σε κάποιο άσχετο Νομοσχέδιο, αν δεν προδίδει τάσεις φιμώματος του Τύπου, αποκαλύπτει ένα άκρατο μίγμα ερασιτεχνισμού και υποκειμενισμού και είναι χαρακτηριστική για τα κίνητρα με τα οποία νομοθετούμε στη χώρα των πολυάριθμων, άχρηστων Νόμων. Αν όμως η πολιτική εξουσία συνεχίζει το δρόμο των προκατόχων της, η ΕΣΗΕΑ γιατί σιωπά μπροστά σ' όλα αυτά;

ΞΑΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Το άρθρο είχε ήδη τελειώσει, όταν δημοσιεύθηκε το περιεχόμενο των ομιλιών του κ. Κουτσόγιωργα στο Αίγιο και την Πάτρα. Ο υπουργός Προεδρίας —πέρα από τα άλλα εκφωνηθέντα «μαργαριτάρια» τα οποία εκθέτουν ανεπανόρθωτα την κυβέρνηση— δεν ξέχασε να επιτεθεί κατά των εφημερίδων επειδή... παραπλάνησαν το λαό με τα δημοσιεύματα γύρω από το θέμα των βάσεων (πιθανότατα έπρεπε να βγουν με τίτλους «δεν γνωρίζω» και με λευκές σελίδες σαν διαμαρτυρία). Και την άλλη μέρα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος τα έβαλε με τις εφημερίδες επειδή διαστρέβλωσαν τον λόγο του κ. Κουτσόγιωργα.

Ανάμεσα στα όσα κατήγγειλε ο τελευταίος, ήταν και η «σοσιαλιστική» συνθήκη ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, την ίδια ώρα που ο πρωθυπουργός, προετοιμαζόμενος να αναλάβει την Προεδρία, προχωρούσε σε εποικοδομητικές προτάσεις και οραματισμούς για το μέλλον της Κοινότητας.

Και το ερώτημα που μας απασχολεί είναι: ο Τύπος, για να διατηρήσει την αξιοπιστία του, ποια από τις δύο θέσεις θα έπρεπε να υιοθετήσει ως θέση της κυβέρνησης;

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

Δεσμευμένη στην Υπηρεσία του... Ανδρέα

του Στέλιου Κούλογλου

«Και βάλτε το καλά στο κεφάλι σας», έλεγε προς τους έκπληκτους συντάκτες της «Ελεύθερης Γνώμης» ο πολιτικός υπεύθυνος και σύμβουλος της εφημερίδας. «Τη γραμμή της εφημερίδας την βγάζει ο Αντρέας. Κι όποιου δεν του αρέσει, ας σηκωθεί να φύγει». Εξειδικεύοντας με αυτόν τον τρόπο την έννοια «της δέσμευσης στην υπηρεσία του λαού» στις... συγκεκριμένες συνθήκες του ΠΑΣΟΚ, έκανε σχεδόν ένα μήνα πριν, την εμφάνισή της η νεότευκτη «Ελεύθερη Γνώμη».

Το εγχείρημα είναι εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι... μαζοχιστικό. Η κυκλοφορία των πρωινών εφημερίδων είναι πολύ περιορισμένη, γεγονός που φυσικά δεν οφείλεται στην ποιοτική υπεροχή των «απογευματινών», αλλά στις πρωτοφανείς συνθήκες κυκλοφορίας του πρωινού Τύπου στην Ελλάδα. Επιπλέον η συγκυρία επιφυλάσσει ένα σωρό προβλήματα στο κυβερνητικό έργο και κάνει πολύ δύσκολη την προσπάθεια άκριτης υπεράσπισής του. Έτσι μετά τα πρώτα φύλλα που «πούλησαν» αρκετά (αποδεικνύοντας για μια ακόμη φορά ότι οι αναγνώστες ζητούν μια... εφημερίδα), η «ΕΓ» φαίνεται να κινείται γύρω από μια κυκλοφορία 15.000 χιλ. φύλλων ημερησίως, αριθμός που προδικάζει μια ακόμη παθητική επιχείρηση στον χώρο του ασθενούντος ελληνικού Τύπου. Είναι αλήθεια ότι το κασέ και όλη η καλαισθητή εμφάνιση της «ΕΓ» αποφεύγουν το σκόπελο των κραυγαλέων, παραπλανητικών τίτλων, χωρίς όμως και το περιεχόμενό της ν' αποφεύγει τον ύφαλο της συνθηματολογίας.

Μπορεί όμως αυτό το πλεονέκτημα να αντισταθμίσει τις αρνητικές πλευρές, όταν συν τοις άλλοις, φαίνεται ότι η εφημερίδα παίρνει μέρος στο εσωκομματικό κλωτσοσκούφι του ΠΑΣΟΚ;

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, η ιδέα της «Ελεύθερης Γνώμης», δεν ήταν μία προγραμματισμένη κίνηση του κυβερνώντος κόμματος. Ο εκδότης του «Ταχυδρόμου» του Βόλου, διεπίστωσε την έλλειψη μιας πρωϊνής φιλοκυβερνητικής εφημερίδας και θέλησε να επεκτείνει τις εκδοτικές του δραστηριότητες στην πρωτεύου-

σα. Ήρθε για το σκοπό αυτό σε επαφή με υψηλά ιστάμενο εξωκοινοβουλευτικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ (επιφορτισμένο με κοινοβουλευτικές αρμοδιότητες), το οποίο διαθέτει εκδοτική πείρα και κινείται στο χώρο των λεγόμενων «παλαιοκομματικών». Η ιδέα της αναπλήρωσης του κενού που άφησε το «ΒΗΜΑ», άρεσε, αλλά τα υπόλοιπα (και κυρίως τη συντακτική πλαισίωση της εφημερίδας) τα ανέλαβε ο «αριστερός» κομματικός μηχανισμός. Έτσι το δημοσιογραφικό δυναμικό απαρτίζεται κυρίως από δημοσιογράφους της «Εξόρμησης» και της ΕΡΤ, και από μία ομάδα 20 από το «ΕΘΝΟΣ», ενώ αποκλείστηκαν άλλοι, που θα μπορούσαν να εκφράσουν ευρύτερες τάσεις της φιλοπασοκικής — αλλά όχι και κλαδικής — αριστεράς.

Η ΤΕΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ

Με βάση τα προηγούμενα δεδομένα, αποφασίστηκε και η πολιτική γραμμή της εφημερίδας. Οι αρχικές προθέσεις έτειναν σε μία κεντροαριστερή κατεύθυνση κυβερνητικής υποστήριξης αλλά με κάποιες αποστάσεις... Στους διαφημιστές πχ. που παρευρέθηκαν σε μια δεξίωση πριν την εμφάνιση του πρώτου φύλλου, είχε κάνει εντύπωση το γεγονός ότι αυτοί που μίλησαν εξ ονόματος της εφημερίδας, δεν ανέφεραν καν τη λέξη «Αλλαγή».

Μεσολάβησε, όπως λέγεται, μια συνάντηση του πρωθυπουργού με τον εκδότη του «Βήματος» κ. Λαμπράκη, κατά τη διάρκεια της οποίας δόθηκε από τον κ. Παπανδρέου η διαβεβαίωση ότι η νέα εφημερίδα δεν πρόκειται να κινείται στον ίδιο χώρο με το «Βήμα», που πρόκειται να επανεκδοθεί τον Σεπτέμβριο. Έτσι, η τελική κατάληξη, είναι μια γραμμή υποστήριξης σε όλα τα μέτωπα, όπως εκφράσθηκε και με την αδιάλλακτη δήλωση στέλεχους της εφημερίδας, που παραθέσαμε στην αρχή του άρθρου.

Η «ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ»

Φαίνεται όμως ότι οι παραπάνω εξελίξεις, δυσaráεστησαν άλλους κύκλους του ΠΑΣΟΚ, που με την σειρά τους προσπάθησαν να «υπονομεύσουν» ή να κρατήσουν αποστάσεις από τη νέα έκδοση, την οποία

θεωρούν «από χέρι» αποτυχημένη. Δεν είναι καθόλου τυχαίο, ότι η σε επίπεδο κύριου θέματος αποκλειστική είδηση του πρώτου φύλλου της εφημερίδας («Στη Βουλή ο νόμος για την Υγεία»), είχε διαρρεύσει την ίδια μέρα στο «Βήμα» και την «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», ενώ το ίδιο παιχνίδι επαναλήφθηκε και με άλλα θέματα, όπως για παράδειγμα με τα αντιφατικά ρεπορτάζ της «ΕΓ» για τις βάσεις.

Μετά απ' όλα αυτά, απομένει η οικονομική υποστήριξη της εφημερίδας από το κράτος (λέγεται ότι δανειοδοτήθηκε με 600 εκατ. δραχμές) και τα περίφημα εκείνα «μέτρα Μαρούδα», που ήταν κομμένα και ραμμένα στα μέτρα της «Ελεύθερης Γνώμης». Μπορούν όμως τέτοιες ενέσεις να σώσουν την κατάσταση;

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Με δεδομένη τη στενή σχέση μεταξύ της εφημερίδας και της κυβέρνησης, το ουσιαστικό πλεονέκτημα που θεωρητικά θα είχε η εφημερίδα, θα ήταν η άμεση πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης και η δημοσιογραφική αξιοποίησή τους. Όμως η χρησιμοποίηση των πηγών αυτών θα μπορούσε να κερδίσει αναγνώστες, στο βαθμό που θα αναφέρονταν στις κυβερνητικές δραστηριότητες αν όχι κριτικά, τουλάχιστον διαφοροποιημένα.

Αυτό όμως, με την σειρά του αντιφάσκει με την επικρατούσα στο ΠΑΣΟΚ αντίληψη για τα μέσα ενημέρωσης και συγκρούονται με τις εκρηκτικές αντιθέσεις που εγκυμονούνται στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Η σοσιαλιστική «Matin» στην Γαλλία, είναι όργανο του Σοσιαλιστικού κόμματος, αλλά είχε την δυνατότητα ν' ασκήσει κριτική στην κυβέρνηση και να προχωρήσει στην δημοσίευση υποθέσεων που δημιούργησαν πάταγο στη Γαλλική πολιτική ζωή. Η Ελληνική παραλλαγή της, «έθαψε» το λάθος στις πρόσφατες εξετάσεις στα Μαθηματικά των Πανελλήνιων, (οι οποίες σύμφωνα με την «ΕΓ» «πραγματοποιήθηκαν άψογα») σ' ένα διστηλο χωμένο στην 4η σελίδα. Είναι να μην ανησυχούμε για την τύχη της;

Παρά την κριτική μας στην «Ελεύθερη Γνώμη», θα ήταν άδικο να μη σημειώσουμε και την «άλλη πλευρά»: ότι σε ορισμένα ζητήματα έχουμε παρόμοιες έως πανομοιότυπες αντιλήψεις, πράγμα που φάνηκε από το πρώτο κιόλας φύλλο της εφημερίδας (κυκλοφόρησε στις 29 Μαΐου). Μέσα σ' αυτό υπήρχε και μία ανάλυση για το ΚΚΕ με τίτλο «Εγκαταλείπει τη μετριοπαθή αντιπολίτευση το ΚΚΕ». Πριν από 15 μέρες, στο τεύχος 231 του ΑΝΤΙ (ημερομηνία 13 Μαΐου), είχαμε δημοσιεύσει μία παρόμοια ανάλυση με τίτλο «ΚΚΕ: περίπλοκη κατάσταση, τυπική αγκύλωση». Τα δύο άρθρα δεν έχουν μόνο την ίδια δομή, αλλά, όπως φαίνεται και από τα αποσπάσματα που παραθέτουμε, η συμφωνία μας φτάνει μέχρι την διατύπωση παρόμοιων εκφράσεων.

Και όμως υπάρχουν μερικοί που μας κατηγορούν ότι έχουμε ιδεολογικές διαφορές με την κυβέρνηση...

"ΕΛ. ΓΝΩΜΗ"

Είναι γνωστό όμως πως για τη στάση που θα ακολουθούσε το ΚΚΕ, απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση, δεν υπήρχε συγκεκριμένη γραμμή.

Το 11ο συνέδριο δεν μπόρεσε να λύσει τις αντιθέσεις που υπήρχαν και υιοθέτησε τη συμβιβαστική στάση της «κριτικής υποστήριξης» χωρίς όμως και να δηλώνεται καθαρά.

Η ελπίδα της ηγεσίας, ήταν πως οι αντιφάσεις που συνεπαγόταν από την έλλειψη καθαρής γραμμής, θα επιλύονταν «μέσα από τη ζωή». Όμως «η ζωή» αντι να επιλύει, περιέπλεξε τα πράγματα. Και η θέση πως «το ΠΑΣΟΚ

"ΑΝΤΙ"

Είναι γνωστό ότι το θέμα που κυρίως απασχόλησε το 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ, η στάση, δηλαδή, του κόμματος απέναντι στην κυβέρνηση, λύθηκε με την επιλογή μιας γραμμής άδηλης «κριτικής υποστήριξης».

...ΚΚΕ. Οι αντιφάσεις της πολιτικής που χάραξε το 11ο Συνέδριο, αντι να επιλυθούν «μέσα από τη ζωή», εξύνθηκαν ακόμα περισσότερο εξαιτίας της τροπής που πήραν τα πολιτικά μας πράγματα από το Δεκέμβριο μέχρι σήμερα. Καταστάται

Η ιδιοπροσωπία του νέου σκοταδισμού

του Κωνσταντίνου Τσουκαλά

Η εθνοκεντρική και εθνοσωτήρια επίκληση της ελληνικής ιδιαιτερότητας για την προαγωγή ιερών ή ανίερων σκοπών δεν είναι βέβαια νέα. Και οι Ακρο-δεξιές έχουν την τάση, σαν τους φοίνικες, να αναγεννώνται συνεχώς από την τέφρα τους, συχνά πίσω από προπετάσματα ακαδημαϊκών ή φιλοσοφικών μελημάτων. Που, κατά σύμπτωση βέβαια, είναι πάντα βαθύτατα αντιορθολογιστικά.

Τελευταίο δείγμα τέτοιων τάσεων μας προσφέρεται από το ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν, που εγκαινιάζοντας ένα εκδοτικό πρόγραμμα, ... «στην κρίσιμη αυτή μεταβατική περίοδο που περνάει ο τόπος μας», δημοσίευσε πριν λίγες βδομάδες ένα πολυτελέστατο δίδυμο συλλεκτικό έργο που ακούει στον τίτλο «Η ιδιοπροσωπία του νέου ελληνισμού». Θα μπορούσε κανείς να αντιπαρέλθει αυτό το συνονθύλευμα, που στο μεγαλύτερο μέρος του απαρτίζεται από ανοησίες, ιδεοληψίες, θρησκοληψίες και παραλογισμούς, αν δεν ήταν φανερό ότι πρόκειται για την αρχή μιας προγραμματισμένης και συντονισμένης επίθεσης κατά του ορθολογισμού, αλλά ίσως όχι μόνον κατ' αυτού.

Η ίδια η εκδότρια Άννα Γουλανδρή - Χορν το ομολογεί υπό τας γραμμάς στον πρόλογό της σημειώνοντας ότι και «η Γαλλική Επανάσταση ήταν σε μεγάλο βαθμό προϊόν εκδοτικής δραστηριότητας». Η «επανάσταση» που προετοιμάζεται από το ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν στοχεύει την αναζήτηση της «ελληνικής ιδιοπροσωπίας». Δεν βρισκόμαστε μακριά από τον αλήστου μνήμης Ελληνοχριστιανικό πολιτισμό. Ας μην είμαστε όμως άδικοι.

Ο Π. Δρακόπουλος, επιμελητής της έκδοσης και διευθυντής του περιοδικού «Εποπτεία» φρόντισε να μας πληροφορήσει πριν λίγες εβδομάδες ότι είναι αντιστασιακός. Σ' ένα συνέδριο που οργάνωθηκε από τη Βιργινία Τσουδερού σήκωσε τη σημαία της αντίστασης εναντίον του σημερινού καθεστώτος που δεν

διαφέρει από εκείνο της 21ης Απριλίου. Για την περίπτωση που θα αμφιβάλλουμε, η εξίσωση Παπανδρέου = Παπαδόπουλος υπακούει σε λιγότερο μεταφυσικές αγωνίες και μοιάζει να προδίδει αντισοσιαλιστικές πεποιθήσεις. Μπορεί όμως να είναι κανείς λιγότερο σίγουρος ότι δεν είναι και προφασιστικές. Η ιδεολογική μαγιά όλων των φασισμών προετοιμάζεται από τον φανατικό εθνοκεντρικό ανορθολογισμό.

Και μια τελευταία απορία: Τι γυρεύουν επιστήμονες όπως ο Δ. Ζακυθινός και η Ε. Αρβελέρ σε μια τέτοια παρέα, όπου ονόματα ανυπεράσπιστων νεκρών (Σεφέρης, Χατζημιχάλης, Καραβίδας) εμφανίζονται, ως άλλοθι για να νομιμοποιηθούν οι δοξασίες ενός θεσμού ζωντανών και δραστήριων αρχιμανδριτών και ιερομονάχων σκοτολάγνων χουντικών πρυτάνεων όπως ο Παναγιώτης Χρήστου που ελπίζοντας ίσως σε ένα καλύτερο μέλλον εξαγγέλει ότι ο «γνόφος» (δηλαδή η ομίχλη και το σκοτάδι) δεν είναι πλέον φραγμός αποκλείων την θέαν του Θεού» (και των Θώκων), «αλλ' εμπόδιον διά τους αδυνάτους», επαγγελματιών ανορθολιστών όπως ο Σ. Ράμφος που μας διαβεβαιώνει ότι «το μέλλον που από καιρό περιμένουμε δεν έφθασε ακόμα ελλείψει ενός πολιτισμού, στον οποίο να αναχωνεύονται δημιουργικά ο ελληνισμός των κλασικών χρόνων και του Βυζαντίου» και διανοητών όπως ο νέος καθηγητής της Φιλοσοφίας στην Πάντειο, Χρήστος Γιανναράς που περιμένει το διορισμό του για να διδάξει τους φοιτητές ότι «η μόνη παρηγοριά στην τραγική αυτή περίοδο θα είναι και πάλι ο μοναχισμός». (τόμος Β. σελ. 201)

Μια νέα πρωτότυπη και διασκεδαστική σειρά. Όμορφες ιστορίες της παγκόσμιας παιδικής λογοτεχνίας, με θαυμάσιες πολύχρωμες εικόνες, ξετυλίγονται από τις σελίδες των μικρών καλαίσθητων βιβλίων.

Στο τέλος του κάθε βιβλίου υπάρχει εγκυκλοπαιδική πληροφόρηση για τους ήρωες της ιστορίας και εξήγηση των δύσκολων λέξεων του κειμένου, κάτι που για πρώτη φορά παρουσιάζεται στη χώρα μας.

Εκδότης: Αστέρης Δεληθανάσης
Κεντρική διάθεση: Νίκος Καλέντης και Σία Ε.Ε.
Κολοκοτρώνη 15 — Τηλ: 32.34.270

Νίκος Ακριβογιάννης ούτε προδότης ούτε κατάσκοπος

του Βασίλη Ξυδιά

7 Απριλίου του 1952: Ο ήκαρος Νίκος Ακριβογιάννης απογειώνεται στις 12.30 το μεσημέρι με ένα αεροπλάνο «Χάρβαρντ» από το αεροδρόμιο του Τατοΐου και διαφεύγει στην Αλβανία. Τη διαφυγή αυτή είχαν σκηνοθετήσει οι εμπνευστές της υπόθεσης των αεροπόρων, για να τη χρησιμοποιήσουν σαν «ατράνταχτη απόδειξη» της «κομμουνιστικής διεισδύσεως» στην αεροπορία.

Ο Ακριβογιάννης ήταν από μια άποψη, ο άνθρωπος κλειδί για το τελικό στήσιμο της σκευωρίας. Κι όμως, από τη στιγμή που το αεροπλάνο του άφηνε το αεροδρόμιο του Τατοΐου μέχρι τις μέρες μας, ένα πέπλο μυστηρίου και ασάφειας καλύπτει την τύχη, το ρόλο και ιδιαίτερα την ηθική και ιστορική παρουσία του Νίκου Ακριβογιάννη.

Ζωντανός ή νεκρός;

Χαρακτηριστικά γι' αυτή την ασάφεια —ακόμα και για τα ίδια τα γεγονότα που αφορούν τον Ακριβογιάννη— είναι τα δημοσιεύματα εκείνης της εποχής.

Ο «Εθνικός Κήρυξ» σε δύο άρθρα του, στις 9 και 10 Απριλίου 1952, ισχυρίζεται πως ο Ακριβογιάννης σκοτώθηκε, αφού το αεροπλάνο του «κατεποντίσθη στα ύδατα του Σαρωνικού».

Η «Καθημερινή» της 4ης Ιουλίου 1952, βεβαιώνει πως «ο δραπέτης ούτος προωθήθη προς το παραπέτασμα και πιθανώς εις Πολωνίαν όπου ευρίσκεται κλιμάκιον της ηγεσίας του ΚΚΕ». Το άρθρο προηγουμένως διευκρινίζει ότι «ο Ακριβογιάννης προσεγειώθη αυθημερόν εις τον πλησίον του χωρίου Τσούκα ρωσικόν αεροδρόμιον», όπου τον «ανέμενον... Αλβανοί, Έλληνες και Ρώσοι κομμουνισταί οι οποίοι ωδήγησαν αμέσως αυτόν εις τα Τίρανα».

Παρ' όλα αυτά, η ασάφεια παραμένει για χρόνια. Στις 11 Απριλίου 1956, το «Βήμα» δημοσιεύει άρθρο του στρατηγού Γυαλίστρα, τ. υφυπουργού αεροπορίας: «Εκ των υστέρων κρίνων, αμφιβάλλω εάν

Ο Νίκος Ακριβογιάννης με τη φόρμα της εκπαίδευσης στην πίστα του Αεροδρομίου της Δεκέλειας (Τατόι) τον Μάρτιο του 1952

πράγματι ο Ακριβογιάννης απέδρασεν εις το παραπέτασμα» —λέει ο Γυαλίστρας.

Η πρώτη σχετικά διαφωτιστική πληροφορία δημοσιεύεται στην «Ελευθερία» της 18ης Σεπτεμβρίου 1956. Σε μια ανταπόκριση από τη Θεσσαλονίκη σημειωνόταν πως ο Ακριβογιάννης «φέρεται εκτελεσθείς ως προδότης κατόπιν εντολής του Αλβανικού ΚΚ». Και πιο κάτω προστίθεται ότι «η εναντίον του Ακριβογιάννη κατηγορία ήτο ότι η δραπετεύσις είχε σκηνοθετηθεί υπό της Ελληνικής Κυβερνήσεως, υπό της οποίας, δήθεν, ούτος είχε σταλεί εις Αλβανίαν προς διενέργειαν κατασκοπείας».

Την επόμενη μέρα, 19 Σεπτεμβρίου 1956, ο «Εθνικός Κήρυξ» θα γράψει: «Οι αιχμάλωτοι στρατιώται που επιστρέφουν από την Αλβανίαν βεβαιούν ότι ο αποδράσας αεροπόρος Ακριβογιάννης ετυφεκίσθη. Ήτο φυσικόν η ανωτάτη κομμουνιστική ηγεσία να διατάξη την εξαφάνισίν του...».

Σήμερα, μετά από 30 χρόνια, το επίσημο κράτος θεωρεί τον Ακριβογιάννη ζωντανό και τον καταζητεί με το υπ' αριθμ. 50/19.5.53 βούλευμα του ΔΣ του ΔΣΑΑ για λιποταξία και για την κλοπή του αεροπλάνου. (Τα στοιχεία αυτά είναι από το βιβλίο του Βλάσση Δέδε «Η δίκη των Αεροπόρων»).

Αναζητώντας ένα-ένα τα κομμάτια που συνθέτουν τις άγνωστες πτυχές της υπόθεσης των αεροπόρων βρεθήκαμε κοντά στον κ. Γιάννη Μανίκα, ο οποίος, στη διάρκεια τριών ταξιδιών του στην Αλβανία, συγκέντρωσε τα στοιχεία και τις μαρτυρίες που παραθέτουμε παρακάτω.

Αριστερά ο Νίκος Ακριβογιάννης το 1945 στο Βόλο με τον Φάνη Τσώκο, το μοιραίο πρόσωπο στην υπόθεσή του.

Η αποστολή

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κ. Γ. Μανίκα, ο Νίκος Ακριβογιάννης έφτασε στην Αλβανία γύρω στις 3 το μεσημέρι της 7ης Απριλίου 1952, δυόμιση δηλαδή ώρες μετά την απογείωσή του από το Τατόι. Το Νο 647 Χάρβαρντ του Ακριβογιάννη προσγειώθηκε κοντά στη λιμνοθάλασσα Μπουντρίνι (Βουθρωτού) απέναντι από την Κέρκυρα και όχι κοντά στο χωριό Τσούκα. Η περιοχή που προσγειώθηκε το αεροπλάνο είναι σήμερα στρατιωτική ζώνη.

Τον Ακριβογιάννη συνόδευσαν δυο ακόμα αεροπλάνα, τα οποία έφυγαν μόνον αφού βεβαιώθηκαν ότι το Χάρβαρντ είχε προσγειωθεί. Ένα ελληνικό ANSON που οδηγούσε ο ίδιος ο αντισμήναρχος Μητσάκος που αργότερα ανέλαβε «τη διαλεύκανση της συνωμοσίας», και ένα αεροπλάνο τύπου Χάρβαρντ, χωρίς χαρακτηριστικά. Ήταν ένα από τα ειδικά αεροπλάνα που χρησιμοποιούσε η CIA, που προσγειώνονταν και απογειώνονταν όποτε ήθελαν, χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο, στο αεροδρόμιο της Ελευσίνας. Οι Αλβανοί λένε πως οι επισκέψεις αυτών των αεροπλάνων μέσα απ' τα σύνορά τους, ήταν υπόθεση ρουτίνας.

Ο Ακριβογιάννης παραδίνεται στις Αλβανικές αρχές και προσπαθεί να τους πείσει ότι είναι φυγάς. Οι Αλβανοί επιφυλάσσονται χωρίς όμως να τον πειράξουν μέχρι που συνέβη κάτι που ήταν η αρχή του τέλους για τον Ακριβογιάννη. Δεν είχε περάσει μήνας από τη φυγή του Ακριβογιάννη και οι Αλβανοί καταφέρνουν να υποχρεώσουν ένα από τα κατασκοπευτικά αεροπλάνα της CIA να παραδοθεί. Το αμερικάνικο αεροπλάνο προσγειώθηκε στην ι-

δια περιοχή που είχε προσγειωθεί και το Χάρβαρντ του Ακριβογιάννη. Μετά τη σύλληψη του Αμερικανού πιλότου οι αλβανικές αρχές εκδηλώνουν ανοιχτά τις υποψίες τους για την ειλικρίνεια του Ακριβογιάννη και αρχίζουν να τον ανακρίνουν.

Οι ίδιοι οι Αλβανοί είπαν αργότερα ότι οι υποψίες τους για τον Ακριβογιάννη επιβεβαιώθηκαν από ξένη διπλωματική πηγή. Ήταν οι ίδιοι οι σκευωροί που φρόντισαν να φτάσει στα αυτιά των Αλβανών το ποιος ήταν ο πραγματικός οργανωτής της φυγής του Ακριβογιάννη και κατά πάσα πιθανότητα η «διπλωματική πηγή» που χρησιμοποιήθηκε σαν ενδιάμεσος ήταν —σύμφωνα με τις υποθέσεις του κ. Μανίκα— η Τουρκική Πρεσβεία στα Τίρανα.

Το διάστημα της ανάκρισης είναι βασανιστικό για τον Ακριβογιάννη. Στην αρχή κρατήθηκε στο στρατόπεδο της Κρούγια 70-80 χλμ. μακριά από τα Τίρανα.

Ένδεκα μήνες αργότερα μεταφέρεται στα Τίρανα. Μετά από μια αποτυχημένη απόπειρα απόδρασης, περνά από το στρατοδικείο και καταδικάζεται σε θάνατο με την κατηγορία της κατασκοπίας. Πρόεδρος του στρατοδικείου είναι ο ίδιος άνθρωπος που ήταν προϊστάμενος των ανακρίσεων του Ακριβογιάννη στους Αγίους Σαράντα. Ένας συνταγματάρχης που λεγόταν Κερέντζι και είχε ήδη στείλει στο απόσπασμα δεκάδες Έλληνες της Αλβανίας. Στο τέλος εκτελέστηκε και αυτός με την κατηγορία του πράκτορα του ιμπεριαλισμού τον Μάιο του 1955.

Ο Ακριβογιάννης στην ομολογία του παραδέχτηκε πως βρισκόταν στην Αλβανία με «εθνική αποστολή κατασκοπείας». Αρχηγός της αποστολής του —σύμφωνα πάντα με τα λεγόμενά του ήταν ο Εμμ. Κελαϊδής, αρχηγός τότε του ΓΕΑ. Μαζί μ' αυ-

τόν ο Ακριβογιάννης κατονόμασε τον Αντώνη Σκαρμαλιωράκη τότε Δ/ντή αντικατασκοπίας, τον Μητσάκο, τον Παλαιολόγο, κ.ά. (βλ. και «Ελευθεροτυπία», 25 Δεκεμβρίου 1982. Επίσης «Η δίκη των Αεροπόρων» του Βλάσση Δέδε).

Οι άμεσοι οργανωτές της αποστολής του ήταν ο επισημναγός Μπουκουβάλας που η χούντα διόρισε Νομάρχη στο Ναύπλιο και στη Θεσσαλονίκη, ο επισημναγός Παλαιολόγος διοικητής του ΟΑΕΔ επί χούντας, και ο σμηναγός Όμηρος Πάτσης προϊστάμενος τότε του Α2 της σχολής. Ο Πάτσης έφερε την ειδικότητα του Ναυτίλου όπως και ο Σκαρμαλιωράκης με τον οποίον ήταν παλιοί συμμαθητές.

Πριν διαφύγει, ο Ακριβογιάννης είχε δυο συναντήσεις με τους Αμερικάνους. Με τον Τομ Καραμεσίνη που ήταν τότε ο σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα και με κάποιον βοηθό του που ονομάζονταν Κλαρκ Ντόσλεϋ. Η πρώτη συνάντηση έγινε στον τέταρτο όροφο μιας πολυκατοικίας στο Νο 4 της λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας. Σύμφωνα με μια έρευνα του Π. Μπακογιάννη που δημοσιεύτηκε στο «Βήμα» τον Ιούνιο του '77, εκεί στεγαζόταν το σταθμαρχείο της CIA. Η δεύτερη συνάντηση έγινε στο κτίριο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού όπου στεγαζόταν επίσημα η Αμερικανική Υπηρεσία Πληροφοριών.

Μετά την καταδίκη του, ο Ακριβογιάννης δούλεψε για δυο περίπου μήνες σε καταναγκαστικά έργα στην κατασκευή του δρόμου που συνδέει τα Τίρανα με το θέρετρο των Πιονέρων, γύρω στα 6 με 7 χλμ. έξω από τα Τίρανα. Εκτελέστηκε στις 6 το απόγευμα της 15ης Απριλίου 1953 κοντά στο θέρετρο των Πιονέρων, στο βουνό Ντάιτι. Η ομολογία του είναι —μετά από 30 χρόνια— η χαριστική βολή

στην αποκάλυψη της σκευωρίας.

Ο κατάσκοπος

Και τώρα, τριάντα χρόνια μετά το θάνατό του, το ερώτημα παραμένει: Τι ήταν τελικά ο Νίκος Ακριβογιάννης;

Θύμα της σκευωρίας ο ίδιος, χωρίς ωστόσο να είναι αθώος με τον ίδιο τρόπο που ήταν αθώα τα υπόλοιπα θύματά της. Κατάσκοπος σε μια ψευδώνυμη αποστολή κατασκοπίας, στην υπηρεσία μιας πατρίδας που την ασφάλειά της είχαν αναλάβει άνθρωποι που άκουγαν στα ονόματα Τομ και Κλαρκ. Προδομένος από αυτούς που θεωρούσε δικούς του. Καταδικασμένος από κάποιους που τους θεωρούσε εχθρούς και τον θεωρούσαν εχθρό. Λησμονημένος από αυτούς που χωρίς να το θέλει και χωρίς να το ξέρει έδωσε την αφορμή για τα βάσανά τους, ενώ, από την άλλη μεριά, αυτοί ήταν ο λόγος για το θάνατό του. Προδότης και καταζητούμενος από την πατρίδα που για χάρη της θυσιάστηκε. Ο Νίκος Ακριβογιάννης δεν μπορεί να κριθεί με τα μέτρα της σκευωρίας, αλλά ούτε και με τα μέτρα των άλλων θυμάτων της. Ο Ακριβογιάννης δεν ήταν ούτε προδότης, ούτε κατάσκοπος.

Ήταν ένας νεαρός που έζησε στα χρόνια που το «αεροπόρος θα γενώ» ήταν το όραμα μιας γενιάς που βίωνε την ψευδαίσθηση μιας ιδανικής πατρίδας και τη λατρεία της φυγής του αεροπλάνου.

Ο Νίκος Ακριβογιάννης έζησε μέσα από τραγικές εντάσεις τις αντιφάσεις αυτών των ψευδαισθήσεων, αφού εκβίασε τυφλά κι απεγνωσμένα την εποχή του να τον αποδεχτεί σαν ήρωα. Αυτή, αφού τον σκότωσε, τον πέρασε στις μνήμες της σαν προδότη ή σαν αφελή.

□

Οί εκδόσεις «' Ακρίτας» κυκλοφορούν στό ύπ' άρ. Ι «' Ακριτικό Τετράδιο» μέ τίτλο **ΓΛΩΣΣΟΔΙΟΡΘΩΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΝΟΦΑΓΟΙ** τά δύο κείμενα του **ΣΤΕΛΙΟΥ ΡΑΜΦΟΥ** πού δημοσιεύτηκαν πρόσφατα στό **ΑΝΤΙ** καί στά όποια έπιχειρείται ή κοινωνιολογική έρμηνεία τής σύγχρονης κατά τόν συγγραφέα γλωσσική έκτροπής καί έξετάζονται τά βαθύτερα αίτια τής σπουδής στή καθιέρωση του μονοτονικού καί οί κίνδυνοι πού αύτή έγκυμονεί στό γλωσσικό καί άλλα ζητήματα του πολιτισμού μας.

Άλλες ενδιαφέρουσες εκδόσεις του «ΑΚΡΙΤΑ»:

Jean Meyendorff **Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ** - καί ή όρθόδοξη μυστική παράδοση.

Στέλιου Ράμφου **Η ΑΠΙΣΤΙΑ ΤΟΥ ΘΩΜΑ** - σχόλιο στό Εὐαγγέλιον του ' Αντιπάσχα

παπα-Φιλόθεος Φάρος **ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ** - όρθόδοξη, λαογραφική καί ψυχολογική θεώρηση.

παπα-Φιλόθεος Φάρος **Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ** - αρχές καί μέθοδοι.

Πρωτ. Μιχαήλ Καρδαμάκης, **ΤΙΜΙΟΙ ΜΕ Τ' ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ** - ό γάμος στά όρια τής όρθόδοξης ήθικης, (άκτιτικό τετράδιο ύπ' άρ. 2).

Άνζέλ Μεργίανου, **ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ**

Οί **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ** είναι μιά ιδιωτική καί άδέσμευτη έκδοτική προσπάθεια πού στοχεύει μέσα από μιά εύληπτη καί προσιτή παρουσίαση στήν αναζήτηση, προσέγγιση καί ανακάλυψη των όρθόδοξων Χριστιανικών καταβολών αυτού του Τόπου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ, ' Εφέσου 24, Νέα Σμύρνη, Τηλ. 9334.554

Τά βιβλία μας θά τά βρείτε εύκολα στά βιβλιοπωλεία **ΓΡΗΓΟΡΗ, ΕΝΔΟΧΩΡΑ, ΜΗΝΥΜΑ, ΔΩΔΩΝΗ, ΕΣΤΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΦΩΣ, ΚΑΛΟΥ ΤΥΠΟΥ** κ.ά.

Εφημερίδες, Τηλεόραση και Διαφήμιση

του Μανώλη Χαιρετάκη

Με βάση τη συγκριτική ανάλυση της Ελλάδας με τις χώρες της ΕΟΚ, το άρθρο που δημοσιεύουμε¹, δίνει εξαιρετικές πληροφορίες για την κατάσταση των εφημερίδων, τη σχέση τους με την τηλεόραση και τη διαφήμιση, συμβάλλοντας με τον τρόπο του στη συζήτηση για την κρίση του Τύπου στην Ελλάδα.

Σε ό,τι αφορά την οικονομική πλευρά της κρίσης, οι κριτικές των εφημερίδων φαίνεται να δικαιώνονται. Η ελληνική τηλεόραση «κλέβει» τη διαφήμιση από τις εφημερίδες. Το ποσοστό της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης το οποίο αναλογεί στην ελλη-

νική TV, μας κατατάσσει στην «πρωτοπορία» της Ευρώπης, συναγωνιστές χωρών όπως η Ταϊβάν, το Πόρτο Ρίκο ή το Χονγκ-Κονγκ...

Αντίθετα η θεωρία του ανταγωνισμού των εφημερίδων από την TV στον τομέα της ενημέρωσης δεν ευσταθεί. Όπου υπάρχει χαμηλή κυκλοφορία εφημερίδων (και η Ελλάδα εδώ κατέχει την πρώτη θέση) υπάρχει και χαμηλό ποσοστό κατόχων τηλεόρασης, και το αντίστροφο. Μήπως, λοιπόν, για την κρίση του Τύπου φταίει κάτι άλλο;

Η συνολική διαφημιστική δαπάνη

Βλέπε πίνακα 1, και σημείωση 2

Ο πίνακας αυτός μας δίνει μια γενική άποψη των δαπανών για τη διαφήμιση στις χώρες της Κοινότητας.

Η ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε μιας στη διαμόρφωση της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης —διαμέσου των ετών— δεν παρουσιάζει ριζικές μεταβολές.

Από τον πίνακα αυτό βλέπουμε πως οι πέντε πρώτες χώρες ως προς τη συνολική διαφημιστική δαπάνη είναι η Αγγλία, η Γαλλία, η Δυτ. Γερμανία, η Ολλανδία και η Ιταλία.

Ακριβέστερα, η κατάσταση αυτών των χωρών (ως προς τη συνολική διαφημιστική δαπάνη) παρουσιάζει την ακόλουθη εικόνα: (βλέπε πίνακα 2).

Η διαφημιστική δαπάνη στις εφημερίδες και στην τηλεόραση

Σαν ποσοστό της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης βλέπε πίνακα 3

Η διαφημιστική δαπάνη στις εφημερίδες

Στη Δανία (όπου δεν υπάρχει η τηλεοπτική διαφήμιση), το ποσοστό της διαφημιστικής δαπάνης που διατίθεται στις εφημερίδες είναι το μεγαλύτερο από όλες τις άλλες χώρες της Κοινότητας (70,7% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης το 1977, 72,7% το 1979, 72,7% το 1980).

Δεύτερη ακολουθεί η Ολλανδία (56,8% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης το 1977, 58,1% το 1979, 57,9% το 1980), με τρίτη τη Δυτική Γερμανία (56,4% το 1977, 57,5% το 1979 και 54,4% το 1980).

Αν κάνουμε μια κατάταξη των πέντε πρώτων χωρών της Κοινότητας ως προς το ποσοστό της διαφημιστικής δαπάνης που διατίθεται στις εφημερίδες, θα έχουμε την ακόλουθη εικόνα:

Η διαφημιστική δαπάνη στην τηλεόραση

Η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής της διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση (σε σχέση με τη συνολική διαφημιστική δαπάνη) από όλες τις άλλες χώρες της Κοινότητας³ —δηλαδή 43,5% το 1977, 44,9% το 1979 και 51,5% το 1980.

Δεύτερη (με μεγάλη διαφορά από την Ελλάδα) ακολουθεί η Ιρλανδία (31,4% το 1977, 33,1% το 1979 και 29,6% το 1980).

Μια κατάταξη των πρώτων χωρών της Κοινότητας ως προς το ποσοστό της διαφημιστικής δαπάνης που διατίθεται στην τηλεόραση, μας δίνει την ακόλουθη εικόνα: (βλέπε πίνακα 5)

Ένας παραλληλισμός των δαπανών στις εφημερίδες και στην τηλεόραση

Βλέπε πίνακα 6

Αν, με βάση τα στοιχεία του πίνακα 3, επιχειρήσουμε μια κατάταξη των χωρών της Κοινότητας σε σχέση με το ποσοστό της διαφημιστικής δαπάνης που διέθεσαν στις εφημερίδες και στην τηλεόραση το 1977, 1979 και 1980 (λ.χ. η Ελλάδα το 1977 διέθεσε το 27,1% της συνολικής δαπάνης για τις εφημερίδες και το 43,5% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση, άρα στον πίνακα κατατάσσεται στην περιοχή 21-40% για τις εφημερίδες και στην περιοχή 41-50% για την τηλεόραση) μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι:

- Το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δυτ. Γερμανία και η Ολλανδία δεν δαπάνησαν περισσότερο από το 20% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση (το 1977, 1979 και 1980) —ενώ η Δυτ. Γερμανία, η Ολλανδία, η Δανία (και η Γαλλία— όμως μόνο για το 1979) δαπάνησαν πάνω από το 50% της συνολικής διαφημιστικής τους δαπάνης στις εφημερίδες (για τα τρία αυτά χρόνια).

- Η Ιταλία έχοντας δαπανήσει όχι περισσότερο από το 20% της συνολικής διαφημιστικής της δαπάνης στην τηλεόραση το 1977, και μέχρι 40% της συνολικής της διαφημιστικής δαπάνης στις εφημερίδες (το 1977, 1978 και 1980) —μετακινήθηκε— κατά τα έτη 1979 και 1980 —σε σχέση με το ποσοστό συμμετοχής της συνολικής της διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση, σε ποσοστό μέχρι 40%.

- Η Αγγλία και η Ιρλανδία (και οι δυο για τα χρόνια 1977, 1979 και 1980) δεν έδωσαν ποσοστό μεγαλύτερο από το 40% στη διαφήμιση από την τηλεόραση, ενώ αυξημένη (41-50%) παρουσιάζεται η συμμετοχή της διαφημιστικής δαπάνης στις εφημερίδες για την Αγγλία (1977, 1979 και 1980) και για την Ιρλανδία (που κινείται στην περιοχή 21-40%).

- Η Ελλάδα παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στη διαφημιστική δαπάνη για την τηλεόραση από όλες τις άλλες χώρες, και από τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής στη διαφημιστική δαπάνη για τις εφημερίδες.

Πολύ παραστατικά, η κατάταξη που επιχειρεί ο πίνακας 6 λειτουργεί σαν μια ζυγαριά: οι χώρες με τη μικρότερη συμμετοχή στη διαφημιστική δαπάνη για την τηλεόραση παρουσιάζουν και τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαφημιστική δαπάνη για τις εφημερίδες (με εξαίρεση την Δανία, όπου δεν υπάρχει τηλεοπτική διαφήμιση).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η συνολική διαφημιστική δαπάνη στις χώρες της ΕΟΚ σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ						
Χώρα	1977	%	1979	%	1980	%
Αγγλία	2572	25.7	5131	30.3	5941	31.3
Βέλγιο	293	2.9	475	2.8	464	2.4
Γαλλία	1725	17.3	2657	15.7	2957	15.6
Δανία	445	4.5	447	2.6	522	2.8
Δ. Γερμανία	3144	31.5	5304	31.3	4961	26.2
Ελλάδα	72	0.7	113	0.7	112	0.6
Ιταλία	648	6.5	1074	6.3	1927	10.2
Ιρλανδία	63	0.6	111	0.7	119	0.6
Ολλανδία	1029	10.3	1625	9.6	1951	10.3
ΣΥΝΟΛΟ	9991	100.0	16937	100.0	18954	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Κατάταξη ως προς τη συνολική διαφ. δαπάνη			
Χώρες	1977	1979	1980
Αγγλία	2	2	1
Γαλλία	3	3	3
Δυτ. Γερμανία	1	1	2
Ολλανδία	4	4	4
Ιταλία	5	5	5

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Η διαφημιστική δαπάνη στις εφημερίδες και την τηλεόραση στις χώρες της Ευρώπης σε % της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης									
Χώρα	1977			1979			1980		
	ΕΦΗΜ.	TV	ΕΦ + TV	ΕΦΗΜ.	TV	ΕΦ + TV	ΕΦΗΜ.	TV	ΕΦ + TV
Αγγλία	44.4%	27.3%	71.7%	40.7%	20.4%	61.1%	43.0%	27.9%	70.9%
Βέλγιο*	36.1%	7.5	43.6	36.0	8.7	44.7	32.9	9.2	42.1
Γαλλία	26.0	16.2	42.2	55.1**	16.8	71.9	26.9	14.2	41.1
Δανία	70.7	—	70.7	72.7	—	72.7	72.7	—	72.7
Δ. Γερμανία	56.4	12.3	68.7	57.5	11.3	68.8	54.4	11.5	65.9
Ελλάδα	27.1	43.5	70.6	26.6	44.9	71.5	23.6	51.4	75.1
Ιταλία	33.2	17.3	50.5	28.5	21.4	49.9	21.1	25.6	46.7
Ιρλανδία	47.1**	31.4	78.5	35.6	33.1	68.7	35.0	29.6	64.6
Ολλανδία	56.8	7.2	64.0	58.1	6.9	65.0	57.9	6.9	64.8
ΣΥΝΟΛΟ	46.4	16.3	62.7	49.7	15.1	64.8	43.2	18.0	61.2

*Η τηλεοπτική διαφήμιση δεν επιτρέπεται στο Βέλγιο. Η δαπάνη αναφέρεται στη διαφήμιση μέσω του Tele - Luxembourg. Δεν περιλαμβάνεται το Λουξεμβούργο.

**Περιλαμβάνεται και η διαφήμιση στα περιοδικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατάταξη ως προς το ποσοστό της διαφ. δαπάνης στις εφημ.			
Χώρες	1977	1979	1980
Αγγλία	5	4	4
Δανία	1	1	1
Δυτ. Γερμανία	3	3	3
Ιρλανδία	4	5	5
Ολλανδία	2	2	2

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κατάταξη ως προς το ποσοστό της διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση			
Χώρες	1977	1979	1980
Ελλάδα	1	1	1
Ιρλανδία	3	2	2
Αγγλία	2	4	3
Ιταλία	4	3	4
Γαλλία	5	5	5

Η κυκλοφορία των εφημερίδων και η τηλεόραση στις χώρες της Κοινότητας

Η κυκλοφορία των εφημερίδων στις χώρες της Κοινότητας, βλέπε πίνακα 7

Η πληροφορία που μας δίνει μια άμεση (αλλά χοντρική) εικόνα για την κυκλοφορία των εφημερίδων (σε σχέση με τον πληθυσμό μιας χώρας) είναι τα φύλλα (εφημερίδες) ανά 1000 άτομα (ανά η-μέρα).

Στην κατάταξη που δίνεται στον πίνακα 7 (εφημερίδες ανά 1000 άτομα) πρώτη έρχεται η Γερμανία, δεύτερο το Λουξεμβούργο, τρίτη η Αγγλία, τέταρτη η Δανία κτλ. Η Ελλάδα έρχεται τελευταία (δέκατη) — αρκετά κοντά με την Ιταλία (ένατη), ενώ η όγδοη χώρα (η Γαλλία) έχει υπερδιπλάσιο αριθμό εφημερίδων ανά 1000 άτομα από τις δυο προηγούμενες.

Η τηλεόραση στις χώρες της Κοινότητας

Βλέπε πίνακα 8

● Πρώτη χώρα σε αριθμό δεκτών τηλεόρασης έρχεται η Δυτική Γερμανία, δεύτερη η Αγγλία (με 50% συσκευές έγχρωμης τηλεόρασης), τρίτη η Γαλλία, τέταρτη η Ιταλία (με 15% συσκευές έγχρωμης τηλεόρασης) και πέμπτη η Ολλανδία (με 55% συσκευές έγχρωμης τηλεόρασης).

● Όλες οι χώρες της Κοινότητας έχουν το σύστημα PAL, με εξαίρεση τη Γαλλία την Ελλάδα και το Λουξεμβούργο (που έχει και PAL και SECAM), που έχουν και το σύστημα SECAM.

● Και στην περίπτωση αυτή, το στοιχείο που μας δίνει μια άμεση εικόνα για την «πυκνότητα» της τηλεόρασης ανά χώρα είναι ο αριθμός δεκτών τηλεόρασης ανά 1000 άτομα.

Εδώ, στην πρώτη θέση βρίσκεται η Αγγλία μαζί με το Λουξεμβούργο, και μετά ακολουθούν (με αυτή τη σειρά) η Δυτ. Γερμανία, η Δανία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Ιταλία, η Ιρλανδία και τελευταία η Ελλάδα.

Ένας παραλληλισμός

Η κατάταξη ως προς τα φύλλα ανά 1000 άτομα σε σχέση με την κατάταξη ως προς τους δέκτες τηλεόρασης ανά 1000 άτομα — βλέπε πίνακα 9

Στην περίπτωση αυτή παρατηρούμε ένα στενό συσχετισμό ανάμεσα στους δύο δείκτες (πρώτος δείκτης η κατάταξη ως προς τα φύλλα ανά 1000 άτομα δεύτερος, η κατάταξη ως προς τους δέκτες τηλεόρασης ανά 1000 άτομα).

Λ.χ. η Ελλάδα έχει τη 10η θέση και με τα δύο κριτήρια, το Λου-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

% κατανομή της διαφ. δαπάνης στην τηλεόραση	% της συνολικής διαφ. δαπάνης στα μετρούμενα μέσα	% κατανομή της διαφ. δαπ. στις εφημερίδες
Βέλγιο (77, 79, 80)* Γαλλία (77, 79, 80) Δυτ. Γερμανία (77, 79, 80), Ιταλία (77) Ολλανδία (77, 79, 80)	0-20%	
Αγγλία, (77, 79, 80), Ιρλανδία (77, 79, 80) Ιταλία (79, 80)	21-40%	Βέλγιο (77, 79, 80), Γαλλία (77, 80), Ελλάδα (77, 79, 80) Ιταλία (77, 79, 80) Ιρλανδία (79, 80)
Ελλάδα (77, 79)	41-50%	Αγγλία (77, 79, 80), Ιρλανδία (77)*
Ελλάδα (80)	51% +	Δανία (77, 79, 80), Δυτ. Γερμανία (77, 79, 80) Ολλανδία (77, 79, 80), Γαλλία (79)* *Περιλαμβάνεται και η διαφήμιση στον περιοδικό Τύπο.

*Η τηλεοπτική διαφήμιση δεν επιτρέπεται στο Βέλγιο. Η σχετική δαπάνη αναφέρεται στη διαφήμιση μέσω του TE-LE-LUXEMBOURG. Επίσης στη Δανία δεν υπάρχει τηλεοπτική διαφήμιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Η κυκλοφορία των εφημερίδων στις χώρες της Ε.Ο.Κ.

	Μέσος όρος κυκλοφ. φύλλων ανά ημέρα	Εφημερίδες ανά 1.000 άτομα
Αγγλία	22.900.000	410 (1977) (3)
Βέλγιο	2.340.00	241 (1977) (6)
Γαλλία	10.836.000	205 (1977) (8)
Δανία	1.840.000	362 (1977) (4)
Δ. Γερμανία	25.968.000	432 (1977) (1)
Ελλάδα	771.000	82 (1978) (10)
Ιταλία	5.491.000	97 (1976) (9)
Ιρλανδία	702.000	220 (1977) (7)
Λουξεμβούργο	136.000	425 (1978) (2)
Ολλανδία	4.600.000	315 (1978) (5)

Σε παρένθεση η κατάταξη των χωρών ως προς τα φύλλα ανά 1.000 άτομα.

Ξεμβούργο τη 2η θέση, η Δανία την 4η, η Ιταλία την 9η στο πρώτο και την 8η στο δεύτερο, κτλ.

Δηλαδή, η χαμηλή κυκλοφορία των εφημερίδων (χαμηλό ποσοστό για τον πρώτο δείκτη) συναρτιέται άμεσα —και ανάλογα— με το χαμηλό ποσοστό κατοχής δεκτών τηλεόρασης (χαμηλό ποσοστό για το δεύτερο δείκτη) —οι δυο δείκτες είναι (περίπου) ανάλογοι.

Υστερόγραφο

Τα στοιχεία αυτά είναι ιστορικά, με την έννοια ότι δίνουν μια συγκεκριμένη εικόνα για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι νέες εγκαταστάσεις που έχουν παρουσιασθεί, όπως η δορυφορική τηλεόραση, οι σημαντικές αλλαγές στον Τύπο κτλ., σύντομα θα δώσουν (αν δεν έχουν ήδη δώσει) μια διαφορετική εικόνα για την τρέχουσα πραγματικότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Η τηλεόραση στις χώρες της ΕΟΚ

Δέκτες TV ανά 1000

Χώρα	Πληθυσμός (000)	Κανάλια (TV)	Αναμεταδότες	Σύστημα	Αριθ. δεκτών	TV	Κάτοικοι
Αγγλία	56.100 (78)	2 (BBC), 2 (IBA)	596	PAL	20.200.000	(50% E)	360 (79)
Βέλγιο	9.890 (78)	19 (σταθμοί)	28	PAL	3.000.000	(35% E)	305 (79)
Γαλλία	54.000 (79)	3	3.000	SECAM	16.200.000		304 (79)
Δανία	5.120 (78)	8 (τοπικοί)	30	PAL	1.755.000	(46% E)	344 (79)
Δ. Γερμανία	62.200 (78)	2	1.153	PAL	21.400.000		346 (79)
Ελλάδα	9.400 (79)	2	106	SECAM	2.000.000		213 (79)
Ιταλία	57.100 (80)	2	1.199	PAL	13.401.000	(15% E)	240 (79)
Ιρλανδία	3.400 (80)	22 (τοπικοί)	28	PAL	700.000	(10% E)	219 (79)
Λουξεμβούργο	360 (78)	2	—	PAL/-			
				SECAM	90.000		360 (79)
Ολλανδία	14.125 (80)	2	21	PAL	4.000.000	(55% E)	289 (79)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Όλα τα στοιχεία σχετικά με τη διαφημιστική δαπάνη έχουν επεξεργασθεί από τα πρωτογενή στοιχεία που δίνει το Ινστιτούτο Ερευνών STARCH INRA HOOPER, INC. Τα υπόλοιπα στοιχεία έχουν ληφθεί από την ετήσια έκδοση «Βιβλίο της χρονιάς 1982», που εκδίδεται από το Πρακτορείο Ελληνικού Τύπου ΕΠΕ.

2. Τα ποσά που αφορούν τη διαφημιστική δαπάνη είναι σε εκατ. δολάρια ΗΠΑ, και περιλαμβάνουν τη διαφήμιση στις εφημερίδες, στα περιοδικά, στις αφίσες, στα μεταφορικά μέσα, στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση (στις περιπτώσεις που επιτρέπεται η διαφήμιση στο κάθε μέσο) —εκτός αν αναφέρεται δαπάνη για το (εκάστοτε) συγκεκριμένο διαφημιστικό μέσο.

3. Αυτά τα τρία χρόνια (1977, 1979 και 1980), οι χώρες όπου η τηλεοπτική διαφήμιση ξεπερνούσε το 40% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης ήταν οι: Ιαπωνία, Βραζιλία, Πόρτο-ΡΙκο, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη, Δομινικανή Δημοκρατία, Βενεζουέλα, Πορτογαλία, Πακιστάν, Μεξικό, Κολομβία, Χονγκ-Κονγκ. Το γεγονός αυτό μπορεί (και πρέπει) να αποτελέσει απαρχή για ένα γενικότερο αλληλοσυσχετισμό των χωρών που ανήκουν σε αυτή την ομάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Χώρα	Κατάταξη ως προς τα φύλλα εφημ. ανά 1000 άτομα	Κατάταξη ως προς τους δέκτες τηλεόρασης ανά 1000 άτομα
Αγγλία	3	1
Βέλγιο	6	5
Γαλλία	8	6
Δανία	4	4
Δυτ. Γερμανία	1	3
Ελλάδα	10	10
Ιταλία	9	8
Ιρλανδία	7	9
Λουξεμβούργο	2	2
Ολλανδία	5	7

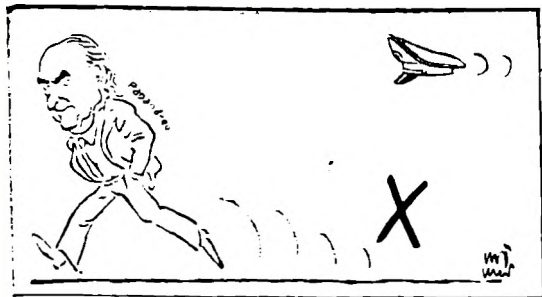
«Δεν μπορείς να φανταστείς τι καλά που μας φέρθηκαν» είπαν κάτι φίλοι, επιστρέφοντας από την Τουρκία και προστέθηκαν έτσι σ' όλους εκείνους που περίμεναν εχθρική αντιμετώπιση και συνάντησαν τη φιλική διάθεση των γειτόνων μας.

Η εποικοδομητική της επίδραση βασίζεται κατά πολύ στις αντικειμενικές συνθήκες, αλλά όχι μόνο σ' αυτές.

Στη γειτονική μας Τουρκία, για την οποία γνωρίζουμε λιγότερα απ' ό-
τι για πολλά άλλα κράτη (ή μάλλον γνωρίζουμε αυτά που πρέπει να μα-
θαίνουμε), οι αντικειμενικές συνθήκες για μια... αναπτυξιακή ενημέρω-
ση είναι απόλυτα αρνητικές. Παρ' όλα αυτά, γίνεται μια σοβαρή προ-
σπάθεια να υπερπηδηθούν.

Cumhuriyet

Πέντε μήνες πριν από τις εκλογές που η δικτατορία του Εβρέν προετοιμάζει στην Τουρκία (6/11/83), η Τσουμχουριέτ (Δημοκρατία) υπάρχει ακόμα. Ο αρχισυντάκτης και εκδότης της όμως, NADIR NADI, βρίσκεται από τον Ιούνιο στη φυλακή γιατί «έκανε κριτική στον Ατατούρκ».

Diplomatik kaynaklara göre **bu yer! ayırdın-** **mak** meydana geldi, ama **benler** cabuk **hastanide**, **rek** darbe **güçünü** **güçüne** **15** **ör** **rühel** **subayın** **gö-**

Selam BERBERKIS
ATINA — Yonkers'da bir hafta boyunca süren bir olayın polisin ailesinin parçalanmasına yol açtığı bildirildi. Yonkers'te yaşayan bir ailenin, bir hafta boyunca süren bir olayın polisin ailesinin parçalanmasına yol açtığı bildirildi. Yonkers'te yaşayan bir ailenin, bir hafta boyunca süren bir olayın polisin ailesinin parçalanmasına yol açtığı bildirildi.

Στη σελ. 3 σχόλιο με τίτλο: «Μιλούν για πρα-
ξικόπημα στην Αθήνα»

Η Τσουμχουριέτ είναι μια σοβαρή εφημερίδα, χωρίς έγχρωμες φωτογραφίες και μεγάλους σκανδαλοθηρικούς τίτλους. Τυπώνεται ακόμα με το σύστημα της τυπογραφίας και έχει αρκετά ενυπόγραφα άρθρα στις 12 σελίδες της.

Πρωτοεμφανίστηκε το 1924 με αραβικούς χαρακτήρες —το αραβικό αλφάβητο καταργήθηκε το 1928 στην Τουρκία— σαν υποστηρικτής των μεταρρυθμιστικών, προοδευτικών, επαναστατικών και εκλαϊκευτικών ιδεών του Κεμαλισμού.

Δεν είναι μια στρατευμένη αλλά μια ειδησεογραφική εφημερίδα. Δεν έγινε ποτέ όργανο κάποιου κόμματος. Αντίθετα έκανε κριτική στα κόμματα που την υποστήριζαν όπως στο Ρεπουμπλικάνικο (σοσιαλδημοκρατικό) Κόμμα του Λαού (C.H.P.) του Ετσεβίτ και στο Εργατικό Κόμμα Τουρκίας (T.I.P. φιλοσοβιετικό αλλά αυτόνομο) της Μπ. Μποράν (που σήμερα βρίσκεται στο Βέλγιο χωρίς ιθαγένεια). Η Τσουμχουριέτ δεν είναι κομμουνιστική, όπως συχνά την είπαν για την εκλαϊκευτική της διάθεση. Καλύπτει όμως ένα χώρο αριστερότερα από την κεντρώα Μιλλιέτ με

την οποία συχνά συνεργάζεται. Τώρα, που όλοι οφείλουν να τιμούν τον Ατατούρκ, γλιτώνει την απαγόρευση λέγοντας ότι μάχεται για τις επαναστατικές αρχές που ενέπνευσαν τον Μουσταφά Κεμάλ.

Βγαίνει σε 150.000 αντίτυπα και κυκλοφορεί σ' ολόκληρη την Τουρκία. Το αναγνωστικό της κοινό είναι σταθερό και αποτελείται κύρια από συνδρομητές. Την διαβάζουν διανοούμενοι, φοιτητές, αριστεροί συνδικαλιστές, εργάτες και αγρότες μορφωμένοι.

Οι αναγνώστες της, αναζητούν και βρίσκουν στην Τσουμχουριέτ ακριβή, πλήρη και σε βάθος πληροφόρηση, σχόλια που βασιζονται σε προσεκτικές αναλύσεις και διασταυρωμένες πηγές, λεπτομερή ενασχόληση με τα προβλήματα των παραγωγικών τάξεων, συχνή και τακτική διεθνή ειδησεογραφία. Η Τσουμχουριέτ ασχολείται τουλάχιστον μία μέρα στις τρεις με την Ελλάδα και κρατά απέναντί της μια σοβαρή και έντιμη στάση. Έχει ειδικό σχολιαστή για τα ελληνικά θέματα καθώς και ανταποκριτή στην Αθήνα.

Η εφημερίδα αυτή αποκαλύπτει και α-

ναλύνει σε βάθος τη σημασία των στρατιωτικών δαπανών της Τουρκίας και ασχολείται διεξοδικά με τα φορολογικά, τα μορφωτικά και τα άλλα θέματα που προβληματίζουν τον τουρκικό λαό. Μέσα απ' αυτήν την οπτική, όχι μόνο δημοσιεύει τα γράμματα των αναγνωστών της αλλά και τις απαντήσεις της σ' αυτά —απαντήσεις που συχνά είναι μια πληροφορία για ένα συγκεκριμένο πρόβλημά τους. Έτσι αυξάνει τις υπηρεσίες της και δικαιολογεί τα λόγια των αναγνωστών της: «Σήμερα που υπάρχουν μόνο 8 εφημερίδες —υπήρχαν 2.362 έντυπα πριν από τη χούντα— η Τσουμχουριέτ είναι η μόνη που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα του τουρκικού λαού».

Το αντάλλαγμα της επιβίωσης

Πώς γίνεται να υπάρχει ακόμα, μέσα στη σημερινή πολιτική κατάσταση της Τουρκίας, ένα τέτοιο έντυπο; Είναι απλό. Αυτολογοκρίνεται. Γράφει με πλάγιο τρόπο αυτά που θα έγραφε με ευθύ τρόπο. Λέει άλλα και υπονοεί άλλα. Χρησιμοποιεί κάθε δυνατή ακροβασία για να παραμένει προοδευτική χωρίς να δίνει λαβές στους άγρυπνους φρουρούς της χούντας. Όταν τα καταφέρνει, απαιτεί από τους αναγνώστες της, συνεργασία δηλαδή εγρήγορση. Όταν δεν τα καταφέρνει, την απαγορεύουν —όπως έγινε τον Μάρτιο για 20 μέρες— ή βάζουν φυλακή το δημοσιογράφο που έγραψε αυτά που δεν πρέπει να λέγονται.

Στη χούντα του Εβρέν δεν πρέπει, για παράδειγμα, να γίνεται λόγος για την ελευθερία του Τύπου, για τις δίκες των δημοσιογράφων, για τις συχνές επεμβάσεις των αντιπροσώπων του Εθνικού Συμβουλίου Ασφάλειας και των στρατιωτικών αρχών στο περιεχόμενο των εφημερίδων, για την έλλειψη της ελεύθερης και πλουραλιστικής πληροφόρησης.

Όταν όμως ένα έντυπο δεν βάζει σαν σκοπό του να πουλήσει, αλλά να εκτελέσει το λειτουργήμα του μαζικού μέσου ενημέρωσης, όπως η Τσουμχουριέτ, βρίσκει τον τρόπο και να επιβιώσει και να παραμείνει δημοκρατικό.

Ο Aydin Engin αρχισυντάκτης της, φιλικής προς το σοβιετικό κομμουνιστικό κόμμα, εφημερίδας Politika (Πολιτική) που απαγορεύτηκε το Φεβρουάριο του 1980 με το στρατιωτικό νόμο που επικράτησε στην Κωνσταντινούπολη, έχει αντίθετη γνώμη: «Η αυτολογοκρισία, λέει, εμποδίζει την ύπαρξη αληθινών και σωστών πληροφοριών». Ονομάζει την αυτολογοκρισία «εύκολο δρόμο», γι' αυτό και μη θέλοντας να τον διαλέξει και έχοντας μπει από το 1968 τέσσερις φορές στην φυλακή, εκμεταλλεύτηκε, όπως ο ίδιος είπε, κάτι γραφειοκρατικές

«Μιλλιέτ» 2/6/83. Πρώτη και τελευταία σελίδα.

αντιφάσεις και διέφυγε στο εξωτερικό λίγο μετά το πραξικόπημα.

● Το ποιος είναι ο εύκολος και ποιος ο δύσκολος δρόμος και πώς βοηθά κανείς το λαό του καλύτερα σε τέτοιες περιπτώσεις ανελευθερίας του Τύπου, είναι πολύπλοκο θέμα και εξαρτάται από ένα πλήθος παράγοντες, προσωπικούς και όχι. Χωρίς να μπούμε σε τέτοιου είδους αναζητήσεις, μπορούμε να καταλάβουμε τη σημασία της Τσουμχουριέτ σήμερα, αν δούμε λίγο την κατάσταση της ενημέρωσης στην Τουρκία τώρα, αλλά και πριν από τη χούντα.

Προβληματική η ενημέρωση

Η εγκαθίδρυση της χούντας στην Τουρκία είχε σαν αποτέλεσμα το κλείσιμο αναρίθμητων —κύρια αριστερών και ακροαριστερών αλλά και ακροδεξιών— εφημερίδων, τη μείωση της εμπιστοσύνης του κοινού στον Τύπο σε συνδυασμό με τη μείωση της πειστικότητας του Τύπου και την αναβίβαση της τηλεόρασης σε εκπρόσωπο της κυβέρνησης.

Περιορισμοί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Υπάρχει λοιπόν ένα μόνο κανάλι —μαυρόασπρο— στην τηλεόραση και ελαττωμένη δυνατότητα αγοράς συσκευών. Πρέπει κανείς να δουλέψει έξι μήνες με το χαμηλότερο μισθό για να καταφέρει ν' αγοράσει μια τηλεόραση εκτός αν τη φέρει σαν μετανάστης. Ο Εβρέν μάλιστα, αντί να δημιουργήσει ένα δεύτερο κανάλι, πρόκειται να χρησιμοποιήσει τεράστια κεφάλαια για να εισάγει το χρώμα στο μοναδικό αυτό κρατικό πρόγραμμα. Έτσι αν οι κάτοικοι της Μικρασίας είναι ευνοημένοι αφού μπορούν

να «πιάσουν» τους ελληνικούς σταθμούς, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τους κατοίκους του εσωτερικού που δεν έχουν καμία επιλογή.

Στο ραδιόφωνο, δύο φορές τη μέρα ο σταθμός της Άγκυρας μεταδίδει ειδήσεις που είναι κοινές σ' όλη την Τουρκία. Τις υπόλοιπες ώρες, οι επαρχιακοί σταθμοί (Σμύρνη, Κωνσταντινούπολη κτλ.) εκπέμπουν σε μεγάλες περιφέρειες αυτά που η εξουσία κρίνει πρέποντα.

Οι εφημερίδες και τα περιοδικά, δεν καταφέρνουν να καλύψουν τα μεγάλα κενά που αφήνει η κρατική ενημέρωση. Σε μια χώρα με 45 εκατομμύρια πληθυσμό (από τα οποία 10 εκατομμύρια είναι Κούρδοι που κατά το 90% δεν μιλούν τουρκικά), υπάρχουν σήμερα μόνο 5 μεγάλες εφημερίδες. Hürriyet, Günaydin, Tercüman, Milliyet, Cumhuriyet. Αυτές τις διαβάσει μόνο το 15% του πληθυσμού πράγμα που οφείλεται όχι μόνο στο τεράστιο ποσοστό των αναλφάβητων αλλά και στο υψηλό κόστος ζωής, στην απότομη και μεγάλη άνοδο της τιμής των εφημερίδων, στον ανταγωνισμό από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση και στη μεγάλη διάσταση του ανατολικού τμήματος της χώρας με το δυτικό. Πράγματι στις ανατολικές περιοχές του κράτους, η διανομή του Τύπου είναι πιο δύσκολη και ο πληθυσμός, αγροτικός και νομαδικός μιλά διάφορες διαλέκτους. Άλλωστε αν και το ποσοστό των Κούρδων είναι πολύ μεγάλο σ' αυτά τα μέρη, τους απαγορεύεται να εκδόσουν έντυπα στη γλώσσα τους.

Παρόλο που αυτές οι συνθήκες υπήρχαν και πριν το 1980, με τη χούντα εντάθηκε το πρόβλημα του μειωμένου αναγνωστικού κοινού. Οι εφημερίδες είναι τόσο δεσμευμένες από τις κυβερνη

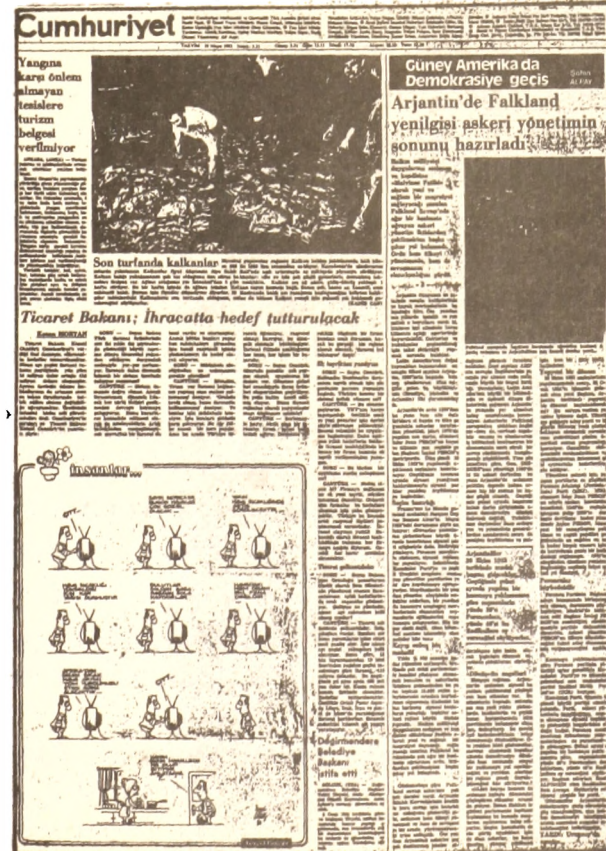
«Tercüman» 2/6/83. İlk ve son sayfa.

«Hürriyet» 2/6/83. İlk ve son sayfa.

«Tercüman» 29/5/83. İlk ve son sayfa.

तिकές επιταγές που το κοινό δεν μπορεί να ελπίζει ότι θα βρει εκεί κάτι διαφορετικό απ' όσα λέγονται στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση.

Η θέληση της εξουσίας να καθοδηγεί και να ελέγχει την ενημέρωση, φαίνεται κι από δύο ακόμα στοιχεία: Η χούντα δημιούργησε ειδικό ραδιοφωνικό πρόγραμμα ειδήσεων που εκπέμπει σε 15 γλώσσες αλλά όχι στα Τουρκικά. Ίδρυσε ακόμα ένα έντυπο, το «NEWSPOT», που τυπώνεται στην Άγκυρα σε διάφορες γλώσσες και προορίζεται για την πληροφόρηση του εξωτερικού (ξένος Τύπος, επιχειρήσεις κτλ.) φθάνει στις πρεσβείες και δεν διατίθεται στο κοινό.

Δημοσιογράφοι: ειδικές σπουδές, επικίνδυνο επάγγελμα

Αν και οι δημιουργοί της πληροφόρησης έχουν στην πράξη την ίδια —κακή— μοίρα με το προϊόν τους, θεωρητικά ευνοούνται. Υπάρχουν γι' αυτούς πέντε μεγάλες κρατικές σχολές δημοσιογραφίας (τα διπλώματα των αρκετών ιδιωτικών σχολών δεν αναγνωρίζονται παρόλο που ανταποκρίνονται απόλυτα στις ανάγκες του επαγγέλματος) με κέντρα την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και την Άγκυρα. Στο Εσκίσεχρ υπάρχει και μια ειδική, καλή, σχολή για τεχνικούς του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Οι μαθητευόμενοι εκπέμπουν μάλιστα ένα πρόγραμμα, —αυστηρά μορφωτικό— στην περιοχή όμως μόνο της συγκεκριμένης αυτής πόλης. Για τους φοιτητές των σχολών αυτών υπάρχουν και αρκετά βιβλία σχετικά με την δημοσιογραφία. Στις σχολές δεν υπάρχουν περιορισμοί φύλου και μέχρι τελευταία συναντούσε κανείς, ιδιαίτερα στο Πανεπιστήμιο της Σμύρνης (Αιγαίου), πολλούς Έλληνες.

Όμως οι φαινομενικά καλές αυτές προθέσεις, σκοντάφτουν. Στις σχολές δεν υπάρχει ελευθερία γνώμης και οι μέλλοντες δημοσιογράφοι δεν κάνουν αρκετή πρακτική. Δεν μπορούν άλλωστε να βρουν δουλειά παρά μόνο αν αρέσουν στο καθεστώς. Αλλά και όταν αρχίσουν να δημοσιογραφούν η θέση τους παραμένει επισφαλής και κινδυνεύουν από στιγμή σε στιγμή να μουν και να μείνουν στην φυλακή, με την πιο απίθανη κατηγορία:

Ένα κακό προηγούμενο

Η σημερινή όμως κατάσταση της ενημέρωσης στην Τουρκία, δεν οφείλεται αποκλειστικά στην πολιτική δικτατορία. Η ενημέρωση ήταν άρρωστη από πριν.

Το ραδιόφωνο και η τηλεόραση ήταν ανελαστικά και χωρίς πλουραλιστική ειδησεογραφία (εκτός από την περίοδο διακυβέρνησης από τον Ετσεβίτ). Κυκλοφορούσαν όμως πάρα πολλές, μεγά-

λες και μικρές, εφημερίδες όπου δημοσιογραφούσαν πολιτικοί άνδρες, συγγραφείς και καθηγητές. Έτσι ο Τύπος γινόταν τόπος πνευματικής ζύμωσης. Οι απαγορευτικές και περιοριστικές διατάξεις άλλωστε, αν και δεν είχαν καταργηθεί, είχαν πάψει να εφαρμόζονται και η κριτική γινόταν ανοιχτά. Το κράτος χρησιμοποιούσε από τη μεριά του τη μέθοδο των οικονομικών πιέσεων για ν' αποκλείει τα ανεπιθύμητα έντυπα, αλλά και τις δίκες του Τύπου για να καταδιώκει τους αριστερούς αρθρογράφους. Οι δολοφονίες των δημοσιογράφων άνηθζαν. Ο Τύπος συνέχιζε να παίζει μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης παρόλο που χρησιμοποιούσε τεχνάσματα για να κερδίσει πελατεία (εφεύρισκε πχ. ψεύτικες συνεντεύξεις κτλ., ιδιαιτέρως η Χουριέτ). Άλλαζε εύκολα προσανατολισμό και στο περιεχόμενό του, χαρακτηριστικά ήταν ο εθνικισμός, η λατρεία του Ατατούρκ και το όνειρο μιας Μεγάλης Τουρκίας.

● **ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ:** Περισσότερο ή λιγότερο συνειδητός και επιθετικά εκφρασμένος, ανάλογα με τις τάσεις. Δηλώνονταν με την περιοδική υπενθύμιση της παλιάς δόξας της Τουρκίας, με την επιμονή στην εθνική ενότητα που βασιζόταν —ανάλογα— στη φυλή ή στη θρησκεία ή στην κεμαλική ιδεολογία, με το ενδιαφέρον για τους Τούρκους έξω από την Τουρκία (πχ. στη Θράκη), με την ξενοφοβία κτλ. Τα ακροαριστερά έντυπα τον αγνοούσαν και τον αντικαθιστούσαν με την παγκόσμια αδελφότητα.

● **ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΑΤΑΤΟΥΡΚ:** Με εξαίρεση μερικά ακροαριστερά* και ακροδεξιά έντυπα που για αντίθετους λόγους «αγνοούσαν» τον ιδρυτή της καινούριας Τουρκίας, όλος ο Τύπος έκανε συνεχείς αναφορές στο πρόσωπό του ή στην ιδεολογία του χωρίς ποτέ να του επιτίθεται. Η κριτική γινόταν ενάντια στους διαδόχους του ή στο κόμμα του. Βέβαια ο καθένας μετάφραζε το έργο και τις προθέσεις του Ατατούρκ σύμφωνα με την προσωπική του οπτική και διάλεγε από τα λεγόμενά του, εκείνα που αντιστοιχούσαν στην ιδεολογία του.

● **ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ:** Αποτέλεσμα και προϊόν του εθνικισμού, εκφραζόταν στους παντουρκιστές και πανισλαμιστές με την διάθεση κατακτητικής επέκτασης. Στους άλλους, με την επιμονή στην εσωτερική, βιομηχανική και πολιτιστική, πρόοδο που πρέπει να επιτευχθεί.

Τα χαρακτηριστικά αυτά υπάρχουν και σήμερα στον Τουρκικό τύπο. Η εικόνα που παρουσιάζεται συμπληρώνεται με μερικές ακόμα παρατηρήσεις.

* Ο όρος χρησιμοποιείται σύμβατικά

Πέντε μεγάλες ουδέτερες ή αδέσμευτες εφημερίδες

Στις πέντε μεγάλες εφημερίδες που υπάρχουν, διακρίνουμε τις «ουδέτερες» και τις αδέσμευτες αλλά φιλικές σε κάποια ιδεολογία.

Οι «ουδέτερες» —Hürriyet (Ελευθερία) με 750.000 φύλλα και η Günaydin (Καλημέρα) με 650.000 φύλλα— βασιζονται στις έγχρωμες φωτογραφίες και στους εντυπωσιακούς τίτλους και έχουν σαν σκοπό τους, να πουλήσουν όσα περισσότερα φύλλα γίνεται.

Είναι επίμονα αντιελληνικές και ξενόφοβες λαϊκές εφημερίδες.

Ανάμεσα σ' αυτές που παίρνουν πιο φανερά μια θέση και που την κρατούν, τη μεγαλύτερη κυκλοφορία την έχει η ακροδεξιά Tercüman (Μεταφραστής) με 600.000 φύλλα. Φιλική προς το Κόμμα της Δικαιοσύνης (Α.Ρ.) του Ντεμιρέλ, υποστηρίζει τον ισλαμισμό και διαβάζεται από τους θρησκευτικούς (κύρια τους σιίτες Αλεβίς) και πολιτικούς κύκλους και από τους ελεύθερους επαγγελματίες. Χρηματοδοτείται από Αρμενίους που είναι στην Τουρκία από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με την τυπογραφία. Στο κέντρο η Milliyet (Εθνικότητα) 500.000 φύλλα. Φιλική προς το Ρεπουμπλικάνικο Κόμμα του Λαού (C.H.P.) του Ετσεβίτ, διαβάζεται από τους πολιτικούς και οικονομικούς κύκλους, και από τους ελεύθερους επαγγελματίες. Ο αρχισυντάκτης της, Abdi İpekçi, δολοφονήθηκε από τους φασίστες λίγο πριν το πραξικόπημα. Τέλος, λίγο αριστερότερα, η Cumhuriyet (Δημοκρατία), 150.000 φύλλα.

Οι τέσσερις πρώτες από τις εφημερίδες αυτές, έχουν για τους Τούρκους του εξωτερικού, ειδικές εκδόσεις που από το 1970 τυπώνονται στη Γερμανία. Ειδικά η Χουριέτ έχει και ειδικές επαρχιακές εκδόσεις.

Παρόλο που η χώρα είναι τεράστια, οι επαρχιακές εφημερίδες είναι σχεδόν ανύπαρκτες στην Τουρκία. Οι σημαντικότερες είναι οι συντηρητικές Yeni Asir (Καινούριος Αιώνας) 60.000 φύλλα —πρωτοεκδόθηκε το 1895 στη Θεσσαλονίκη— και η Ege Ekspres (Το Εξπρές του Αιγαίου) 5.000 φύλλα, που τυπώνονται στη Σμύρνη.

Τέλος τα ειδησεογραφικά περιοδικά που θα μπορούσαν ν' ανταγωνιστούν τις εφημερίδες, είναι σχετικά καινούρια εφεύρεση στην Τουρκία. Μέχρι τελευταία, τα πιο σημαντικά εβδομαδιαία έντυπα, Ses (Ήχος) και Hayat (Ζωή), ήταν γυναικεία περιοδικά γεμάτα φωτορομάντζα και κουτσομπολιό.

Τα μεγαλύτερα ειδησεογραφικά, Yanık (Αντίλαλος) και Nokta (Τελεία ή Σημείο), εμφανίστηκαν τα πέντε τελευταία χρόνια, είναι λιγότερο αντιδραστικά και

«CUMHURİYET» 17.4.83. Το πρώτο θέμα η αεροπειρατεία του Μαχμούτ Καλκάν. Το θέμα παρουσιάζεται με τους τίτλους: «Γι' ακόμα μια φορά κατάλαβαν ότι εκείνος που δημιούργησε τις μεγάλες συγκινήσεις ήταν τελικά τρελός»

«Στην αρχή είπε: Θα σώσω τον Τουρκές, έπειτα: Ανήκω στο Ντεβ - Σολ»

«Όταν οι ταξιδιώτες είπαν ότι υπάρχει ένας άρρωστος, ο πειρατής είπε φέρτε τον, να γράψω τη συνταγή».

«Ελληνοτουρκικός διάλογος χάρη στον αεροπειρατή»

Yunanistan, hava korsanını üç ayrı suçtan yargılayacak

Mahmut Kalkan: Duruşmaya kadar yazıyacağımı sanmıyordum

Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak. Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak. Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak.

Türk-Yunan Dışışleri haftaya buluşuyorlar

Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak. Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak. Yunanistan, hava korsanı Mahmut Kalkan'ı üç ayrı suçtan yargılayacak.

Nisan yağmurları, ekili alanlar

«CUMHURİYET» 18.4.83. Στην πρώτη σελίδα το θέμα της αεροπειρατείας: «Η Ελλάδα θα δικάσει τον πειρατή με τρεις διαφορετικές κατηγορίες»

Και λίγο πιο κάτω: «Την επόμενη εβδομάδα συναντιούνται οι υπουργοί εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας».

Rarai sisteminin çözümü

«CUMHURİYET» 20.4.83. Πρωτοσέλιδο: Η Ελλάδα συνέλαβε τον αεροπειρατή Καλκάν»

Δεν υπάρχει πάντως συγκεκριμένο άρθρο που να αντιστοιχεί στη διπλανή γελοιογραφία όπου διακρίνουμε τον Παπανδρέου να συνομιλεί με τους αμερικάνους για τις βάσεις.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ

- 1831:** Με διαταγή του Μαχμούτ II εμφανίζεται στην Κωνσταντινούπολη η πρώτη τουρκική εφημερίδα που είναι γραμμένη στα τουρκικά «TAKVİM - İ - VEKAYİ».
- 1923:** Ο Μουσταφά Κεμάλ ανακηρύσσει την Τουρκική Δημοκρατία. Μέχρι το 1945 υπάρχει ένα μόνο κόμμα, το Ρεπουμπλικάνικο Κόμμα του Λαού.
- 1946:** Πέρασμα στον πολυκομματισμό. Ιδρύονται 15 κόμματα. Αναπτύσσεται απότομα ο Τύπος.
- 1950:** Το Δημοκρατικό Κόμμα του Μεντερές στην εξουσία. Βάζει σαν σκοπό του την επίτευξη της ελευθερίας του Τύπου. Δεν επιτυγχάνει.
- 1960:** Στρατιωτικό πραξικόπημα. Σύνταγμα του 1961. Κυβέρνηση Ντεμιρέλ. Το σύνταγμα απαγόρευσε τη λογοκρισία αλλά η ελευθερία του Τύπου είναι ακόμα μακριά.
- 1968:** Πρώτο πρόγραμμα στην τηλεόραση.
- 1971:** Στρατιωτικό πραξικόπημα. Δίκες του Τύπου.
- 1973:** Ο Ετσεβίτ στην εξουσία. Εισβολή στην Κύπρο. Οικονομικές πιέσεις στον Τύπο.
- 1975:** Κυβέρνηση Εθνικού Μετώπου Δεξιάς.
- 1978:** Επιστροφή του Ετσεβίτ στην κυβέρνηση.
- 1979:** Ντεμιρέλ. Οι απαγορευτικές για τον Τύπο διατάξεις μένουν ανεφάρμοστες.
- 12.9.80:** Στρατιωτικό πραξικόπημα. Κυβέρνηση Εβρέν.

Το 1980 υπήρχαν 5 δεξιά κόμματα, το μεγαλύτερο (37,2% των ψηφοφόρων) ήταν το Κόμμα της Δικαιοσύνης (A.P.) του Ντεμιρέλ. Στο κέντρο και στην αριστερά, 3 κόμματα αντιπροσωπεύονταν στη Βουλή με πιο δυνατό (42,1%) το Ρεπουμπλικάνικο Κόμμα του Λαού (C.H.P.) του Ετσεβίτ. Υπήρχαν 5 ακόμα αριστερά ή αριστεριστικά κόμματα (0,45%) χωρίς αντιπροσώπευση και πολλές παράνομες επαναστατικές οργανώσεις.

λειτουργούν σαν εφημερίδες.

Τα έντυπα πριν το 1980

Εκτός από δύο ακροδεξιά έντυπα, οι υπόλοιπες εφημερίδες και πολλά περιοδικά έπαψαν να βγαίνουν λίγο πριν ή αμέσως μετά το πραξικόπημα.

Η έλλειψή τους είναι αισθητή γιατί παρόλο που πουλούσαν λίγα αντίτυπα (από 3.000 μέχρι 40.000), αντικατόπτριζαν έναν πλουραλισμό αφού υποστήριζαν συγκεκριμένες ιδεολογίες και κόμματα με ή χωρίς αντιπροσώπευση στη Βουλή. Μαρτυρούσαν την ύπαρξη μιας —σχετι-

κής έστω— ελευθερίας στην έκφραση, μιας πολιτικής συνείδησης και εγρήγορσης, μιας ανάγκης για εξειδίκευση του κοινού άρα και για στενότερη επαφή μαζί του.

Τα γνωστότερα αριστερά έντυπα ήταν η ορθόδοξη κομμουνιστική Politika (Πολιτική), η κινεζόφιλη Aydinlik (Διαύγεια) και μαζί της οι μικρές Vatan (Πατρίδα), Barış (Ειρήνη), Yeni Halkçı (Νέος Εκλαϊκευτής). Στην παραδοσιακή δεξιά ανήκαν η Son Havadis (Τελευταία Γεγονότα) που υπάρχει ακόμα, η Adalet (Δι-

καιοσύνη), η Zafer (Νίκη), η Zaman (Καιρός) αλλά και η Tasvir (Πορτραίτο) και η Hür Anadolu (Ελεύθερη Ανατολία). Στα ακροδεξιά έντυπα ανήκαν η Milli Gazete (Εθνικός Τύπος), η Sabah (Πρωί), η Yeni Asya (Καινούργια Ασία), η Her gün (Κάθε Μέρα), Millet (Έθνος), η Bayrak (Σημαία) και η Orta Doğu (Μέση Ανατολή).

Αντίστοιχα με τις εφημερίδες αυτές, υπήρχαν και πολλά κόμματα από επαναστατικά εργατοαγροτικά μέχρι εθνικιστικά παντουρκιστικά ή πανισλαμικά. Ο αναβρασμός αλλά και ο δυναμισμός του τουρκικού λαού εκφραζόταν καθαρά μέσα από τον / στον Τύπο.

Αυτό, λοιπόν, το συγκεκριμένο παρελθόν της ενημέρωσης στην Τουρκία, σε συνδυασμό με τη σημερινή κατάσταση της (ιδιαίτερα με την ελαχιστοποίηση του αριθμού των εφημερίδων), δικαιολογούν τη σημασία που αποκτά ένα δημοκρατικό, σαν την Τσουμχουριέτ, έντυπο.

Δεν αρκεί λοιπόν να την δει κανείς σαν τον μονόφθαλμο ανάμεσα στους στραβούς αλλά πρέπει να τη δει και σαν ένα μέσο που προσπαθεί, ενημερώνοντας, να γιατρέψει τις αρρώστιες που δημιουργεί το ανελεύθερο πολιτικό καθεστώς.

Συμβάλλει λοιπόν η Τσουμχουριέτ, σαν κάθε έντιμη και άγρυπνη ενημέρωση, στην ανάπτυξη της Τουρκίας και στην παιδεία του λαού της ακόμα κι όταν δεν καταφέρνει να πει τα πράγματα με το όνομά τους... δημοκρατία, ελευθερία, δικτατορία, καταπίεση, ισότητα, διάκριση, όραμα, ιδιοτέλεια, αποκλεισμός, διαφωνία κτλ.

□

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έλεα πτερόεντα

- Συνδιάσκεψη στο Λονδίνο για την «Αλλαγή στην Ελλάδα». Μερικά φορτικά σχόλια
- Η πρόταση Αντρέαφ για τον περιορισμό των πυρηνικών όπλων και η ισορροπία τρόμου στην Ευρώπη
- Αυτόδιαχειριζόμενοι παιδότοποι. Πρόκληση θεσμική, πρόκληση εκπαιδευτική

Ο Μάρξ σήμερα

- Jerzy Topolski: Προβλήματα ιστορίας και ιστορικής μεθοδολογίας
- Ernesto Laclau: «Σοσιαλισμός», «Λαός» και «Δημοκρατία». Ο μετασχηματισμός των ήγεμονικών λογικών
- Κράτος, Πολιτική και Μαρξισμός Δύο συνεντεύξεις στα Σ.Θ., των Stuart Hall και Bob Jessop
- Περικλή Βαλλιάνου: Ο Μάρξ και η κριτική της φιλοσοφίας
- Bob Rowthorn: Νεο-κλασική, νεο-ρικαρντιανική και μαρξιστική οικονομική θεωρία
- Valentino Gerratana: Μάρξ και Δαρβίνος

- Ζώγιας Χρονάκη-Παπαμίχου: Βιβλιογραφία για το Γυναικείο Ζήτημα
- Μιχάλη Μαδιανού: Κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και ψυχική αρρώστια: μία προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης

Κυκλοφορεί τό 17ο τεύχος

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιού

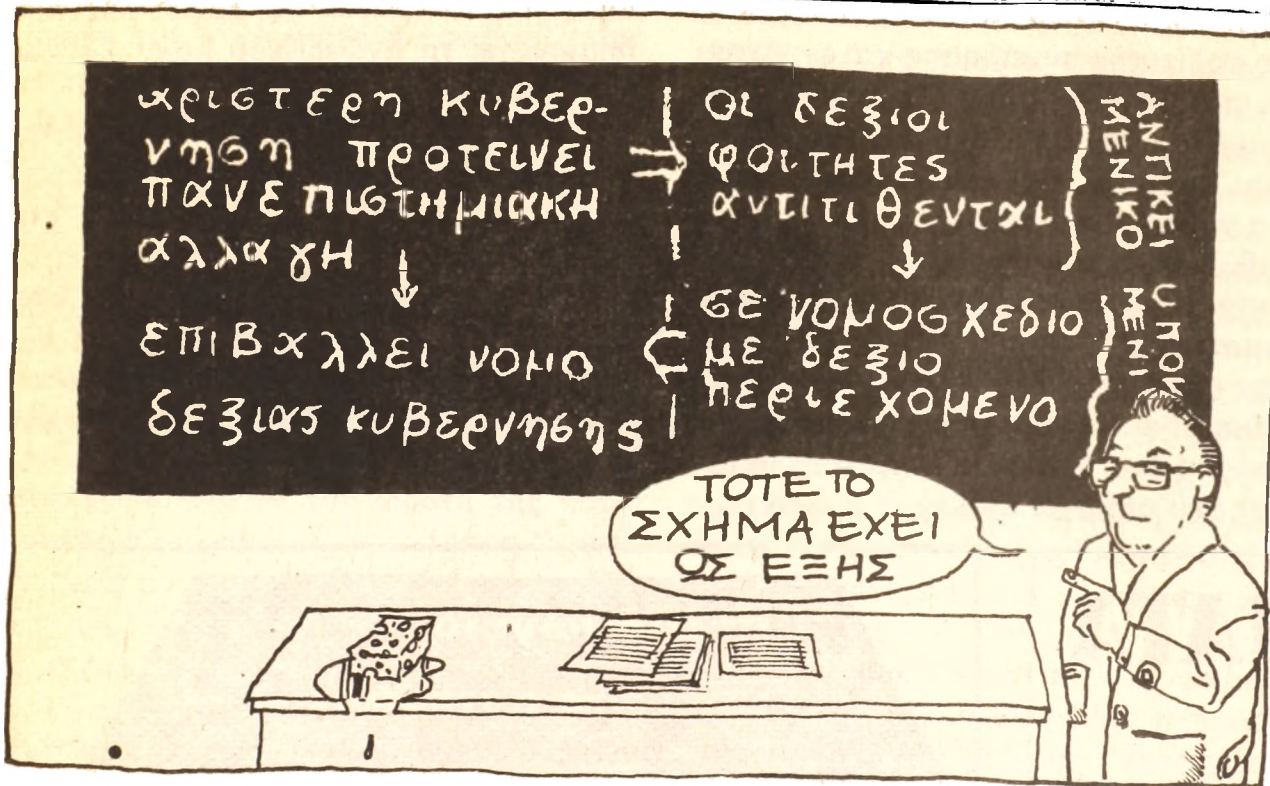
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

ΜΑΘΗΜΑ (ΚΑΠΟΙΑΣ) ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΣΟΡΒΟΝΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ
ΜΑΤΟΡΙΚΟΣ
64ms wt 84

ΕΑΝ ΟΜΩΣ ΠΡΟΣΘΕΣΟΥΜΕ ΟΤΙ
ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΔΕΞΙΑΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ
ΟΠΩΣ Λ.Χ. ΑΠΟΔΟΠΚΟΤΗΤΑ ΜΕΣΩ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ, ΔΗΛ. ΜΕ ΠΡΟΚΑΘΟ-
ΡΙΣΜΕΝΟ ΑΡΙΘΜΟ ΕΙΣΑΧΘΕΝΤΩΝ ... ①

ΤΟ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑ ΤΕΤΟΙΩΝ
ΔΙΠΛΩΝ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΝ
ΣΥΝΕΠΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΔΥΟ
ΕΠΙΠΕΔΑ - "ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ"
ΚΑΙ "ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ" ΕΓΚΕΙΤΑΙ
ΣΤΟ ΟΤΙ ΟΠΟΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΑ-
ΣΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣ-
ΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ-
ΕΧΕΙ ΕΛΕΥ-
ΘΕΡΑ ΤΑ
ΧΕΡΙΑ, ΔΙΟΤΙ:

ΕΝ ΤΟΙΑΥΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΕΡΩΤΩ, ΚΥΡΙΟΙ:
ΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ Ν'ΑΝΤΙ-
ΤΑΧΘΕΙ Σ'ΑΥΤΗ ΤΗΝ
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ;

Σκίτσο: Γ. Ματορίκου

Η φάρσα της Δεξιιάς

του Άκη Κοσώνα

Εδώ και δυο μήνες, το πρώτο θέμα του γαλλικού Τύπου είναι οι φοιτητικές αναταραχές, που προκλήθηκαν από κάποιο νομοσχέδιο για την αναμόρφωση της παιδείας.

Είναι γνωστό, πως τα νομοσχέδια που φιλοδοξούν αλλαγές εκ βάθρων, έχουν κατά κανόνα κακή τύχη. Πολύ περισσότερο, αυτά που έχουν να κάνουν με εκπαίδευση. Μοιραία, από την ίδια τους τη φύση, απευθύνονται σε ένα κοινό το οποίο δεν έχει ενταχτεί ακόμα στη «σιωπηλή πλειοψηφία» και για κάποιους ιστορικούς και άλλους λόγους, αντιδρά τις πιο πολλές φορές, δυναμικά.

Με μια πρώτη ματιά, θα έλεγε κανείς πως το ίδιο συμβαίνει τώρα και στη Γαλλία. Κάποιο νομοσχέδιο που μιλά για συνέχιση των σπουδών μόνο για «τους καλύτερους», για ιδιαίτερα σκληρές εξετάσεις στο δεύτερο έτος των πανεπιστημιακών σπουδών, για αποδυνάμωση των φοιτητικών συνδικαλιστικών οργάνων και πέρας της εξουσίας στους συμβούλους που είναι γύρω από τον υπουργό. Δίκαια λοιπόν, υπάρχει μια αντίδραση, μικρή ή μεγάλη, άρα και διαδηλώσεις, απεικονιστικές

και άλλα συνήθη και γνωστά μέσα διαμαρτυρίας. Η περίεργη όμως στάση του Τύπου σε αναγκάζει να μην αρκεστείς στην πρώτη ματιά, αλλά να ζήσεις λίγο από κοντά όλη αυτήν την ιστορία, για να καταλάβεις τι γίνεται.

Ξαφνικά οι παραδοσιακές συντηρητικές εφημερίδες, εμφανίστηκαν με δανεική επαναστατική φρασεολογία και υποστηρίζουν φανατικά «τα δίκαια των φοιτητών».

Ο ηγέτης στην εξέγερση του '68, Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ...

ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΞΕΓΕΡΣΗ;

Κι εκεί που περιμένεις να δεις τους αναρχικούς και τους αριστεριστές να πρωτοστατούν στις διαδηλώσεις και να συγκρούονται με την αστυνομία, αντικρύζεις εύρωστους νεαρούς, κοντοκουρεμένους, με πέτσινα μπουφάν και στυλ «καρατέκα». Παρατεταγμένοι, λοιπόν, απέναντι στα —όντως εξω-γήινα— C.R.S. (γαλλικά MAT) δεν διστάζουν να κάνουν αυτοί την πρώτη επίθεση προδιαγράφοντας έτσι τη συνέχεια. Κάθε μέρα στο Καρτιέ - Λατέν, στην αψίδα του Θριάμβου, στο Τροκαντερό και αλλού, διεξάγονται μάχες. Τα ασθενοφόρα πηγαινοέρχονται. Οι φοιτητές (δεξιοί μεν, αλλά όχι μαθητές σε σχολή του καράτε) καταλαμβάνουν τηλεοπτικά δίκτυα και εμφανίζονται την ώρα των βραδυνών ειδήσεων (8 μμ). Γενικά συμβαίνουν κάποια πράγματα που κάτι θυμίζουν.

Και να που ο γαλλικός Τύπος, φιλελεύθερος, συντηρητικός και προοδευτικός, δεν δίστασε να συγκεκριμενοποιήσει τη θολή θύμηση: «Μάης '68 - Μάης '83». «Δεκαπέντε χρόνια μετά, οι φοιτητές ξεσηκώνονται και πάλι».

«Τι μπορεί να σημαίνει αυτό για την κυβέρνηση του κ. Μιττεράν αλλά και γενικότερα για τη γαλλική κοινωνία; Βρισκόμαστε μπροστά σε μια νέα εξέγερση;» Αβασάνιστα, με εκπληκτική ευκολία, οι Γάλλοι δημοσιογράφοι, θέλησαν να ταυτίσουν το Μάη του '68 με αυτόν του '83.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Ο καθένας βέβαια είχε τους λόγους του για να το κάνει. Οι αντιπολιτευόμενες την κυβέρνηση εφημερίδες, νόμισαν ότι ο κόσμος θα έπρεπε να εξεγερθεί κατά της «αντιλαϊκής» σημερινής κυβέρνησης, οι ομολογούμενες, για το αντίθετο. Χρησιμοποίησαν όλοι τον Μάη για δικά τους

οφέλη, σίγουροι, πως θα κερδίσουν κάτι. Και δεν αποκλείεται. Είναι προσφιλής τακτική στους Γάλλους ν' ανακαλύπτουν εξαμηνιαίες ιδιοφυίες στη λογοτεχνία ή τον κινηματογράφο, γιατί όχι και στην πολιτική.

Όμως, αυτά που συμβαίνουν θα πρέπει να λυπούν και να γεννούν ανησυχίες σ' εκείνους που έχουν να θυμούνται πραγματικές εξεγέρσεις, πραγματικές διεκδική-

...και ο τωρινός στις «εξεγέρσεις» του '83, Φιλίπ Ντενορμαντί.

σεις. Η καταστροφική τακτική που ακολουθείται απ' όλους στην προβολή των τωρινών αναταραχών, θα έχει σίγουρα τα αποτελέσματά της, τα οποία πιθανότατα δεν θ' αργήσουν να φανούν.

Οι απεργίες-αποχές στα πανεπιστήμια ξεκίνησαν από τη σχολή της ιατρικής, όταν οι φοιτητές της, θεώρησαν πως θίγονται άμεσα από το σχέδιο νόμου που πρότεινε ο υπουργός παιδείας Αλ. Σαβαρύ. Κατελήφθησαν οι σχολές ιατρικής του Παρισιού αρχικά, για να επεκταθούν οι καταλήψεις στις μεγαλύτερες πανεπιστημιακές πόλεις της Γαλλίας. Στον απεργιακό χορό, μπήκαν στη συνέχεια οι υποψήφιοι φαρμακοποιοί. Από εκεί κι ύστερα, ακολουθεί ένα χάος που μέσα του αιωρούνται διαμαρτυρίες και πορείες ταξιδιωτικών πρακτόρων, μικρομεσαίων επιχειρηματιών, εργατών της Σιτροέν κλπ. Είναι φανερό, πως οι τουριστικοί πράκτορες και οι μικροβιοτέχνες, δεν θίγονται ιδιαίτερα από το νομοσχέδιο του υπουργού παιδείας. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις, άρχισαν να εξαπλώνονται στη Γαλλία με έναν επαγγελματικό ρυθμό. Τίποτα δεν θύμιζε τις αυθόρμητες συγκεντρώσεις άλλων εποχών. Οι καθημερινές πορείες στο Παρίσι, ο «εξεγερμένος» λαός που διαμαρτύρεται και οι φοιτητές που συγκρούονται με τα C.R.S., δεν είναι άλλοι από τους ψηφοφόρους των κομμάτων της συντηρητικής αντιπολίτευσης, η οποία πρέπει να ομολογήσουμε ότι δεν στερείται ούτε δύναμης, ούτε φανατισμού.

ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ

Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί αυθαίρετη αυτή η διαπίστωση. Δεν έχει παρά να διαβάσει κανείς τις γαλλικές εφημερίδες, ή να πάρει μέρος σε κάποια απ' αυτές τις περίφημες αγωνιστικές πορείες για να πεισθεί. Τα πάνω που κρατούν οι «θυμω-

Ο εμπνευστής του νομοσχεδίου για την Παιδεία Α-
λαϊν Σαβαρύ με τον πρωθυπουργό Πιέρ Μωρουά.

μένοι φοιτητές» έχουν για σύνθημα «Κα-
θηγητές - φοιτητές, κοινός αγώνας»— όχι
φοβερά επαναστατικό σύνθημα, ομολο-
γουμένως. Γιατί βέβαια, τον τελευταίο
καιρό, συμμετέχουν στην εξέγερση και οι
καθηγητές. Συμμετέχουν ακόμα και οι δι-
κηγόροι, φορώντας την επιβλητική του δι-
καστηρίου στολή τους και διεκδικώντας
κάτι που δεν «το 'χουν και τόσο ξεκάθα-
ρο»... Αν κατάφερνε κανείς και επανατο-
ποθετούσε τα πράγματα, αδιαφορώντας

για την κρατούσα σχιζοφρενική κατάστα-
ση, θα έμενε έκπληκτος από την ποιότητα
των αιτημάτων. Η σημερινή εξέγερση, κιν-
δυνεύει να αποκαλυφθεί σαν μια τεράστια
μπλόφα. Κινδυνεύει να χάσει και αυτόν
τον δανεικό τίτλο της —αν αναλογιστού-
με πως οι οπαδοί των κ. Σιράκ και Ντ' Ε-
σταίν, για πρώτη φορά στην ιστορία τους,
έχουν ταχθεί ολόψυχα με την εξέγερση.
Κι αυτό φυσικά είναι απόλυτα δικαιολογη-
μένο, στο μέτρο που το άσβεστο μίσος
τους για τη σημερινή κυβέρνηση, δίνει
τον κυρίαρχο τόνο.

ΜΙΑ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΜΠΛΟΦΑ

Δεν πρόκειται μόνο για προσπάθεια
των γκωλικών να χρησιμοποιήσουν και να
οικειοποιηθούν εκ των υστέρων τη φοιτη-
τική αναταραχή. Υπάρχουν πια πολλές εν-
δείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι
η πατρότητα αυτής της αναταραχής είναι
όλη δική τους.

Τέτοια λάθη οργανωτικά σε αναμετρή-
σεις με την κυβέρνηση, η αριστερά (εκ πεί-
ρας) δεν τα διαπράττει. Δεν προσφεύγει
πχ. σε επαγγελματίες παλαιστές (μέλη
του κόμματος) για να αντιμετωπίσει την α-
στυνομία. Μπορεί να χρησιμοποιεί τους
οικοδόμους της, οι οποίοι θα εντυπωσιά-
σουν με τον όγκο τους. Αλλά την κατάλλη-
λη στιγμή, θα τους συγκρατήσει. (Τις λιγο-
στές φορές που δεν το κατόρθωσε, μίλη-
σε για «ύποπτα αναρχοφασιστικά στοι-

χεία»). Και βέβαια, ας μην ξεχνάμε, ότι σε
τέτοιου είδους αναμετρήσεις η αριστερά
θέλει να χάνει. Πρέπει πάντα να φαίνεται
πιο αδύναμη από το επίσημο κράτος. Στην
περίπτωση των συγκρούσεων με την α-
στυνομία, οι μετέχοντες στις διαδηλώσεις
του Καρτιέ - Λατέν έπραξαν, όπως πράτ-
τουν όλοι οι διαδηλωτές. Σκορπίστηκαν,
για να ανασυνταχθούν λίγο πιο κάτω. Απέ-
ναντι στα θηριώδη C.R.S. έμειναν οι νεα-
ροί που προαναφέραμε. Μάλιστα η στρα-
τηγική τους στο κυνήγι και την αντιπαρά-
θεση, έφερε τα «ειδικά σώματα ασφα-
λείας» στις γωνιές που είχαν καταφύγει οι
αριστεριστές. Έτσι εξηγείται το γεγονός
ότι ματωμένα κεφάλια και σπασμένα χέ-
ρια, είδαμε μόνο στους κλασικούς διαδη-
λωτές της αριστεράς.

Μπορεί κανείς επί πολύ να απαριθμεί
παραδείγματα ενδείξεις που στηρίζουν
την άποψή μας. Δεν είναι όμως τόσο αυτό
που ενδιαφέρει, όσο η ουσία που βρίσκε-
ται πίσω απ' όλα τούτα. Επιλέχτηκε από
κάποιους μια επέτειος, που όχι μόνο δεν
τους ανήκει, αλλά που στη θύμησή της θα
πρέπει μάλλον ν' ανατριχιάζουν. Αντ' αυ-
τού, ο FIGARO, δημοσιεύει φωτογραφίες
του Φρ. Μιττεράν με τους εξεγερμένους
του '68, παρατηρώντας με κακεντρέχεια
και κάποια ηλιθιότητα «πώς αλλάζουν οι
καιροί... οι φοιτητές τώρα εναντίον του».

Οι φοιτητές μπορεί να είναι εναντίον ο-
ποιουδήποτε: Ο FIGARO με ποιον είναι;

ΑΛΕΞΗ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΣΚΥΛΟΥΣ

Διηγήματα

Έγραψαν για το βιβλίο:

«... το στρωτό γράψιμο, τα καλοσχεδιασμένα επεισόδια, η
σαφής διαγραφή των χαρακτήρων, οι όμορφες περιγραφές, η
συνθετική ικανότητα, υποδεικνύουν μια μακριά εμπειρία, που
μου κίνησε την απορία...»
Νίκος Κάσδαγλης **ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ** τ. 16

«... η καταγραφή της ερωτικής εμπειρίας μοιάζει νυστεριά που φτάνει ως το
υπαρξιακό μεδούλι, ενώ οι πρισματικές αντανάκλασεις της φωτίζουν τις
αδιέξοδες όψεις μιας ολόκληρης εποχής...»
Σπύρος Τσακνιάς **Η ΛΕΞΗ** τ. 23

«... το πρώτο του θήμα στη λογοτεχνία, θήμα αξιοπρόσεκτο και
υπολογίσιμο για την ωριμότητα και τη σταθερότητά του...»
Τάκης Μενδράκος **ΕΠΙΚΑΙΡΑ** τ. 765

«... ένας μεστωμένος συγγραφέας, που δεν έχει τίποτα να ζηλέψει απ' τους άλλους τους καθιερωμένους μας...»
Τάκης Χατζηαναγνώστου **ΛΕΣΒΙΑΚΗ ΠΑΡΟΙΚΙΑ** τ. 76

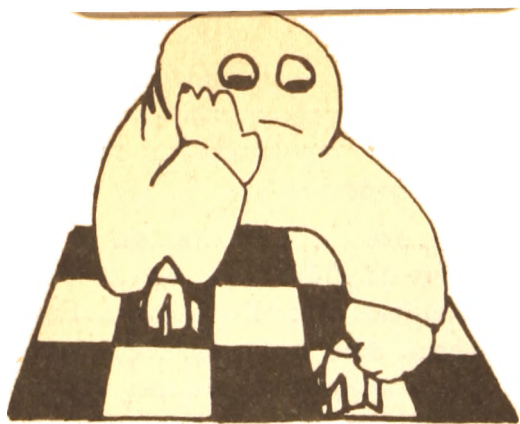
«... όλα κινούνται με μια ηθελημένη βραδύτητα, καθόλου όμως τυχαία, που προσδιορίζει την ίδια την πορεία της κοινωνίας μας μέσα
από ψυχολογικές ή βιολογικές Συμπληγάδες τις οποίες με απaráμιλλη τέχνη επισημαίνει και αποκαλύπτει ο συγγραφέας στους
μύθους του, με εντελώς προσωπικό ύφος και ήθος...»
Τάσος Βουρνάς **ΑΥΓΗ** 12 Φεβρ.

«... ένα καλό σημάδι για το λογοτεχνικό μέλλον του ίδιου
και για την πορεία της νεοελληνικής πεζογραφίας...»
Χρήστος Χειμάρης (Συντροφιά με τα βιβλία) **EPT** 1

«... Πρόκειται για ένα βιβλίο
ζωντανό και απολαυστικό...»
ANTI α. 223

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

Η δεύτερη Συνδιάσκεψη για τον Πυρηνικό Αφοπλισμό στην Ευρώπη

του Στέλιου Μπαμπά

Τρεις χιλιάδες σύνεδροι από τετρακόσια Κινήματα και οργανώσεις Ειρήνης συνεδρίαζαν για μια βδομάδα (9-14 Μάη) στο Δυτικό Βερολίνο. Σύνεδροι, κατά κύριο λόγο από τη Δυτική Ευρώπη. Αλλά και από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Αυστραλία, τη Γιουγκοσλαβία, τη Ρουμανία κ.α.

Αυτές οι χιλιάδες σύνεδροι, αλλά και απλοί φίλοι της Ειρήνης, δημοσιογράφοι, ακόμα και βερολινέζοι και τουρίστες που έρχονταν από περιέργεια: όλοι αυτοί, άνθρωποι από διάφορες κουλτούρες, γλώσσες και φυλές: Ειρηνιστές μιας παλαιότερης παράδοσης και η δική μας αβέβαιη, ερευνητική και απαιτητική γενιά του '80. Βουδιστές μοναχοί, παπάδες καθολικοί και προτεστάντες. Πράσινοι, ριζοσπάστες, ευρωκομμουνιστές, σοσιαλδημοκράτες, οικολόγοι. Μεγάλα ονόματα της πολιτικής, της επιστήμης, του Κινήματος Ειρήνης, και άνθρωποι λίγο χαμένοι μέσα σ' αυτό το πολυεθνικό μελίσσι. Όλοι αυτοί μαζί, ήταν ο κόσμος μιας Συνδιάσκεψης, ενός Κινήματος, μιας πολιτικής και πνευματικής γιορτής ταυτόχρονα.

Η Συνδιάσκεψη έγινε θεσμός;

Είχε προηγηθεί πέρσι η Πρώτη Συνδιάσκεψη στις Βρυξέλλες (βλ. ANTI φυλ. 211-212/1982). Ήδη, στο Βερολίνο αποφασίστηκε η τρίτη Συνδιάσκεψη για το 1984 στην Ιταλία.

Υπήρξαν και εκείνοι που βλέπουν με επιφύλαξη αυτή την πορεία της Συνδιάσκεψης, ν' αποκτήσει διάρκεια και μονιμότητα. Βλέπουν μ' επιφύλαξη μια πορεία που τείνει να τη μετατρέψει σε θεσμό, με όσα οι θεσμοί ως σήμερα σέρνουν μαζί τους: Κάποιες τάσεις ηγεμόνευσης, μια δική τους γραφειοκρατία, κάποια σχήματα πολιτικο-ιδεολογικά, μέσ' στα οποία κλείνονται οι ίδιοι και μας περικλείουν.

Ωστόσο, η απόφαση τελικά, ήταν θετική: Η Συνδιάσκεψη θα υπάρξει και του χρόνου.

Και φαίνεται πως θα συνεχίζει, όσο η πραγματικότητα του Κινήματος της Ειρήνης θα το επιβάλλει.

Ήδη από πέρσι λειτουργούν σε μόνιμη βάση για την προετοιμασία της Συνδιάσκεψης, μια Συντονιστική Επιτροπή με εκπροσώπους από τα διάφορα Κινήματα Ειρήνης και μια λιγοπρόσωπη Γραμματεία. Η Συνδιάσκεψη τείνει ν' αποκτήσει υπόσταση, αποφεύγοντας όσα ως σήμερα σέρνουν πίσω τους οι θεσμοί. Ν' απαντήσει θετικά στο ερώτημα: Μπορούν να υπάρξουν άλλου είδους θεσμοί;

Πολιτικές οριοθετήσεις και αντιπαραθέσεις

Η Συνδιάσκεψη ήταν ανοιχτή προς όλες τις οργανώσεις και Κινήματα Ειρήνης, ακόμα και ατομικά προς τους φίλους της Ειρήνης. Ήταν μια Συνδιάσκεψη που πέτυχε τον διάλογο, την ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών, ακόμα και το συντονισμό των προσπαθειών των Κινήματων Ειρήνης, διασφαλίζοντας από την άλλη πλευρά την αυτονομία των Κινήματων, αλλά και τον οργανωτικό, πολιτικό και ιδεολογικό πλουραλισμό μέσα στους κόλπους της.

Ωστόσο, αυτό το άνοιγμα και ο πλουραλισμός είχαν τις οριοθετήσεις τους. Οριοθετήσεις που καθορίζονταν από την ίδια την αφετηρία αυτών των Συνδιασκέψεων: Την Έκκληση Ράσσελ για μια Ειρήνη χωρίς πυρηνικά όπλα. (Απρίλης 1980). Έκκληση, που στάθηκε και η βάση της ιδρυτικής συνάντησης (Νοέμβρης 1981), αλλά και της πρώτης (Ιούλης 1982) και της φετεινής Δεύτερης Συνδιάσκεψης.

Τα κύρια σημεία της Έκκλησης Ράσσελ, είναι τ' ακόλουθα:

- Πρέπει να πετύχουμε μια Ευρώπη χωρίς πυρηνικά όπλα, χωρίς πυρηνικές εγκαταστάσεις και χωρίς ιδρύματα έρευνας ή εργοστάσια παραγωγής πυρηνικών όπλων.
- Η ευθύνη για την εγκατάσταση ή τη διατήρηση πυρηνικών όπλων σε μια χώρα, καθώς και η στρατηγική που πρέπει ν' αναπτυχθεί για την απομάκρυνσή τους, ανήκει στο λαό κάθε Ευρωπαϊκής Χώρας.
- Υποστηρίζουμε και υπερασπιζόμαστε το δικαίωμα όλων των λαών της Δύσης και της Ανατολής να συμμετέχουν σ' αυτό το κοινό κίνημα ειρήνης και σε κάθε είδους σχετική συζήτηση.
- Πρέπει όλοι μας να προσπαθήσουμε ν' αντιμετωπίσουμε τις απόπειρες πολιτικών ηγεσιών της Δύσης και της Ανατολής να χειραγωγήσουν αυτή την κίνηση, υποτάσσοντάς την στους δικούς τους πολιτικούς στόχους. Δεν θέλουμε να ενισχύσουμε ούτε το ΝΑΤΟ, ούτε το Σύμφωνο Βαρσοβίας. Αντίθετα, επιδιώκουμε να πάψει η αντιπαράθεση των συνασπισμών στην Ευρώπη, ν' αναπτυχθεί η ύφεση και έτσι, τελικά, τα δύο μπλοκ να διαλυθούν.

Οι θέσεις αυτές της Έκκλησης Ράσσελ, αλλά και η υπογραμμισή τους από την ίδια τη Συντονιστική Επιτροπή της Συνδιάσκεψης, βάζουν αναπόφευκτα ορισμένα ερωτήματα, που απασχόλησαν και τη Συνδιάσκεψη και τις συζητήσεις γύρω απ' αυτήν.

Το πρώτο: Ποια σχέση μπορούν να έχουν με τη Συνδιάσκεψη οι Οργανώσεις Ειρήνης,

που δεν αποδέχονται την Έκκληση Ράσσελ και τη λογική της.

Το Δεύτερο: Ποια σχέση μπορούν να έχουν με τη Συνδιάσκεψη οι Οργανώσεις Ειρήνης, που δεν είναι ανεξάρτητες από τις πολιτικές εξουσίες των χωρών τους.

Το Τρίτο: Ποια θέση παίρνει η Συνδιάσκεψη, και, γενικότερα, πώς παρεμβαίνει το Κίνημα Ειρήνης, εκεί όπου οι πολιτικές ηγεσίες όχι μόνο χειραγωγούν τις Οργανώσεις Ειρήνης, αλλά και διώκουν κάθε πρωτοβουλία για τη δημιουργία από τη βάση αδέσμευτων Κινήματων Ειρήνης.

Η αποχή των επίσημων οργανώσεων Ειρήνης της Ανατολικής Ευρώπης και η ταυτόχρονη επίθεση των σοβιετικών κατά της Συνδιάσκεψης, μετέτρεψαν τα ερωτήματα αυτά σε πόλο συζητήσεων μέσα στη Συνδιάσκεψη.

Υπήρξαν αρκετές παρεμβάσεις συνέδρων, που εξέφρασαν φόβους, πως έτσι αποκόπτεται η δυνατότητα διάλογου με την Ανατολική Ευρώπη. Κατά συνέπεια, περιορίζεται σοβαρά η δυνατότητα παρέμβασης του Κινήματος στις διαδικασίες για την Ειρήνη ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς.

Η πρώτη απάντηση, σε διαδικαστικό επίπεδο, δόθηκε από τους οργανωτές της Συνδιάσκεψης. Ότι, δηλαδή, προσκλήθηκαν όλα τα Κινήματα Ειρήνης και οι επίσημες Οργανώσεις της Ανατολικής Ευρώπης, με την προϋπόθεση της αποδοχής της Έκκλησης Ράσσελ σαν πολιτικού πλαισίου της Συνδιάσκεψης. Το πλαίσιο αυτό δεν αποδέχτηκαν οι επίσημες Οργανώσεις της Ανατολικής Ευρώπης.

Η απάντηση, σε πολιτικό επίπεδο, δόθηκε από τη μεγάλη πλειοψηφία των παρεμβάσεων πάνω στο ζήτημα αυτό:

Πως υπάρχει βαθιά πολιτική διάσταση ανάμεσα στις αντιλήψεις των Κινήματων Ειρήνης της Δυτικής Ευρώπης και των επίσημων Οργανώσεων της Ανατολικής. Γιατί τα πρώτα θεωρούν τον ανταγωνισμό των δύο υπερδυνάμεων σαν τον κύριο κίνδυνο για την Ειρήνη. Ενώ τα δεύτερα θεωρούν τον καπιταλισμό μοναδικό ένοχο και τη Σοβιετική Ένωση την κύρια φιλειρηνική δύναμη.

Πως οι επίσημες οργανώσεις Ειρήνης των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης θα πρέπει να θεωρούνται μάλλον κρατικοί θεσμοί και όργανα κρατικής εξωτερικής πολιτικής και όχι λαϊκά κινήματα.

Πως οι πρωτοβουλίες για τη δημιουργία αδέσμευτων κινήματων Ειρήνης από τη βάση στην Ανατολική Ευρώπη έχουν τον ίδιο χαρακτήρα με τα αδέσμευτα κινήματα Ειρήνης της Δυτικής Ευρώπης, παρά τη διαφορά των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών. Θα πρέπει, άρα, να υποστηριχθούν, έστω και σε αντιπαράθεση με τις ηγεσίες των χωρών αυτών.

Παρ' όλα αυτά, το ζήτημα των σχέσεων με την Ανατολική Ευρώπη δεν μπορεί να θεωρηθεί πως έκλεισε. Αντίθετα, φαίνεται πως υπάρχει όλη η διάθεση από πλευράς Συνδιάσκεψης να παραμείνει ανοιχτός ο διάλογος.

Προς αυτή την κατεύθυνση, εξ άλλου, φαίνεται πως στοχεύουν και ορισμένες δειλές πρωτοβουλίες της άλλης όχθης. Όπως λ.χ. το μήνυμα που έστειλε η Ουγγαρία στη Συνδιάσκεψη. Η αντιφατική συμπεριφορά των Αρχών της Ανατολικής Γερμανίας. Η —ξ—

Κυκλοφορούν

17 τόμοι
του **ΑΝΤΙ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»**

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

Γιουλία Βασινεναγκια
**Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ «ΙΣΗ»
ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ**
(Σ' ένα στρατοπέδο της Σιβηρίας)

«Αποστολή: Ανταρσία 2»

**ΓΙΟΥΛΙΑ
ΒΑΣΙΝΕΝΑΚΙΑ**
Η «ισότητα» άνδρα - γυναί-
κας στο Γκούλάγκ

S.P.K.
(Εσσιάνσκις Κοινότητα Ασθενών)
**ΟΙ «ΨΥΧΑΣΘΕΝΕΙΣ»
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ**
(Να μεταβάλλουμε την ορόσημη
σε όλη)

«Αποστολή: Ανταρσία 4»

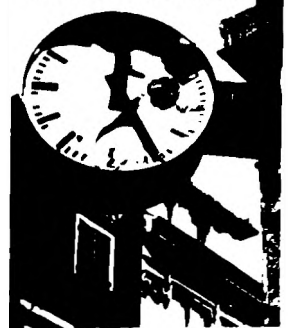
S.P.K.
Οι ψυχασθενείς ενάντια
στο κεφάλαιο

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»**

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

Γιωργας Καραμπελιας
**σύγχρονος καπιταλισμός
και
επαναστατικό υποκείμενο**

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Σύγχρονος καπιταλισμός και
επαναστατικό υποκείμενο

Αντονιο Νεγκρι
**από τον εργατή μαζα
στον κοινωνικό εργάτη**

ANTONIO NEGRI
Ο «Μάης» της Ιταλίας
(Από τον εργάτη-μάζα
στον κοινωνικό εργάτη)

στω ημειπίσημη— συμμετοχή Γιουγκοσλάβων και Ρουμάνων. Πρωτοβουλίες, που έχουν την αξία τους, στο βαθμό που έγιναν παρά την πολεμική των σοβιετικών και το μπούκοτάρισμα της Συνδιάσκεψης από τις επίσημες και φιλοσοβιετικές οργανώσεις Ειρήνης Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης.

Τάσεις και ρεύματα

Το ζήτημα, ωστόσο, των σχέσεων με την Ανατολική Ευρώπη δεν υπήρξε το μόνο, που προκάλεσε διάλογο μέσα στη Συνδιάσκεψη. Το Κίνημα Ειρήνης συγκροτείται πάνω στην ιδέα του πλουραλισμού. Είναι, κατά συνέπεια, φυσικό να διαμορφώνονται τάσεις, όχι μόνο σε ζητήματα ειδικά ή τακτικής, αλλ' ακόμα και πάνω σ' αυτή την ίδια την αντίληψη για την Ειρήνη και τη στρατηγική, με την οποία η Ειρήνη διασφαλίζεται και οικοδομείται. Μέσα από τις πολυεδρικές απόψεις της Συνδιάσκεψης, μπορούμε, ίσως, να εντοπίσουμε δύο ζεύγη κεντρικών τάσεων:

Σ' ένα πρώτο επίπεδο, η μία τάση, περισσότερο τεχνοκρατική και πραγματιστική, συγκεντρώνει την προσοχή της στην παρεμπόδιση της εγκατάστασης των πυραύλων Πέρσιγκ και Κρουζ στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στην αποφυγή του πυρηνικού ολοκαυτώματος.

Η άλλη τάση, έχοντας τα ίδια ζητήματα σαν αφετηρία, προσπαθεί να διερευνήσει τις συνθήκες μέσα στις οποίες γεννιέται αυτός ο θανάσιμος κίνδυνος για την Ευρώπη. Να κατανοήσει τις ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνέπειες της σημερινής στρατιωτικο-πολιτικής αντιπαράθεσης των δύο συνασπισμών, του σημερινού αδιέξοδου στο παιχνίδι του διπολισμού. Έτσι, λοιπόν, οδηγείται προς μια κατεύθυνση περισσότερο πολιτική. Βρίσκεται σε μια σχέση διαλόγου και συμπαρατάξης, αλλά όχι εξάρτησης, ούτε, πολύ περισσότερο, ταύτισης, με εκείνες τις κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις, που στοχεύουν σήμερα προς μία εναλλακτική πρόταση, μια νέα οπτική για τον κόσμο μας, τα προβλήματα και τις αντιθέσεις του.

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο, μια πρώτη τάση παίρνει σαν δεδομένα την ύπαρξη των δύο συνασπισμών, την ηγεμονία των δύο υπερδυνάμεων. Και στοχεύει, μέσα από συγκεκριμένες, τακτικού χαρακτήρα προτάσεις, που δεν ανατρέπουν την ισορροπία των συνασπισμών, να οδηγήσει στη μείωση της έντασης και του ανταγωνισμού, στην απομάκρυνση του κινδύνου του πυρηνικού ολοκαυτώματος, την ισόρροπη αποδυνάμωση των δύο στρατιωτικών συνασπισμών.

Η άλλη τάση θεωρεί αυτή την ίδια την ύπαρξη των συνασπισμών, αυτό το καθεστώς κυριαρχίας των υπερδυνάμεων, γενεσιουργά αιτία των κινδύνων σύρραξης στην Ευρώπη και παγκόσμια. Θεωρεί ακόμα αυτό το καθεστώς διπολισμού και ανταγωνιστικής ισορροπίας των συνασπισμών, σαν πλαίσιο σχέσεων διεθνών και δομών στο εσωτερικό των χωρών, που γεννούν τον милитарισμό, τις τάσεις κυριαρχίας και εκμετάλλευσης και, γενικότερα, όλες εκείνες τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, που εκτρέφουν το σημερινό τραγικό, όσο και επικίνδυνο για την ανθρωπότητα αδιέξοδο. Κατά συνέπεια, η τάση αυτή αναζητεί τους δρόμους

για την κατάργηση των συνασπισμών και της κυριαρχίας των υπερδυνάμεων, μέσα από τη διαμόρφωση νέων συνθηκών και όρων ζωής, νέων διεθνών σχέσεων.

Οι τάσεις αυτές, που φάνηκαν σ' ένα βαθμό μέσα στην Συνδιάσκεψη, αποτελούν μια πραγματικότητα του Κινήματος Ειρήνης στην Ευρώπη. Μια πολυσύνθετη πραγματικότητα. Γιατί ο καθένας μπορεί ν' αντιληφθεί, πως τα ζεύγη τάσεων τέμνονται μεταξύ τους, καθώς και με τις τάσεις που διαμορφώθηκαν, όπως αναφέραμε, απέναντι στην Ανατολική Ευρώπη. Οι τάσεις αυτές, σαν κεντρικά ρεύματα, εκφράζουν αν και όχι ακόμα με την καθαρότητα που φέρνει η ωρίμανση, κάποιες διαφορετικές στρατηγικές, διαφορετικές λογικές. Και ταυτόχρονα αγκαλιάζουν και προσανατολίζουν ένα πλατύ φάσμα αποχρώσεων, απόψεων και μερικών αντιλήψεων, που λειτουργούν μέσα στο Κίνημα της Ειρήνης.

Οι τάσεις αυτές, σήμερα, δεν είναι ανταγωνιστικές. Είναι συμπληρωματικές. Δίνουν στο Κίνημα το εύρος του, αλλά και τη δυναμική του. Του επιτρέπουν να προσεγγίζει από τους λιγότερο πολιτικοποιημένους, ακόμα και συντηρητικούς, πολίτες, ως τις πιο προωθημένες κοινωνικά και πολιτικά δυνάμεις. Και, ταυτόχρονα, του δίνουν τη δυνατότητα να πλάθει προοδευτικά, τη φυσιογνωμία του, τη δυναμική του. Είναι όμως αυτό το εύρος και αυτή η δυναμική ένα δίλλημα και μία πρόκληση. Δίλλημα και πρόκληση, πώς, μέσα από ποιες μορφές λειτουργίας, ποιους τρόπους διαλόγου και πρακτικής, το Κίνημα θα προωθεί τη δυναμική του, αλλά δεν θα στενεύει τη βάση του, δεν θα περικλείεται σε κλειστά πολιτικά - ιδεολογικά σχήματα.

Το περιεχόμενο και η δουλειά της Συνδιάσκεψης

Είναι αδύνατο μέσα σε λίγες γραμμές αυτού του άρθρου, έστω και μόνο ν' αναφερθούμε στη δουλειά των πενήντα περίπου ομάδων εργασίας, με διαφορετικά θέματα η καθεμιά, των τεσσάρων μεγάλων συζητήσεων που προηγήθηκαν, και των έξι μεγάλων φόρουμ που ακολούθησαν, των ειδικών ομάδων συνδικαλιστών, επιστημόνων, γυναικών, στρατιωτών, εκκλησιαστικών, συγγραφέων κ.α., που συζητήσαν από τη δική τους σκοπιά τα ζητήματα της Ειρήνης.

Ενδεικτικά μόνο αναφέρομαι:

Πρώτο, στα θέματα των τεσσάρων συζητήσεων με ειδικούς και στελέχη του κινήματος: 1) Επαναστατικές εξελίξεις στην τεχνολογία και στα οικονομικά των εξοπλισμών. 2) Οι διαπραγματεύσεις για τον έλεγχο των εξοπλισμών' συνέπειες από την εγκατάσταση στην Ευρώπη πυρηνικών πυραύλων μέσης ακτίνας δράσης. 3) Η ιδέα της κοινής ασφάλειας (λ.χ. έκθεση Πάλμε), σαν ένα πρώτο βήμα για τον αφοπλισμό στην Ευρώπη. 4) Εναλλακτική ευρωπαϊκή πολιτική για την Ειρήνη και την ασφάλεια.

Δεύτερο, στα θέματα των έξι φόρουμ που λειτουργήσαν συνοψίζοντας τη δουλειά των ομάδων εργασίας του Συνεδρίου: 1) Η ανάπτυξη των εξοπλισμών του NATO και οι στρατηγικές αντίστασης. 2) Ζώνες χωρίς πυρηνικά όπλα στην Ευρώπη. 3) Τα δύο γερμα-

νικά κράτη αποπυρηνικοποιημένη ζώνη. 4) Η πολιτική σημασία του αφοπλισμού στη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη. 5) Κοινωνικό, οικονομικό και οικολογικό κόστος του ανταγωνισμού στους εξοπλισμούς. και 6) Το Κίνημα Ειρήνης και ο Τρίτος Κόσμος.

Η προσπάθεια των οργανωτών ήταν να λειτουργήσουν οι ομάδες εργασίας με προετοιμασμένες, γραπτές εισηγήσεις και παρεμβάσεις, ώστε να οδηγηθούμε σε μια συστηματική διερεύνηση των προβλημάτων και επεξεργασία απόψεων.

Ως ένα βαθμό ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε και συγκεντρώθηκε ένα πολύτιμο υλικό. Ωστόσο και εξ αιτίας οργανωτικών ελλείψεων αλλά, κύρια, εξ αιτίας του χαρακτήρα της Συνδιάσκεψης, που ήταν συνδιάσκεψη αγωνιστών και όχι Συνέδριο θεωρητικών, η Συνδιάσκεψη έτεινε ν' απελευθερωθεί από το τυπικό των προετοιμασμένων εισηγήσεων και παρεμβάσεων και να προχωρεί σε μια πιο άμεση, αλλά και γι' αυτό πιο πολιτική, ανταλλαγή απόψεων. Συχνά, οι αναλύσεις παραχωρούσαν τη θέση τους στην έκθεση εμπειριών από την πρακτική του Κινήματος στις διάφορες χώρες ή στην αναφορά σε άμεσα προβλήματα και πρωτοβουλίες δράσης. Ίσως έτσι η Συνδιάσκεψη έχασε σε βάθος και συστηματικότητα ανάλυσης, αλλά κέρδισε σαν χώρος ζύμωσης ιδεών, ανταλλαγής εμπειριών και ανάπτυξης σχέσεων.

Τέλος, δεν μπορούμε να περιορίσουμε τη δυναμική της Συνδιάσκεψης μόνο στις οργανωμένες συζητήσεις. Στις έξι μέρες της λειτουργίας της πραγματοποιήθηκαν, παράλλη-

λα, εκατοντάδες συνεντεύξεις στον ευρωπαϊκό τύπο και την τηλεόραση. Επαφές, συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων, συμφωνίες αλληλοβοήθειας και κοινής δράσης ανάμεσα στα Κινήματα Ειρήνης. Διακινήθηκαν χιλιάδες έντυπα για την Ειρήνη, από θεωρητικά βιβλία ως απλές διακηρύξεις και αφίσσες. Προβλήθηκε η δουλειά και οι εκδηλώσεις των Κινήματων Ειρήνης.

Στο σημείο αυτό θα χωρούσε, ίσως, μια κριτική παρατήρηση. Ήταν τόσο το εύρος της συμμετοχής, ο όγκος της δουλειάς, το άπλωμα σε χώρους, αίθουσες, πολλαπλές ομάδες εργασίας κλπ., ώστε κάπου χανόταν το ανθρώπινο μέτρο. Γινόταν δύσκολη η ανθρώπινη, αυθόρμητη και ανοργάνωτη επαφή. Θα ήταν βασικό, να δοκιμάσουμε στο μέλλον νέους τρόπους, ώστε να διαφυλαχθεί το ανθρώπινο και αυθόρμητο στοιχείο, η άμεση εκ των κάτω πρωτοβουλία, η θερμή και ανθρώπινη σχέση πέρα από τις αναγκαίες «δημόσιες σχέσεις» των Κινήματων, τις προγραμματισμένες συζητήσεις και εκδηλώσεις. Κάτι που, τελικά, είναι δυσκολότερο απ' όσο αρχικά φαίνεται.

Κάποια συμπεράσματα

Οι περιορισμοί του χώρου και, προπάντων, η αίσθηση ενός υποκειμενικού μέτρου, εξ αιτίας της προσωπικής μου συμμετοχής στην αντιπροσωπεία της ΑΚΕ, μ' εμποδίζουν να μιλήσω για την ελληνική συμμετοχή στη Συνδιάσκεψη. (Συμμετοχή αντιπροσωπειών της ΚΕΑΔΕΑ της ΑΚΕ και εκπροσώπων από τις οικολογικές οργανώσεις της χώρας μας).

Περιορίζομαι, λοιπόν, να κλείσω αυτό το άρθρο με κάποιες πρώτες προσωπικές μου εκτιμήσεις γι' αυτή τη Συνδιάσκεψη:

- Η Συνδιάσκεψη έδειξε, πως μια νέα πολιτική δύναμη, το Ευρωπαϊκό Κίνημα Ειρήνης, διαμορφώνεται ήδη στην Ευρώπη. Δύναμη που μπορεί να έχει καθοριστικό ρόλο στα προβλήματα της Ειρήνης στην ήπειρό μας, αλλά και γενικότερα να επηρεάσει τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις.

- Κατάδειξε την ευρύτητα και ποικιλία κοινωνικών, πολιτικών δυνάμεων και ιδεολογικών τάσεων που κινητοποιούνται στον αγώνα για την Ειρήνη, αλλά και τη δυνατότητα να συλλειτουργήσουν.

- Στάθηκε αδέσμευτη και από τους δύο συνασπισμούς. Προώθησε την κριτική και προς τους δύο συνασπισμούς, αλλά και το διάλογο με δυνάμεις και των δύο συνασπισμών.

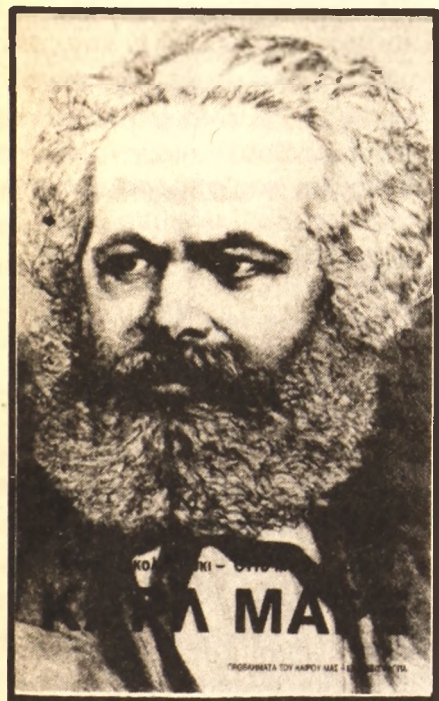
- Δεν κατέληξε σε αποφάσεις δεσμευτικές για τα Κινήματα Ειρήνης που πήραν μέρος σ' αυτήν. Βοήθησε στην προσέγγιση, το συντονισμό και την κοινή δράση των κινήματων αυτών, όχι μέσα από τυπικές διαδικασίες και αποφάσεις, αλλά μέσα από ουσιαστικό προβληματισμό, επαφές, ανταλλαγή πείρας, διαφύλασσοντας έτσι το πνεύμα πλουραλισμού και αυτονομίας των Κινήματων Ειρήνης.

- Η Συνδιάσκεψη, με την ευρύτητα και το επίπεδο του προβληματισμού της, κατάδειξε, γενικότερα, ότι νέες ιδέες και αντιλήψεις για την Ειρήνη και τη ζωή γεννιούνται και πλάθονται σήμερα στην Ευρώπη.

□

4 Βιβλία για τον ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ και τον ΜΑΡΞΙΣΜΟ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΜΠΟΡΙΣ ΝΙΚΟΛΑΪΕΒΣΚΙ
ΟΤΤΟ ΜΑΙΝΧΕΝ-ΧΕΛΦΕΝ
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Ι. ΜΕΣΑΡΟΣ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

Ι. ΜΕΣΑΡΟΣ
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ

ΠΕΡΡΥ ΑΝΤΕΡΣΟΝ

Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΛΕΚΟΣ Π. ΖΑΝΝΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΠΕΡΡΥ ΑΝΤΕΡΣΟΝ
ΔΥΤΙΚΟΣ ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ

ανρι λεφεβρ

ΧΕΓΚΕΛ ΜΑΡΞ ΝΙΤΣΕ

η το βασίλειο των σκιών

ΑΝΡΙ ΛΕΦΕΒΡ
ΧΕΓΚΕΛ, ΜΑΡΞ, ΝΙΤΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

«ΤΖΑΜΠΑ» ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ...

Δεν γνωρίζουμε αν τελικά ανήκουμε όντως στη Δύση ή είμαστε τέκνα της Ανατολής. Αυτό για το οποίο είμαστε σιγά-σιγά βέβαιοι είναι πως διατηρούμε ή αναπαράγουμε ό,τι φτωχότερο έχουν να προσφέρουν και οι δυο αυτοί πολιτιστικοί προσδιορισμοί.

Υπήρχε κάποτε στην Ελλάδα η χαριτωμένη φιγούρα του «τζαμπατζή», του λαϊκού τύπου, νεαρού συνήθως, που η οικονομική αδυναμία του στην παρακολούθηση θεαμάτων ή εκδηλώσεων ενίσχυε την εφευρετικότητα των τεχνασμάτων του για να βρεθεί «μέσα». Ο «τζαμπατζής» ήταν εφευρετικός και άτομο με χιούμορ.

Αναπτύχθηκε στις αναπτυγμένες δυτικές χώρες ένα κίνημα αμφισβήτησης των κατεστημένων μορφών ζωής και ψυχαγωγίας. Το κίνημα αυτό είχε βάθος και κόστος συγκρούσεων στους φορείς του, όπου κι αν εκδηλώθηκε.

Στη θαυμάσια χώρα μας όμως ο τζαμπατζής και ο αμφισβητίας συνενώθηκαν σε μια ενιαία μορφή, που δεν έχει τη χάρη

ΕΙΔΗΡΕΙΑ

● Προσεγμένη και ενδιαφέρουσα σε ύλη η μηνιατική εφημερίδα που εκδίδουν Ναξιώτες στην Αθήνα, «Τ' Απεράθου». Στο πρώτο φύλλο δημοσιεύονται άρθρα με τα προβλήματα του κεφαλοχωριού της Νάξου, της Απειράνθου. Και ύλη λογοτεχνική, λαογραφική, ιστορική. Για όσους ενδιαφέρονται μπορούν να απευθυνθούν στη διεύθυνση της εφημερίδας, Πολυτεχνείου 1 ή στο τηλ. 52.20.991.

● Διεθνή Θεατρική Συνάντηση, στο Θέατρο Αβέρωφ (Λ. Κατσώνη 28-30), από τις 21 Ιουνίου εγκαινιάσε το Teatro della Fortuna. Αύριο Σάββατο ο αργεντινός ηθοποιός Πέπε Ρομπλέντο παρουσιάζει τη θεατρική διαδικασία με το έργο «Κάχας». Ακολουθούν οι παραστάσεις:

27 Ιουλίου η «Δωδέκατη Νύχτα» του Σαίξπηρ από τη «Θεατρική Συντεχνία» που έχει και την ευθύνη και επιμέλεια της Θεατρικής Συνάντησης.

27-31 Ιουλίου παραστάσεις από το δανέζικο θίασο ODIN.

3-7 Αυγούστου από Πολωνικό θίασο του Βρόκλαβ.

Οι εκδηλώσεις θα κλείσουν με το Piccolo Teatro της Ποντεντέρα με παραστάσεις από 9-11 Αυγούστου.

● Στην αίθουσα τέχνης ΣΧΕΔΙΑ της Θεσσαλονίκης (Εγνατίας 54) ο γνωστός από

δίσκους και βιβλία γραφίστας Δημήτρης Θ. Αρβανίτης θα παρουσιάσει από τις 3 έως τις 10 Ιουλίου ένα εικαστικό περιβάλλον με τίτλο «Πράσινο». Συγκεκριμένα την πρώτη μέρα (3 Ιουλίου) ο επισκέπτης θα μπορεί να παρακολουθήσει τη δράση του καλλιτέχνη καθώς θα διαμορφώνει το χώρο, ενώ τις επόμενες (4-10 Ιουλίου) τις μεταβολές που θα επέρχονται στο διαμορφωμένο περιβάλλον.

Από τις 15 και έως τις 28 Ιουλίου θα εκθέσει στην ίδια αίθουσα τη ζωγραφική της η αυστραλέζα Rosina Timpano. Και οι δύο εκθέσεις θα είναι ανοιχτές κάθε μέρα 19.00 μέχρι 21.30 εκτός από την Κυριακή

● Στο θεατρικό «Ευρωφειστιβάλ» της Βόννης ο θίασος «Μάσκες» παρουσίασε στις 11 και 12 Ιουνίου το έργο του Δ. Βυζάντιου ο «Σινάνης». Και τις επόμενες δυο μέρες επανέλαβαν την παράσταση στον «Ελληνικό Ιούνιο» στην Κολωνία στα πλαίσια εκδηλώσεων που κάλυπταν και άλλους πολιτιστικούς τομείς.

και τη δύναμη κανενός αρχετύπου.

Πρόκειται για αγελαίες ενώσεις προσώπων που τη «βρίσκουν» με το να τη «σπάνε» στους άλλους. Είτε στα γήπεδα ως «χούλιγκανς», είτε στο Λυκαβηττό ως «φρικιά» επιβάλλουν διά της συλλογικής κακοήθειας και της ατομικής επιμέρους θλίψης μια ατμόσφαιρα, που έχει σαν αποτέλεσμα να μη μπορεί κανείς να ακούσει τη μουσική του, να απολαύσει το θέαμα, να τη «βρει» πραγματικά σ' αυτό που κάνει ή συντελείται γύρω του.

Η Αστυνομία δεν επεμβαίνει σε κάτι τέτοια και σε τελευταία ανάλυση η επέμβασή της θα ήταν το μεγαλύτερο «σπάσιμο».

Αλλά μήπως κανένα βράδυ στο Λυκαβηττό, οι χιλιάδες άνθρωποι που θέλουν να επικοινωνήσουν με τον Μάγιαλ ή τον Τζάρρετ και τρώνε στο κεφάλι τενεκεδάκια από μύτερες, πρέπει να οργανώσουν ένα «χάππενινγκ» για τους «τζάμπα αμφισβητίες»;

Έτσι για να «τη βρούνε» όλοι μαζί και να βρουν και τα πράγματα και οι στάσεις το μέτρο τους και το νόημά τους...

● Με θέμα τη νεοελληνική ζωγραφική κύκλοφόρησε στη Ρουμανία η μελέτη του Δημήτρη Δεληγιάννη *Pictura Neoeleina*, από τις εκδόσεις τέχνης Meridiane.

Οι περίοδοι της νεοελληνικής ζωγραφικής που εξετάζονται στο βιβλίο έχουν ως απαρχή το 1453 και τελειώνουν με τη γενιά του '30. Με βιβλιογραφία και πλούσιο φωτογραφικό υλικό το βιβλίο αυτό είναι ένας καλός οδηγός γνωριμίας των Ρουμάνων με την τέχνη της πατρίδας μας.

● Ο Ηλίας Πετρόπουλος το «παιζει» τρομερό παιδί από χρόνια τώρα. Και, παίζοντας, ανέκάλυψε ότι η διαστροφή της Ιστορίας είναι και εύκολη δουλειά και προκαλεί εύκολες «εντυπώσεις». Κάπου μπερδεψε το αίτημα της κατανόησης άλλων λαών και πολιτισμών και την άρνηση της επιθετικότητας με την «ιδιότυπη παρανόηση».

Ένας άλλος συγγραφέας, ο Γιώργος Ιωάννου, επίσης «τρομερό παιδί» και συμπολίτης του από τη Θεσσαλονίκη —αν και φαίνεται πια ότι αρνείται αυτόν τον τίτλο για τον Ηλία Πετρόπουλο— σταχυολόγησε από τα βιβλία του Η.Π. όσα μαργαριτάρια ιστορικά τον εξόργισαν, τα ανατύπωσε και τα μοίρασε σε γνωστούς και φίλους που απαντούσε καθ' οδόν. Μας βρήκε έξω από ένα βιβλιοπωλείο· άλλα προσέχαμε. Μας χαιρέτησε φιλικά, μας προσγείωσε και μας παρέδωσε την καταγγελία που μεταφέρουμε αυτούσια:

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

Θέτω υπόψη σας μερικά δείγματα από κείμενα του Ηλία Πετρόπουλου και αφήνω τα περαιτέρω στην κρίση σας.

Γιώργος Ι. Ιωάννου, συγγραφέας

«Επί δύο χιλιετίες η Θεσσαλονίκη δεν υπήρξε ούτε ένα λεπτό ελληνική». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Παλιά Σαλονίκη»).

«Η Θεσσαλονίκη υπήρξε, εκ γενετής, μια πολυεθνική πολιτεία». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Παλιά Σαλονίκη»).

«Το 1912 η Θεσσαλονίκη κατελήφθη από τον ελληνικό στρατό. Από τότε το λιμάνι της Θεσσαλονίκης έχασε τη σημασία του». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Παλιά Σαλονίκη»).

«Οι Έλληνες καταλαμβάνουν το 1912 την Μακεδονία παραγωνίζοντας τους ντόπιους Μακεδόνες, που κυρίως, δεν είναι παρά Σλαβομακεδόνες· και λίγα χρόνια αργότερα αρπάζουν τη Θράκη κυριολεκτικά μέσα από τα χέρια των Βουλγάρων —είναι αυτή η Θράκη που σήμερα κατοικείται από μουσουλμάνους (είτε Τούρκους είτε Πομάκους)». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Η οθωμανική παρουσία στη Θεσσαλονίκη»).

«Ο ελληνικός στρατός έφτασε στη Θεσσαλονίκη στις 25 Οκτωβρίου 1912 για να ανακαλύψει μες στην πόλη τις προφυλακές του βουλγαρικού στρατού». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Η οθωμανική παρουσία στη Θεσσαλονίκη»).

«Οι Ρωμιοί (στη Θεσσαλονίκη) δεν ξεπερνούσαν το 20% του πληθυσμού. Αυτές οι αναλογίες υπήρξαν σταθερές επί αιώνες. Και η κατάσταση αυτή εκράτησε ως το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Η οθωμανική παρουσία στη Θεσσαλονίκη»).

«Οι Τούρκοι όπου δέον να θεωρούνται οι πατεράδες των Νεοελλήνων...». (Ηλ. Πετρόπουλου, «Ο τούρκικος καφές εν Ελλάδι»).

Πολλαπλή συνέντευξη

Ο ποιητής

Νίκος Καρούζος

μιλά στον

Αντρέα Μπελεζίνη

Η συνέντευξη που ακολουθεί ονομάστηκε «πολλαπλή» εξαιτίας, κυρίως, του πολυθεματικού της χαρακτήρα. Συγχρόνως όμως, γιατί πραγματοποιήθηκε με τη χρήση πολλαπλών μέσων: γραπτές απαντήσεις του ποιητή σε γραπτό ερωτηματολόγιο, μαγνητοφωνημένη συζήτηση, τηλεφωνική επικοινωνία. Έχει ήδη δημοσιευθεί στο παρελθόν, το πρώτο μέρος, στο περιοδικό «Διαβάζω», τχ. 48 και το δεύτερο, στο περιοδικό «Πολιτεία», τχ. 3.

ΕΡ: Είστε από τους πρώτους που πρόσεξαν και στράφηκαν, θα 'λεγα, στο ρεμπέτικο και που το πέρασαν στην ποίησή τους. Έτσι στο ποιήμα σας «Περίπατος του Γιάννη» («Η έλαφος των άστρων», σελ. 70) συνυφαίνετε το χαρακτηριστικό στίχο «μεσ' στη φυλακή της θάλασσας η ποίηση του νερού», που, βέβαια, προϋποθέτει ως σύλληψη και γλώσσα τη νεότερη ελληνική και ευρωπαϊκή λογοτεχνία, με τους στίχους «Όσο βαριά είν' τα σίδερα/είν' η καρδιά μου σήμερα». Σ' ένα σημειώμα σας, μάλιστα, για τον Κ. Καβάφη σε τεύχος του περιοδικού «Διαγώνιος», αντιτάσσετε στον κατεστημένο παλαμισμό των πρώτων δεκαετιών του αιώνα και στην κρατούσα τότε μουσική, όχι μόνο τον Αλεξανδρινό ποιητή, αλλά και τα ρεμπέτικα τραγούδια. Ποια η γνώμη σας για το ρεμπέτικο από στιχουργική ή και —γιατί όχι;— από ποιητική άποψη;

ΑΠ: Το ρεμπέτικο τραγούδι το αγάπησα κιόλας απ' την Κατοχή. Στα '45 με '50 το χαρήκαμε σαν φοιτητές σε μεγάλη άνθηση. Γυρίζαμε στα «ουζερί» —τη θυμόσαστε αυτή τη λέξη;— τα βράδια και απολαμβάναμε τις ψαλμουδιές των λαϊκών συνθετών, που είναι σήμερα θρύλοι. Συχνά το ρεμπέτικο σαν στιχουργία περιέχει ποίηση, μα όμως το παλιό εκείνο, όχι το μεταγενέστερο, το ψεύτικο ή εκφυλισμένο, που φτάνει, «λόγιο» ή της «λαϊκουριάς», έως την παρούσα ώρα. Οι τοτινοί καημοί εξαντλήθηκαν μέσα στη δεκαετία του '50. Η γνησιότητα εκείνη δεν ήταν δυνατή ν' αντέξει σε συνθήκες «ευημερίας» και καταναλωτισμού, φαινόμενο μετά το 1960.

ΕΡ: Τέσσερα από τα ποιήματα της συλλογής σας «Η έλαφος των άστρων» είναι αφιερωμένα στη μουσική. Θυμίζω τους τίτλους: «Τι είναι η μουσική», «Του Ιωάννη Σεβαστιανού Μπαχ ανωφέρεια», «Στο δάσος του Μάλερ», «Η μουσική». Θα πρέπει να έχετε αγαπήσει πολύ την τέχνη αυτή. Περισσότερο κι από τη ζωγραφική, που επίσης πρέπει να σας έχει τέρψει πολύ και να ξέρετε καλά, όπως δείχνει η αίσθηση του

χρώματος στον ποιητικό σας λόγο (σας ανήκει, άλλωστε, η πρώτη χρήση του ρήματος «χρωματολογώ» στην ποίηση), όσο και τα πολλά σας κριτικά σημειώματα σε καταλόγους εκθέσεων και αλλού;

ΑΠ: Τη μουσική, πράγματι, και τη ζωγραφική τις αγαπώ ιδιαίτερα. Στις αρχές του 1961, όταν γνώρισα τη δεύτερη γυναίκα μου Μαίρη, που είναι μουσικός, θυμάμαι τη μεγάλη εντύπωση που της είχε κάνει η ενημέρωσή μου στη μουσική. Ναι, έχω ακούσει πάρα πολλή μουσική και μ' αρέσει σ' όλα της τα είδη. Για τα εικαστικά θα μπορούσα να πω τούτο: με όλη μου την ξεχωριστή αγάπη, δεν τα 'χω παραπάνω απ' τη μουσική. Δεν ξέρω, η μουσική πάει πιο γρήγορα στο θεό, με καταλαβαίνετε; Γιατί η γλώσσα της είναι κοσμική (cosmique), προέρχεται απ' τα τέσσερα στοιχεία (φωτιά, νερό, γη κι αέρας). Τα στοιχεία ηχούν. Εκεί είναι η πηγή της μουσικής και μ' αυτήνε την έννοια προηγείται του ανθρώπου. Δεν ξέρω, «εν αρχή ην ο ήχος».

ΕΡ: Στο πρώτο από τα ποιήματα που αφιερώνονται στη μουσική (σελ. 40)

επιχειρείτε έναν ποιητικό, πάντοτε, ορισμό της τέχνης αυτής, όπως, άλλωστε, ρητά και σε μορφή φιλοσοφικής αποκρίσεως δηλώνει ο τίτλος: «Τι είναι η μουσική». Το ποίημα, με ισόρροπα γλωσσικά μέσα, ανταποκρίνεται στο «τι» αυτό, όσο και στο συνδετικό «είναι» —το δεινόν ρήμα της ουσίας και της υπάρξεως—, αλλά το βάρος, πιστεύω, πέφτει στο παραβολικό μέρος που, όπως συμβαίνει συχνά στις παραβολές, αυτονομείται και εκτείνεται στους τέσσερις από τους έξι στίχους: «Σαν την πηγή που ακούεται μακριά/ στους δροσερούς καρπούς και στις σκιές των εντόμων/ έρποντας ο λαμπρός αστρίτης/ όπου σε μάζες όνειρου φλέγεται ο τραγοπόδης/...». Ωστε στη μουσική υπάρχει και το χθόνιο, όχι μόνο το ουράνιο στοιχείο ο «λαμπρός αστρίτης» έρπει στον ίδιο χώρο όπου «φλέγεται ο τραγοπόδης», ο Παν; η έρπυση του ενός και η κατάφλεξη του άλλου είναι ισοδύναμα;

ΑΠ: Ό,τι ονομάζουμε ουράνιο σημαδεύει το όρμημα για αθανασία. Στην πραγματικότητα ουρανός δεν υπάρχει. Κατίτις που υπάρχει είναι μόνον αυτό που λέω στον τελευταίο στίχο του ποιήματος: η «αγαλματώδης σιωπή του νου». Μέσα σ' ετούτο το πνεύμα η ερώτησή σας αχρηστεύεται. Τα πάντα είναι χθόνια. Θα σας συστήσω να γίνετε περισσότερο αληγοριστής όταν διαβάζετε εμένα. Η χθονικότητα δεν είναι πράμα για να μας πειράζει. Αυτό είμαστε. Στο βιβλίο μου «Λευκοπλάστης για μικρές και μεγάλες αντινομίες» (1971) λέω κάπου, αναθυμούμενος το απειρόντο «Τάο»: «... Ούτε θα επιτρέψει άλλωστε την αθανασία μας/ καθώς ποτέ δεν επιτρέπει το θάνατό μας». Κι ακόμη θα παραπέμψω σε ευαγγελικές μεταφράσεις που έκανα πριν από καιρό και δημοσίεψα μετέπειτα στο περιοδικό «Εποπτεία» κι όπου το σώμα του Ιησού το αποδίδω πτώμα του Ιησού, θέλοντας να παραμείνω στη γη και να μη φτερουγίζω.

ΕΡ: Στο ποίημα σας «Του Ιωάννη Σεβαστιανού Μπαχ ανωφέρεια» —δεν είναι το μόνο που γράψατε για τον μεγάλο «ιερέα των ήχων» στα «Ποιήματα» έχετε ποίημα με τίτλο: «Ανεβαίνει σε τέλειο φως» (σελ. 46)— αποκαλείτε τον γερμανό συνθέτη

«γελαστό άγγελο του δρυμού». Ο Μπαχ ανήκει, βέβαια, σε μια άλλη πνευματική παράδοση, είναι όπως λέτε σ' άλλο σημείο «ένα βόρειο κορμί» και, ασφαλώς, ένα βόρειο πνεύμα. Προσπαθώ να ετοιμάσω αυτό εδώ το ερώτημα: ενώ, όταν μιλάτε για ζωγραφική, βρίσκετε πολλές ευκαιρίες να καταδικάσετε το δυτικό πνεύμα, όπου αυτό παρεκκλίνει από την Ανατολική και Ελληνική κατεύθυνση, οι επιφυλάξεις σας απέναντι σε ανάλογες μουσικές «εκτροπές» είναι άδηλες ή τις αντισταθμίζετε με εξελληνισμό και, κάποτε, με εξαττικισμό του θέματος: «Ένα ψηλό χαρούμενο στάχυ βλέπω μεσ' στην ουράνια την Αττική...».

Πώς θα το εξηγήσουμε;

ΑΠ: Είναι άλλες οι συγκινησιακές ανταποκρίσεις της μουσικής από εκείνες των εικαστικών τεχνών. Και εν πάση περιπτώσει δεν είμαι πολέμιος της Δύσης. Δεν ευνοώ απλώς την Αναγέννηση, τη θεωρώ «φιλολογία» στα εικαστικά της, όχι όμως και στις μουσικές επιδόσεις της, —βλέπετε είν' άλλο αυτό. Η Αναγέννηση κατόρθωσε θαυμάσια μουσική, που θεμελιώνει τη μουσική δυτική γλώσσα έως τον Μπαχ και θα 'λεγα έως τους κλασικούς συνθέτες. Οπωσδήποτε, το «ακούω» είναι πολύ διαφορετικό απ' το «βλέπω». Το «ακούω» είν' ολωσδιόλου απειρογενές. Καθώς θα 'χετε παρατηρήσει, στην «Αποκάλυψη του Ιωάννη» συναγωνίζονται επιμόνως δυο ρήματα: το «είδον» και το «ήκουσα». Το «είδον» ακολουθούν ένα σωρό εικόνες οραμάτων το «ήκουσα» συνοδεύεται από λιτές και ολιγόλογες διατυπώσεις. Δε γίνεται αλλιώς με τα ακούσματα. Η μουσική πηγάει απ' αυτό που λένε οι μυστικοί της Ορθοδόξιας αοριστία για το θείον. Επομένως, είναι άλλη η χάρη της και η λευτεριά της.

ΕΡ: Στο τελευταίο από τα «Τρίστιχα για τον ωραίο Μυστρά» απευθύνεστε, ρητά, ονομάζοντάς τον, στον Έλληνα: «Έλληνα τι καρτεράς αντίκρυ στ' άστρα;/ Ο πόνος έγινε για σένα κ' η ομορφιά / σου δόθηκε σαν το νερό μεγάλη κι ατελειώτη». Και χωρίς τον Πλήθωνα ή τον Γεώργιο Γεμιστό (όχι όμως, ίσως, και χωρίς τον «εξελληνισμό» των ονομάτων) ο Μυστράς θα προσφερόταν για να στοχαστεί κανείς πάνω στη μοίρα του Νεοέλληνα, που συνήθως τον κακοτυχίζετε, χωρίς ποτέ να τον αδικείτε. Ανάπλι (όχι Ασίνη), Μυστράς, Αθήνα, πιο πέρα Μυκήνες, ή Λίνδος... Από πού αρχίζουμε, πότε ξεκόβουμε, από πότε ο πόνος και η ομορφιά είναι η μοίρα μας;

ΑΠ: Δεν έχω οδονόμετρον. Εν τούτοις, ανέκαθεν υπήρξαμε αλγολάγνοι. Γι' αυτό και πραγματοποιήσαμε τόσα πολλά διαμέσου των αιώνων. Ο Σωκράτης, η δολοφονία του εννοώ, δεν ήταν μορφή αλγολαγνείας της φυλής μας; Εγώ λέω: ήτανε. Μας αρέσει η δυσχέρεια. Τελοςπάντων, ας μην πολυλογήσουμε. Εκείνο που πιστεύω είναι πως το μοιρολόι μας ανήκει όσο και η μύτη μας. Θρηνοούμε διαιώνια, πράττοντας ασχημίες από καταβολής. Ένας τρόπος της ποίησης που τη δημιουργήσαμε στον κόσμο κι αυτό είν' η μεγάλη μας δόξα.

ΕΡ: Στο δεύτερο από τα ποιήματα που στεγάζονται κάτω από το γενικό τίτλο «Μνήμη της πατρίδας», στο «Άσμα δακρυκίνητον» («Η έλαφος των άστρων»),

Προς τους φίλους του «ANTI»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία
των τευχών του περιοδικού μας,
σας πληροφορούμε ότι:

● Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία
τεύχη θα πρέπει να αντιστοιχούν προς
τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο α-
ναγνώστης μας που θέλει να ανταλλάξει
τα τεύχη του με τον Α' τόμο π.χ., θα
πρέπει να μας φέρει τα τεύχη από 1-9.

Για τον Β' τόμο τεύχη από	10-22
Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167
ΙΔ'	168-180
ΙΕ'	181-195
ΙΣΤ'	196-208
ΙΖ'	209-221

● Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα
μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι
σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γρα-
ψίματα, σχισίματα, κτλ.), όπως άψο-
γοι είναι οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεω-
ρήσαμε απαραίτητη αυτήν την ενημέ-
ρωση των αναγνωστών μας, ελπίζο-
ντας στην κατανόηση και την αγάπη
τους για το «ANTI», γιατί ήδη αντιμε-
τωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας πα-
λιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων
που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και
Ζ'.

- ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ: 600 δρχ.
- Ζ' και ΙΕ' ΤΟΜΟΣ: 650 δρχ.
- ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ:
(με παράδοση των αντίστοι-
χων τευχών): 300 δρχ.
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 80 δρχ.

Μια σειρά τόμων του ANTI
είναι το καλύτερο δώρο για σας...

σελ. 48) ανυμνείτε το «μεσαιό ουρανό της
μοίρας μας», που τον ταυτίζετε, στην
πνευματική διάσταση, με το Βυζάντιο και,
στην οριζόντια (αλλά πνευματική επίσης), με
την Αττική: «BAS-EMPIRE ο μεσαιός
ουρανός της μοίρας μας/ κι ο ήλιος αττικός
σύντροφος και πολιούχος/ πλαγιάζει με τη
μοναξιά του Γιάννη. »Χρησιμοποιείτε, αν
κρίνω σωστά, τον όρο BAS-EMPIRE
ειρωνικά, προσποιούμενος ότι αποδέχεστε
τη δυτική άποψη που θεωρεί το Βυζάντιο ως
ύστερη ρωμαϊκή αυτοκρατορία ή, μάλλον,
τον εξαγνίζετε μέσα στο ποίημα και τον
υιοθετείτε ως συνέχεια της Ελληνικής και
Ελληνιστικής αρχαιότητας, που λογίζεται
σαν ο πρώτος «ουρανός της μοίρας μας»,
ενώ ο τρίτος και ακραίος είναι ο νεότερος
και νεοελληνικός. Δεν είναι έτσι;

ΑΠ: Και τα δύο ισχύουν. Άλλωστε, ο βυζα-
ντινός χώρος λεγότανε ως το τέλος επισήμως
«των Ρωμαίων». Απ' αυτό, όπως ξέρουμε,
και η «Ρωμιούσση». Η ειρωνεία συμπλέκεται
με την ιστορική πραγματικότητα. Το COR-
PUS JURIS CIVILIS της Ιουστινιάνειας εποχής
οδήγησε στα «Βασιλικά» του Λέοντος του
Σοφού, για να μείνουμε μονάχα στην εικόνα
του Βυζαντινού Δικαίου, μ' άλλα λόγια το ελ-
ληνορωμαϊκό κράμα ειν' ασφαλώς ο πυρή-
νας του Βυζαντινού πολιτισμού. Δεν «προ-
σποιούμαι» λοιπόν την «αποδοχή», σίγουρα
όμως ειρωνεύομαι τη δυτική αλαζονεία. Και
το πιο πολύ: κυριότατος παράγοντας στη
διαμόρφωση της «Ευρώπης» υπήρξε αυτό το
BAS-EMPIRE... Η όλη διαδρομή είναι ρωμαϊ-
κή, με τον «ελληνισμό» ωστόσο καβάλα.

ΕΡ: Θα απομακρυνόμαστε πολύ από το νου
και το πνεύμα του ποιήματος, αν υποθέταμε
ότι οι στίχοι: «κι ο ήλιος αττικός σύντροφος
και πολιούχος / πλαγιάζει με τη μοναξιά του
Γιάννη», υπονοούν ότι το φως της Αττικής
ως φυσικό και πνευματικό μέγεθος πρέπει
να «βασίλεψει», να εκλείψει, για να φανεί η
διπλή δόξα του Βυζαντινού, του «μεσαιού
ουρανού της μοίρας μας»; Αν ο αττικός είναι
ο «πολιούχος» ήλιος του Γιάννη (του
Νεοέλληνα, όπως αναδύεται μέσα από την
ποίησή σας), η Βυζαντινή Αθήνα πρέπει να
ήταν θλιβερή το 12ο ή και 13ο αιώνα, αν
πιστέψουμε το Μιχαήλ Ακομινάτο: «Οικών
Αθήνας, ουκ Αθήνας που βλέπω»...

ΑΠ: Σ' αυτούς τους στίχους εγώ αναφέρομαι
σε ένα πραγματικό ηλιόγεμα στην Αθήνα.
Εσείς το πάτε μακρύτερα. Δεν έχω αντίρρη-
ση ναν το ιδούμε και έτσι.

ΕΡ: Στο ίδιο αυτό ποίημα τα ονόματα «ο
Μελωδός» και «ο Πανσέληνος», που
εξαίρονται και με το άρθρο και με το αρχικό
κεφαλαίο, εκφράζουν ένα «βυζαντινό
ουρανό» —θα λέγαμε— και ανήκουν,
αντίστοιχα, στον ήλιο και τη σελήνη: «Είναι
δισ ένδοξος αυτός ο ουρανός / ολημερίς του
πλούτου ο Μελωδός και σχίζει το στερέωμα
/ φωτιές τον περιζώνουν / ολονυχτίς της
ευωδίας ο Πανσέληνος / οι χρόνοι δροσεροί
με τάματα τον ασημώνουν...» Δεν παύουν,
ωστόσο, ν' ανακαλούν το Ρωμανό το
Μελωδό και τον αγιογράφο Εμμανουήλ
Πανσέληνο. Σκόπιμη δεν ήταν η αναγωγή
και η ανάκληση αυτή;

ΑΠ: Βέβαια. Μην τον λέτε όμως τον Πανσέ-
ληνο: Εμμανουήλ, πρέπει ναν τον λέμε Μα-
νουήλ «... τον εκ Θεσσαλονίκης δίκην σελή-
νης λάμπαντα κυρ Μανουήλ τον Πανσέλη-

νον (...) όστις και λάμπων ποτέ εις την ζω-
γραφικήν ταύτην επιστήμην ωσάν η χρυσο-
λαμπροκίνητος σελήνη υπερηκόντισε και
κατεκάλυψε με την θαυμαστήν τέχνην του ό-
λους τους παλαιούς και νέους ζωγράφους...»
(«Ερμηνεία της Ζωγραφικής Τέχνης» του
Διονυσίου απ' το Φουρνά). Ακούστε κάτι τα
βυζαντινά και τα ορθόδοξα —να μου επιτρα-
πεί να σας το πω τούτο— τα 'χω μέσα στο αί-
μα μου εγώ, τα 'χω απ' την οικογένεια. Τα
ποιήματα κιόλας που έγραψα και δημοσίεψα
σε πλακέτες μέχρι το 1956 περιέχουν εμφα-
νώς βυζαντινά λεκτικά χρώματα και συνα-
φείς δομές ποιητικού λόγου. Κάποιοι μεγαλό-
σχημοι φανερώθηκαν «βυζαντινίζοντες» περί
το 1960... Κι ακόμη κάτι τον Ηράκλειτο και
γενικότερα τον Προσωκρατισμό, λυπάμαι
που τα σημειώνω όλ' αυτά τα πράγματα ο ι-
διος —αλλά τι να γίνει;—, είμαι εγώ πάλι που
πρωτάγγιξα στη δεκαετία του '50 και πρω-
θησα στην επόμενη δεκαετία, και πολύ πε-
ρισσότερο στη μεθεπόμενη.

ΕΡ: Στις «Ασκήσεις άνθους» («Η έλαφος
των άστρων», σελ.75) διαβάζουμε: «Η
αγάπη δεν υπάρχει στο σώμα / δεν είναι καν
το περιστέρι όταν χιονίζει ευτυχία / δεν τη
βλέπω στο γενετήσιο μάκρος.» Αν διαβάσω
σωστά, ο δεύτερος στίχος, άτυπα και
αφανώς, έστω, λειτουργεί παραβολικά:
όπως στην πλησμονή του χιονιού και της
στιλπνής λευκότητας η ασπράδα του
περιστεριού δεν είναι πια καλή τύχη, έτσι
και... Στο τελευταίο ποίημα της ίδιας σειράς
η «γενετήσια καθαρότητα που λειτουργεί στα
νερά» κομίζει μια παραδείσια αίσθηση.

Τείνετε, λοιπόν, σε μια υπέρβαση των
φύλων, σε μια ενοφυλία, σε μια αρχέγονη
ενότητα πριν από τη διάσπαση;

ΑΠ: Σωστά ερμηνεύετε. Και, πράγματι, με
βασανίζει το μισό της υπόστασης. Έρχομαι
σ' αυτό το σημείο κατευθείαν απ' το πλατω-
νικό «Συμπόσιο».

ΕΡ: Συχνά - πυκνά βρίσκουμε στην ποίησή
σας το επίθετο, με αρχαϊστική, συνήθως,
παραγωγική κατάληξη, μετά το ουσιαστικό
που προσδιορίζει (κατηγορηματικά). Α.χ.:
«το φεγγάρι καπνώδες». Διδαχθήκατε από
τον Ανδρέα Κάλβο τη χρήση αυτή;

ΑΠ: Μάλιστα. Και τον αγαπώ ιδιαίτερα παρ'
όλη του την ανισότητα. Υπήρξε μυστήριος.
Ερεβώδης. Κι ωστόσο τι κυκλώπειο φως, ό-
που βέβαια το 'χει... Και πώς είν' η ζωή «κα-
τόπιν εορτής»... Ένα διάστημα, στη δεκαε-
τία του '60, έμενα με τη γυναίκα μου τη Μαι-
ρη στην οδό Σολωμού, στο Παλιό Ψυχικό.
Κάποια μέρα, λοιπόν, ενώ ανέβαινα για περι-
πατο σ' αυτόνε το δρόμο, δεν το περίμενα: εί-
δα προχωρώντας πως τον έτεμνε η οδός
Κάλβου...

ΕΡ: Το τελευταίο ποίημα της συλλογής «Η
έλαφος των άστρων» έχει τον τίτλο «Ακόμη
ο λυρισμός». Το ξεχώριζα πάντα και
προπαντός για τους πρώτους στίχους και τη
σύγκραση των θεολογικών και ποιητικών
όρων. Μιλάτε για τη μοναξιά ή, καλύτερα,
για τη μοναχικότητα των ανθρώπων σε μια
περίοδο έξωσης και έκπτωσης: «Είμαστε
μονάχοι στο χάλυβα / και μονάχοι στα
σφυρίγματα του Όφεος / που η γυαλάδα του
φοβίζει τα πουλιά». Στη συνέχεια,
προτείνετε σαν αποτελεσματικό αντίδοτο το
τραγούδι και τον έρωτα: «Όσο κι αν βρέξει

όμως / κι αν οι δρόμοι πλημμυρίσουν από
τυφλές νύχτες / ας έχουμε για πάντα το
τραγούδι». Αισθάνομαι πολύ καλά, ελπίζω,
τις ενδόσεις στους στίχους αυτούς. Με
δυσκολεύουν, ωστόσο, οι ενδοτικοί λόγοι
—αν είναι πράγματι, ενδοτικοί— των
τελευταίων στίχων του ποιήματος: «Κι αν
φτάνει ο λόγος ως το αίμα / κι αν φέρνει
άλλη δύναμη στα μάτια / σας λέω
Τραγουδήσετε και πάλι τραγουδήσετε».

Έχουμε εδώ καθαρές υποθέσεις, οπότε και
τις συνθήκες της ποιητικής δημιουργίας (με
την έννοια: πρέπει να φτάσει ο λόγος ως το
αίμα, για να τραγουδήσουμε) ή εντατικές
ενδόσεις: ακόμη κι αν φτάσει;

ΑΠ: Πρόκειται για υποθέσεις, τα «εάν» της
υποστασιακής δημιουργικότητας. Ας πούμε
κάλιο προϋποθέσεις. Αλλά και με το νόημα
του μοιραίου. Δηλαδή: μια και μπορεί ο λό-
γος να φτάσει ως το αίμα κτλ. Τη μαχητικό-
τητα εξαιρώ την πιότερη μαχητικότητα: την
ποίηση. Ο επιτόλαιος θα 'λεγε OPTIMISME.

ΕΡ: Μεμονωμένους δεκαπεντασύλλαβους
βρίσκουμε και σε παλαιότερα ποιήματά σας,
όπως, έξαφνα, στο ποίημα «Σιγή» (από τη
σειρά «Ελεύσεις» της συλλογής «Η έλαφος
των άστρων»): «κάθε πουλάκι μια φωνή
κάθε φωνή ένα θαύμα». Αλλά το ποιήμά σας
«Στον Ιωάννη Σεβαστιανό Μπαχ (όπως
λάμπει με όλη την οικογένειά του)», στη
συλλογή σας «Ο υπνόσακκος» (σελ.13),
τελειώνει, απροσδόκητα, με πέντε στίχους,
από τους οποίους οι τρεις πρώτοι και ο
τελευταίος είναι τέλειοι, μετρικά,
δεκαπεντασύλλαβοι, με την τομή στην όγδοη
συλλαβή, ενώ ο προτελευταίος είναι
βραχύτερος κι άμετρος: «Μαύρο πουλάκι
διάβαινε στο καθαρό αγέρι / δρόμο δεν
άρχισε ποτέ και δρόμο εμπρός δεν είχε / τη
λύπη μόνο άνοιξε με τα μικρά φτερά του /
και γέμισε ο ουρανός μελάνι / κ' η νύχτα
λέει της ζαστεριάς· δεν έχω αστέρια
απόψε». Ξαναγυρίσατε στο λαϊκό και
εθνικό μέτρο και για να τιμήσετε τον

«Υπερέλληνα των ήχων», καθώς
αποκαλείτε το μεγάλο συνθέτη;

ΑΠ: Ναι, ναι, καλά το βλέπετε. Θέλησα μια
συγκίνηση που να φεύγει προς την αστρική
μεγαλοσύνη του Πραγματικού. Κι αυτό μο-
νάχα έτσι βιώθηκε μέσα μου. Θέλησα ναν τον
αποθεώσω το γερο-Μπαχ με κάποιες ηχητι-
κές λάμπεις απ' το δημοτικό μας τραγούδι.
Τόσα χρόνια πίσω... Τρομάζω. Πόσα να μου
μένουν ακόμη; Δεν είναι ευχάριστο να ασπρί-
ζουν τα μαλλιά σου, δεν είναι. Αυτό το ποίη-
μα το έγραψα στα 1963 και το περιέλαβα
στον «Υπνόσακκο», που τυπώθηκε τον Α-
πρίλιο του 1964. Σχεδόν είκοσι χρόνια. Να
πω τώρα και τούτο: ο Μπαχ πέθανε στα ε-
ξηνταπέντε του. Με τα σημερινά κριτήρια θα
λέγαμε «νέος».

ΕΡ: Στους στίχους από το ποιήμά σας
«Είσοδος» («Ο υπνόσακκος», σελ.17):
«...Καλή νύχτα, / που λέει ο θεατρίνος ή ο
ψευδοσκοτεινός, δεν υπάρχει / κι ούτε
νύχτα κακή κι ακόμη ούτε νύχτα...»,
υπαινίσσεσθε ποιόν; Η φιλολογική συνάφεια
οδηγεί σε ένα τολμηρό, οπωσδήποτε,
συσχετισμό: στην «Ερημη Χώρα» του Τ.Σ.
Έλιοτ και, συγκεκριμένα, στους τελευταίους
στίχους του Β' μέρους («Μια παρτίδα
σκάκι»), όπου ο ποιητής αντλεί από τον
Άμλετ του Σαίξπηρ: «Καληνύχτα, κυρίες·
καληνύχτα γλυκειές μου κυρίες· καληνύχτα,
καληνύχτα». Ο «θεατρίνος» του ποιήματός
σας θα μπορούσε να είναι οποιοσδήποτε (ή,
σωστότερα, οποιαδήποτε) ηθοποιός
απαγγέλλει τα λόγια αυτά της Οφηλίας ή και
ένας ποιητής που θεατρίζεται. Όσο για το
«ψευδοσκοτεινός» παραπέμπει, αρνητικά,
βέβαια, στους κακούς και αδέξιους ζηλωτές
του Ηράκλειτου —και είναι γνωστοί οι
δεσμοί του «δύσκολου», οπωσδήποτε,
ποιητή των «Τεσσάρων Κουαρτέτων» με τον
Εφέσιο φιλόσοφο, τον επικαλούμενο
«σκοτεινό». Ερμηνεύω σωστά;

ΑΠ: Στο απ.57 του Ηράκλειτου διαβάζουμε:
«Διδάσκαλος δε πλείστων Ησίοδος / τούτον

επίστανται πλείστα ειδέναι, / όστις ημέρην
και ευφρόνην ουκ εγίνωσκεν' / έστι γαρ εν». Απο-
δώ ξεκίνησα. Ο «θεατρίνος», όσο και ο
«ψευδοσκοτεινός», είναι οι δυο όψεις του η-
σιόδειου νομίσματος αλλά όχι του Ησιόδου.
Αυτός «ουκ εγίνωσκε», είν' απλώς ο «ψευδο-
σκοτεινός». Εκείνος που παραπέμπει στον
Έλιοτ είναι ο «θεατρίνος», εδώ κάνετε διά-
να. «Ψευδοσκοτεινός», επαναλαμβάνω, πρέ-
πει να θεωρηθεί, χωρίς άλλο, κάθε ησιόδειος
νους. Και στο σημείο αυτό, βέβαια, προχω-
ρήσατε περισσότερο από εκείνο που λέει το
ποίημα.

ΕΡ: Στο ίδιο ποίημα βρίσκουμε τους
σημαδιακούς στίχους: «Κράζει τ' αηδόνι
μαύρος κόρακας και θέλει τη φωνή του / μα
δεν έχει γλώσσα η δεύτερη ζωή μας...». Η
«δεύτερη ζωή» μας, κι αν ακόμη πέφτει στη
μεριά του συμπαγούς θανάτου («κι ο θάνατος
μονόλιθος», λέτε αμέσως πριν), όσο μαύρη
και κορακόφωνη κι αν τη φανταστούμε,
αυτή δεν είναι που μιλάει, που θέλει να
μιλήσει με την ποίηση: Σε λιγότερο από δύο
αιώνες ξεμακρύναμε τόσο από το Διονύσιο
Σολωμό, που σε γνωστό του ιταλικό πεζό
σχεδιάσμα ταυτίζει την ποίηση με το αηδόνι
και το τραγούδι του;

ΑΠ: Κοιτάχτε. Όταν λέω πως «η δεύτερη
ζωή μας» είναι άλαλη, εννοώ το απερινόητο
ή το αμετάδοτο που δρέπει τους μυστικούς
και τους εντάσσει στη σιωπή. Κείθε μέσα επι-
κρατεί το μαύρο, χρόνος και χώρος τήκον-
ται, γλώσσα δεν υπάρχει. Εκεί ακριβώς στα-
μάτησε κι ο Βιτγκενστάιν. Κατά συνέπεια,
τι δουλειά έχει σ' ετούτο το ζήτημα η ποίηση
και ο Σολωμός; Εγώ ίσα - ίσα δέχομαι την
ταύτιση της ποίησης με το αηδόνι και γι' αυ-
τό το λόγο γράφω: «Κράζει τ' αηδόνι μαύρος
κόρακας και θέλει τη φωνή του...». Μα η
ποίηση εδώ δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Λέ-
γοντας το διαφορετικά: η γλώσσα σηκώνει
τα χέρια ψηλά. Το νιώθετε τώρα φαντάζομαι.

□

Πόσα βιβλία θα διαβάσετε στις φετεινές διακοπές σας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΜΕΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Κριτικά δοκίμια για θεσμούς, γεγονότα και καταστάσεις. Οδοιπορικό των αποτυ-
χιών και απογοητεύσεων της μεταπολεμικής περιόδου, με σαρκασμό και αναζήτηση
της προσωπικής-μας αλήθειας:

● Στρατιωτική θητεία ● Δημοσιογραφία ● Κομματική ένταξη ● Επάγγελ-
μα ερευνητής ● Λειτουργήματα πολιτευτής ● Καταλήψεις ● Ήταν ο Νέρων α-
ριστερός; ● Διακοπές ● Επιμύθια, ψιμύθια, παραμυθίες

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ:

εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΜΕ ΤΟ ΤΑΞΙ ΚΑΛΠΑΖΟΝΤΑΣ

Ρομαντικό ταξί μέσα στή νύχτα
 σάν ἄμαξα δαιμονισμένη.
 Μαστίγωσε τούς μαύρους σου ἄμαξά
 ρίξε στήν Πανεπιστημίου τ' ἄλογά σου
 μέ μιά ἐλαφρά μου κλίση χαιρετώντας
 τίς φευγαλέες δεντροστοιχίες τῶν περιπτέρων
 καθώς μεθάω μέσα στή νύστα τόσων φώτων
 πού μέ καλοῦν ἀπό τόν Πύργο τῶν πηδάκων.
 Βίττισε λέω καί στρίψε τήν 'Ομόνοια
 ὁ Κόμης μέσ στά τόσα μύχια δώματα
 ἐδῶ τά ἐξαίσια σώματά του βασανίζει
 μιά βουή πού κάθετα στά κόκκαλά μου ὁμίχλη
 χύσου λοιπόν στήν ἀσφαλή μας ἀσφαλο
 κεῖ πού κοπάζουν τά οὐρλιαχτά
 στήν κατηφόρα.
 Μάρνη κι ἐγώ βουλιάζω πιό βαθιά στό κάθισμά μου
 μέ τόν καπνό μου σάν Ζορρό νά μέ τυλίγει
 νά μέ προδίνει μόλις φτάνει μπρός στό τζάμι
 κι ὁ ἀγέρας τόν ἀρπάζει ἀπό τή μπέρτα.
 Θά μείνεις τέλος μόνο ἐσύ κι ἐγώ ἄμαξά
 ἐγώ πού ἔχω ἀπό πρὶν σοφά μετρήσει
 τίς πιθανές γωνίες τῶν καθρεφτῶν σου
 γιά νά μή δεῖς ποτέ τό πρόσωπό μου
 καί μέσ στήν ἄπνοια τῆς πλατείας πού χλιμιντρίζει
 νά μή μέ δεῖς τώρα σάν κατεβαίνω
 πού θά φυσήξω λίγο τήν κορφάδα τῶν μαλλιῶν σου
 γιά νά μοῦ ποῦν
 χωρίς νά νιώσεις
 Καληνύχτα.

Γιάννης Βαβέρης

ΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

ΟΤΑΝ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΑΞΙ

Σκέψεις πάνω σ' ἓνα ποίημα του Γιάννη Βαβέρη

Το ποίημα του Γιάννη Βαβέρη στηρίζεται σε δυο ἄξονες. Ο πρώτος, πιο φανερός, είναι το λογοτεχνικό μοτίβο του «ταξιδιού», που ἐδῶ ἔχει γίνει μια συνηθισμένη νυχτερινή διαδρομή με ταξί στο κέντρο της Αθήνας τη νύχτα. Ο δεύτερος είναι η χρήση ενός συμβολικού κι ενός πραγματικού ζεύγους αντιθετικών προσώπων. Αυτός ο ἄξονας είναι λιγότερο φανερός. Η αναγνώρισή του είναι ἓνα ἄλλο ταξίδι, ἀλλά του αναγνώστη πλέον.

Ας σταματήσουμε για λίγο στη διαδρομή. Ο χώρος είναι σαφής: Οδός Πανεπιστημίου, Ομόνοια, Μάρνη και στο τέλος μια πλατεία που δεν ονομάζεται. Μια διαδρομή γνωστή σα χώρος, πολυσήμαντη, μα και ἀκόμη ανεξάντλητη. Σ' αυτό το ανεξάντλητη συμβάλλει το ποίημα που διαβάζουμε. Γιατί ο χώρος δεν περιγράφεται με τη σύγχρονή του μορφή. Ο ποιητής προτιμά την φανταστική, σε συγκεκριμένο χρόνο, περιγραφή του. Ο χρόνος και η ατμόσφαιρα δηλώνονται με την πρώτη λέξη: «ρομαντικό». Και δεν αρνείται κανείς πως η οδός Πανεπιστημίου είναι, σ' ἓνα τουλάχιστον μέρος της, ἓνα ἀπὸ τα λίγα σημεία της Αθήνας που διασώζει με μνημειακή αρχιτεκτονική τη μνήμη μιας ἄλλης εποχής. Το καινούριο αν δεν κάνω λάθος, είναι πως η οδός Πανεπιστημίου μας φέρνει στο Δράκουλα και στο Ζορρό της Ομόνοιας και της Μάρνης, φορτίζει δηλαδή με μιαν ατμόσφαιρα τις ἐπόμενες περιοχές, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ὅτι ἀπ' αυτό και μόνο προκύπτουν τα συμβολικά πρόσωπα, ὅπως θα δούμε και πιο κάτω. Το ταξίδι τελειώνει σε μια πλατεία που δεν ονομάζεται.

Σ' ὅλη τη διαδρομή το ταξί κυκλοφορεῖ σαν ἄμαξα —και μάλιστα δαιμονισμένη, ο ταξιτζής ἔχει γίνει ἄμαξας, η Πανεπιστημίου «φευγαλέες δεντροστοιχίες των περιπτέρων», το συντριβάνι «πύργος των πηδάκων». Στην Ομόνοια κυριαρχεῖ ο μέγας ἄρχων των ταινιών φανταστικού κινηματογράφου, ο Κόμης Δράκουλας. «Εκεῖ... τα ἐξαίσια σώματά του βασανίζει». Είναι ἴσως περιττό νὰ υπογραμμίσουμε τον ἐρωτισμό που διατρέχει αυτό το βάσανο των σωμάτων. Σ' ο,τιδήποτε ἔχει να κάνει με βρυκόλακες «το μόνο που μετράει είναι το ἐρωτικό παιχνίδι και οι φάσεις του, οι ἐκκρεμότητες, το διαδοχικό μολυσματικό του ἄπλωμα που υφαίνουν μια συμπαγή μυθοπλασία», (Μ. Δημόπουλου, Σύγχρονος κινηματογράφος, 9-10). Ἴσως το ρήμα «βασανίζει» είναι υπερβολικό για την περίπτωση του Δράκουλα, είναι ὅμως ἐνδεικτικό για το πνεῦμα του κακοῦ, που, υποτίθεται, ἐνσαρκώνει κι ο Δράκουλας.

Η οδός Μάρνη βρίσκει τον ἐπιβάτη τυλιγμένο με τον μανδύα του Ζορρό, που δεν είναι ἄλλος ἀπὸ τον καπνό του τσιγάρου του. Εδῶ το σύμβολο είναι ἐπίσης ἥρωας της νύχτας, τόσο που δεν ξέρω κατὰ πόσο μπορούμε να διακρίνουμε πού τελειώνει η μαύρη μπέρτα του Δράκουλα και πού ἀρχίζει η μαύρη μπέρτα του Ζορρό. Υπάρχει μια μεγάλη διαφορά, ὅτι δηλαδή ο Ζορρό είναι ο ἐκδικητής της ἀδικίας, ο ἥρωας των παιδικῶν χρόνων, το πνεῦμα του καλοῦ, τοῦ δικαίου, του ἠθικοῦ, που μένει πάντοτε κρυμμένο στο σκοτάδι, χωρίς ν' ἀρνείται τις πράξεις του. Εξάλλου τις υπογράφει. Η συνύπαρξη των δυο συμβόλων στο ποίημα στηρίζεται και στις ομοιότητες, κυρίως ὅμως στις διαφορές τους. Και ας διαβάσουμε ἀκόμη πιο πέρα: Το κακό, το βασίλειο του Δράκουλα, περιβάλλει τον ἐπιβάτη ποιητή. Το διασχίζει μέσα στο προστατευτικό κέλυφος του ταξί και της φαντασίας του, που ἐκφράζει την ἐπιθυμία του (την παιδική του ἐπιθυμία:) να είναι, αυτός, το πνεῦμα του καλοῦ, ο Ζορρό.

Η τελευταία ἀναφορά στο χώρο είναι μια ἀνώνυμη πλατεία. «Και μες στην ἄπνοια της πλατείας που χλιμιντρίζει». Η νοηματική ἀντίθεση ἀνάμεσα στην ἀκίνησια του «ἄπνοια» και

στην κίνηση του «χλιμιντρίζει» υποκαθιστά το όνομα. Σ' αυτόν τον παράδοξο χώρο, που δεν είναι πραγματικός, αλλά και δεν φορτίζεται ρητά με τα προηγούμενα σύμβολα, σ' αυτόν διαδραματίζεται η τελευταία πράξη του ταξιδιού και λύνεται η σχέση του ταξιτζή και του πελάτη.

Η σχέση ταξιτζή και πελάτη ποιητή έχει ένα συγκεκριμένο τυπικό στο πρώτο μέρος του ποιήματος, θα έλεγα και μια συγκεκριμένη μεταμφίεση. Ο ταξιτζής είναι ο αμαξάς που εκτελεί τις διαταγές του κυρίου του. Ο κύριός του χαιρετά με μια ελαφριά κλίση τις δεντροστοιχίες, μεθάει από τα φώτ'α που τον καλούν, ενοχλείται από τα βογγητά των θυμάτων του Δράκουλα, βουλιάζει στο κάθισμά του, ενώ παράλληλα διατάζει: μαστίγωσε, βίτισε, στρίψε, χύσου. Καπνίζει το τσιγάρο του και ταυτίζεται με το Zorró.

Με το στίχο «θα μείνεις μόνο εσύ κι εγώ αμαξά» όλο το προηγούμενο σκηνικό διαλύεται. Μένει ο ταξιτζής κι ο ποιητής. Ο ταξιτζής έχει ήδη μαστιγώσει, βίτισει, στρίψει, χυθεί. Μπροστά σ' αυτό το ρήμα «βασανίζει» του Δράκουλα εξαγνίζεται σε μιαν αοριστολογία. Ο ταξιτζής έχει ήδη κάνει ό,τι και ο Δράκουλας, έχει επομένως ενσαρκώσει, αυτός, το πνεύμα του κακού στη σχέση του με τον πελάτη ποιητή. Παρουσιάζεται λοιπόν εδώ μια πιο κρυφή σχέση καλού κακού ανάμεσα στον ταξιτζή και τον πελάτη του. Ο πελάτης ποιητής εξακολουθεί να θέλει να μείνει άγνωστος (είναι μόνο ο φόβος του κακού;), ιδιαίτερα μάλιστα τη στιγμή που θα φουσηξει λίγο τα μαλλιά του ταξιτζή για να του πουν, για να του νεύσουν μάλλον καληνύχτα.

Από το συμβολικό λοιπόν στο πραγματικό ζεύγος καλού-κακού μεσολαβεί ένας χαιρετισμός. Το τυπικό του χαιρετισμού τον κατατάσσει στο χώρο του παράδοξου: ο ταξιτζής θα εκφραστεί με τα μαλλιά του, ο πελάτης ποιητής θα φουσηξει μέσα στην άπνοια για να κουνήσουν τα μαλλιά —κι ας μη μας διαφεύγει σ' αυτό το σημείο η θρησκευτική καταγωγή αυτής της πράξης.

Μακάρι όμως να ήταν τόσο απλά τα πράγματα. Αν δούμε πιο προσεκτικά την εκφορά του λόγου, θα παρατηρήσουμε κάποιες αλλοιώσεις, που δίνουν μεγαλύτερη εμβέλεια στο ποίημα.

Τα υποκείμενα του λόγου είναι δύο: ο ποιητής, που λέει ρητά στο ποίημα τις προστακτικές που αναφέραμε, και ο ταξιτζής —ή μάλλον τα μαλλιά του ταξιτζή που νεύουν καληνύχτα. Οι προστακτικές εκτελούνται από τον ταξιτζή, ως προς την εμπνευση τους όμως αφορούν τον πελάτη ποιητή. Έτσι το κακό δεν υπάρχει μόνο στο χώρο, το κέντρο της πόλης, ή στο άλλο πρόσωπο, τον ταξιτζή. Το κακό ενυπάρχει στο πνεύμα του καλού, σα μια πλασματική εξουσία. Αντίθετα ο ταξιτζής - αμαξάς μπορεί ως ένα βαθμό να απαλλαγεί από την ευθύνη των πράξεων του, σαν εκτελεστικό όργανο.

Η λέξη «καληνύχτα», που μόνη της είναι στίχος, είναι κι αυτή άμεσος λόγος, αλλά σαν χαιρετισμός ανήκει πιο πολύ στην κατηγορία της ευχής. Προϋποθέτει συναισθηματικές σχέσεις, ή έστω μια καθημερινή ισότιμη συνδιαλλαγή. Κι ενώ όλα τα ρήματα έχουν λεχθεί στο ποίημα, αυτός ο φανταστικός χαιρετισμός, ο μόνος φιλικός λόγος στο ποίημα, η μοναδική λέξη του κακού, δεν λέγεται αλλά εννοείται. Είναι ενδιαφέρον ότι και σ' αυτό το γεγονός μπορούμε να διακρίνουμε την άσκηση κάποιας εξουσίας από τον πελάτη - ποιητή στον ταξιτζή - αμαξά, αν σκεφτούμε το συμβολικό και ζωογόνο φύσημα ζωής, που μ' αυτό ο ποιητής (θεός) δίνει ζωή στο πνεύμα του κακού κάνοντάς το να μιλήσει.

Κάπου, μέσα στο ποίημα, τα όρια καλού - κακού σμίγουν και ανακατεύονται. Τίποτε δεν είναι μόνο το καλό ή μόνο το κακό, είτε για τα συμβολικά πρόσωπα, πρόκειται, είτε για μια πολύ συνηθισμένη σχέση ταξιτζή πελάτη. Σ' αυτό το παιχνίδισμα οφείλει πολλά η γοητεία του ποιήματος. □

κυκλοφορούν

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Η αφήγηση ενός ναυαγού

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Μάτια Γαλάζιου Σκύλου

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Η κηδεία της Μεγάλης Μάμα

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Θάνατος σταθερός
πέρα απ' τόν έρωτα

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Ερέντιρα

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ
Ντέμιαν

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ
Σκέψεις και Δοκίμια

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ
Η ινδική Βιογραφία

ΓΚΥΓΙΩΜ ΑΠΟΛΛΙΝΑΙΡ
Ποιήματα

ΓΚΥΓΙΩΜ ΑΠΟΛΛΙΝΑΙΡ
Οί κυδιστές ζωγράφοι

ΖΑΝ ΜΙΣΕΛ ΠΑΛΜΙΕ
Λακάν

ΖΑΝ ΠΙΕΡ ΒΕΡΝΑΝ
Μύθος και σκέψη
στην 'Αρχαία Ελλάδα

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ
Αναζητώντας
τό χαμένο Βαρώνο

ΓΚΥ ΟΚΕΝΓΚΕΝ
Ιστορική Εικόνα
της 'Ομοφυλοφιλίας

ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9 - 'Αθήνα 143
τηλ. 3607744

Παρέμβαση για τον Φλωμπέρ

του Γ.Μ. Καλιόρη

Διαβάζοντας την επίκριση του φίλου Α. Ζέρβα για την ελληνική μετάφραση του Μπουβάρ και Πεκισέ από τον Αντώνη Μοσχοβάκη (Αντί, τ. 227), νοιώσαμε έκπληξη και άνησυχία, διότι η πρωτοφανής βιαιότητα των χαρακτηρισμών του (κείμενο άβασάνιστο, πρόχειρα ελληνικά, πλήρης κακοποίηση του Φλωμπέρ, παραποίηση και προδοσία και τό τρομερότερο, πού άφορά τά κίνητρα, επίδιωξη γρήγορου κέρδους) έμφανιζόταν δυσανάλογη προς την αποδεικτική δύναμη των παραδειγμάτων του. Προκειμένου μάλιστα για έναν μεταφραστή πού δεκαετίες τώρα τον ξέρουμε εύσυνείδητο και σοβαρό, ή ύποψία μιάς ένδεχόμενης άδικίας γίνεται ακόμα πιο έντονη, κι αυτό ακριβώς μās παρακίνησε νά έρευνήσουμε, έστω και κάπως καθυστερημένα, τό ζήτημα από πιο κοντά.

Και πρώτα-πρώτα την έκδοση. Τό κείμενο του Α. Ζέρβα ύποβάλλει την ακαθόριστη έντύπωση ότι πρόκειται για έκδοση πρόχειρη και κακοτυπωμένη, μέ σκοπό τό εύκολο κέρδος. Κ' εύρεθήκαμε μπροστά σ' ένα βιβλίο έξαιρετικά καλαίσθητο και φροντισμένο, διανθισμένο μέ γκραβούρες, σχέδια και φωτογραφίες, ύπομνηματισμένο έπιμελημένα από τον μεταφραστή και έμπλουτισμένο μέ τρείς ενδιαφέρουσες μελέτες (των Μάρτ Ρομπέρ-Αρτούρ, Αντάμοφ, Ρολλάν Μπάρτ και Μονίκ Βιτίν) καθώς και την κατατοπιστική εισαγωγή του Μενιάλ από την έκδοση Γκαρνιέ, πού καταλαμβάνουν ένα σύνολο 73 σελίδων —και κυρίως συναντήσαμε μιά μετάφραση ή όποια πολύ απέχει άπ' αυτήν πού περιέγραψε ό επικριτής.

Σχετικά μέ την αποδεικτική μέθοδο του τελευταίου έχουμε νά πούμε ότι είναι τό λιγότερο άνεπαρκής. Διότι σέ τέτοιες περιπτώσεις αναφέρει κανείς τον ξένον όρο, την επικρινόμενη άπόδοση, κ' εκείνην πού ό ίδιος αντιπροτείνει —πράγμα τό όποιο ό Α.Ζ. κάνει μόνο μιά φορά, ένω σ' όλες τις άλλες παραλείπει είτε τή γαλλική λέξη, είτε τή δική του έκδοχή, είτε και τις δύο, στερώντας από τον άναγνώστη τή δυνατότητα ν' αποφανθεί έν επιγνώσει. Έτσι, δέν ξέρουμε γιατί πέγει τά λουλακιές πλάκες, πάνινο ρούχο και άσγουρα τσουλούφια (κι όχι μαλλιά όπως γράφει), διότι άφ' ενός ή ακριβέστερη άπόδοση των αντίστοιχων όρων είναι ακριβώς αυτή (plaques d'outremer,

vélu de tolle, mèches plates), άφ' άλλου ό ίδιος δέν παραθέτει τις ξένες λέξεις ούτε και τή δική του έκδοχή. Έρωτά άλλου «τί εικόνα θά μεταφέρει ή λέξη guelle άν τό ανευσε άποδοθεί ως δρομάκι». Και τό μέν guelle θά μπορούσε ν' άποδοθεί πάλι ως δρομάκι, ή δρομίσκος, ή στενό, ή σοκκάκι κτλ., ό Α. Ζέρβας, όμως, δέν μās εξηγεί πώς θάπρεπε έν προκειμένω νά άποδοθεί τό ανευσε, αφήνοντας μας νά έννοήσουμε πώς τό άντιλαμβάνεται ως λεωφόρο. Απαράδεκτο, μās λέει, τό ζευγος Ιερέας-ρασοφόρος και σωστό μόνο τό Ιερέας-κληρικός, διότι ό Φλωμπέρ άρέσκεται νά περνάει από τό «είδος» στό «γένος». Στην πραγματικότητα, ό τελευταίος άπεχθάνεται μέχρι ψυχαναγκασμού νά έπαναλαμβάνει τις ίδιες λέξεις, και γι' αυτό χρησιμοποιεί όσα συνώνυμα μπορεί, έστω κι άν δέν ακριβολογεί άπολύτως. Έτσι, τον Ιερέα του μυθιστορήματος τον άποκαλεί άδιακρίτως: prêtre, curé, ecclésiastique, abbé, l' homme à la soutane ή και μέ μόνο τό όνομά του.

Και σ' ένα άλλο όμως ζήτημα, πολύ πιο σοβαρό, ό επικριτής είναι άπροσδόκητα και παρά πάσαν δεοντολογία άσαφής: όταν μιλάει άόριστα για «κάμποσες προκλητικές αλλαγές στη διάταξη του κειμένου» συγκριτικά μέ αυτό των εκδόσεων Γκαρνιέ, αφήνοντας έτσι νά έννοηθεί ότι έγιναν σημεία και τέρατα, ένω πρόκειται άπλως για την επιβαλλόμενη πλέον άντικατάσταση, μέ παύλες, των εισαγωγικών στις ένότητες των διαλόγων, την όποίαν άλλωστε έχουν υίοθετήσει και οι νεώτερες εκδόσεις των «Απάντων» (π.χ. Seuil, 1964).

Ό χώρος δέν επιτρέπει νά εξετάσουμε όλες τις αιτιάσεις του Α. Ζ., στις περισσότερες άλλωστε άπ' τις όποιες έχει ήδη άπαντήσει ό ίδιος ό μεταφραστής (Αντί, τ. 229) ούτε αυτές πού στοιχειοθετούν άπλως μιά δεύτερη, έξ Ισου θεμιτή Ισως έκδοχή, αλλά πού δέν μπορεί ν' άπαξιώσει την πρώτη: π.χ. ό Α.Ζ. προτιμά την έκφραση τό μεροκάματο τον άπορροφούσε (τόν χρόνο), αντί όλο τους τό χρόνο τον άπορροφούσε ή βιοπάλη, χαρακτηρίζοντας όμως άντιαισθητική την τελευταία. Θέλουμε ώστόσο νά σημειώσουμε πώς ακόμα κι άν όλα τά παραδείγματά του ήταν σωστά, και πάλι δέν θά μπορούσαν νά δικαιολογήσουν την βιαιότητα των χαρακτηρισμών και τό κατεδαφιστικό του μένος.

Κι αυτό όχι γιατί ή μετάφραση είναι άπαλλαγμένη από ατέλειες και μικρολάθη: π.χ. έκτός από δύο-τρία πού εύστοχα έπισημαίνει ό Α.Ζ. (Υψηρεσία γεφυριών, άντί γεφυρών, είχε ύπογραμμίσει τά λάθη, άντί είχε σημειώσει ή βρεί ή ύπογραμμίσει λάθη, οι δύο ύπερσυντέλικοι), υπάρχουν άραιά και πού όρισμένες διατυπώσεις, πού δέν είναι στέρεες γλωσσικά: π.χ. των προσχέδιων (παρατονισμός), τό πρώι της 25 Φλεβάρη (όπου τό τακτικό αριθμητικό γίνεται άπόλυτο και καταργείται ή έναρθη έκφορά του μηνός). Αλλά διότι αυτά, όντας σπάνια μέσα στό κείμενο, δέν άρκούν νά άνατρέψουν τό γενικότερο αξιόλογο άποτέλεσμα και άλλωστε δέν λείπουν από καμιά μετάφραση μυθιστορήματος: οι διάφορες αισθητικές και νοηματικές ατέλειες πού συναντάμε στις μεταφράσεις λ.χ. των Δικταίου, Αλεξάνδρου και Κ. Πολίτη, δέν τις έμποδίζουν καθόλου νά είναι καλές, κατά τον ίδιο τρόπο, και τηρουμένων των αναλογιών, πού τά σοβαρά λάθη του Μποντλέρ όταν μετέφραζε τον Πόε, όφειλόμενα σέ άτελή γνώση της άγγλικής, δέν έμπόδισαν την άπόδοσή του νά είναι άξεπέραστη. Και για νά πάρουμε ένα άλλο παράδειγμα σχετικά μέ τον Φλωμπέρ, έχουμε μπροστά μας τό έκτο κεφάλαιο του Μπουβάρ και Πεκισέ, μεταφρασμένο από τον Χρ. Λιοντάκη (Ό Πολίτης, τ. 53), όπου υπάρχουν άρκετά μεταφραστικά λάθη άποχρώσεων («προδοσίες», «παραποιήσεις» θά έλεγε ό Α. Ζέρβας): π.χ. τό δέντρο τό πρόσφερε ό Μπουβάρ, άντί ένα δέντρο πρόσφερε ό Μ. (il en offrit un), ξεριζώσε μιά λεύκα (για να τή μεταφυτέψει) άντί ξεφύτewe (deplanter), μανία άντί Ιλιγγος (vertige), άντρες πιασμένοι χέρι χέρι άντί μέ μπράτσα πλεγμένα (bras dessus bras dessous —πρόκειται για διαδηλωτές κι όχι για περιπατητές), οι εργάτες είχαν λόγο για όλα άντί είχαν προτεραιότητα σέ όλα ή είχαν την προτεραιότητα ή την πρωτοκαθεδρία (tout passait après les ouvriers), κολάκευαν τή λαϊκή τάξη άντί την κατώτερη τάξη ή, καλύτερα, την πλεμπάγια (basse classe —έδώ ή άπόχρωση έχει μεγάλη σημασία γιατί δηλώνει τή γνωστή περιφρόνηση του Φλωμπέρ, πού άλλως θά είχε γράψει classe populaire ή inférieure) κλπ. Όμως αυτά δέν άρκούν για νά χαρακτηρίσουν τή μετάφραση κακή: είναι καλή και μέ

λίγη προσοχή θά μπορούσε νά γίνει ακόμα καλύτερη —και δέν μπορεί κανείς νά διαγράψει τή δουλειά του άλλου μέ μιά μονοκοντυλιά και μέ πρόχειρη δειγματοληψία.

Γιά νά ξαναγυρίσουμε, όμως, στη μετάφραση του Μοσχοβάκη, πέρα από την άναπόφευκτη φύρα πού ύπάρχει σέ κάθε μεταγλώττιση (και πού δέν ένεργεί πάντα μονόδρομα: π.χ. ό Μποντλέρ «βελτίωσε» συγγραφικά τό κείμενο του Πόε γιατί ήταν καλύτερος συγγραφέας άπ' αυτόν) και άνεξάρτητα από τις άντιρρήσεις πού μπορεί νά έχει κανείς για όρισμένα έπιμέρους και πού άντισταθμίζονται εύρέως από τις έξαιρετικά έπιτυχείς και κάποτε αξιοθαύμαστες λύσεις, πού έδωσε σέ πολλά δύσκολα σημεία του δύσκολου αυτού κειμένου, πρέπει νά άναγνωριστεί ότι ή μετάφρασή του έπέτυχε ακριβώς νά άποδώσει σωστά τό άπόκρημνο ύφος του Φλωμπέρ, ό όποιος διαφέρει και σ' αυτό άπ' όλους τους συγγραφείς του περασμένου αιώνα: φράσεις κοφτές, χωρίς μεταβάσεις, κάποτε άλλεπάλληλες μικρές προτάσεις ή και παράγραφοι φαινομενικά άγεφύρωτες μεταξύ τους, ύποβάλλουν στον πειρασμό νά «στρογγυλέψει» κανείς τό ύφος και νά «διευκολύνει» τή ροή, ένοποιώντας τις φράσεις μ' ένα σύνδεσμο, μετοχή ή άντωνυμία κλπ., και κάνοντας έτσι τή γραφή πιο «στρωτή» —παγίδα στην όποία παρασύρθηκαν οι γάλλοι μεταφραστές του Ντοστογιέφσκη, έξομαλύνοντας μέ καρτεσιανά γαλλικά τό άτημέλητο και πυρετικό του ύφος, αλλά πού εύτυχώς άπέφυγε ό δικός μας Αλεξάνδρου. Ό Μοσχοβάκης χρησιμοποίησε τή σωστή έν προκειμένω μέθοδο: άκολουθώντας σχεδόν άπόλυτα τή στίξη του πρωτοτύπου και τή διάκριση των παραγράφων άποδίδοντας, όσο τό επιτρέπει ή γλώσσα μας, την έλλειπτικότητα της διατύπωσης (ό Φλωμπέρ άποφεύγει νά έπαναλαμβάνει τό όνομα και μεταχειρίζεται πολύ την προσωπική άντωνυμία il μετά άπό τελεία, πράγμα πού δέν εύχρηστεί πάντοτε στην ελληνική) χρησιμοποιώντας μέ έπιτηδειότητα τή λέξη προς λέξη μετάφραση και όχι την έλεύθερη άπόδοση, πράγμα βέβαια επικίνδυνο αλλά πού έδώ ήταν ή πιο ένδειγμένη τακτική, ή όποια απέδωσε καλούς καρπούς (διότι, σύν τοις άλλοις, όδήγησε και σέ άναμέτρηση μέ τή λέξη) —κατόρθω-

σε νά μεταφέρει τό υφος καί τό ήθος τής γραφής του Φλωμπέρ καί είναι μεγάλη άδίκη νά μιλάμε γιά «προδοσία» καί «παραποίηση», καί άκόμα μεγαλύτερη γιά «γρήγορο κέρδος».

Κ' έρχόμαστε τώρα στό θέμα του περίφημου «δεύτερου μέρους», πού δέν γράφτηκε ποτέ γιατί ο συγγραφέας πέθανε πρίν κών προλάβει νά τελειώσει καί τό πρώτο.

Έπ' αὐτοῦ οἱ φλωμπερολόγοι ἐρίζουν ἀκατάπαυστα, προτείνοντας ὀρισμένες ὑποθέσεις —καί μόνον ὡς ὑποθέσεις. Συγκεκριμένα, στό ἐρώτημα τί ἀντιγράφουν οἱ δύο φίλοι όταν, ἀπογοητευμένοι ἀπό τά προηγούμενα ἐγχειρήματα, ἐπανερχονται ἐθελουσίως στήν ἀντιγραφή, οἱ ἀπαντήσεις ποικίλλουν. Μιά πρώτη ἐνδειξη ἀπό τίς σημειώσεις τοῦ συγγραφέα ὑποβάλλει ὅτι ἀντιγράφουν παθητικά ὅτιδήποτε τοῦς πέφτει στό χέρι. Μιά ἄλλη, πού ἐπεσήμανε ἀργότερα ὁ Ντεμορέ, εἶναι ὅτι ταξινομοῦν ὅ,τι ἀντιγράφουν, μέ ὅλες τίς δυνατές προεκτάσεις πού αὐτό μπορεῖ νά προσλάβει. Ἀλλά στά κατάλοιπα τοῦ Φλωμπέρ βρέθηκαν, σχετιζόμενα ἔμμεσα ἢ ἀμεσα μέ τό μυθιστόρημα, χιλιάδες φύλλα πού οἱ ἀρχειοθέτες τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ρουέν ἐταξινόμησαν σέ δύο μεγάλες κατηγορίες: Α) Σενάρια, σχεδιάσματα, προσχέδια, πρόχειρα τῶν 10 πρώτων κεφαλαίων τοῦ Μ. καί Π. καθώς καί αὐτόγραφο χειρόγραφο τοῦ μυθιστορήματος. Β) Συλλογή διαφόρων ντοκουμέντων ἐν ὧσι τοῦ Μ. καί Π. (2.215 φύλλα), ἀλλά πού χρησιμοποιήθηκαν καί ὅ,τά ἄλλα μυθιστορήματα: σημειώσεις, ἀναγνώσεις, περιλήψεις ἐργων, ἀποδελτιώσεις, ἐπιστολές, κατάλογοι βιβλίων, συλλογές παραθεμάτων (αὐτόγραφοι ἢ τῶν συνεργατῶν Ντυπλάν καί Λαπόρ), ἀποκόμματα ἐφημερίδων

καί σελίδες βιβλίων καί, τέλος, τό Ἀλμπουμ τῆς Μαρκεσίας (Ἀνοητολόγιο, ὅπως εἰστοχα τό ἀποδίδει ὁ Ζέρβας) καθώς καί τό «Δειγματολόγιο τῶν διαφόρων στυλ καί περιφράσεων». Ἐδῶ ἀνήκουν, ἀν καί δεμένα χωριστά ἀπό τοῦς ἀρχειοδίφες τῆς Ρουέν, τά δύο χειρόγραφα τοῦ Dictionnaire des idées reçues (Λεξικό ἐτοιμῶν ἰδεῶν, κατά τήν ἀπόδοση τοῦ Χ. Λιοντάκη, ἡ ἐδραιωμένων ἀντιλήψεων, κατά Μοσχοβάκη, ἡ ἐτοιμοπαράδοτων ἰδεῶν, ὅπως ἐπίσης θά μπορούσε νά εἰπωθεῖ, ὁχι ὁμως παραδεδομένων ἰδεῶν πού προτιμᾷ ὁ Ἀ. Ζέρβας), τοῦ ὁποῖου ἡ ἐκπόνηση ἀρχίζει ἀπό πολύ παλιά καί περιέχει σκέψεις καί στοιχεῖα γιά τά ἦθη τῶν ἀστών, ὕλικό πού ὁ συγγραφέας χρησιμοποιοῦσε στά μυθιστορήματά του.

Μέ βάση λοιπόν τίς διαφορές ἐνδείξεις τῶν καταλοίπων, ἄλλοτε ἀσαφεῖς, ἄλλοτε σαφέστερες καί συχνότατα ἀντιφατικές, οἱ φιλόλογοι προσπάθησαν νά φανταστοῦν τί θά περιεῖχε τό ἐνδεχόμενο αὐτό «δεύτερο μέρος». Μ' ἄλλα λόγια τί, πῶς καί γιατί ἀντιγράφουν οἱ δύο ἥρωες.

Γιά τό τί ἀντιγράφουν, οἱ ἀπόψεις δίστανται: «Τό Λεξικό», ὑποστηρίζει ὁ Φερέρ. «Τό Ἀλμπουμ τῆς Μαρκεσίας μόνο», πιστεύει ὁ Ντεσάρμ (ἀπάνθισμα ἀνοησιῶν ἀπό κείμενα μεγάλων συγγραφέων, πού συνέλεγε ὁ Φλωμπέρ μέ τοῦς συνεργάτες του, καί του ὁποῖου μόνο ἀποσπάσματα ἔχουν δημοσιευτεῖ). Ὁ Ρ. Κενό προσθέτει σ' αὐτά καί τό Δειγματολόγιο τῶν στυλ καθώς καί Τά χειρόγραφα τοῦ γραφέως τοῦ Μαρκεσκό, ἐνῶ ἄλλοι θεωροῦν ὅλ' αὐτά ἀκατέργαστο ὕλικό προορισμένο νά συμμετάσχει, κατόπιν ἐπιλογῆς, στή σύνθεση τοῦ β' μέρους, ἀλλά πού ἐπ' οὐδενί λόγῳ ἀποτελεῖ τό β' μέρος.

Ἔτσι λχ. οἱ Κλώντ Μουσάρ καί Ζάκ Νέφ, στό «Vers le Second volume: Bouvard et Pécuchet» (in «Flaubert à l'oeuvre», Flammarion, col. «Textes et manuscrits». Paris 1980). ἀφοῦ περιγράψουν καί ἀξιολογήσουν ὀρισμένα στοιχεῖα τοῦ ἀρχείου, συμπεραίνουν ὅτι «ὁ δεύτερος τόμος εἶναι ἕνα processus πού ἀναζητεῖ τόν ἑαυτό του σέ πολλούς ξεχωριστούς, ταυτόχρονους καί ἰσῶς ἀσυμβίβαστους τόπους» (σελ. 199), ἐνῶ εἰδικά γιά τό Ἀλμπουμ σημειώνουν ὅτι «ἡ πρωτοτυπία τῆς ἐργασίας τοῦ Φλωμπέρ χάνεται σέ καθε ἐκδοση πού, ξεκινώντας ἀπό τή Συλλογή τῶν Ντοκουμέντων, ἐκπονεῖ ἕνα Ἀνοητολόγιο» (σ. 206).

Ἔτσι, ἀπό τοῦς ἐκδότες, ἄλλος μὲν δέν παραθέτει οὔτε τό Λεξικό οὔτε τό Ἀλμπουμ (Γκαρνιέ), ἄλλος μόνο τό Λεξικό (κείμενο 24 σελίδων) ὁχι ὁμως ὡς συνέχεια τοῦ α' μέρους οὔτε σέ παράρτημα, ἀλλ' ὡς κείμενο αὐτόνομο στό πλαίσιο τῶν «Ἀπάντων», ἐνῶ τό Ἀλμπουμ παραλείπεται ρητά (Seuil—l'Intégrale) ἄλλος, πάλι, παραθέτει καί τά δύο (ἀπό τό Ἀλμπουμ μόνο ἐπιλογή παραθεμάτων) ὁχι ὁμως ὡς β' μέρος, ἀλλά σέ παράρτημα (Pléiade, ὅπου παρατίθενται μάλιστα μετά τή νουβέλα τοῦ Μορίς Οἱ δύο γραφεῖς πού ἔδωσε καί τήν ἰδέα στόν Φλωμπέρ), καί μέ τήν αἰτιολογία ὅτι παρέχεται ἡ δυνατότητα στόν ἀναγνώστη νά διαπιστώσει τή βαθειά διαφορὰ μεταξύ Ἀλμπουμ καί Λεξικοῦ. Τέλος ὁ Κενό ἐκδίδει καί τά τέσσερα κείμενα πού ἀναφέραμε, πλαισιωμένα μέ σημειώσεις τοῦ συγγραφέα.

Πέρα, ὁμως, ἀπό τό τί ἀντιγράφουν οἱ δύο ἥρωες, γεννῶνται καί ἄλλα προβλήματα, πού ἀφοροῦν τή σύνθεση καί τήν ἐνδεχόμενη ἀφήγηση:

Τά πρὸς ἀντιγραφὴν κείμενα

εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πράξη καί τίς συνέπειες τῆς ἀντιγραφῆς; Οἱ ἀντιγραφεῖς μένουν ἀνεξέλικτοι ἢ διαφοροποιοῦνται; Θά ὑπῆρχε πλοκή καί ἀν ναι, ποιά ἢ ἔκταση καί ἡ σχέση τῆς μέ τό ἀντιγραφόμενο ὕλικό;

Σχετικά μέ τό τελευταῖο ἐρώτημα λ.χ., οἱ δυνατές ἀπαντήσεις, μέ βάση τίς ἀμεσες ἢ ἔμμεσες ἐνδείξεις τοῦ ἀρχείου, εἶναι τέσσερις: Ἀνυπαρξία πλοκῆς πρὸς ὄφελος τοῦ ὕλικου προσχηματική πλοκή, ἀλλ' ὁχι καί ἀνυπαρκτὴ ἰσορροπημένη με το ὕλικό καί, τέλος, κυριαρχική. Δηλαδή ὅλες οἱ δυνατές ἐκδοχές, καθεμιά μέ τά ἐπιχειρήματά τῆς καί ὅλες εἰκονολογικές καί ἀβέβαιες. (Βλ. Μουσάρ καί Νέφ, ὁ.π., σελ. 178 ἐπ.). Τό μόνο σίγουρο εἶναι ὅτι τό πρόβλημα παραμένει ἀκέραιο καί τό αἶνιγμα ἀνεξιχνίαστο, καί ὅπως φαίνεται θά παραμείνει ἔσαεῖ.

Παρ' ὅλ' αὐτά, ὁ Ἀ. Ζέρβας, ἐκθέτοντας ὁ ἴδιος ὀρισμένες ἀπ' αὐτές τίς διχογνωμίες, πού ἄλλωστε κατά μεγάλο μέρος περιέχονται καί στόν ἀναδημοσιευόμενο πρόλογο τοῦ Μενιάλ, δέν διστάζει νά ἐπικρίνει τόσο τή γαλλική ἐκδοση Γκαρνιέ (ἀπό τίς σπουδαιότερες ἐκδόσεις Γάλλων κλασικῶν) ὅσο καί τήν ἐλληνική πῶς, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, παρέλειψαν τ ὁ δεύτερο μέρος, χωρίς κών νά λείει ὁ ἴδιος μέ σαφήνεια τί νομίζει ὅτι αὐτό πρέπει νά περιλαμβάνει. Στήν πραγματικότητα, ὅτιδήποτε παρουσιάζεται ὡς συνέχεια τοῦ πρώτου μέρους ἀνήκει στήν περιοχὴ τῶν εἰκασιῶν, γιατί αὐτὴ ἡ «συνέχεια» ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ἑτερόκλητο, ἀντιφατικό, χαοτικό καί ἀπέραντο ὕλικό, πού δέν πρόλαβε νά συσταθεῖ σέ β' μέρος καί εἶναι πλέον πολύ ἀργά γιά νά γίνει —τό ἀντίθετο θά ἦταν ἀκριβῶς πράξη παραποιήσεως καί προδοσίας.

20.5.83

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

CHARLES KAHN: Ο ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ

ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ

Μετάφραση: Νίκος Γιανναδάκης

Στο σημαντικό αυτό βιβλίο, παρουσιάζεται και αναλύεται η Μιλήσια θεωρία για τον φυσικό κόσμο και προσδιορίζεται η επίδραση αυτής της θεωρίας στην όλη εξέλιξη της ελληνικής σκέψης.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν προσεχώς:

- G. KIRK: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ —Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥΣ: Στοιχειώσεις Θεολογική
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

Για ένα μουσείο σύγχρονης ελληνικής τέχνης

Τώρα που άρχισαν και πάλι οι συζητήσεις για το Πολιτιστικό Κέντρο της Αθήνας που μελετημένο από ειδική επιτροπή θα διαμορφωθεί στο χώρο που περικλείεται από τις Λεωφόρους Βασ. Σοφίας και Βασ. Κων/τίνου, Βασ. Αλεξάνδρου και τις οδούς Ρηγίλλης και Μιχαλακοπούλου προβάλλει συνειρμικά σαν επιτακτική και πάλι αναγκαιότητα: η ίδρυση ενός Μουσείου Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης. Λέμε συνειρμικά γιατί, βέβαια δεν το βλέπουμε το μουσείο αυτό στον προαναφερμένο χώρο όπου πολύ σωστά αποφασίσθηκε να μην αναγερθεί κανένα καινούριο κτίριο ώστε να μην χάσουμε άλλον έναν από τους ελάχιστους χώρους πράσινου που διαθέτουμε.

Υπενθυμίζουμε ότι το 1977 μεσ' από το Αντί, τεύχος 72, 28 Μάη 1977, σελ. 41, είχε γίνει μια καμπάνια για το θέμα του Μουσείου Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης παράλληλα με το σεμινάριο που οργάνωσε για το ίδιο θέμα στην Πάντειο ο Σύνδεσμος Σύγχρονης Τέχνης. Συγχρόνως είχαν γίνει τότε παρόμοιες ενέργειες κι από άλλους φορείς. Όλα, όμως, όσα είχαν τότε γραφτεί και ειπωθεί από ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών —κι ήταν απόψεις ενδιαφέρουσες και βαρυσήμαντες— πέρασαν στο χρονοντούλαπο. Επακολούθησε μια άκρα σιγή, και μια γιατί όχι αναπάντεχη μετά από τόση κίνηση απραξία. Αναπάντεχη γιατί ως γνωστό περί τα εικαστικά υπάρχει πάντοτε πολύ και πάσης φύσεως ενδιαφέρον και μεγάλη τύρβη.

Στα πλαίσια πάντοτε των πολιτιστικών θεμάτων και της καλλιτεχνικής αγωγής που ήδη θίξαμε στα προηγούμενα σημειώματα τονίζουμε τώρα ή μάλλον αναφερόμαστε πιο συγκεκριμένα

κριμένα τώρα στο καυτό —στην ουσία— θέμα του Μουσείου Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης.

Χρειάζεται —στα πλαίσια μιας γενικότερης αναθεώρησης— μια αναδιοργάνωση: του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου, της καλλιτεχνικής παιδείας στα σχολεία και στα Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα που εξακολουθούν να λειτουργούν με προγράμματα αναχρονιστικά, των διαφόρων καλλιτεχνικών επιτροπών και φορέων. Ένας φραγμός στους παράγοντες εκείνους που ενεργούν με ασυδοσία ή τουλάχιστον με αδιαφορία περί τα εικαστικά. Χρειάζεται στα ίδια πάντοτε πλαίσια ένα Μουσείο Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης ώστε επιτέλους να σχηματισθεί ένας πυρήνας και να υπάρξει ένα σημείο αναφοράς. Ας μην ξεχνάμε, πράγματι, ότι αυτό, ακριβώς, που μένει και προβάλλεται στο μέλλον είναι εκείνο που συγκροτούμε στο παρόν. Ένα παρόν που στις εικαστικές και στις πλαστικές τέχνες στον τόπο μας από παλιά άγεται και φέρεται δίχως αντικειμενικές σε χαρακτήρα βάσεις. Τυχαια και στο πόδι. Εξ ου και τα φαινόμενα σαν τα Ευρωπαϊκά κι άλλα πολλά ακόμη.

Χρειαζόμαστε ένα μουσείο για τη σύγχρονη ελληνική τέχνη ώστε να υπάρξει κάποιο μέτρο ζωντανής σύγκρισης κι όχι απολιθωμένης καταξίωσης. Αυτή η σκέψη όπως άλλωστε κι άλλες που κάνουμε εδώ, είναι βέβαια, σταγόνα στον ωκεανό. Ένα τέτοιο μουσείο δεν είναι θέμα ενός ή έστω μερικών ανθρώπων. Επιβάλλεται να αποτελέσει τον καρπό μιας πολλαπλής, πολυδιάστατης μελέτης που να συμπεριλαμβάνει ένα προφίλ —σωστό κι αντικειμενικό— της σύγχρονης ελληνικής τέχνης. Κι αυτό για να μην υποβαθμιστεί στο να αποτελέσει ένα προκατασκευασμένο σχήμα και να καλύπτει επιφανειακά ένα κενό. Γι' αυτό και θα 'ταν ευχής έργο ένα τέτοιο μουσείο να άρχιζε από ένα μικρό πυρήνα —το μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Νέα Υόρκη άρχισε από ένα μικρό δωμάτιο— που να αναπτύσσεται εν δυνάμει, οργανικά παρακολουθώντας συνεχώς την εξέλιξη

Ματιές

Αυτή την περίοδο οι εκθέσεις ξένων καλλιτεχνών ήταν πολλές και ενδιαφέρουσες:

Έκθεση Μάττα

Τα πρόσφατα έργα του διάσημου Χιλιανού καλλιτέχνη, που ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του σαν αρχιτέκτων και διακοσμητής για να γίνει ένας από τους πιο αντιπροσωπευτικούς δημιουργούς της β' γενιάς των σουρρεαλιστών, δηλώνουν τον οργανικό κρίκο που τα συνδέει με το σύνολο της προσφοράς του ζωγράφου. Πρόκειται για δημιουργίες σφίς οποίες το φως - χρώμα γίνεται κίνηση και ρυθμός που συμπαρασύρει —με θετικό αποτέλεσμα— το θεατή να γευτεί τη μαγεία του πίνακα. Υπάρχει πάντο-

τε ένα ελκρινές από μέρους του καλλιτέχνη —ολοκληρωτικό— δόσιμο που σε κάθε περίπτωση περιβάλλει τα έργα του με τη χροιά της γνησιότητας και του ενστικτώδους πάθους. Με σεξουαλικές, πολιτικές συνισταμένες κι αφετηρίες —κοντολογίς με προβληματισμούς σε μίαν άμεση σχέση με το κοινωνικό και το πολιτικό παρόν— μετουσιωμένους, βέβαια, μέσ' από την προσωπική γραφή του Μάττα τα έργα του καλλιτέχνη μας συνεπαίρνουν στις δίνες τους και μας μούν στον ενθουσιασμό του δημιουργού τους. Τα έργα προέρχονται από τη συλλογή Α. Ιόλα. (Γκαλερί Μέδουσα, Ξενοκράτους 7).

Έκθεση Γουώρχολ

Βλέπουμε, εδώ τα πρόσφατα έργα του Αμερικανού —ηγετική μορφή της ποπ τέχνης— καλλιτέχνη. Αντιπρόσωπος κατ' εξοχήν κι ακάματος εργάτης της βιομηχανοποίησης και στην τέχνη, ο Γουώρχολ καθιερώθηκε σαν τον τύπο του καλλιτέχνη της πρωτοπορείας εκείνης που ανατρέπεται, τελικά, από το σύστημα. Σθεναρός υπερασπιστής της «ανωνυμίας» και της «σεριές παραγωγής» στην τέχνη πάσχισε μέχρι τώρα να αποδείξει ότι οποιοςδήποτε άλλος στη θέση του θα μπορούσε να είναι δημιουργός των έργων του. Το πάσχισε αυτό

χρησιμοποιώντας σαν κατ' εξοχή μέσο την μεταξοτυπία. Στην έκθεσή του αυτή πάντως διαπιστώνουμε μια σχετική επιστροφή στη ζωγραφικότητα και σε μια πιο ελεύθερη πλαστική θα λέγαμε αντίληψη της ζωγραφικής. Τα έργα αυτά προέρχονται από τη συλλογή Α. Ιόλα. (Αίθουσα Τέχνης, Γλύκωνος 4).

Έκθεση Ντι Πάολα

Ποιητικά στην ουσία —στο πνεύμα και στην εικαστική τους γραφή— είναι τα έργα του Χιλιανού ζωγράφου και ποιητή Φίλιπς Ντι Πάολα. Έχοντας παρακολουθήσει εδώ και τρία χρόνια τη δουλειά του προικισμένου δημιουργού επισημαίνουμε στην τωρινή του φάση μια ακόμη μεγαλύτερη ωριμότητα στη σύνθε-

ση και στον τρόπο έκφρασης. Η πολυδιάστατη εννοημένη σε υφή και σε σχήματα γραφή, τα λογής - λογής πρίσματα μέσ' από τα οποία αισθάνεται, βλέπει και εννοεί τους προβληματισμούς του, τις μνήμες του, τις εντυπώσεις και τα βιώματά του ο καλλιτέχνης επιδρά με έναν αποτελεσματικό και δημιουργικό τρόπο επάνω μας ερεθίζοντας άμεσα τη φαντασία μας κι οξύνοντας την παρατηρητικότητα μας. (Λατινοαμερικανικό Πνευματικό Κέντρο Αλ Αντάρ, Χαρ. Τρικούπη 170α).

Έκθεση Μ. Σίλβερμαν

Πρόκειται για «πνευματώδεις» κατασκευές (χρωματισμένους, μπρούντζος) του Αμερικανού γλύπτη. Σ' αυτήν την πρώτη του έκθεση στην Ευρώπη ο καλλιτέχνης παρουσιάζει τέσσερα έργα που μας εντυπώνονται κυρίως εξαιτίας της μεγάλης από μέρους του παρατηρητικότητας και της ικανότητας ψυχολόγησης των μορφών και των καταστάσεων που οπωσδήποτε διαθέτει. (Γκαλερί Κάρεν και Ζαν Μπερνιέ, Μαρασλή 51).

Έκθεση Α. Καγιώ

Στο κατάλυμα των Ιπποτών της Γαλλικής Γλώσσας στη Ρόδο που άρχισε πρόσφατα τη λειτουργία του σαν πολιτιστικό κέντρο η έκθεση του Γάλλου ναίφ

των καλλιτεχνών. Στόχος, εδώ, δεν θα πρέπει να 'ναι το ποιος θα μπει και το πώς αλλά το τι θα μπει και με ποιο σκεπτικό. Με το πνεύμα αυτό μόνον τυπικά θα ονομάζεται το ίδρυμα αυτό μουσείο. Στην ουσία πρέπει —ιδιαίτερα στον τόπο μας με την ιδιόμορφη πολιτιστική ταυτότητα και τη διεθνοποίηση της τέχνης που ισχύει σήμερα— να λειτουργήσει ένας ζωντανός, εύπλαστος οργανισμός: Ένα είδος πολιτιστικού κέντρου σύγχρονης ελληνικής τέχνης, με διασυνδέσεις - κέντρα και στην επαρχία.

Στο κέντρο αυτό η εναλλακτική παρουσίαση καλλιτεχνών διάφορων τάσεων και ροπών, η οργάνωση κι η λειτουργία ατελιέ - εργαστηρίων για την εκπόνηση μεμονωμένων ή συλλογικών έργων, η οργάνωση σεμιναρίων - συμποσίων, προβολών με προβλητισμούς πάνω στην τέχνη, η εύστοχη χρήση οπτικο-ακουστικών μέσων, η θέσπιση μιας όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένης βιβλιοθήκης της σύγχρονης διεθνούς τέχνης θα συνθέτουν το κατάλληλο λίπασμα για προτάσεις, πειραματισμούς, καλλιτεχνικές δημιουργίες που θα αναπτύσσονται οργανικά και δεν θα καταχωρούνται αναφανδόν και πραξικοπηματικά σαν ένα καλλιτεχνικό εφ' άπαξ. Σημασία δεν πρέπει να έχει εδώ η επιδερμικά φτιαγμένη κοινωνική υπόσταση του καλλιτέχνη θεωρημένου εν είδει «κασέ» εξαιτίας της καταχώρησής του στο μουσείο. Σημασία έχει αποκλειστικά η δομή κι η πορεία της σύγχρονης τέχνης στον τόπο μας. Μια τέτοια θεώρηση είναι κι η μόνη που ωφελεί μακροπρόθεσμα αλλά αποτελεσματικά και τους ίδιους τους καλλιτέχνες προστατεύοντας την ενδεχόμενη συμμετοχή τους από το σχήμα μιας συμπερίληψης σε πανελλήνια έκθεση. Μια ζωντανή κυψέλη ιδεών, πειραματισμών, σχεδίων, προτάσεων το βλέπουμε το Μουσείο αυτό. Τροφοδότης πηγή ενός σε συνεχή εξέλιξη υλικού κι όχι αποθήκη - μαυσωλείο ή έστω χώρο που όπως μια ιδιωτική συλλογή μαζί με το γούστο του συλλέκτη ίσως να εκφράζει κι άλ-

λες σκοπιμότητες.

Χρειάζεται το ταχύτερο εδώ ένα μουσείο σύγχρονης ελληνικής τέχνης όχι μόνο για την αντικειμενική παρότρυνση και ενθάρρυνση του τοπικού δυναμικού αλλά και για την αναγνώριση των Ελλήνων καλλιτεχνών που διαπρέπουν εδώ και χρόνια έξω και που εμείς εδώ χρησιμοποιούμε περίπου ως «τσόντες» όταν πρόκειται για καμιά διεθνή έκθεση. Αν και είναι ήδη μέλη της διεθνούς πρωτοπορίας το παράδοξο είναι ότι εξακολουθούμε να αγνοούμε συστηματικά τους καλλιτέχνες αυτούς ενώ προβάλλονται σαν πρωτοπορεία πολλοί άλλοι που, όμως, δεν έχουν καμιά σχέση με αυτήν.

Χρειάζεται ένα τέτοιο μουσείο ώστε να αρχίσουμε να συνηθίζουμε το προφίλ της σύγχρονης ελληνικής τέχνης πάνω στην εξέλιξή της μεσ' από πολλές και πολυσχιδείς εκδηλώσεις. Γιατί είναι γνωστό ότι ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα οι καρποί κάθε ανάλογης προσπάθειας ευδοκιμούν...

Βέβαια, όλα αυτά δεν αποφασίζονται ούτε και γίνονται στο πόδι. Χρειάζεται μια βαθιά κι εμπειριστατωμένη μελέτη με στόχο πάντοτε ένα ζωντανό —εν εξελίξει— κέντρο κι όχι ένα θεσμοθέτη —εν είδει χρηματιστηρίου— κατοχυρωμένων αξιών. Κάθε τέτοια απόπειρα θα ανέστειλε την εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης στον τόπο μας επειδή, ακριβώς, θα διαιώνιζε τα κακώς κείμενα που όντως είναι πολλά.

Χρειάζεται, τέλος, ένα τέτοιο μουσείο για να βραχυκυκλωθεί η ανεξέλεγκτη εισβολή ξενοκίνητων ρευμάτων που ενεργούν σαν τροχοπέδη στη σύγχρονη έκφραση των Ελλήνων καλλιτεχνών. Κι ευχόμαστε να οργανωθεί από τη βάση του σωστά. Γιατί αλλιώς θα 'χουμε άλλη μια ανώφελη περίπτωση. Μια χαμένη ευκαιρία, μια άδικη σπατάλη. Αλλά, θα επανέλθουμε στο θέμα της οργάνωσης και της παρουσίασης, που θα την επεκτείνουμε και γενικότερα, στα ήδη υπάρχοντα διαφορετικού περιεχομένου μουσεία του τόπου μας.

προκάλεσε ένα μεγάλο ενδιαφέρον. Πρόκειται για μια από μέρους του ιδιόμορφη αντίληψη του χώρου και του χρόνου: μια αντίληψη που μας εμπνέει κάτι από την υφή της κοσμογονίας.

Έκθεση Α. Κλερκ

Οι εκπληκτικές φωτογραφίες του Γάλλου καλλιτέχνη που έγιναν για την εικονογράφηση της Γέννησης του Σερ Τζων Περς (βραβείο Νόμπελ) αναπαράγουν όντως κάτι από το μυστήριο της κοσμογονίας. Το ίδιο εκφραστικές και μεστές σε νόημα είναι και οι φωτογραφικές του δημιουργίες με θέμα τις ταυρομαχίες, κ.ά. (Αίθουσα Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών).

Έκθεση Γ. Λαζόγκα

Ανανεωμένη προβάλλει η δουλειά που φιλοτέχνησε πρόσφατα ο δημιουργός. Ή μάλλον τελείως διαφορετική από τη γραφή του δημιουργού στο παρελθόν. Η κατασκευή ενός περιβάλλοντος κι η δράση που συντελέστηκε εδώ καθώς και οι ζωγραφισμένες σε πανί μορφές εκφάζουν μια άλλη διάσταση, μια νέα κατεύθυνση που ο καλλιτέχνης δεν έχει ακόμη προλάβει να εξερενήσει ολότελα. (Δεσμός, Λεωφ. Συγγρού 4).

Έκθεση των συνεργατών της Σχολής Βακαλό για τα 25 χρόνια λειτουργίας της

Πρόκειται για μια πολύ ωραία και χρήσιμη πρωτοβουλία γιατί τεκμηριώνει την ποιότητα και την αντιπροσωπευτικότητα —για τη σύγχρονη ελληνική τέχνη— των καλλιτεχνών που διδάσκουν στη σχολή. Διδασκαλία που συντείνει και γενικότερα στην αισθητική μας διαπαιδαγώγηση καθώς οι απόφοιτοι της σχολής γίνονται ενεργά και δραστήρια μέλη στους διάφορους τομείς του καλλιτεχνικού και του επαγγελματικού στίβου. Οι καλλιτέχνες που λαμβάνουν μέρος με έργα που τους αντιπροσωπεύουν απόλυτα είναι: Βακαλό, Γ. Βακιρτζής, Γ. Βάρλας, Γουναρίδης, Δ.

Γράββαλος, Π. Δημητράς, Β. Δρακούλη, Ι. Ζουμπουλάκης, Π. Καναγκίνη, Ν. Κατράκη, Β. Λεβεντάκου, Μ. Μακρή, Μ. Μαλάμος, Κ. Μοσχίδης, Π. Μπαχαριάν, Α. Μπονάτσος, Στ. Μυταρά, Χ. Μυταράς, Δ. Ξαγοράρης, Π. Οικονομίδου, Ι. Παπαδάκη, Τζ. Πατρασκίδης, Γ. Πρέκα, Μ. Ράτσικας, Δ. Ρόκος, Κ. Σκιαδαρέση, Ζ. Στεφόπουλος, Θ. Συρμπούλου, Π. Τέτσης. Με την ίδια ευκαιρία αναφέρουμε και την έκθεση των μαθητών που θα εγκαινιασθεί προσεχώς στο κτίριο της σχολής, Ιπποκράτους και Παπατσώση. Με τη ευκαιρία των 25 χρόνων λειτουργίας της σχολής οργανώνονται κι άλλες εκδηλώσεις που όλες τους επισημαίνουν τις μεγάλες προσπάθειες που έχουν μέχρι τώρα καταβληθεί για τη συνεχή εξύψωση του επιπέδου και την επίσης συνεχή εξοικείωση —παρακολούθηση των δρωμένων στο εξωτερικό. Δρωμένων που προσαρμόζονται μεσ' από ένα οργανικά συνθεμένο πρόγραμμα στην ελληνική πραγματικότητα. (Η έκθεση των συνεργατών της σχολής οργανώθηκε στην Ώρα, Ξενοφώντος 7).

Έκθεση Γ. Λάππα

Ο νέος καλλιτέχνης μετά από τις δυο προηγούμενες εκθέσεις του στην Αθήνα επιχειρεί τώρα να προσεγγίσει πιο άμεσα διε-

θνείς ως προς την τέχνη προβληματισμούς. Ήδη κάτι τέτοιο διαφαίνονταν στην αμέσως προηγούμενη δουλειά του (τις κατασκευές σε σίδηρο). Τώρα η εμπνευσμένη από τον άβακα κατασκευή του στο χώρο καλλιέργει ακόμη περισσότερο αυτήν την τάση, με τη διαφορά ότι η λύση που έχει δοθεί εδώ φέρει εν δυνάμει μέσα της πολύ υλικό για μια επιβεβλημένη περαιτέρω επεξεργασία. Μιαν επεξεργασία που είχε ήδη οδηγήσει στη φάση της ωριμότητας ο Λάππας στην πρώτη του έκθεση στη ΑΣΚΤ: μιαν έκθεση που τεκμηριώνει ένα πιο άμεσα προσωπικό έργο. (Γκαλερί Ζουμπουλάκη, Πλ. Φιλικής Εταιρείας).

Έκθεση Κ. Πανιάρα

Πρόκειται για την τελευταία δουλειά του καλλιτέχνη που ένα μέρος της παρουσιάστηκε πρόσφατα στη Ν. Υόρκη. Στις πτυχώσεις που σχηματίζουν τα συνθεμένα από επιζωγραφισμένο πλαστικό έργα του επισημαίνουμε έναν παλμό και έναν μουσικό σε υφή ρυθμό. Πρόκειται για δημιουργίες που αν και ολότελα αφηρημένες μας προκαλούν συνειρμούς με διάφορες «ορισμένες καταστάσεις». Υπάρχει ακόμη μια ένταση στα έργα αυτά: Ένταση που μας προκαλεί την περιέργεια να τα δούμε επανειλημμένα και να τα νιώσουμε πιο κο-

ντά μας (Ωμέγα, Βασ. Παύλου 30 Παλ. Ψυχικό).

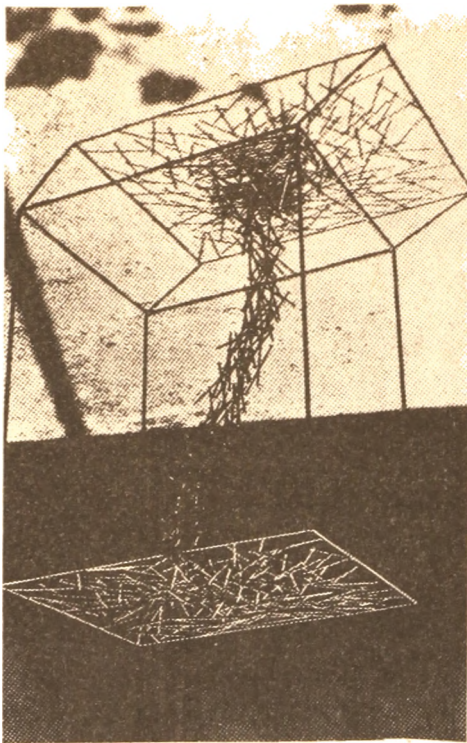
Έκθεση Π. Γράββαλου

Πιο ώριμη σε σύνθεση και πιο άρτια από ποτέ παρουσιάζεται η τελευταία δουλειά του καλλιτέχνη. Πρόκειται για χαρακτηριστικά και για ακουαρέλες, έργα στα οποία έχει επαγωγικά αναθεωρήσει τα ερεθίσματά του αλλά και την οπτική γωνία με την οποία τα αντιμετωπίζει. Μια μεγαλύτερη «ελευθερία» και άνεση εκφράζουν τα έργα αυτά καθώς και ένα πιο έντονο αίσθημα ποίησης από

ότι τα προηγούμενα. (Νέες Μορφές, Βαλαωρίτου 9).

Έκθεση Μ. Μαριδάκη

Πρόκειται για γλυπτά από σίδηρο, πλαστικό, τσιμέντο κ.ά.

που εκφράζουν τους σε μια συνεχή εξέλιξη προβληματισμούς του καλλιτέχνη. Κύριο χαρακτηριστικό των έργων του και συνδυαστικός κρίκος ανάμεσά τους στέκει πάντως η κίνηση κι ο ρυθμός που επισημαίνουμε σε αυτά (Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών, Ομήρου 1).

Έκθεση Β. Μιχαλίδη

Σ' αυτή τη δουλειά του ο καλλιτέχνης εκδηλώνει μίαν ευαισθησία στο χρώμα σε αντίθεση με τον παράγοντα σύνθεση που απαιτεί ακόμη από μέρους του δημιουργού προσπάθειες. (Εικαστικός χώρος, Δημοκρίτου 21).

Ομαδική έκθεση αρχιτεκτόνων - ζωγράφων:

Με μια αναμφισβήτητη ποιότητα η δουλειά και των έντεκα καλλιτεχνών που συμμετέχουν εκφράζει τις ελκρινείς τους προσπάθειες σε ένα χώρο παράλληλο με εκείνον που αποτελεί την κύρια ενασχόλησή τους. Καθώς είναι τεχνικά αδύνατον να αναφερθούμε σε όλους ονομαστικά, σημειώνουμε: τις πολύ ωραίες ακουαρέλες του Ν. Γαζέπη. Τα σχέδια, τα παστέλ και τα λάδια της Ε. Δεσύλλα. Τις συνθέσεις με ανθρώπινες μορφές του Α. Καλατζόπουλου. Τα τοπία της Μονεμβασιάς του Τ. Λευκαδίτη. Τις ποιητικές μεσ' από το χρώμα συνθέσεις του Η. Παπαγιαννόπουλου. Τα τοπία με τα πεύκα του Μ. Σιδέρη και τα ημιπαραστατικά έργα του Α. Συριόπουλου.

Μνήμες της Φωτιάς:

Έκθεση της Α. Καλλιγά και της Ε. Μυλωνά

Πρόκειται για μίαν αποκρυπτογράφηση - ενορχήστρωση των απτών τεκμηρίων της φωτιάς και των καταστροφών που προκάλεσε από δύο γυναίκες δημιουργούς. Βλέπουμε τις προσωπικές σημειώσεις, τα ποιήματα, τα σχέδια της Α. Καλλιγά καμένα ή διαβρωμένα από το νερό της πυροσβεστικής στην προσπάθεια να σωθεί το σπίτι της καθώς και τις φωτογραφίες - δημιουργίες της Μυλωνά από το καμένο σπίτι. Πρόκειται, αναμφισβήτητα για μια πολύ πρωτότυπη και εύστοχη παρουσίαση. (Γκαλερί 3, Φωκυλίδου 3).

Έκθεση Α. Ταμπουρά

Στα σχέδια και στα λάδια που παρουσιάζει ο νέος καλλιτέχνης αποκαλύπτει έναν απόλυτα προσωπικό τρόπο σε ό,τι αφορά τη φαντασία, την έμπνευση και τη γραφή. Πρόκειται για μια ιδιόμορφη προσωπική μυθολογία που κατορθώνει να ξεφύγει από μίαν οποιαδήποτε ετικετοποίηση. Ακόμη, διαπιστώνουμε μια πολύ μεγάλη ευχέρεια στο σχέδιο και μίαν υψηλή ποιότητα στο μετέ. (Αίθουσα Ξένων Ανταποκριτών, Ακαδημίας)

Και βλέμματα

● Ομαδική Έκθεση Ισπανικής Χαρακτητικής (Ισπανικό Πολιτιστικό Κέντρο: Σκουφά 19)

● Ζωγραφική - Ανάγλυφα, Γλυπτά με θέματα τα τοπία και τη φιγούρα της Χ. Τζάννη Γκιννερούπ στον Άνεμο (Κυριαζή 36, Κηφισιά).

● Γλυπτική του Α. Πατσόγλου (Νέες Μορφές, Βαλαωρίτου 9)

● Ζωγραφική της Δ. Γκάβα (Συλλογή, Βασ. Σοφίας 4).

● Ζωγραφική του Γ. Καραβοκύρη (Αργώ, Μέρλιν 7).

Αστεράκια

★ Στη Βαλκανική Έκθεση Χαρακτητικής στη Βάρνα μας αντιπροσωπεύουν επάξια οι τρεις καλλιτέχνες Σ. Αντύπα, Κ. Γραμματόπουλος και Τ. Νικολαΐδη.

★ Το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών αφιερώνει μια πολυδιάστατη εκδήλωση στη Λατινική Αμερική: Πρόκειται για το κονσέρτο με το περίφημο κουαρτέτο Σεντρόν και την έκθεση δύο Λατινο-Αμερικανικών καλλιτεχνών: των Φίλιπς Ντι Παόλα (Χιλή) και Α. Κιντανίλλα (Περού) σε συνεργασία με το Λατινο-Αμερικανικό Πνευματικό Κέντρο Αλ Αντάρ.

★ Και πάλι το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών δραστηριοποίησε σαν Πολιτιστικό Κέντρο με δυναμική πολύπτυχη παρουσία το Κατάλυμα των Ιπποτών της Γαλλικής Γλώσσας (στην οδό των Ιπποτών στη Ρόδο) ώστε να εξασφαλισθεί ένα πνευματικό - πολιτιστικό παρόν στο διεθνές καλοκαίρι του νησιού. Οι εκδηλώσεις που έχουν ήδη προγραμματισθεί (εκθέσεις, σεμινάρια, βίντεο κ.ά.) γίνονται και με τη συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών. Ανάμεσα στις εκδηλώσεις ιδιαίτερο είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η έκθεση του Έλληνα γεννημένου στην Αλεξάνδρεια κι εγκατεστημένου στο Παρίσι: Μάγιο. Πρόκειται για την πρώτη παρουσίαση του καλλιτέχνη στον τόπο μας.

★ Εγκαινιάστηκε στις 21 Μαΐου η Τέταρτη Διεθνής Μπιεννάλε Γλυπτικής σε Ανοιχτό Χώρο στο Σκιρώνειο Μουσείο Πολυχρονόπουλου. Στην έκθεση συμμετέχουν γλύπτες μέχρι 40 χρόνων.

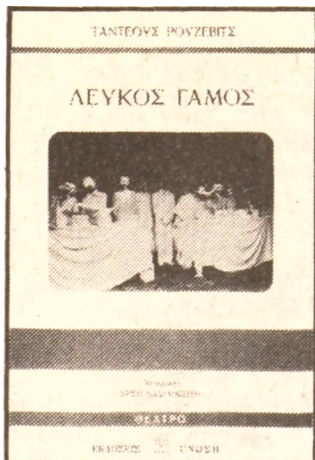
τα νέα βιβλία της «Γνώσης»

ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΛΑΪΚΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΤΑΝΤΕΟΥΣ ΡΟΥΖΕΒΙΤΣ

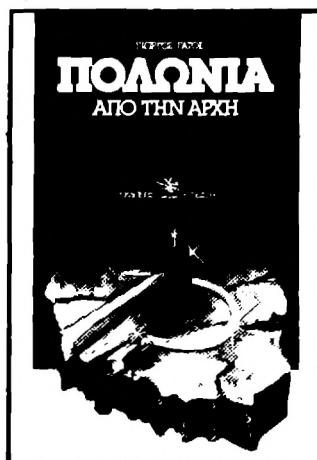
ΛΕΥΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

ΤΩΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ - ΣΑΜΑΡΑ

ΘΑΝΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΕΡΩΤΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΤΟΣ

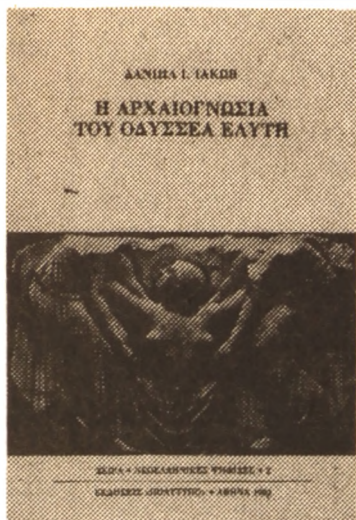

ΠΟΛΩΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879 - 7754963 - 7786441

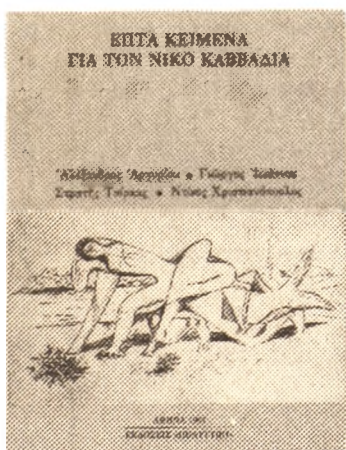
εκδοτική προσφορά

Δανιήλ Ι. Ιακώβ
Η αρχαιογνωσία
του Οδυσσέα Ελύτη
 σελ. 112, δρχ. 150

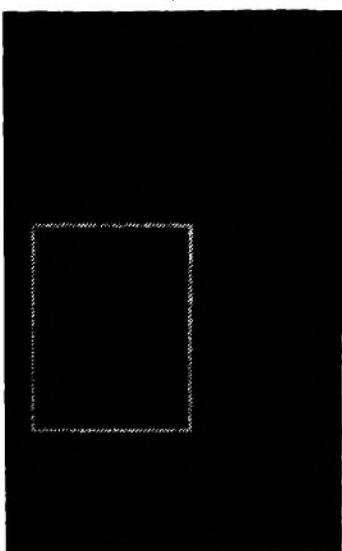
Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεκμηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου, μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Επτά κείμενα για τον ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ
 Γράφουν οι
Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου,
Στρατής Τσίρκας, Ντ.
Χριστιανόπουλος.
 σελ. 80 δρχ. 120

Αφηγήσεις και μελετήματα—συμβολές στη γνωριμία του ποιητή των μακρινών οριζόντων. Στην ίδια σειρά —«Νεοελληνικές ψηφίδες»— κυκλοφορούν προσεχώς επιτομές με δοκίμια για τον Οδ. Ελύτη, τον Γ. Σεφέρη, τον Γ. Ρίτσο, την Κυπριακή Λογοτεχνία.

Πιέτρο Ινγκράο
Η κρίση και ο τρίτος
δρόμος
 σελ. 175 δρχ. 280

Μια ανάλυση για τις προοπτικές και τη φιλοσοφία του τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό, την κρίση του μαρξισμού και της αριστεράς και τα προβλήματα του μεσογειακού εργατικού κινήματος.

Νίκου Πουλαντζά
Για τον
Γκράμσι—Μεταξύ
Σάρτρ και Αλτουσέρ
 σελ. 158 δρχ. 250

Το τελευταίο βιβλίο του Νίκου Πουλαντζά που συνοψίζει τις αναζητήσεις του για τη σύγχρονη φιλοσοφία τη θεωρία του κράτους, την κρίση των πολιτικών κομμάτων.

Στην ίδια σειρά —«Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη»— κυκλοφορούν προσεχώς:

- Ραλφ Μίλιμπαντ, Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- Λουί Αλτουσέρ, Αυτοκριτική
- Ανιές Χέλλερ, Ριζοσπαστική Φιλοσοφία
- Λουπορίνι, Μπαλιμπάρ, Τόζελ Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Γιάννη Ιωάννου
Η Άλλη Επταετία
 σελ. 256 δρχ. 400

Γιάννη Ιωάννου
Ο Τρίτος Δρόμος
 σελ. 224 δρχ. 400

Δυο λευκώματα με καυστικά σχόλια-σκίτσα για την μεταπολιτευτική Ελλάδα από το 1974 ως το 1982

Πέτρου Μαρτινίδη
Συνηγορία της
Παραλογοτεχνίας
 σελ. 240 δρχ. 350

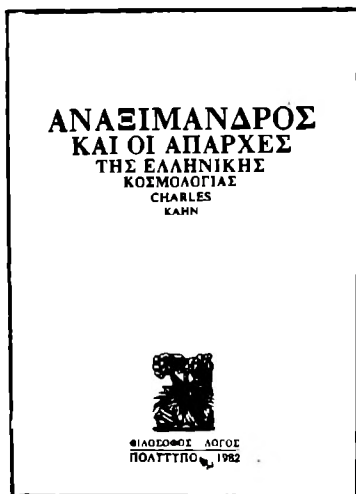
Τεκμηριωμένη ανάλυση για τον κόσμο του αστυνομικού και κατασκοπευτικού μυθιστορήματος, των κόμικς και της επιστημονικής φαντασίας.

Δημήτρη Ψυχογιού
Μεροληπτική κατάθεση
 σελ. 112 δρχ. 180

Οδοιπορικό των προσδοκιών και απογοητεύσεων της μεταπολιτευτικής περιόδου.

CHARLES KAHN
Ο Αναξιμανδρος και οι
απαρχές της ελληνικής
κοσμολογίας
 σελ. 384 δρχ. 480

Το πρώτο βιβλίο μιας σειράς που παρουσιάζει το φιλοσοφικό λόγο των Ελλήνων, από τους προσωκρατικούς ως τους νεοπλατωνικούς. Τα αρχαία κείμενα, με παράλληλη υπεύθυνη μετάφραση, σχόλια και εισαγωγές σε επιμελημένη και χρηστική έκδοση.

Κυκλοφορούν σε λίγο καιρό εκδόσεις για τον Πρόκλο, τον Ηράκλειτο, τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη, τον Επίκουρο.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

Κυκλοφορούν

17 τόμοι
του ANTI

ΜΙΚΡΟ
ΝΕΦΕΛΗ

ΜΠΕΚΕΤ
Τρία εύκαιριακά
κομμάτια

ΡΙΛΚΕ
'Η αγάπη καί ὁ θάνατος
τοῦ σημαιοφόρου
Χριστόφορου Ρίλκε

ΧΑΙΛΝΤΕΡΛΙΝ
2 ὕμνοι σ' ἐλεύθερες
στροφές καί ἄλλα
κομμάτια

ΝΤΕ ΜΙΛΛ
Οἱ ἐπαναστάτες
τοῦ χοροῦ

ΚΛΙΓΚΜΑΝ
'Ανείπωτες ἱστορίες
πίσω ἀπ' τόν μῦθο
τοῦ ζωγράφου
Τζάκσον Πόλλοκ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ
'Η γαλάζια ψύχωση
τοῦ Γκέοργκ Τράκλ

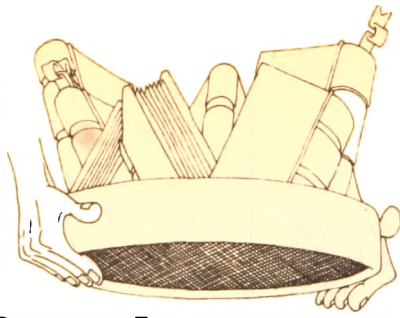
Μαυρομιχάλη 9
'Αθήνα 143
τηλ. 3607744

ΑΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Ψυχομπουρδέλο

ΠΕΤΡΟΥ ΑΡΣΙΝΩΦ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ
ΜΑΧΝΟΒΙΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Ο χρόνος- φθορά και η εκδοχή της ποίησης Οι αναπόδραστες εικόνες του Γιάννη Κοντού Τοῦ 'Αλέξη Ζήρα

«Σε δίχτυ ο κόσμος / και εγώ
που νομίζω / ότι είμαι απέξω, /
σε πιο σκληρό δίχτυ / για να κρα-
τάει / και το άλλο μέσα του.» Έ-
τσι έκλεινε το τελευταίο ποίημα
της προτελευταίας συλλογής του
Γ. Κοντού, *Στη διάλεκτο της ερή-
μου* (1980). Η συναισθηματική
διάθεση που εκλύεται από αυτούς
τους έξι στίχους δεν είναι ποιητι-
κή σύλληψη μιας στιγμιαίας κα-
τάστασης· είναι έκφραση της ηθι-
κής στάσης του ποιητή που θα
την ξανασυναντήσουμε πάλι και
πάλι, με διάφορες παραλλαγές,
υπαινικτικότερη ή πιο κατηγορη-
ματική, σε όλα τα βιβλία του, α-
πό την *Περιμετρική* (1970) ακό-
μα, ως τις *Φωτοτυπίες* (1977),
που προσωπικά τις θεωρώ ως το
άνοιγμα προς την ώριμή του πε-
ρίοδο. Μια αμετακίνητη θέση ε-
πόπτευσης του κόσμου; Ίσως,
αν και για τον μελετητή της νεό-
τερης ποίησης δεν είναι κάποιο
παράξενο φαινόμενο. Οι ομοει-
δείς, θεματικά, άξονες αυτών
που εμφανίστηκαν στα ποιητικά
μας πράγματα, από τα τέλη της
δεκαετίας του '60 και εδώ, είναι
αλήθεια ότι έχουν εξοικειωθεί μια
μανιέρα, έναν δοκιμασμένο και
πετυχημένο τρόπο έκφρασης
που, ωστόσο, η μη εξέλιξη του
μπορεί να οδηγήσει βαθμιαία σε
μια αποδυνάμωση του ίδιου του
ποιητικού μηνύματος. Το πρό-
βλημα όμως δεν είναι και τόσο α-
πλό. Μια εκβιαστική και μηχανι-
στική αλλαγή της τεχντροπίας
ή του στυλ δεν έχουν σαν αποτέ-
λεσμα παρά τη φαλκίδευση του
ποιητικού βιώματος. Ενώ, αντι-
θετα, η ένταση και ωρίμανση του
βιώματος έχουν σαν μοιραίο επα-
κόλουθο τη διαφοροποίηση του
ύφους. Σε κάθε άλλη περίπτωση
το ποιητικό μήνυμα πέφτει στο
κενό. Το ερώτημα, λοιπόν, που
θα πρέπει να τεθεί εδώ είναι: Οι
αντιδράσεις που προκαλούνται
στον αναγνώστη από μια ποίηση,
όπως του Γ. Κοντού, είναι τέ-
τοιες, ώστε να αναγκαστούμε να
παραδεχτούμε ότι η αισθητική
της νεότερης ποίησης ανταπο-
κρίνεται στη συμβατική και κοι-

νότυπη αισθητική; Ή, μήπως, η
αισθητική που φέρεται από τη νε-
ότερη ποίηση εξακολουθεί να μά-
χεται τη συμβατική αισθητική;

Η αίρεση που εισήγαγε στην
ποιητική γλώσσα μας η γενιά του
Γ. Κοντού έχει πρωτοτυπήσει ως
προς την εκλογή των θεμάτων
της; Οι κοινωνιολογικές ερμη-
νείες που διατυπώθηκαν γι' αυτό
το ζήτημα δεν είναι και λίγες.
«Αν θέλαμε να την ονοματίσουμε,
με βάση το κοινωνικό της ισοδύ-
ναμο», θα γράψει σ' ένα προδρο-
μικό κείμενό του, για το πρόσω-
πο αυτής της γενιάς, ο Β. Βαρί-
κας (εφημ. *Το Βήμα*, 16.5.1971),
«θα έπρεπε να την ειπούμε "αντι-
κομφορισμό" απέναντι στο "υπάρ-
χον", ή, για να χρησιμοποιήσουμε
έναν όρο που έξω καθορίζει το ι-
διο περιεχόμενο, αλλά σε άλλες
περιοχές και που είναι (έτσι) πλέ-
ον γνωστός, ως ποίηση της "αμ-
φισβήτησης"». Εδώ έχουμε το
πρώτο κρατούμενο. Το δεύτερο,
και αυτό που έχει τη μεγαλύτερη
σημασία, είναι ακριβώς η εμφά-
νιση ενός καινούριου γλωσσικού
ιδιώματος που δεν αισθητοποιεί
μόνο το υπάρχον, αλλά, ακόμα
πιο πέρα, θέλει να το ξεπεράσει
υπονομεύοντας το διαρκώς με
την ειρωνεία, την παρωδία, το
χιούμορ.

Η αμεσότητα της ποιητικής
γλώσσας του Γ. Κοντού δε ση-
μαίνει καθόλου τη ρεαλιστική α-
ναπαράσταση του πραγματικού.
Το πραγματικό, που ισοδυναμεί
στη συνείδησή του ποιητή με το
υποταγμένο, το νομότυπο, το κε-
νό νοήματος, είναι, ίσα ίσα, αυτό
που πρέπει να ναρκοθετηθεί, να
τιναχτεί στον αέρα, για να λάμ-
ψει μέσα από τα θραύσματά του
το ονειρώδες απόλυτο.

*Σήμερα κωπηλατούσαμε όλη μέ-
ρα —με φίλους,
με βιολιά— Τρέχαμε στην κλω-
στή του ορίζοντα.
Έπαιζε ένα κλαρίνο, έβγαζε μπα-
μπάκια
—μουσικές για πεθαμένους—
Βγάλαμε τα πουκάμισα,
βγάλαμε το δέρμα. Έτσι κατα-
κόκκινοι κοιταζόμαστε
και γελούσαμε.*

«Λεμβοδρομίες», *Τα οστά*, σελ.
86.

Αν στην ποίηση της πρώτης
και της δεύτερης μεταπολεμικής
γενιάς επιβιώνει ο λυρισμός, είτε
με τη ρητορική είτε με τη συναι-
σθηματική φόρτισή του, εδώ τεί-
νει να εκλείψει. Είναι μια ποίηση
που δεν ευαγγελίζεται ιδέες, που
δεν στοχεύει σε μεγαλόσχημα ο-
ράματα-καμιά έξαρση. Αντίθε-
τα, η γείωση των εικόνων, που σε
μια πρώτη ματιά φαίνονται απο-
συνδεδεμένες από το υπάρχον, εί-
ναι ακατάπαυστη, αλλά με τέ-
τοιο τρόπο ώστε να παρουσιάζο-
νται οι εικόνες σαν αρνητικά
φωτογραφίας, με το λευκό στη
θέση του μαύρου και το μαύρο
στη θέση του λευκού. Η οπτική

του Γ. Κοντού είναι η οπτική της
μαγικής εικόνας, αλλά με τη δια-
φορά ότι το αίνιγμα του κόσμου
του είναι τόσο ταυτισμένο με το
ποιητικό εγώ, ώστε να μένει πάν-
τα στο τέλος άθικτος ο πυρήνας
μιας άβατης περιοχής.

*Καθαρίζω τα αυτιά μου
από τα λόγια σας. Με βαμπάκι,
με ξύλα, με σύρματα.*

*Έτσι ακούω μόνον το άσπρο
και τον αέρα.*

Τα οστά, σελ. 58.

Ένας κόσμος βαθιά παράλο-
γος, χωρίς δείχτες πορείας. Η α-
ποφυγή της ρεαλιστικής αναπα-
ράστασης, της περιγραφής των
φαινομενικά σταθερών πραγμά-
των, γίνεται μέσα από την παρα-
δοχή, την πίστη, τη συνειδητο-
ποίηση, ότι ο κόσμος που μας πε-
ριβάλλει, ένας κόσμος που με-
τριέται με ποσοτικές αξίες, και ο
χρόνος που μας φθείρει αναπό-
δραστα, συντελούν ώστε τόσο τα
αντικείμενα όσο και οι ιδέες ή οι
σχέσεις να χάνουν τη σημασία
τους. Είτε δούμε τις ποιητικές ει-
κόνες του Γ. Κοντού από την ο-
πτική της σωματικής φθοράς, εί-
τε τις δούμε από την οπτική της
αλλοίωσης που επιφέρει ο χρόνος
—και σε πολλά ποιήματά του οι
δυο οπτικές ταυτίζονται— εκείνο
που αληθινά προκαλεί έκπληξη
είναι ο κυρίαρχος ρόλος της
βίας. Γιατί ενώ σπάνια αυτή κα-
τονομάζεται, ο αναγνώστης τη
διακρίνει παντού, μεταφορικά,
αλληγορικά σαν αναπόσπαστο
στοιχείο ενός κόσμου, ενός πολι-
τισμού δοσμένου στο θάνατο.
Εντοπίζοντας τα σύμβολα αυτής
της ποίησης —μάλλον εύκολα
στην προσπέλασή τους— τα βλέ-
πουμε να επανέρχονται με την ί-
δια ερμηνεία τόσο στις *Φωτοτυ-
πίες* όσο και στις συλλογές που
ακολούθησαν; Προϊστορικά ζώα
που αντιπροσωπεύουν την απει-
λή, υλικά και χρώματα που απο-
πνέουν τη φθορά (νίκελ, πλαστι-
κά, φώτα «νέον», καλώδια), τα
γυναικεία μαλλιά που υπογραμ-
μίζουν την ανάγκη της ερωτικής
παρουσίας, αλλά, ταυτόχρονα,
και το ρευστό, το άπιαστο, το α-
σταθές της.

*Να είναι ένας ήλιος πεταμένος
στα χώματα. Τα δέντρα να κρέ-
μονται
από τον ουρανό με ρίζες τα μαλλιά
σου.*

Να είμαι ένας άπελπισ.

Τα οστά, σελ. 46

Αν ο Γ. Κοντός, όπως και οι
περισσότεροι ομηλικοί του ποιη-
τές, αντλεί το λεξιλόγιό του από
ένα γλωσσικό ιδίωμα που θεωρεί-
ται «αντιποιητικό», είναι γιατί ο
λόγος, ο τρέχων λόγος - φθορά δε
χρειάζεται να δραματοποιηθεί
για να οξύνει περισσότερο την αί-
σθηση του τραγικού. Η τραγικό-
τητα ενυπάρχει σ' αυτές τις κοι-

νόχρηστες λέξεις που τολμούν και μπαίνουν στο ποίημα, σ' αυτές τις ονειρικές εικόνες, τις βγαλμένες από το puzzle κάποιου καθημερινού εφιάλτη, ποια είναι αυτή η δύναμη που μας κάνει αναποφάσιστους την ώρα που συναρμολογούμε το puzzle της ιστορίας; Οι ποιητικές εικόνες του Γ. Κοντού δεν προέρχονται από μια εννοιατική σύλληψη του μέλλοντος, αλλά από τη μεταφορά του παρόντος στη φανταστική και ωστόσο εντελώς πειστική εκδοχή του. Και αυτή ακριβώς η φανταστική εκδοχή του παρόντος αποτελεί την αίρεση της πραγματικότητας: κανένα έργο τέχνης δεν δικαιώνεται αισθητικά αν ο τρόπος με τον οποίο εκφράζεται δεν έρχεται σε σύγκρουση με τις μορφές ζωής και σκέψης που συνηθίσαμε να τις βλέπουμε σταθερές και απaráλλαχτες.

(...) Ένας δυνατός αέρας
ξεφλουδίζει τις τοιχογραφίες της ιστορίας.
Κοιτάζω τη θάλασσα και πίσω σου βγαίνουν
Δεινόσαυροι - ερπετά - ερπετά.
Πέφτεις στα γόνατα.
Έρπεις - έρπεις. Γυρίζεις εκατομμύρια χρόνια πίσω.
Δεν μου έμεινε τίποτα, ούτε το κουτσό μου ποδάρι και δεν μπορώ να προλάβω
τις τελευταίες εξελίξεις του πολιτισμού.

«Ο σάκος του αυτοκράτορα»,
Φωτοτυπίες, σελ. 40

Όχι μόνο δεν προτείνονται μέσα διαφυγής, λύσεις, αλλά, το αντίθετο, δε φαίνεται πως υπάρχει πίστη για κάποια έξοδο. Η αίσθηση της φθοράς βγαίνει ακόμα κι από την απελπισμένη παραδοχή, ότι μια ερωτική σχέση, τελευταίος σταθμός πριν από τον περιορισμό στο σώμα μνήμη, είναι το ίδιο φευγαλέα όσο ατελέσφορη είναι και η συνύπαρξη του ποιητή με τον κόσμο.

Κανένας μύθος πια κανένας μύθος.
Ο κύκλος έσπασε κι οι δυο άκρες του δεν σμίγουν
ο σπόρος δεν γυρίζει πια στη ρίζα και το γεφύρι προχωράει προχωράει χωρίς να βρίσκει απέναντι όχθη,

ακούγεται η διαπίστωση ενός άλλου ποιητή, μια γενιά μεγαλύτερου, του Βύρωνα Λεοντάρη (Ψυχαστασία, σελ. 45). Τον απόηχο, με άλλα κρατούμενα ίσως, τον βρίσκουμε δέκα χρόνια αργότερα στα Οστά του Γ. Κοντού,

Στο μέσα δωμάτιο είναι (είμαι)
ένας κυνηγημένος αντάρτης με σκουριασμένο πρόσωπο, κολλημένο στην ξερολιθιά.
Πεινασμένος. Στα καμένα μου χέρια

κρατάω μια πέτρα και μέσα της βλέπω εσένα να χτενίζεσαι. Έτσι γίνομαι πιο κυνηγημένος, μέχρι που σκάει η πέτρα και ξετυλίγεται σκηνικό του χίλια εννιακόσια σαράντα οκτώ.
(σελ. 125)

Επιγραμματικότητα, λιτότητα, εκφραστική οικονομία. Δεν είναι βέβαια αυτά χαρακτηριστικά μόνο της ποίησης του Γ. Κοντού: είναι σημεία του ποιητικού ιδιώματος σχεδόν όλης της γενιάς που εμφανίστηκε γύρω στο '70. Εδώ όμως έχουμε να κάνουμε μ' έναν, προπάντων, ευρηματικό ποιητή. Είναι το εύρημα ακριβώς που χρησιμοποιείται σαν μηχανισμός αιφνιδιασμού του αναγνώστη, είναι αυτό που τον διεγείρει και του προκαλεί αντιδράσεις.

Φράζοντας τη μύτη
καταδύομαι στη ζωή

Στη διάλεκτο της ερήμου, σελ. 41

ή
κουμπώνω το παλτό μου
και αφήνω τον κόσμο απέξω.
ό.π. σελ. 50

Φράσεις εικόνες που λειτουργούν ακαριαία, και, γιατί όχι; ενοχλητικά. Όμως η ειρωνική χρήση αυτού του γλωσσικού υλικού, με το να παραπέμπει τον αναγνώστη, χωρίς ιδιαίτερα εμπόδια κατανόησης, σ' αυτό που καταγγέλει το ποίημα, εκτός από το ότι αυξάνει τη δραματική αίσθηση βοηθάει στην υπονόμευση κάθε επιτήδευσης, κενής ρητορικότητας, κάθε τυποποιημένης μορφής λόγου που συναντάμε καθημερινά σε διαφημιστικές προτάσεις, πολιτικές εξαγγελίες, δημοσιογραφικές κοινοτυπίες. Αλλά εδώ αρκεί το ένστικτο του ποιητή, ή, μήπως, όλ' αυτά έχουν πίσω τους μια πρόθεση - απόρροια της πολιτικής στάσης του; Κι ακόμα πιο πέρα: μήπως προδίδεται μια ολοένα και μεγαλύτερη έντεχνη παρέμβασή του στο γλωσσικό υλικό;

Η αλήθεια είναι ότι σε περιόδους όπου εμφανίζεται μια αρχιτεκτονημένη ποιητική γλώσσα έχει υποχωρήσει η ανάγκη για τη ρητορική εξωτερικευση του συναισθήματος. Δεν είναι τυχαίο ότι οι συνθήκες της κάθε εποχής ενεργούν διαμορφωτικά στο κυρίαρχο ποιητικό ύφος. Πέρα από την οργάνωση της ποιητικής ύλης που καθορίζει σε κάποιο βαθμό το προσωπικό ύφος (επιλογή λέξεων, δομή του στίχου, τονισμός και διάταξη του ποιήματος) υπάρχει σ' αυτό ένας κοινός, συλλογικός, υφολογικός παρονομαστής, που ορίζει έμμεσα, πολύ ευδιάκριτα καμιά φορά, τον τρόπο με τον οποίο εκφράζει και ξεπερνά η γλώσσα την πραγματικότητα.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ένδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση. Ζητείστε μας τά άποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσεις στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά άποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας ένημέρωση.

Έπικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΛΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Μια μεγάλη, σύγχρονη, συνεπής ασφαλιστική εταιρία αγροτικών και γενικών ασφαλειών.
Με δίκτυο εξυπηρέτησης απ' άκρη σ' άκρη στην Ελλάδα. Που προσφέρει τα κέρδη της σε αναπτυξιακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.

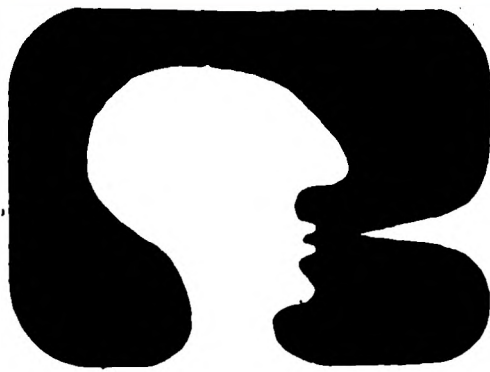
Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ: Ζωής, Προσωπικών ατυχημάτων, Φωτιάς, Μεταφορών, Διαφόρων ατυχημάτων, Χαλαζού, Κτηνοασφάλειας, Αλιευτικών σκαφών, Αυτοκινήτων.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Λεωφόρος Συγγρού 163, Τ.Θ. 140, Νέα Σμύρνη, Αθήνα.
Τηλ.: 952 4801 (20 γραμμές). Τελέξ: 22 3004 AGRO GR.

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Αθήνα, Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Γιάννενα, Πάτρα, Ηράκλειο.
ΔΙΚΤΥΟ: Υποκαταστήματα και Πρακτορεία σε όλη την Ελλάδα

ΦΛΩΜΠΕΡ ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΣ

● Η κριτική στάση του Α. Ζέρβα γενικά στις ελληνικές μεταφράσεις και ειδικότερα η επίθεση του στη μετάφραση του Φλωμπέρ από τον Α. Μοσχοβάκη, στάθηκε η αφορμή της επιστολής που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Παρακολούθησα με μεγάλο ενδιαφέρον και προσοχή τη διένεξη του Α. Ζέρβα και Α. Μοσχοβάκη, σχετικά με τη μετάφραση του Μπουβάρ και Πεκυσέ από τον τελευταίο (ΑΝΤΙ: τχ. 227 σελ. 45, και τχ. 229 σελ. 40, αντίστοιχα). Κρίνω σκόπιμο να παρέμβω για τους εξής λόγους: πρώτο· θεωρώ το οψίγονο τούτο έργο του Φλωμπέρ ένα από τα μεγαλύτερα της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και συνεπώς κάθε συζήτηση για το ίδιο το μυθιστόρημα ή τις μεταφράσεις του επίκαιρη και ενδιαφέρουσα· δεύτερο· είναι πια καιρός να ασχοληθούμε σοβαρότερα με τις μεταφράσεις που στοιβάζονται καθημερινά στις προθήκες των βιβλιοπωλείων και, υποδεικνύοντας τις καλές ή επισημαίνοντας τις ανάξιες, να προφυλάξουμε τον συχνά ανυποψίαστο αναγνώστη· τέλος, καθώς στην προκειμένη περίπτωση δημιουργήθηκε κι ένα πρόβλημα ηθικό, πρέπει κατά κάποιον τρόπο να αποδοθεί δικαιοσύνη.

Το δωδεκάστηλο άρθρο του κ. Ζέρβα αναφέρεται κατ' αρχήν στη γενικότερη κατάσταση του μεταφραστικού χώρου. Στη συνέχεια πραγματεύεται το μυθιστόρημα και το φιλολογικό πρόβλημα που παρουσιάζει. Η κριτική που τελικά γίνεται στη μετάφραση του κ. Μοσχοβάκη, καταλαμβάνει μονάχα τις τρεις τελευταίες στήλες. Είναι εμφανές από τις αναλογίες (τρία προς δώδεκα) ότι δεν πρόκειται για λιβελογράφημα. Θα ήταν τότε σαν ν' αγνοούσαμε τα τρία τέταρτα του άρθρου. Εν τούτοις, στις λιγοστές τούτες τελευταίες στήλες, ο κριτής, αντί να περιοριστεί σε παρατηρήσεις για το ύφος και το γράμμα της μεταφράσεως, ξεστρατίζει από την σωστή κριτική και εκτοξεύει κατηγορία βαρύτατη: η μετάφραση έγινε πρόχειρα με σκοπό το γρήγορο κέρδος. Δίνει έτσι κάθε δικαίωμα στον κρινόμενο ν' αναφερθεί, απαντώντας, στους «απώτερους στόχους του αρθρογράφου». Θα έπρεπε να γνωρίζει ο κ. Ζέρβας ότι ο κρινόμενος είναι επαγγελματίας μεταφραστής και τα θέματα του κέρδους ιδιαίτερα λεπτά.

Βεβιασμένη και λαθεμένη η εκτίμηση του κριτή. Σε καμία περίπτωση δεν έχουμε να κάνουμε με μία «πρόχειρη» μετάφραση —έτσι όπως το εννοεί εκείνος. Στην απάντηση του Κ. Μοσχοβάκη φάνηκε καθαρά πως ο μεταφραστής και τα λεξικά του συχνά συμβουλευτήκε

και συλλογίστηκε, με τον τρόπο του πριν αποδώσει τη λέξη ή τη φράση στα ελληνικά. Βέβαια η μετάφραση είναι κακή. Απαράδεκτη. Τούτο όμως οφείλεται σ' εντελώς διαφορετικούς λόγους. Ο κ. Μοσχοβάκης δείχνει να αγνοεί τις ιδιαιτερότητες του φλωμπεριανού έργου· την περί τον Φλωμπέρ φιλολογία. Του είναι ξένα κάθε ευαισθησία απέναντι στο ύφος, το ρυθμό, τη μουσική του συγγραφέα. Παρουσιάζει δε σημαντικές αδυναμίες, τόσο στα γαλλικά όσο και στα ελληνικά. Μεταφράζει Φλωμπέρ όπως θα μετέφραζε Μπαλζάκ. Συγκρίνοντας μια μετάφραση του Μπαλζάκ και τη μετάφραση του Μπουβάρ και Πεκυσέ, θα παρατηρήσουμε πως οι υφολογικές διαφορές είναι σχεδόν ανύπαρκτες.

Κανείς, βέβαια, δεν μπόρεσε να αποδώσει ικανοποιητικά τον Φλωμπέρ σε άλλη γλώσσα. Τα έργα του ανήκουν στην ίδια κατηγορία με τις τραγωδίες του Ρακίνα: είναι αμετάφραστα. Τούτο ωστόσο δεν ελαφρύνει τις βαριές ευθύνες που επιβιβάζεται ο επιδοξος μεταφραστής τους: να διασώσει ό,τι μπορεί.

Υπάρχει στον Φλωμπέρ, γράφει ο Προυστ, μια καθαρά γραμματική ομορφιά. Μάταια θα προσπαθήσει ο αναγνώστης της μεταφράσεως του κ. Μοσχοβάκη να διακρίνει έστω και τους απόηχούς της. Ο σύνδεσμος και, οι αντωνυμίες, επισημαίνει ο ίδιος συγγραφέας, έχουν μεγάλη σημασία: σημειώνουν παύση μέσα στο ρυθμικό μέτρο ή εξασφαλίζουν την ορμητικότητα του ύφους, αντίστοιχα. Αναφέρω παραδειγματικά (από το πρώτο μόνο κεφάλαιο), την αυθαίρετη τοποθέτηση ενός κι στη σελίδα 38, (εκεί όπου ο Φλωμπέρ θέτει κόμμα, χάρη του ρυθμού που καταστρέφεται φυσικά στα ελληνικά)· την επίσης αυθαίρετη αντικατάσταση της αντωνυμίας *celui-ci* με το: ο Μπουβάρ (σελ. 36), έτσι ώστε να έχουμε: «Μπουβάρ! Κύριε Μπουβάρ! Ο Μπουβάρ έβγαλε...»

Το όνειρο του Φλωμπέρ ήταν να γράψει μια πρόζα που ν' απαγγέλλεται· όπως η ποίηση. Αν δεν του άρεσε μια φράση, μπορούσε να κάνει εμετό· φορές, ξενυχτούσε ψάχνοντας μια μόνο λέξη: την καίρια λέξη. Εδώ συνεπώς η αυστηρή κριτική επιβάλλεται. Και δεν οφείλεται απαραίτητα, ούτε σε «απώτερους στόχους», ούτε σε σχολαστικισμό.

Η έκδοση του Μπουβάρ και Πεκυσέ θέτει αναμφίβολα ένα φιλολογικό πρόβλημα. Όχι πως γράφτηκε κι υπάρχει ένα δεύτερο μέρος· κανείς δεν ισχυρίστηκε κάτι τέτοιο. Όμως μια μερίδα μελετητών, αρκετά σημαντικών μάλιστα, υποστηρίζει ότι το *Dictionnaire des Idées Recues* και / ή το *Αλπουμ*, δεν ήταν παρά ο σκελετός ή σκιαγράφημα αυτού που ο συγγραφέας ονομάζει, ρητώς στην αλληλογραφία του

προς την κυρία Roger Des Genettes, 25 Ιανουαρίου 1880). Δύο από τις σοβαρότερες εκδόσεις του μυθιστορήματος τα παραθέτουν: του Louis Connard και της Pléiade (και όχι μόνο η δεύτερη όπως πιστεύει ο μεταφραστής). Σίγουρα ο κριτής φάνηκε εξαιρετικά αυστηρός και απαιτητικός ως προς σ' αυτό το σημείο. Έπρεπε, ωστόσο, να μας δώσει ο κ. Μοσχοβάκης μερικές εξηγήσεις, έστω και απλές. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εκλογή της εκδόσεως του Maynlal ήταν αυθαίρετη. Κανείς δεν αρνείται την ποιό-

τητα των Garnier. Αλλά το ότι γενικά και αόριστα θεωρούνται οι εγκυρότερες στον τομέα των Γάλλων κλασικών δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα —μια *idée reçue* ίσως.

Αυτά ήταν τα σημαντικότερα που είχα να παρατηρήσω. Παραταύτα, επειδή δημιουργήθηκε σύγχυση πάνω σε συγκεκριμένα μεταφραστικά προβλήματα, χρειάζονται μερικές ακόμη διευκρινίσεις. Και τούτο γιατί ο κριτής παρέθεσε απομονωμένες φράσεις ή λέξεις και μάλιστα δίχως να εξηγήσει το είδος του μεταφραστικού λάθους. Έτσι ο αναγνώστης που δεν είχε μπροστά του τόσο τη μετάφραση όσο και το πρωτότυπο, ήταν δύσκολο να τον παρακολουθήσει. Ο δε κρινόμενος, παρανοώντας πολλές φορές τις μεταφραστικές παρατηρήσεις, εξέλαβε λάθη ύφους ως λάθη γράμματος και αντίστροφα. Παρατρέχω το ζήτημα της ορθότητας των αποσπασματικών μεταφράσεων του κριτή: δεν είναι αυτός που κρίνεται σε μεταφραστή και το θέμα δεν ενδιαφέρει. Δεν θα επανέλθω επίσης στα σημεία στα οποία ο κρινόμενος δεν απάντησε: σ' αυτές τις περιπτώσεις το σφάλμα ήταν καταφανές και αναντίρρητο.

Και πρώτα απ' όλα τα *idées reçues* —όρος κλειδί στο Φλωμπέρ. Το «εδραιωμένες πεποιθήσεις» χωρίς βέβαια να διαστρεβλώνει εντελώς την πρόθεση του συγγραφέα, δεν την αποδίδει καλά. Δεν εκφράζει την υποκειμενική χροιά του όρου. Η σωστή μετάφραση είναι το «παραδεδεδυμένες ιδέες» ή «παραδεδεδυμένες αντιλήψεις». Περιττό να εξηγήσω ότι, τα «ιδέες» ή «ιδέα» δε σημαίνουν απαραίτητα ιδεολογία (π.χ. λέμε «κατεβάζει (ή έχει) σπουδαίες ιδέες», «κάτι ιδέες που έχεις», «έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του», κτλ.).

Ο μεταφραστής χρησιμοποιεί τις λέξεις «πλάκινες» «άσγουρα», «ακρόχειλα», λέξεις που δεν απαντώνται στα λεξικά, για να αποδώσει λέξεις του Φλωμπέρ που απαντούν. Και τούτο μάλιστα δίχως να υπάρχει λόγος. Εύκολο πράγμα να σκαρώνουμε λέξεις αλλά μεγάλη η ευθύνη και ο κίνδυνος. Όσον αφορά τα «πλάκινες» και «ακρόχειλα», ο Φλωμπέρ αποδίδει το πρώτο με απλό εμπρόθετο, το δεύτερο με τρεις λέξεις (άκρη των χειλιών). Θα μπορούσε να γίνει το ίδιο και στα ελληνικά. Να σημειωθεί δε ότι υπάρχει και το «ακροχίλιον» που σημαίνει κάτι εντελώς διαφορετικό.

Οι φράσεις: «Όπως έκανε ζέστη τριάντα τρεις βαθμούς, το Βουλεβάρτο Μπουρντόν ήταν απόλυτα έρημο», «Ανέβηκε στην εκτίμησή του σε καταπληκτικό ύψος», «μόλις μπήκε φόρεσε κάτι σαν πουκαμίσσα από τσίτι, κι έκανε την υποδοχή στο διαμέρισμά του», «Απόφευγαν να ναι κοντά σ' άλλα σπίτια, αλλά φοβούνταν και τη μοναξιά» (απόφευγαν δηλαδή τη γειτονιά...), «Όστόσο οι αυλακίες από ρόδες σβήνονταν», «αλλά είχε παραιτηθεί μόλις είχε σιγουρευτεί για την κληρονομιά», «το πρωί είχε θυμηθεί τι είχε κάνει, χωρίς ευτυχώς συνέπειες κι ερχόταν να πληροφορήσει σχετικά τον Μπουβάρ»· οι φράσεις αυτές δεν λέγονται στα ελληνικά. Επειδή, είναι ανεπίτρεπτα αδέξιες. Όσο για τις δύο τελευταίες, ο κρινόμενος επικαλείται τον κανόνα της συμφωνίας των χρόνων. Ο κανόνας όμως τούτος είναι διαφορετικός

στα γαλλικά απ' ό,τι στα ελληνικά. Καθώς διαφορετική πολλές φορές είναι η χρήση του Υπερσυντέλικου και του *plus-que-parfait* (βλ. Υπερσυντέλικος, Νεοελληνική Σύνταξη Τζαρτζάκου) παρ. 185 και *plus-que-parfait*, *Le bon usage*, Grevisse παρ. 177).

Άλλα σημεία: *Savates*: αν αγνοηθεί η έκφραση *Trainer des Savates* (ζω στη μίζερια)· κι ακόμη η εικόνα που με τα παπούτσια καταστρέφεται· δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τη σημασία της ίδιας της λέξεως (*Savate*: παλιό παπούτσι ή παντούφλα ξεχλωμένη, Robert). Το *λεξικό* του Missir, πολύτιμο βοήθημα κάθε μεταφραστή, δεν είναι ως γνωστό *λεξικό* ακριβείας.

Collegien: Καμία σχέση με το «Κολλεγιόπαιδο». Χιλιάδες τα *Κολλέγια* στη Γαλλία, μετρημένα στα δάχτυλα εδώ. *Πάνινο ρούχο*: το πάνινο στα ελληνικά έχει την απόχρωση του ευτελούς ή του πρόχειρου —δεν είναι αυτή η πρόθεση του συγγραφέα: ο Μπουβάρ λόγω της ζέστης είναι ντυμένος στα λινά (*Vetü de toile*). Ο *ουρανός τεμαχίζονταν σε λουλακίες πλάκες*. Η φράση θυμίζει Καζαντζάκη όχι Φλωμπέρ. Το *Yeux d' outremor* πώς θα μεταφραζόταν; Λουλακιά μάτια; Εκτός όμως απ' το υφολογικό, υπάρχει και σφάλμα γράμματος: *outremor* είναι το χρώμα του κύανος, δηλαδή το βαθυγάλαζο και όχι το λουλακί (βλ. *λεξικά* Robert και Δημητράκου).

Το *τους απορροφούσε η βιοπάλη* είναι πολύ πιο κοντά στο φλωμπερικό ρυθμό από το «όλο τους το χρόνο τον απορροφούσε η βιοπάλη» (... πόσα θα μπορούσαν να μάθουν, πόσες έρευνες θα μπορούσαν να κάνουν...αν είχαν καιρό! Αλίμονο! Τους απορροφούσε η βιοπάλη). *Πλεχτή αλυσίδα*: Το σκέτο «αλυσίδα» δεν είναι σαφέστερο. Αυθαίρετη κι απαράδεκτη η παράλειψη. *Bâtard*: Είναι είδος καλλιγραφίας. Η απόδοση «γράψιμο» καταστρέφει τη λεπτή ειρωνεία της φράσης. *Anenue*: εδώ ο κρινόμενος έχει δίκαιο. Δε σημαίνει πάντα λεωφόρος.

Πράγματι ο Φλωμπέρ συχνά περνάει απ' το είδος στο γένος. Η ορθή μετάφραση των *Prêtre / Ecclesiastique, Soldat / Militaire* είναι ο ιερέας / κληρικός, στρατιώτης / στρατιωτικός (το ότι στη Γαλλία του 19ου αιώνα κι ο φαντάρος ήταν επαγγελματίας είναι ένας λόγος παραπάνω για ν' αποδώσουμε το *militaire* με το «στρατιωτικός»). Ο μεταφραστής δείχνει να αδιαφορεί εντελώς για τις αποχρώσεις των λέξεων. Ένα ακόμη παράδειγμα: τις λέξεις *Maison / domicile* τις αποδίδει αμφότερες «σπίτι» αντί σπίτι / κατοικία (σελ. 33, 34).

Δεν ισχυρίζομαι ότι τα όσα αναφέρθηκαν συνιστούν μια εμπεριστατωμένη κριτική: θα έπρεπε τότε να επεκταθεί κανείς σ' ολόκληρο το βιβλίο. Στην πραγματικότητα, εν τούτοις, όποιος γνωρίζει το Φλωμπέρ, γνωρίζει επίσης πως και μία μόνη φράση αρκεί για να φανεί η ποιότητα της εργασίας.

Με εκτίμηση
Ν. Αλιφέρης

Σ.Σ. Όσο για ορισμένα λάθη που εμφανίζονται στο γράμμα του κ. Ν. Αλιφέρη, τα «συντηρήσαμε» για του λόγου το ακριβές και σύμφωνα με το ρητό —ας μη μας παρεξηγήσει— το λάθος είναι ανώτερο της τέχνης.

● Με την επιστολή του ο κ. Κώστας Ζαφειρόπουλος συμμετέχει κι αυτός στη συζήτηση που διεξάγουν ο κ. Α. Ζέρβος και ο κ. Α. Μοσχοβάκης, σχετικά με το μεταφραστικό έργο του δεύτερου. Ο επιστολογράφος μας επιχειρεί να βάλει τη συζήτηση σε μια πιο ορθή —κατά τη γνώμη του— βάση. Αγαπητό ANTI,

Μέσα από τις ενδιαφέρουσες σελίδες σου θα επιθυμούσα να αναφερθώ στο δημοσίευμα του κ. Α. Ζέρβα, «Το ανοητολόγιο του Φλωμπέρ στη δημοκρατία των μεταφράσεων», ANTI τχ. 227 σ. 45, και στην επιστολή του κ. Α. Μοσχοβάκη, «Απάντηση σε μια υβριστική κριτική», ANTI τχ. 229 σ. 40.

Ο κ. Ζέρβας αρχίζει στο δημοσίευσμά του με μια διαπίστωση, που θα μπορούσε να συστοιχηθεί στο «Λεξικό» του Φλωμπέρ:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ: Δεν αποτελούν πια κανένα πνευματικό γεγονός.

Και όμως, πρόσφατα, το περιοδικό Εκηβόλος παρουσίασε μέρος από την μεταφραστική εργασία του κ. Ζέρβα των Κάντο της Πίζας του EZRA POUND, που αποτελεί πνευματικό γεγονός.

Μια δεύτερη γενική διαπίστωση του κ. Ζέρβα είναι ότι κριτήριο στις μεταφράσεις είναι το κέρδος. Για τους εκδότες ίσως να έχει δίκιο, επιχειρηματίες είναι οι άνθρωποι και θα πρέπει να κερδίζουν. Για τους μεταφραστές όμως, έχει άδικο. Όχι πως είναι «όλοι τους αφιλοκερδείς» ή ότι «αδιαφορούν για τα χρήματα», μα έχει άδικο. Δεν επιτρέπεται

σε άνθρωπο με ώριμη σκέψη να παρασύρεται από παρόμοιες γενικές διαπιστώσεις, ώστε να την πληρώνει και ο κ. Μοσχοβάκης. Ο κ. Μοσχοβάκης είχε να μεταφράσει ένα πολύ δύσκολο συγγραφέα, όχι τόσο στα νοήματα όσο στο γράψιμο. Θα μπορούσε κάλλιστα να είναι αυτός ο λόγος που το κείμενό του παρουσιάζει αδυναμίες έστω και ασυγχώρητες. Θα έλεγα, επιπλέον, ότι οι μεταφραστές έχουν αρκετά κοινά σημεία με τους ηθοποιούς. Δεν αρκεί ταλέντο προθέσεις και προσπάθεια, θα πρέπει να τους πηγαίνει και ο ρόλος που υποδύονται.

Η επιστολή τώρα του κ. Μοσχοβάκη θα μπορούσε να έχει τίτλο: «Υβριστική απάντηση σε μια αυστηρή (είτε άδικη) κριτική». Το αξιόλογο δημοσίευμα του κ. Ζέρβα μπορεί να έχει στοιχεία νεανικής ορμητικότητας αλλά δεν δημιουργεί στον αναγνώστη κατάσταση προσωπικής αντιδικίας με το έργο που κρίνει. Θα ήθελα να πιστεύω ότι η επιστολή αυτή είναι προϊόν της πικρίας και του θυμού που αισθάνεται κάποιος, όταν του παραποιούν τις προθέσεις. Γιατί, αν ο κ. Μοσχοβάκης πιστεύει πως μ' αυτά που έγραψε θα προστατέψει το μεταφραστικό του έργο, τότε κάνει λάθος. Το κάθε έργο θα πρέπει να εφοδιάζεται από τον δημιουργό του με αντισώματα πριν γεννηθεί, για ν' ανθέξει στα μικρόβια της κριτικής, καλόβουλης ή κακόβουλης.

Σε πολλά σημεία η επιστολή του κ. Μοσχοβάκη θυμίζει πως

θα αντιδρούσε μια κόρη της Αφροδίτης, την στιγμή που ο κ. Ζέρβας της παίρνει τα ωραία της πασούμια και της φορεί παλιοπάπουτσα. Σε άλλα σημεία θυμίζει το λήμμα που εκείνος μετέφρασε:

ΗΛΙΘΙΟΙ: Εκείνοι που δε σκέφτονται σαν κι εμάς.

Αν πιστεύει ο κ. Μοσχοβάκης ότι είναι άξιος μεταφραστής του «μεγάλου αηδισμένου» δεν θα πρέπει να πανικοβάλλεται. Θα αξιολογηθεί από πολλούς και όχι μόνο από τον κ. Ζέρβα που κάθε άλλο παρά αναρμόδιος μας «φανερώνεται».

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Κώστας Ζαφειρόπουλος

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

● «Να αρχίσει ένας γόνιμος διάλογος και ανταλλαγή προβληματισμών» προτείνει ο επιστολογράφος μας, αφού ξεκαθαρίζει πως θεωρεί την ενότητα της αριστεράς «καθαρή ουτοπία».

Αγαπητό ANTI,

Είμαι από τους καινούριους αναγνώστες της έκδοσης, και πιστεύω ότι μόνο μια ενωμένη Αριστερά μπορεί να προχωρήσει σε μια πορεία μετάβασης στο σοσιαλισμό. Όμως η ενότητα της Αριστεράς σήμερα είναι μια καθαρή ουτοπία, μιας και ο δογματισμός των κομμάτων του αριστερού χώρου, καθώς και η μονοπώληση από κάθε ένα της σοσιαλιστικής και μαρξιστικής γενικότερα ιδεολογίας, φέρνει στείρους αγώνες που δεν προσφέρουν τίποτε στο λαϊκό κίνημα.

Ο δογματισμός, τα καπελώματα, και ο οικονομισμός, χαρακτηρίζουν το ΚΚΕ. Η αφ' υψηλού θεώρηση των πραγμάτων, καθώς και μια ακατανόητη αριστερή φρασεολογία, χαρακτηρίζουν το ΚΚΕ εσ. Τέλος τα κηρύγματα περί αυτοδυναμίας, ο εφησυχασμός του λαϊκού κινήματος, η μελλοντολογία και εφικτολογία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του ΠΑΣΟΚ. Το ερώτημα που μπαίνει άμεσα είναι κατά πόσο μπορεί στις παρούσες συνθήκες να επιτευχθεί μια πλατιά ενότητα της Αριστεράς, κι αν ναι, με ποιο τρόπο θα γίνει αυτό.

Θέλω να ξεκαθαρίσω από την αρχή, πως ανήκω στο χώρο του ΠΑΣΟΚ, και πως έχω στρατευτεί στη στρατηγική του κινήματος αυτού.

Μετά τη διακήρυξη της 3ης Σεπτεμβρίου το 1974, το ΠΑΣΟΚ συγκέντρωσε γύρω του αξιόλογα στελέχη και μέλη της παραδοσιακής, αλλά και της ανανεωτικής Αριστεράς. Ο λόγος ήταν απλός. Η παραδοσιακή Αριστερά, με τους αποστεωμένους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς της, έπαψε πια να είναι ινδαλμα του προοδευτικού χώρου, και ιδιαίτερα της νεολαίας. Η ίδρυση του ΠΑΣΟΚ, η ιδρυτική διακήρυξη, οι οικονομικές και μαρξιστικές μελέτες του Α.Π., η ξεκάθαρη τοποθέτηση του Κινήματος, συσπείρωσαν μεγάλο αριθμό συνειδητοποιημένων ατόμων μέσα στο κίνημα. Όμως αν και η βάση καθώς και τα κατώτερα στελέχη ήταν ξεκάθαρα τοποθετημένοι στον αριστερό χώρο, ορισμένα α-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ

«Κομμούνα» - Θεωρία

ΑΝΤΩΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ

Ο «Μάης» της Ιταλίας
(Από τον εργάτη-μάζα
στον κοινωνικό εργάτη)

Η ιστορία 20 χρόνων κινήματος στην Ιταλία.
Η ιστορία μιας πρωτότυπης θεωρητικής ανακάλυψης που επιβεβαιώνεται στην ίδια την πράξη, και της ανοίγει νέους ορίζοντες.

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Σύγχρονος καπιταλισμός και
επαναστατικό υποκείμενο

Η ανάγκη σύνθεσης των κινήματων του «Μάη», της τελευταίας 20ετίας.
Ο Μαρξ των Grundrisse σαν ο θεωρητικός του κοινωνικού εργοστάσιου και της πάλης ενάντια στην εργασία.

ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΡΙΑ

● Το ατελιέ και ο χρονομέτρης.
ΚΟΞ ΠΙΒΕΝ κ.ά.
● Αγώνες ενάντια στην ανεργία.

«Κομμούνα» Κοινωνικά κινήματα

ΚΟΝ - ΜΠΕΝΤΙΤ, ΣΑΡΤΡ,
ΣΒΑΡΤΣΕΡ, ΡΟΤ,
ΜΠΑΡΜΠΙ κλπ.

Γερμανία, από τη RAF
στους πράσινους

Μετά την κρίση του Γερμανικού κινήματος με την RAF, αναπτύσσεται ένα εναλλακτικό κίνημα που φτάνει με τους «Πράσινους» να αποτελεί σταθμό για την Ευρώπη. Η πορεία της ανασύνθεσης.

Ρ. ΚΟΥΡΤΣΙΟ - Α. ΝΕΓΚΡΙ
Ο. ΣΚΑΛΤΣΟΝΕ

Ιταλία, «αυτοκριτική»
του αντάρτικου

Μέσα από τη φυλακή ή την εξορία μιλούν αυτοκριτικά οι ηγέτες των «Ερυθρών Ταξιαρχών» και της «Εργατικής Αυτονομίας» για μια πορεία δέκα χρόνων.

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

ΦΕΛΙΞ ΓΚΟΥΑΤΤΑΡΙ
● Μοριακή επανάσταση
Κ. ΜΑΡΞ
● Το «Κεφάλαιο» σε σκίτσα

«Κομμούνα» - Αντιπαραθέσεις

S.P.K.

Οι ψυχασθενείς ενάντια
στο κεφάλαιο

Η «σοσιαλιστική κοινότητα ασθενών» (S.P.K.) που έφτασε τα 500 μέλη στη Χαϊδελβέργη περιγράφει μια πρωτόγνωρη εμπειρία πάλης, ενάντια στο ψυχιατρικό και κρατικό κατεστημένο.
Η «αντιψυχιατρική» σαν μαζικό κίνημα αρρώστων.

ΓΙΟΥΛΙΑ
ΒΟΣΝΕΣΕΝΣΚΑΓΙΑ

Η «ασότητα» άνδρα - γυναί-
κας στο Γκουλάγκ

Στη Ρωσία όπως είναι γνωστό οι γυναίκες είναι «ισες» με τους άνδρες. Έτσι συμβαίνει και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης! Μια εφιαλτική και διεισδυτική περιγραφή ενός στρατόπεδου καταναγκαστικής εργασίας στη Σιβηρία. Μια «άλλη» ρώσικη κοινωνία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
● Ιατρική: Η ταξική πάλη δεν έχει αποστειρωθεί

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

νώτερα στελέχη ήταν παλαιοκομματικοί από τον Κεντρώο χώρο (Αλευράς, Χαραλαμπίδης, Μόραλης, Μερκούρη κ.α.). Έτσι, παρά τις διακηρύξεις του Α.Π. και τις προσπάθειες της βάσης για μια ενωμένη Αριστερά, η κομματική γραφειοκρατία, κατάφερε να αποτρέψει την ένωση αυτή. Σ' αυτό, βέβαια, συνέβαλαν και μάλιστα, έπαιξαν κυρίαρχο ρόλο, οι υπόλοιποι κομματικοί φορείς της Αριστεράς, που συνεχώς έβλεπαν το ΠΑΣΟΚ να καθιερώνεται στο χώρο αυτό.

Σήμερα το ΠΑΣΟΚ έπαψε πια να είναι το πρότυπο για ένα πραγματικό σοσιαλιστικό κίνημα. Οι αρχές όμως του ΠΑΣΟΚ (όλα τα βιβλία του Α.Π., Εθνική Λαϊκή Ενότητα, Μαζική και Πρωτοπόρα Οργάνωση), αυτές που κάποτε συσπείρωναν όλη την Αριστερά όλους τους δημοκράτες, μένουν και μάλιστα αχρησιμοποίητες μέχρι σήμερα. Ένα γνήσιο λαϊκό σοσιαλιστικό κίνημα, με ομογενή κορυφή και βάση, ένα Κίνημα Μαζικό Οργανωμένο και πολιτικοποιημένο, περιμένει την ίδρυσή του. Ένα κίνημα, χωρίς αρχηγούς και ηγε-

τικές φυσιολογίες που θα προβοκάρούν κάποτε τον αγώνα. Ένα κίνημα που θα δεθεί άρρηκτα με το λαό, που θα έχει στρατηγική και ταχτική αδιαπραγμάτευτες, για το σοσιαλισμό στη χώρα μας. Ένα κίνημα που σε τελική ανάλυση θα συσπειρώσει όλους τους αριστερούς.

Προτείνω να αρχίσει ένας γόνιμος διάλογος, και ανταλλαγή προβληματισμών πάνω σ' αυτά τα ζητήματα μέσα από το ΑΝΤΙ όπως και μέσα από το ΦΥΛΛΑΔΙΟ, τις «Αντιθέσεις» και άλλα περιοδικά του δημοκρατικού χώρου.

Αγωνιστικά
Ν.Χ.

ΝΑ ΠΕΙΘΑΝΑΓΚΑΣΤΕΙ, ΑΛΛΑ...

● Στο άρθρο του Γιώργου Οικονόμου «Επικαιρα προβλήματα στο ΚΚΕ» (ΑΝΤΙ: 231) αναφέρονται οι δυο επόμενοι επιστολογράφοι μας, συμμεριζόμενοι τις ανησυχίες του, αλλά και επισημαίνοντας τις επιφυλάξεις τους:

Αγαπητό Αντί,
Συμφωνώ κι εγώ, να πειθαναγκαστεί η ηγεσία του ΚΚΕ να

μάθει να ακούει και να υλοποιεί. Κι εγώ παλιότερα έχω προτείνει διά μέσου της ΑΥΓΗΣ κάτι τέτοιο. Έλεγα συγκεκριμένα ν' αφήσουν τις καρέκλες της γραφειοκρατίας με τα ρητορικά σχήματα και να κατέβουν στη βάση... Όσον αφορά όμως αυτό (όπως λέει ο Γ. Οικονόμου) που έκανε η ηγεσία του κόμματος στο Ηράκλειο Κρήτης —εμποδίζοντας τη δημιουργία ανεξάρτητου συνδυασμού στις τελευταίες δημοτικές εκλογές και προτιμώντας τη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ— πιστεύω ότι δεν είχε κι άδικο. Γιατί έχουμε πολλές περιπτώσεις όπου μέλη (και στελέχη ακόμα) του κόμματος ενεργούσαν για λογαριασμό άλλης στάσης. Μήπως έτσι ήταν και στο Ηράκλειο; Γιατί αλλιώς δεν φιμώνεται ούτε μπορεί να φιωθεί γνώμη ενός μέλους —πολύ περισσότερο βάσης...

Απόστολος Χριστόπουλος
Λουτρά Αιδηψού

● Στο ίδιο θέμα αναφέρεται και ο επόμενος επιστολογράφος:

Κύριοι
Αναφέρομαι στο κείμενο του σ. Γ. Οικονόμου: Επικαιρα προβλ. κλπ. Συμφωνώ με όσα γράφει για την κατάσταση που επικρατεί στο κόμμα και κυρίως στη Κεντρική Επιτροπή. Δεν είμαι μόνο βέβαιος αν ήταν σωστό να δημοσιευτεί ένα γράμμα που αναφέρεται στα εσωκομματικά μας γιατί έξω από την δεοντολογία, ίσως κάνει περισσότερο κακό από καλό στο κόμμα. Πάντως σε περίπτωση που θα παραμείνει ο σ. Οικονόμου στο κόμμα, πράγμα που θα το ευχόμουν με την ελάχιστη πληροφόρηση που έχω για την υπόθεση μόνο από το κείμενο του ΑΝΤΙ, θα ήθελα να έχω νέα από τον ίδιο. Σας παρακαλώ να μεταβιβάσετε αυτή μου την επιθυμία.

Με εκτίμηση
Σαββαΐδης Πρόδρομος

ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

● Ο αναγνώστης μας Γιώργος Κόλλιας μας γράφει με αφορμή τη διοργάνωση των δυο χωριστών πορειών ειρήνης από την ΕΕΔΥΕ και την ΑΚΕ, και αναρωτιέται: «Τι θα 'λεγε, άραγε, ο Λαμπράκης αν ζούσε». Θεωρεί «πιο σωστή» την στάση της ΚΕΑΔΕΑ, και εκτιμά πως απ' όλα αυτά «βγαίνει η ανάγκη ενός αυτόνομου ειρηνιστικού κινήματος... που θα απαιτεί αποπλισμό και για τις δυο υπερδυνάμεις».

● Ένας εργαζόμενος στο Ναυπηγείο Σαλαμίνας μας γράφει για την απογοητευτική στάση που κράτησε η κυβέρνηση και ο ΟΑΕΔ όταν «ο εργοδότης Κωνσταντάκοπουλος ανέστειλε τις εργασίες του προφασίζόμενος οικονομικές δυσχέρειες για να καταφέρει να πάρει κι άλλα δάνεια». «Οι εργαζόμενοι —γράφει— έχουν φτάσει σε οικονομική και ψυχολογική εξαθλίωση, σ' ένα πραγ-

ματικό αδιέξοδο μετά από 11 μήνες αγώνα για το τίποτα».

● Ο επιστολογράφος Κ.Μ. αναφέρεται στην αγορά από το δημόσιο μιας έκτασης για λογαριασμό του Α.Ο.Ο.Α. και τονίζει: «περισσότερη ανάγκη υπάρχει για εργατικές κατοικίες παρά για τους αξιωματικούς». Και απορεί «γιατί η κυβέρνηση της Αλλαγής δεν φτιάχνει τις κατοικίες των αξιωματικών στον Ταύρο ή στο Περίστερι, αλλά μέσα στα Δάση».

● Από τον σύλλογο φοιτητικών Μεσσήνας - Ιταλίας, λάβαμε ψηφίσματά του σχετικά με την καθιέρωση της απλής αναλογικής, την καταγγελία ελλήνων φοιτητών που συνεργάζονται με την τοπική φασιστική οργάνωσή και τέλος ένα ψηφίσμα για τα προβλήματα που απασχολούν τους έλληνες φοιτητές της Ιταλίας.

● Ο Φίλιππος Γεωργίου μας γράφει με αφορμή την καταδίκη δύο φίλων του σε 10 μήνες ο καθένας για κατοχή «ενός τριφυλλού». Θεωρεί πως η καταδίκη για χρήση ναρκωτικών είναι αντισυνταγματική: «Νομίζω —μας γράφει— ότι έχουμε το δικαίωμα να κάνουμε ό,τι θέλουμε και να χειριζόμαστε τον εαυτό μας χωρίς να προσβάλουμε ή να περιορίζουμε τις ελευθερίες των άλλων». Και καταλήγει τονίζοντας πως «μια έρευνα για τις καταδίκες και τις συνθήκες ζωής των ναρκομανών θα βοηθούσε ίσως για μια καλύτερη αντιμετώπιση και πιο σωστή προσέγγιση του προβλήματος μιας μεγάλης μερίδας ανθρώπων».

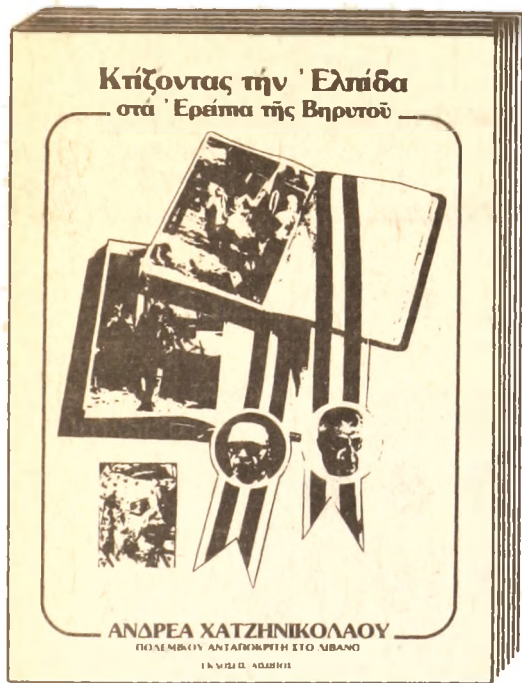
● Ο επιστολογράφος μας Σπύρος Κοσιδάς γράφει για τις «διακρίσεις» που έκανε η Νομαρχία στην διοργάνωση του εορτασμού για την επέτειο της ένωσης με την Ελλάδα. «Όλη η εκδήλωση —λέει— ανατίθεται στο μουσικοφιλολογικό όμιλο ΟΡΦΕΑ» για να ικανοποιηθούν «μικροσυμφέροντα» και «ψευτοφιλοδοξίες».

● Και μια σύμπτωση: Ενώ οι πρώτες σελίδες των εφημερίδων ασχολούνται μανιωδώς με τη δική «του δράκου», εμείς ξαναβρήκαμε δυο παλιά γράμματα που είχαν παραπέσει και που αναφέρονται στο θέμα των βιασμών.

Ο πρώτος επιστολογράφος μας —φοιτητής στο εξωτερικό— αφού διαπιστώνει πως κατά τη γνώμη του «οι έλληνες πάσχουν από άγχος οργασμού», θυμάται μια είδηση που είχε διαβάσει σε εφημερίδα πολλά χρόνια πριν: «Γεωργός, σε χωριό της Θεσσαλίας, βίασε πολλές φορές αλλοδαπή, μέλος ξένης αποστολής, που βρισκόταν στην Ελλάδα με σκοπό την ανάπτυξη πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών».

● Ο δεύτερος επιστολογράφος μας, Νίκος Κονδύλης, χαρακτηρίζει «από ανήθικο μέχρι αηδιαστικό» τον τρόπο που οι εφημερίδες αντιμετωπίζουν τους βιασμούς, και τονίζει: «Αντί λοιπόν να ξεκι-

Κτίζοντας την 'Ελπίδα στά 'Ερείπια της Βηρυτού

● Ένα βιβλίο ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ. Μία αυθεντική ομολογία απ' τον Δημοσιογράφο που έζησε στιγμή προς στιγμή, την Ισραηλινή εισβολή

«ΚΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ

ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΒΗΡΥΤΟΥ»

- 150 εγχρωμες φωτογραφίες, μέσα απ' τις οποίες αναδύεται η φρίκη, του πιο εξοντωτικού πολέμου
- Για πρώτη φορά, αποκαλύπτονται οι άγνωστες παρασημασμένες πτυχές που σημάδευσαν την Ισραηλινή εισβολή στον Λίβανο
- Εξιστορείται, μέρα προς μέρα ή επίκτητη αντίσταση του Παλαιστινιακού και Λιβανικού Λαού, μέσα από την πολιορκημένη Βηρυτό και ΑΝΑΛΥΕΤΑΙ η στρατηγική τακτική επίθεσης και αμυνας, του ΓΙΑΣΣΕΡ ΑΡΑΦΑΤ
- Το ΔΡΑΜΑ του παλαιστινιακού Λαού, μέσα απ' τις ΣΦΑΓΕΣ της ΣΑΜΠΡΑ και ΣΑΤΙΛΑ

ΑΚΟΜΑ:

- Ο ΑΡΙΕΛ ΣΑΑΡΩΝ, μία μέρα πριν την εισβολή στον Λίβανο, επισκέπτεται την Βηρυτό
- Ποιοι εκπρόσωποι κρατών, βρέθηκαν στα υψώματα της Ανατολικής Βηρυτού.

παρακολουθώντας τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς των Παλαιστινιακών θέσεων στην πολιορκημένη πόλη. (Μία ζωντανή επίδειξη της «ικανότητας» των FANTOM, που απέφερε τό κλείσιμο παραγγελιών δισεκατομμυρίων δολαρίων).

● Η συμβολή της Ελληνικής Κυβέρνησης στην άρση του αδιέξοδου και στην επίτευξη της αναχώρησης των Παλαιστινίων από την Βηρυτό.

«ΚΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ

ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΒΗΡΥΤΟΥ»

Ένα βιβλίο - ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ, από τον Δημοσιογράφο ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, που ως Ανταποκριτής του ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΕΙΔΗΣΕΩΝ και της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ έζησε στην πολιορκημένη Βηρυτό, ενώνοντας, σ' όλη την διάρκεια του πολέμου, την τύχη του, με εκείνη των Παλαιστινίων και Λιβανέζων πολιτών.

τους λόγους που οδηγούν τόσο έντονα την ελληνική κοινωνία σε τέτοιες αποτροπιαστικές ανθρώπινες εκδηλώσεις... κάθονται τελείως επιπόλαια και μας περιγράφουν με κάθε λεπτομέρεια την κατάσταση!!!

ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ

● Ο Αντώνης Μαούνης μας έστειλε το σημείωμα που ακολουθεί σε απάντηση σχολίου του συνεργάτη μας Πέτρου Ευθυμίου σε προηγούμενο κείμενο του Απ. Μαούνη (τχ. 231). Και, μιας και ο συνεργάτης μας Π. Ευθυμίου δεν επιθυμεί να επανέλθει, η σχετική συζήτηση, κλείνει με την επιστολή που ακολουθεί:

Μπρος τα σιωπηλά νεύματα επιβεβαίωσης και τις παροτρύνσεις της «λογικής των πραγμάτων», ο Π. Ευθυμίου αποφάσισε να ασχοληθεί με την «παθολογία μιας ορισμένης αριστερής σκέψης που είναι έκδηλα ορατή στο κείμενο του Α. Μαούνη». «Με όση αξυδέρκεια, πείρα και ευαισθησία διαθέτει» επικρίνει τις απόψεις μου για προηγούμενο άρθρο του σαν έξω απ' τα πράγματα. Όμως μια τόσο περιορισμένη κριτική δεν φαίνεται καθόλου να τον ικανοποιεί. Με υψηλή αίσθηση της ιατρικής του ευθύνης αισθάνεται την υποχρέωση να εισχωρήσει σε βαθιά φιλοσοφικά μονοπάτια για να απαλλάξει τον «Μαρξισμό» και τη «διαλεκτική» από τέτοια συμπτώματα.

Ο Π.Ε. με κατηγορεί για σταλινισμό. Θαυμάσια! Απέναντι στην πρόκληση που κάνει την τιμή να

μου απευθύνει ένας τέτοιος μαίτρ της διαλεκτικής, έχω δυο λόγια να πω. Αισθάνομαι κιόλας υποχρεωμένος να τα πω. Η ανταπάντηση του φέρνει την αρχική διαμάχη στο έδαφος ενός ζητήματος που αξίζει ιδιαίτερης προσοχής: Μ' έναν ορισμένο τρόπο, η φιλοσοφία είναι σε τελική ανάλυση το θεωρητικό συμπύκνωμα της πολιτικής. Ακόμα και όταν ο Π.Ε. την υποβιβάζει σε τέτοιο σημείο αθλιότητας.

Τα εργατικά ατυχήματα απασχόλησαν κατ' αρχή τον Π.Ε. και στα δυο άρθρα του. Με τα λόγια του, κράτος της, οφείλει να πεθαίνει δυο άρθρα του. Με τα λόγια του, για να μη στεναχωριέται πάλι ψάχνοντας ιδέες του στο δικό μου ποιητικό άσυλο, τα εργατικά ατυχήματα «δεν συνδέονται αναπότρεπτα με την ταξική φύση του κράτους, την ανεργία και την εκμετάλλευση». Όχι! Ο Π.Ε. «δεν συμφωνεί βέβαια με την άποψη ότι, η εργατική τάξη, ώσπου να εγκαθιδρύσει το κράτος της, ωφείλει να πεθαίνει στους τόπους εργασίας». Σαν βαθύς γνώστης του μαρξισμού και των πραγμάτων, στις χώρες «του καπιταλισμού αλλά και του υπαρκτού σοσιαλισμού», είναι βέβαιο πως διαθέτει ένα σωρό παραδείγματα εξάλειψης του φαινομένου. Πολύ σεμνά όμως, περιορίζεται «στις συνθήκες που το παράγουν».

Αφού ξεμπέρδεψε με τα, περί κράτους, ανεργίας και εκμετάλλευσης εξηγείται: Πρόκειται για την τήρηση των μέτρων ασφαλείας. Όταν τα μέτρα δεν τηρούνται, θα έχουμε ατυχήματα. Κι αν δεν τα τηρεί η ναυτασφάλεια, να τα τηρήσει το συνδικάτο: Όπερ έδει δείξαι. Γι' αυτόν, το εργατικό ατύχημα είναι

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

“Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

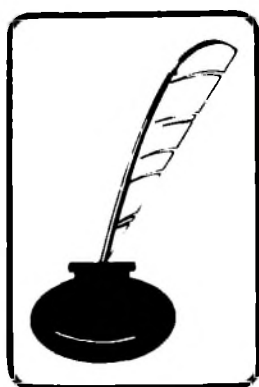
ΖΩΔΙΑΚΗ ΠΗΓΗ 17, 36-37 900

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΧΕ/ΑΣΤΙ-
ΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
“Ελεύθερος Τύπος”

Και τώρα κυκλοφορεί κάτι που έλειπε...

ΤΟΤΕ...

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΤΟ 3ο ΤΕΥΧΟΣ ΔΙΑΒΑΣΤΕ:

■ Η απόδραση
των Βούρλων
(Ένας δραπετής
θυμάται...)

■ Ένας πρωθυπουργός
στα χέρια
των ληστών

■ Το κύκνειο άσμα
της Δημοκρατίας:
ανοίγει ο δρόμος
στην 4η Αυγούστου

■ Δημοκρατικοί θεσμοί
Αυτοδιοίκησης
στην Τουρκοκρατία

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ: ■ ΑΘΗΝΑ — ΠΕΙΡΑΙΑ στις 1 Ιουλίου

■ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ στις 17 Ιουλίου

κάτι σαν το σπίτι σου, όταν πέφτει και σε πλακώνει...

Αυτή η διαλεκτική της ναυτασφάλειας, τι λύσεις και τι προοπτικές δε θα μπορούσε να προσφέρει στην υπόθεση του εργατικού κινήματος; Σαν διαλεκτική του ΙΚΑ, επί παραδείγματι, απέναντι στο πρόβλημα της κοινωνικής πολιτικής; ή σαν διαλεκτική του Ταμείου Ανεργίας απέναντι στο πρόβλημα της ανεργίας.

Αισθάνομαι τον ρεαλιστή Π.Ε. να με ρωτά βλοσυρά:

— Όστε, λοιπόν, δεν πρέπει να έχουν ασφάλιση ιατροφαρμακευτική και σύνταξη οι εργάτες; Ή, δεν θα πρέπει να επιχορηγούνται οι άνεργοι; Και ποιος θα παλαίψει γι' αυτά αν όχι τα συνδικάτα;

Σαν σταλινικός, όσο αναγκάζομαι να αντιμετωπίζω μια τέτοια κοφτερή διαλεκτική, πρέπει να ομολογήσω: Αισθάνομαι κολλημένος στον τοίχο...

Όταν αποφάσισα να μιλήσω για κάτι που'χε να κάνει με πρόσφατο θάνατο στο λιμάνι, μου πέρασαν απ' το μυαλό —και τα περισσότερα πέρασαν και στο γραφτό μου— οι Πακιστανοί, τα σταματημένα πλοία και οι εφοπλιστές και το υπουργείο εμπορικής ναυτιλίας και «το κράτος εργοδοτών - εργαζομένων» και ο αυταρχισμός του карабиού και οι στολές και τα κουρέλια και η αδιαφορία των ναυτεργατών για τη μαμούβρα ασφαλείας και η έλλειψη στοιχειώδους προσοχής (μισό μόλις λεφτό θα του ήταν αρκετό) που του στοίχισαν τη ζωή. Παρά την «έξοχη ψυχραιμία» που μου αναγνωρίζει ο Π.Ε., θαρρώ πως διέκρινα πίσω από τη θανατηφόρα αδιαφορία κρυμμένη την απόγνωση.

Το κείμενο μου «δε βοήθησε» τον Π.Ε. «σε μια συστηματική του παρακολούθηση». Γιατί με τον τρόπο μου υποστήριξα πως το εργατικό ατύχημα είναι ακατανόητο σαν κοινωνικό γεγονός (έξω από τα σημερινά πλαίσια και την ένταση της εκμετάλλευσης στη δουλειά: ότι όποτε αναφέρεσαι σ' αυτό είσαι υποχρεωμένος να μιλήσεις για τις συνθήκες της εκμετάλλευσης των ναυτεργατών: όχι μόνο για τα κέρδη που αποφέρει αλλά και τις ιδεολογικές και πολιτικές σχέσεις που ορίζουν την εξαγωγή τους. Αυτό και έκανα: όχι βέβαια μιλώντας για «την κατάσταση της εργατικής τάξης στην Ελλάδα», όπως διατείνεται ο Π.Ε. αλλά για τις συγκεκριμένες συνθήκες, και στο πλαίσιο μιας περιορισμένης κριτικής.

Βέβαια, το μόνο που δεν φανταζόμουν ήταν πως μ' όλα αυτά «ανακαλύπτω για δεύτερη φορά την

Αμερική». Πολύ απλά τάχτηκα με μια άποψη, κλασικά κομμουνιστική, στην οποία ο μαρξιστής Π.Ε. έχει πράγματι την «άνεση» να ανατρέχει όποτε θέλει, ξεκινώντας ίσως και από τις παρατηρήσεις στο Κεφάλαιο για τις αναφορές των επιθεωρητών εργασίας στην Αγγλία, που έμεναν έκθαμβοι από την παραβίαση των μέτρων ασφαλείας (στη δουλειά από τους ίδιους τους εργάτες). Με μια επιπλέον παρατήρηση: Όποτε συναντώ μαρξιστές τύπου Π.Ε. βεβαιώνομαι ότι, όπως η Αμερική, αυτές οι απόψεις, μετά την ανακάλυψή τους δεν παύουν να αποτελούν τόπους ταξικής διαμάχης.

Αντίθετα από μένα, ο Π.Ε. δεν κούρασε το μυαλό του με «ιστορίες του λιμανιού». Αυτές τις φυλάει για τίποτε «εγχειρίδια ταξικού σωφρονισμού» (αλλά και διαπαιδαγώγησης, φαντάζομαι). Εκεί είναι η θέση τους! Αυτός, «σεβόμενος τη διαλεκτική, μια διαλεκτική με Δ κεφάλαιο, όταν μιλάει για εργατικά ατυχήματα, μιλάει για εργατικά ατυχήματα: Τελεία και παύλα! Η τοποθέτησή τους στο πλαίσιο των συγκεκριμένων συνθηκών δουλειάς στο λιμάνι σήμερα, του προκαλεί αλλεργία.

Αν πράγματι ήθελα να κάνω δική προσέθεσιν θα ασχολιόμουν με τους πολιτικούς λόγους αυτής της αποστροφής. Οι προσωπικές του όμως πολιτικές επιλογές δεν με αφορούν. Απλά παρατηρώ ότι οι συγκεκριμένες απόψεις του τον συντάσσουν με τις πιο αδίστακτες απόψεις της εργοδοσίας. Αυτής που όποτε κάθεται στο σκαμνί για εργατικό ατύχημα έχει σαν πάγιο επιχείρημα την αδιαφορία του εργάτη. Αυτής που πάντα είχε σαν έσχατο αποκούμπι τη μιζέρια της Ψωροκώστα-νας, αυτής της —αδεία Π.Ε.— «βαθιάς ελληνικής συνθήκης».

Όταν ο Π.Ε., μιλάει για τα «πράγματα» εμφανίζει πράγματι τη διορατικότητα του: Εμφανίζεται τουλάχιστον αλληλέγγυος μ' αυτούς που καταφέρνουν ακόμα να διαμορφώνουν κυρίαρχα τη «λογική» τους. Απ' αυτή την άποψη μπορεί πράγματι να αισθάνεται ιππεύων την ιστορική δυναμική απέναντι στη «μοναξιά του Α.Μ.». Δικαίωμα του. Εδώ όμως εξαντλείται και η διάθεσή μου να ασχολιέμαι μαζί του. Πόσο μάλλον που πρόκειται για θέμα που αν τεθεί σήμερα δε θα τεθεί με τη μορφή «ενός διαλόγου» αλλά από μαζικές προτοβουλίες που πρώτα δείγματά τους έδωσαν οι κλαδικές κινητοποιήσεις των προηγούμενων εβδομάδων. Ο νόων νοείται, ότι η λογική των πραγμάτων του επιτρέπει.

Εκτός αν ο Π.Ε. μιλώντας περί «μοναξιάς» (την καταχωρεί στο φάκελο όπου με πολύ διαφωτιστικό τρόπο αποδελτιώνει τα προσωπικά μου γνωρίσματα: Για «τα ρεύματα που με γαλούχησαν, για τις «παθήσεις» μου (διότι όπως διαπιστώνει κανείς, περί «παθολογίας» πρόκειται), για την επαγγελματική μου κατάσταση και άλλα άκρως ενδιαφέροντα. Η αλήθεια είναι ότι αν δεν αποτελούν ακριβώς την καρδιά του προβλήματος, οι πληροφορίες αυτές πολύ με διασκέδασαν. Στα πλαίσια μάλιστα της «σωφρονιστικής» μου διάθεσης έχω να του υποδείξω ότι η έφεσή του σε τέτοιου τύπου αναζητήσεις δεν πρέπει να πάει χαμένη. Ας σκεφτεί λιγάκι και θα ανακαλύψει τη διαλεκτική εκεί-

νων των οργανισμών που στηρίζονται και αξιοποιούν τέτοιου τύπου δαιμόνια.

Α. Μαούνης

ΜΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

• Τον προοδευτικό καθηγητή τους υποστηρίζουν με το παρακάτω γράμμα, μαθητές του Αμερικανικού κολλεγίου. Το δημοσιεύουμε χωρίς σχόλια, με τη διευκρίνιση ότι ο κ. Τάτσιος υπήρξε αξιωματικός των ΗΠΑ, χωρίς αυτό το τελευταίο να καθορίζει και τις πεποιθήσεις του:

Στο άρθρο του «ΑΝΤΙ» της 10/12/82 με τίτλο: «Το Αμερικανικό κολλέγιο και η συμβολή του στις διαπραγματεύσεις για τις βάσεις» παρουσιάστηκαν απόψεις που εμείς σαν σπουδαστές της ιστορίας στο κολλέγιο, είμαστε υποχρεωμένοι να τονίσουμε ότι δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Τα στοιχεία που δόθηκαν στο περιοδικό δημιουργούν την εντύπωση μιας προσεκτικής επιλογής, που σαν στόχος της έχει την εξυπηρέτηση των συμφερόντων αυτών που το άρθρο υποτίθεται ότι συντελεί στην αποκάλυψή τους. Στο κέντρο αυτής της εικόνας τοποθετήθηκε ο καθηγητής της Ιστορίας Dr Τάτσιος σαν επονομαζόμενος «στρατηγός», απόστρατος συν/ρχης του ελληνικού στρατού, «καρδιακός φίλος» του Παττακού και σαν άνθρωπος των αμερικανικών βάσεων. Και μόνο η επιλογή του προσώπου αρκεί για να θέσει υπό αμφισβήτηση την «καλή θέληση» των ανθρώπων που έδωσαν τα στοιχεία στο περιοδικό. Και αυτό γιατί, αυτή τη στιγμή τουλάχιστον, ο Dr Τάτσιος είναι ο τελευταίος άνθρωπος στο χώρο του κολλεγίου προς τον οποίο θα μπορούσαν να απευθυνθούν αυτές οι κατηγορίες.

Για να γίνουμε πιο ακριβείς:

1. Δεν επονομάζεται «στρατηγός».
2. Δεγ είναι ούτε ήταν ποτέ συν/ρχης του ελληνικού στρατού.
3. Όχι μόνο δεν είναι «καρδιακός φίλος» του Παττακού, αλλά έχει επανειλημμένα και δημόσια εκφράσει την αντιπάθειά του για κάθε λογής δικτατορίες, και όσο αφορά την ελληνική, τη βλακεία που χαρακτηρίζει τους Έλληνες δικτάτορες.

Αλλά και σαν καθηγητής ο Dr Τάτσιος είναι προοδευτικός, προσπαθεί να ενημερώσει τους σπουδαστές του για όλες τις απόψεις που υπάρχουν σε κάθε θέμα, μια συμπεριφορά που αυτή καθ' εαυτή αρκεί για να αποδείξει το ανυπόστατο αυτών των κατηγοριών.

Σπουδαστές Ιστορίας του Κολλεγίου ΝΤΕΡΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601

Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

• Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

• Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι

• Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

• Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ

• Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

• Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

• Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

• Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

• Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
• Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26

Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30

Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

• Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

• ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
• ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»

Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962

• Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδος: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΝΤΟΡΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΪΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

"Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Και μαζί της, αισθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή έλληνική φιλοξενία σ'ας συνοδεύει παντού.

Επί πλέον, οι περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Για παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα και ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές, σ'αφήνεις από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. Άλλά υπάρχει πάντα ακόμα ένας λόγος:

η ευχαρίστηση
από τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε σέ μ'ας ή στόν πράκτορά σας

ΜΙΚΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ
Η τρέλα

Ε. ΣΙΕΓΚΕΒΙΤΣ
Το αιώνιο θύμα

Λ. ΤΟΛΣΤΟΙ
Η ζωή-μου

Ι. ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ
Πάσιγκωφ
Κλάρα Μίλιτς

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ
Η γυναίκα ενός άλλου

Μ. ΓΚΟΡΚΙ
Οι πρώην άνθρωποι

ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ
Υβέτ

ΓΚΑΙΤΕ
Χέρμαν και Δωροθέα

Κ. ΝΤΙΚΕΝΣ
Εμπενέξερ Σκρουτζ

ΓΚΑΙΤΕ
Βέρθερος

Ε. ΖΟΛΑ
Πλημμύρα
Το αίμα

Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ
Το κόκκινο γέλιο

Α. ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ
Μονάχος

ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ
Επίσκοπο και Σία

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ
Αδύνατη καρδιά
Αινιγματική αυτοκτονία

ΣΟΜΕΡΣΕΤ ΜΩΜ
Κοσμοπολίτικα διηγήματα

ΑΒΒΑΣ ΠΡΕΒΩ
Μανόν Λεσκώ

Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ
Το σκοτάδι
Μεσ την ομίχλη

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΕΒΕΛΥΝ ΡΗΝΤ
Σεξισμός και Επιστήμη

Η ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕ-
ΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΣΙΛΑ ΡΟΟΥΜΠΟΘΑΜ-ΛΥΝ ΣΙΓΚΑΛ-ΧΙ-
ΛΑΡΥ ΓΟΥΕΙΝΡΑΙΤ

Πέρα από τον κατακερματισμό - Φε-
μινισμός και οικοδόμηση του σοσια-
λισμού

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΕΚ ΧΑΛΤΕΡ
Η αβέβαιη ζωή του Μάρκο Μάλερ
μυθιστόρημα

ΡΟΖΕ ΒΑΓΙΑΝ
Ο Νόμος
μυθιστόρημα

ΖΑΚ ΠΡΕΒΕΡ
Ποιήματα

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΕΚΑΤΩΡΟΣ
Πατριδογνωσία
ποιήματα

ΓΕΡΖΥ ΚΟΖΙΝΣΚΙ
Παρουσία

ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΡΕΜΠΩ
Κείμενα και Κριτική

ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ
Άνθρωποι στη φυλακή

ΜΑΙΚΛ ΧΕΡ
Κουρέλια

ΟΣΒΑΛΝΤΟ ΣΟΡΙΑΝΟ
Ποτέ πια βάσανα και λησμονιά

ΡΑΜΟΝ ΣΕΝΤΕΡ
Μνημόσυνο για έναν Ισπανό χωριάτη

ΖΩΡΖ ΠΕΡΕΚ
Ο άνθρωπος που κοιμάται

ΚΑΜΙΛΟ ΧΟΣΕ ΘΕΛΑ
Η οικογένεια
του Πασκουάλ Ντουάρτε

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΠΑΤΡΙΚ ΣΙΗΛ-ΜΩΡΗΝ ΜΑΚΚΟΝΒΙΑ
Η Γαλλική επανάσταση του 1968

Π. ΦΡΑΝΚ - Ε. ΜΑΝΤΕΛ
Δυο μελέτες για το γαλλικό Μάη
του 1968

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ
Οι ανοιχτές φλέβες της λατινικής
Αμερικής

Η ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ
Συλλογή κειμένων

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ
Μαρξιστική Πραγματεία
της Οικονομίας

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ
Θα συνεχίσω το δρόμο-μου

ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ
Τί πρέπει να ξέρει κάθε επαναστάτης

ΠΕΤΕΡ ΒΑΙΣ
Σημειώσεις για την πολιτιστική ζωή
στο Βιετνάμ

ΤΖΟΑΝ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ
Ελευθερία και αναγκαιότητα

ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙ
Ο Λένιν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΛΟΝΤΟΥ 1 ΤΗΛ. 3624187

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ

ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΟ ΜΠΟΑΛ
Το θέατρο του καταπιεσμένου

ΓΙΟΥΡΙ ΛΟΤΜΑΝ
Αισθητική και Σημειωτική
του κινηματογράφου

EDWIN BERRY BURGUM
Μυθιστόρημα και κοινωνία

GISELE FREUND
Φωτογραφία και κοινωνία

ΕΡΙΚ ΜΠΕΝΤΛΕΥ
Το στρατευμένο θέατρο

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΙΟΝΕΣΚΟ
Σημειώσεις και αντισημειώσεις

Γ. ΓΚΡΟΤΟΦΣΚΙ
Για ένα φτωχό θέατρο

ΠΗΤΕΡ ΜΠΡΟΥΚ
Η σκηνή χωρίς όρια

MARTIN ΕΣΣΛΙΝ
Το θέατρο του παράλογου

ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙ
Λογοτεχνία και επανάσταση

ΠΟΛ ΣΗΓΚΕΛ
Ο Σαίξπηρ στην εποχή-του
και στη δική-μας

ΤΖΩΡΤΖ ΤΟΜΣΟΝ
Αισχύλος και Αθήνα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Συλλογή κειμένων πάνω στο εκπαι-
δευτικό σύστημα

ΙΔΕΕΣ

ΖΩΡΖ ΜΠΑΤΑΙΓ
Ο ερωτισμός

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΑΓΡΑΦΙΩΤΗΣ
"Πολιτιστικές αναδιπλώσεις"